

ΙΕΡΟΝ ΚΕΛΛΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ
ΚΑΡΥΑΙ/ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΟΝ ΤΥΠΙΚΟΝ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΣ
ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ
ΑΘΗΝΑ 1997

ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΟΝ ΤΥΠΙΚΟΝ

τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκολουθίας
ἣτοι

βίβλος περιέχουσα τὰ τελούμενα ἐν τῷ Ναῷ
καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐν τοῖς Ἱεροῖς τοῦ Ἁθῶ Μο-
ναστηρίοις, καὶ δὴ εἰς τὸν Πάνσεπτον Ναὸν τοῦ
Πρωτάτου Καρεῶν, ἔχουσα σχέδιά τινα καὶ
πίνακας λίαν ὠφελίμους ἐν τῷ τέλει.

Ἰπὸ Συνοδίας Χρυσοστόμου Ἱερομονάχου
Ἰ. Κ. Εὐαγγελισμοῦ Καρεῶν

TΟΙΣ ΟΣΙΟΙΣ ΚΑΙ ΘΕΟΦΟΡΟΙΣ ΠΑΤΡΑΣΙΝ
ΗΜΩΝ, ΤΟΙΣ ΕΝ ΤΩΔΕ ΤΩ ΟΡΕΙ ΤΟΥ ΛΘΩΝΟΣ
ΑΣΚΗΣΑΣΙ ΚΑΙ ΔΙΑΤΗΡΗΣΑΣΙ ΕΩΣ ΗΜΩΝ
ΜΕΤΑ ΖΗΛΟΥ ΚΑΙ ΠΟΝΟΥ ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΤΥΠΙΚΑ
ΑΠΑΡΑΛΛΕΥΤΑ ΚΑΙ ΑΝΟΘΕΥΤΑ
ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑΝ ΒΙΒΛΟΝ ΕΥΛΑΒΩΣ
ΑΝΑΤΙΘΕΜΕΝ

ΟΙ ΠΟΝΗΣΑΝΤΕΣ

Ἡμερὰ πού ἀνθεῖ ὁ ἀγιορειτικὸς μοναχισμὸς, τὸ δέκα καὶ πλεόν αἰώνων σημαντικὸ αὐτὸ μοναστικὸ κέντρο, μετὰ τὴν πλούσια λατρευτικὴ παράδοσιν καὶ τὴν ἀνάδειξιν πολλῶν ἁγίων μορφῶν, καὶ ὑπάρχει ζωηρὸ φιλοσθωνίτικον πνεῦμα, τὸ παρὸν πόνημα εἶναι πρακτικὰ ἀρκετὰ χρήσιμο καὶ εἶναι κάτι πού ἀσφαλῶς θὰ καλύψει ἓνα κενό.

Τὸ Ἅγιον Ὄρος ἀποτελεῖ τὸν ἱερὸν χώρον τῆς συνεχοῦς λατρείας τοῦ Θεοῦ ἀπὸ ὀλοκληρωτικὰ ἀφιερωμένους ψυχὰς πρὸς τοῦτο, ὅπου μεγάλο μέρος τῆς ἡμέρας παρίστανται στὸν ναό. Οἱ καθημερινὲς θεῖες λειτουργίαι καὶ οἱ μακρὲς ἱερὲς ἀκολουθίαι εἶναι ἀγαπητὸ ἐντρυφήμα τῶν φιλοθέων ἀγωνιστῶν τοῦ πνεύματος, τῶν σεμνῶν καὶ ὑπομονητικῶν δεομένων οἰκητόρων του.

Ὅπως ἀναφέρεται μετὰ τὴν διακριτικὴν ταπεινώσιν τῆς ἐν Χριστῷ Συνουδίας τοῦ παρὰ τὴν Καρυὲς Σι-

μωνοπετριτικου Ἱεροῦ Κελλίου «Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου» τοῦ Γέροντος Ἱερομονάχου Χρυσοστόμου (Κατσουλιέρη), ἡ ἐργασία ἀποτελεῖ συνδρομὴ καὶ βοήθημα πρὸς μοναχοὺς καὶ φιλομονάχους ἀδελφοὺς. Πράγματι ἡ ἐπιμελημένη κι ἐπιτυχημένη θεωροῦμε προσπάθεια καταγραφῆς πολλῶν περιπτώσεων εὐσύνοπτα, ἀπλὰ καὶ παραστατικά ἀποτελεῖ ἄθλο δαμασμοῦ ἐνὸς τεράστιου ὕλικου. Ἡ κατανομὴ τῆς ὕλης, ἡ καταγραφὴ τῶν περιπτώσεων, οἱ ἀπαραίτητες σημειώσεις, εὐρητήρια, σχέδια καὶ χρήσιμοι πίνακες βοηθοῦν τὸν ἀναγνώστη νὰ βρεῖ αὐτὸ πού χρειάζεται κι ἔχει ἀνάγκη.

Ἡ γνωστὴ φίλεργη, φιλόπονη καὶ φιλόκαλη ἀδελφότητα, τὰ ωραῖα ἔργα τῆς ὁποίας ἀγγίζουν πολλὰς πτυχὰς τῆς θείας τέχνης, μὲ τὴν παρούσα ἀφιλόδοξη ἐκδόση παρουσιάζει μιὰ εἰκόνα χρήσιμη σὲ ὅλους ἐκείνους πού ἀγαποῦν τὸν ναὸ τοῦ Θεοῦ ὡς μόνιμη στέγη καὶ σκέπη τους. Ἄς εἶναι εὐλογημένος ὁ καρπὸς κι αὐτῆς τῆς πνευματικῆς σπορᾶς πρὸς ὠφέλεια ψυχῶν, τιμὴ κι ἔπαινο τοῦ «Περίβολου τῆς Παναγίας» καὶ δόξα τοῦ Παναγᾶθου Θεοῦ.

Ἡ Εὐαγγελίστρια Θεοτόκος μετὰ τῶν Ὁσίων τοῦ Ἄθω Πατέρων νὰ πρεσβεύουν πάντοτε πρὸς τὸν ὑμνούμενο διὰ τῆς ἀενάου εὐχῆς Κύριον ὑπὲρ τῶν ἀγαθῶς κοπιασάντων καὶ ἀναγιγνωσκόντων ἀδελφῶν μας τῆς χρησίμου αὐτῆς βίβλου τὰ ρήματα.

ΜΟΝΑΧΟΣ ΜΩΥΣΗΣ ΛΓΙΟΡΕΙΤΗΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο Πανοικτίρμων Θεός, ὁ ἀγιάζων τοὺς ἀγαπῶντας τὴν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἠϋδόκησε νὰ φέρωμεν εἰς πέρας τὸ παρὸν ἡμῶν πόνημα, καρπὸν μακροχρονίου ἐργασίας καὶ ἐρεύνης, πρὸς χρῆσιν τῶν Ἀθωνιτῶν καὶ φιλοαθωνιτῶν πατέρων καὶ ἀδελφῶν.

Ἡ περιγραφομένη ἐκκλησιαστικὴ τάξις, ἣ ὁποία ἀντικατοπτρίζει τὴν τάξιν τοῦ οὐρανοῦ καὶ φρικτοῦ θυσιαστηρίου, προσφέρεται εἰς πάντας τοὺς ἐνδιαφερομένους ὡς θεῖον ἐντρύφημα καὶ μυστικὸν ἀνάγνωσμα, τὸ ὁποῖον ἀνάγει τοὺς νήφοντας εἰς τὰς θεοπύκτους ἀρχὰς τῆς Ἀθωνικῆς λειτουργικῆς Παραδόσεως εἰς πνευματικὴν κοινωνίαν μὲ τοὺς θεοφόρους πατέρας ποὺ ἐθέσπισαν, ἐνεπλούτισαν, διετήρησαν καὶ μέχρι σήμερον διασώζουσι αὐτὰς ἀπαρασαλεύτους.

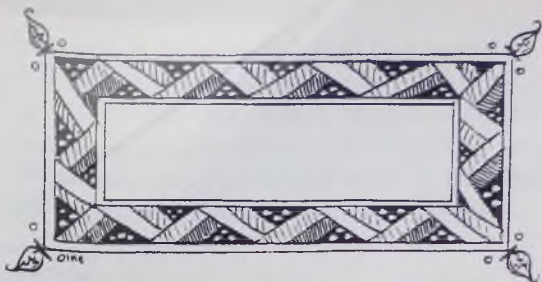
Θὰ ἦτο παράλειψις ἐδῶ νὰ μὴν εὐχαριστήσωμεν τὸν εὐσεβῆ ἐκδότην κ. Ἀθανάσιον Καστανιώτην, τὸν διακρινόμενον διὰ τὴν ἐνζήλον διακονίαν του εἰς τὸν ἐκδοτικὸν χῶρον, τὸν προθύμως ἀναλαβόντα τὰ ἐξοδα τῆς παρούσης ἐκδόσεως, καὶ τὸν φιλόχριστον ἀρχιτέκτονα-ναοδόμον κ. Γεώργιον Ἀξιώτην διὰ τὸν κόπον καταστρώσεως τῶν σχεδίων-κατόψεων ναοῦ.

Δεχθῆτε λοιπὸν, φιλομαθεῖς ἀναγνώσται, τὴν παρούσαν βίβλον ὄχι ὡς στεῖρον περιγραφικὸν καταλογογράφημα ἀλλ' ὡς ἐλαχίστην προσφορὰν εἰς τὴν προσπάθειαν πρὸς ἐγρηγορεστέραν συμμετοχὴν ποιμνίου καὶ ποιμένων εἰς τὰς ἱεράς μυσταγωγίας καὶ τὸν ἐμπλουτισμὸν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ μοναστηριακῶν Ἀκολουθιῶν.

Εὐμενῶς λοιπὸν κρίνοντες καὶ τὰ ἡμαρτημένα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ἀποδίδοντες, ἔρρωσθε οἱ ἀναγιώσκοντες!

Ὁ Γέροντ τοῦ Ἱ. Κελλίου
Εὐαγγελισμοῦ Καρεῶν
Ἀρχιμ. Χρυσόστομος
καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί

Ἐγγραφον τῇ 25ῃ Μαρτίου 1995
Ἡμέρα Πανηγύρεως τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Κελλίου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

κ τοῦ πόθου των νὰ λατρεύσουν ἑλευθέρως τὸν Θεὸν χωρὶς τοὺς περιορισμοὺς τῶν μαινομένων Ἀυτοκρατόρων τῆς Ρώμης, πολλοὶ ἐκ τῶν πρώτων χριστιανῶν, μεμονωμένοι ἢ κατὰ ομάδας, κατέφυγον εἰς τὰς βαθεὰς ἐρήμους.

Εἰς τοὺς ἀκολουθήσαντας αἰῶνας ἤρχισαν αἰμονάδαι καὶ ομάδαι αὐταὶ νὰ συσπειρώνονται καὶ ὀργανώνονται δημιουργοῦσαι τὰ πρώτα Κοινοβία, χωρὶς βεβαίως νὰ λείψῃ καὶ ἡ ἑτέρα ὄψις μοναχικῆς βιοτῆς, τοῦ κατὰ μόνας. Ὁ Κοινοβιακὸς Μοναχισμὸς ἐδραιώθη μὲ τὸν Μέγαν Παχώμιον εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὸν Ἅγιον Σάββαν εἰς τὴν Παλαιστίνην. Ἐνομοθετήθη δὲ μὲ τὰς διατάξεις τοῦ Μεγάλου Βασιλείου εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ τοῦ Ἁγίου Βενεδίκτου εἰς τὴν Δύσιν.

Ἡ ἀρχαιοτάτη Μονὴ τοῦ Ἁγίου Σάββα (5ος αἰών) ἐδημιούργησεν ἓνα ἰδιαίτερον τύπον λειτουργικῆς ζωῆς, ἐμπλουτιζόμενον μὲ νέα στοιχεῖα κατὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν χρόνων, ὡς ἡ εἰσαγωγή τῶν κανόνων καὶ τῆς «Παρακλητικῆς» ὑπὸ τοῦ Ἁγιοσαββίτου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ κατὰ τὸν 9ον αἰῶνα.

Ἄλλὰ καὶ ἡ Βασιλεύουσα ἀνέπτυξε σπουδαῖα μοναστικά κέντρα μὲ παράδοσιν καὶ φήμην διὰ τὰ ὠραῖα καὶ πολυσύνθετα Τυπικά των, ὡς αἱ Μοναὶ Παντοκράτορος, Ὁδηγῶν, Στουδίου (μὲ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ «Τριωδίου») καὶ ἀσφαλῶς τὸ «Μέγα Μοναστήριον», ἡ Ἁγία Σοφία. Δημιουργεῖται δὲ καὶ ἕτερον εἶδος Τυπικοῦ, τὸ «Ἀσματικόν» καλούμενον, τὸ ὁποῖον χρησιμοποιοῖ ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καὶ αἱ κατὰ τόπους ἐνορίαὶ ἕως τῆς κυριαρχίας τοῦ Ἰσλάμ εἰς τὰς πάλαι Βυζαντινὰς ἐπαρχίας, ὅποτε οἱ χριστιανικοὶ πληθυσμοὶ στρέφουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς των εἰς τὰ Μοναστήρια, ἐκ τῶν ὁποίων ἀντλοῦσι πνευματικὴν τροφήν. Τοῦτο συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπικράτησιν τοῦ «Μοναστηριακοῦ» Τυπικοῦ καὶ ἀπομάχρυνσιν τοῦ «Ἀσματικοῦ», ἕως ἀφανισμοῦ του.

Εἰς τοὺς μέσους Βυζαντινοὺς χρόνους προστίθενται εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν μεγάλων μοναστικῶν κέντρων ὁ Ὀλυμπος τῆς Βιθυνίας, τὸ Λάτρος καὶ Γαλήσιον τῆς παραλιακῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἄλλα. Κατὰ δὲ τὸν 10ον αἰῶνα ἐπισημοποιεῖται καὶ ὁ Ἄ-

Ὡς ὡς «Μοναχῶν κατοικία» μετὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς Μεγίστης Λαύρας τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου δι' ἐξόδων τοῦ τότε Αὐτοκράτορος Νικηφόρου Φωκά, μετὰ ἐκδοσιν ἰδρυτικοῦ τυπικοῦ ὑπὸ τοῦ τελευταίου. Εἰς τοὺς ἐπομένους ἐξ αἰῶνας ὁλοκληρῶνεται ἡ ἀνοικοδόμησις τῶν λοιπῶν Μονῶν καὶ Μονυδρίων τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ὡς πλέον ὀνομάζεται ἡ Ἀθωϊκὴ χερσόνησος.

Εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος κατέφυγόν τινες τῶν τῆς Αἰγύπτου καὶ Παλαιστίνης ἀσκητῶν ἐκδιωχθέντες ὑπὸ τῶν Ἀράβων, μεταφέροντες τὰ Τυπικὰ τῶν περιοχῶν των. Μετὰ δὲ τὴν πτώσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως πολλοὶ τῶν Στουδιτῶν καὶ λοιπῶν πατέρων μετὰ τὰ ἰδικὰ των Τυπικὰ. Οὕτως, εἰς τὸ ἀναπτυχθὲν Τυπικὸν ὅπερ ἰσχύει τὴν σήμερον εἰς τὸ Ἁγιώνυμον Ὄρος ἀνακαλύπτομεν τὸ Σαββαϊτικὸν καὶ Στουδιτικὸν Τυπικόν, μετὰ τῶν ἰδιαίτερων τοπικῶν στοιχείων ἃτινα παρέλαβεν ἐκ τῶν Ἁγίων Κτιτόρων τῶν Μονῶν τοῦ Ἄθω καὶ τῶν ἀναγκῶν τῶν πατέρων. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκάστη Μονὴ φέρει τὰ ἰδιάζοντα χαρακτηριστικὰ τῆς εἰς τὴν τέλεσιν τῶν Ἀκολουθιῶν ἐν σχέσει μετὰ τὰς λοιπὰς Μονὰς, χωρὶς νὰ ξεφεύγῃ βεβαίως τοῦ κεντρικοῦ κοινοῦ τύπου καὶ κανόνος.

Ὡς εἶναι εὐνόητον, ἡ ἐπισήμανσις καὶ καταγραφή ἀπάντων τῶν μίας ἐκάστου Μονῆς ἰδιαίτερων τυπικῶν διαφορῶν θὰ ἀπῆτει ὑπερβολικὸν ὄγκον χάρτου καὶ ἐργασίαν ἴσως μίας ζωῆς.

Ἡ παρούσα βίβλος ἀποτελεῖ μίαν ἐπιτομήν, μίαν προσέγγισιν εἰς τὰ τοῦ Ὄρους Τυπικά, χωρὶς νὰ φιλοδοξῇ νὰ καταστῇ κανὼν ἀλλὰ βοηθὸς καὶ συμπαραστάτις εἰς ἀγιορειτικὰς καὶ μὴ μονὰς, ἱερεῖς καὶ φιλομαθεῖς ἀδελφούς. Προσπαθεῖ νὰ δώσῃ μίαν εἰκόνα πενιχρὰν τοῦ τεραστίου πλοῦτου τῆς Μοναχικῆς Ἀκολουθίας καὶ δὴ τῆς Ἀγιορειτικῆς τοιαύτης.

Διὰ τοῦτο θὰ πρέπη νὰ λάβῃ τὸν κόπον ὁ φιλομαθὴς ἀναγνώστης πρὸς γενικὴν γνῶσιν νὰ ἀναγνώσῃ ἀρχικῶς τὸ πρῶτον μέρος τῆς βίβλου, τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς τὰς γενικὰς περιπτώσεις τῆς Καθημερινῆς Ἀκολουθίας, τοῦ Σαββάτου, τῆς Κυριακῆς, τῶν Βαθέων Ὁρθρῶν καὶ Ἀγρυπνιῶν καί, τέλος, τῆς Πανηγύρεως τῆς Μονῆς.

Ἐπειδὴ εἰς τὸ πρῶτον μέρος γίνεται μία γνωριμία τοῦ ἀναγνώστου μὲ τὴν ἀγιορειτικὴν ὁρολογίαν, διὰ τοῦτο αἱ ὑποσημειώσεις καὶ τὰ σχόλια εἰς τὸ κείμενον εἶναι ἠῤῥημένα.

Εἰς τὸ δεύτερον μέρος τῆς βίβλου καταγράφονται εἰδικαί τινες διατάξεις ὀρισμένων Ἀκολουθιῶν καὶ τονίζεται ἡ ἰδιαιτερότης μὲ τὴν ὁποῖαν τελοῦνται εἰς τὰς ἀγιορειτικὰς μονὰς. Εἰς τὸ τέλος τοῦ Κεφαλαίου τούτου προστετέθη καὶ παράγραφος περὶ τῶν «παγκοινιῶν», τῶν κοινῶν ἐργασιῶν δηλαδὴ ἐν τοῖς κοινοβίοις καὶ περὶ τοῦ πῶς τελοῦνται αὐταὶ ὑπὸ τὸ πρίσμα τῆς λειτουργικῆς ζωῆς.

Εἰς τὸ τρίτον μέρος ἀναλύονται αἱ ἐνιαύσιοι πε-

ριπτώσεις τῶν ἀκινήτων καὶ κινητῶν ἑορτῶν. Ἄξιόπροσεκτα εἶναι αἱ ὑποσημειώσεις τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος διὰ τὰ ἰδιαίτερα καὶ ἀρχαιότατα Τυπικά τῶν Ἀκολουθιῶν αὐτῶν ἐν σχέσει μὲ τὴν σημερινὴν τέλεσιν αὐτῶν ἐν τοῖς ἐνοριακοῖς ναοῖς, καὶ ἡ περιγραφή τῆς λιτανείας τῆς Ἐφόρου τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν τόπου, Κυρίας Θεοτόκου τοῦ «Ἄξιόν ἐστι» κατὰ τὴν Δευτέραν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, περίξ τῶν Καρεῶν.

Εἰς δὲ τὸ τέταρτον καὶ τελευταῖον μέρος θὰ εὕρη τις χρησίμους πίνακας περιέχοντας τὰς συγκεκριμένους φράσεις τῶν ψαλλομένων τροπαρίων, ἐν αἷς εἰσοδεύει ὁ Ἱερεὺς εἰς τοὺς Ἑσπερινούς τοῦ ἔτους καὶ τὰς κατηγορίας ἑορτασμοῦ τῶν ἁγίων τοῦ ἐνιαυτοῦ. Ἐπίσης ὑπάρχει πίναξ ἐπεξηγηματικῶν σχεδίων τῶν σκευῶν ἅτινα χρησιμοποιοῦν οἱ Μοναχοὶ τοῦ Ἄθω εἰς τὰς ἀκολουθίας, καὶ κατόψεις ναοῦ δεικνύουσαι τὴν θέσιν ἀντικειμένων καὶ σκευῶν εἰς τὸν χῶρον ἐνὸς ἀγιορειτικοῦ Καθολικοῦ.

Ὡς εἶναι φανερόν, ἡ ἀνὰ χεῖρας βίβλος δὲν καθορίζει τόσον τὰ τροπάρια καὶ λοιπὰ ψαλλόμενα ἐν ταῖς Ἀκολουθίαις, ὅσον τὰς κινήσεις ἐντὸς τοῦ ναοῦ κατὰ τὴν κοινὴν λατρείαν. Πλὴν ὁμως ἀναφέρει ἐν γένει τὴν διάταξιν τῶν ψαλλομένων, ὡς καὶ τὰ ἐν χρήσει μουσικὰ βιβλία, πρὸς βοήθειαν τῶν φίλων ἱεροψαλτῶν τῶν ἱερῶν μονῶν καὶ ἐνοριακῶν ναῶν.

Τὸ Ἅγιον Ὅρος ὡς ζῶσα πραγματικότης διαφυ-

λάττει ζῶν Τυπικόν καὶ Παράδοσιν ὑπερχιλιόχρο-
νον. Αὐτὴν τὴν ἁρμονίαν καὶ βαθεῖαν χαρὰν τῆς
ἁγιορειτικῆς ἀκολουθίας θέλομεν νὰ μεταδώσωμεν.

Κατεβλήθη πᾶσα δυνατὴ προσπάθεια διὰ νὰ κα-
τανοῆσῃ τις καὶ ἐγκολπωθῇ τὸν τρόπον καὶ τὸν
χώρον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὁ Ἁγιορείτης Μοναχός,
παρ' ὅτι φέρῃ ἔτι μετ' αὐτοῦ τὸν σάρκινον χιτῶνα
«χαίρων τε καὶ τρέμων ἅμα» μεταλαμβάνει τοῦ
θείου καὶ ἀκαταλήπτου πυρὸς εἰς μίαν αἰώνιον χα-
ρὰν, ἐν σκίρτημα καὶ ἀτέρμονον χορὸν μετὰ τῶν
ἁσίων πατέρων του, τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν του,
καὶ τῶν Ἀγγέλων τοῦ Πατρὸς του.

ΜΕΡΟΣ Α΄
ΓΕΝΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

«Τοῦ ἀναγγέλλειν τὸ πρωὶ τὸ ἐλεός σου,
καὶ τὴν ἀλήθειάν σου κατὰ νύκτα».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

ΤΑΣΙΣ ΚΛΗΜΕΡΙΝΗ

α) Μεσονυχτικόν

Μίαν ὥραν πρὸ τῆς ἐνάρξεως, ὁ ἐκκλησιαστικός ἀναβαίνει εἰς τὸ ἡγούμενεϊον, λαμβάνει εὐχὴν ἀπὸ τὸν ἡγούμενον καὶ τὰς κλείδας τοῦ Καθολικοῦ.¹ Κατόπιν κτυπᾷ τὴν «καμπάνα-ξυπνητήρι»² καὶ τὰς θύρας τῶν κελλίων τῶν πατέρων κατὰ σειρὰν ἐκφωνῶν τὸ «Δί' εὐχῶν».³ Εἰς τὰς 7.30 (Βυζαντινὸν Ὁρολόγιον) σημαίνει τὸ Α' τάλαντον⁴ κύκλῳ τοῦ Καθολικοῦ, ἀνάπτει τὰς κανδήλας, τὰς λουσέρνας,⁵ τὰ φανάρια⁶ καὶ τοὺς φανοῦς⁷ τοῦ Καθολικοῦ.

Εἰς τὰς 7.45 σημαίνει τὸ Β' τάλαντον, εἰς τὰς 8.00 τὸ Γ' τάλαντον, καὶ εὐθὺς ὁ ἱερεὺς ἀποκουκουλίζεται καὶ φορεῖ τὸ ἐπιτραχήλιον τὸ κρεμάμενον

εἰς τὸ προσκυνητᾶριον τοῦ Κυρίου τῆς Λιτῆς. Ποιεῖ
Εὐλογητὸν ἔμπροσθεν τῆς κεκλεισμένης Βασιλικῆς
Πύλης⁸ διότι τὸ Μεσονυκτικὸν ἀναγινώσκεται εἰς
τὴν Λιτὴν.⁹

Ἡ εὐχὴ «Βασιλεῦ Οὐράνιε» λέγεται ὑπὸ τοῦ
ἡγουμένου. Μετὰ τὴν ἑναρξιν τοῦ «Ἀμώμου», ὁ ἐκ-
κλησιαστικὸς ποιεῖ μετάνοιαν εἰς τὸν ἡγούμενον
καὶ σημαίνει τὸν καθημερινὸν κόπανον¹⁰ καὶ τὸ «σι-
δεράκι».¹¹

Ἡ εὐχὴ τοῦ Ἁγίου Μαρδάριου «Δέσποτα Θεέ»
λέγεται ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου,¹² αἱ δὲ εὐχαὶ «Κύριε
Παντοκράτορ», «Σὲ εὐλογοῦμεν» καὶ «Μνήσθητι
Κύριε» ὑπὸ τοῦ ἀναγνώστου τοῦ Μεσονυκτικοῦ καὶ
οὐχὶ ὑπὸ τοῦ ἱερέως, ὡς ἀναφέρῃ τὸ «Ὁρολό-
γιον».¹³

Εἰς τὸ τρίτον κατανυκτικὸν τροπᾶριον «Τῆς εὐ-
σπλαχνίας τὴν πύλην», ὁ ἐκκλησιαστικὸς ποιεῖ με-
τάνοιαν εἰς τὸν ἡγούμενον καὶ ἀνοίγει τὴν Βασιλι-
κὴν Πύλην.¹⁴ Ἀνάπτει δὲ καὶ τὸ παπαδικὸν κα-
τσίον¹⁵ διὰ τὸ «Ἐπακούσαι σου».

Ὁ ἱερεὺς, ὅσον λέγει τὰ «Ἐλέησον ἡμᾶς» εἶναι
ἔστραμμένος πρὸς ἀνατολάς. Εἰς τὴν ἀπόλυσιν
στρέφεται πρὸς τὸν λαὸν καὶ εἰς τὰ «Εὐξώμεθα»
πάλιν πρὸς ἀνατολάς. Λέγει «Δι' εὐχῶν» καὶ ἐπα-
ναθέτει τὸ ἐπιτραχήλιον εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν. Φο-
ρεῖ τὸ κουκούλιόν του καὶ εἰσερχόμενος εἰς τὸν κυ-
ρίως ναόν, ποιεῖ μετάνοιαν εἰς τὸν ἡγούμενον,
ὅστις ἤδη ἔχει καταλάβει τὸ στασιδίον του.

β) Ὁρθρος – Α' Ὁρα

Ὁ ἱερεὺς ἀποκουκουλίζεται, ἀνοίγει τὸ βῆλο τοῦ Ἱεροῦ Βήματος καὶ φορεῖ τὸ ἐπιτραχήλιον τὸ κρεμᾶμενον εἰς τὸν Χριστὸν τοῦ τέμπλου. Ποιεῖ εὐλογητὸν ἔξωθεν τοῦ Ἱεροῦ, ἔμπροσθεν τῶν Ἀγίων Θυρῶν.

Ἀρξάμενου –ἐμμελῶς– τοῦ «Ἐπακούσαι σου» ὑπὸ τοῦ διαβαστοῦ¹⁶ ἄρχεται θυμιᾶν τὸν ναόν. Φροντίζει ἐπιστρέφοντας, ὅπως ἐκφωνήσῃ τὸ «Ὅτι σοῦ ἐστίν» ἰστάμενος ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον. Εἰσέρχεται θυμιῶν εἰς τὸ Ἱερόν καὶ κρεμᾶ τὸ θυμιατόν. Ἐμπροσθεν τῆς Ἀγίας Τραπεζῆς ἐκφωνεῖ τὸ «Ἐλέησον ἡμᾶς» καὶ εὐθὺς «Ὅτι ἐλεήμων» ἄνευ τῆς αἰτήσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου (ἐκτὸς ἐὰν χοροστατῇ ἀρχιερεὺς τις).

Ὁ Ἐξάψαλμος ἀναγινώσκειται ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου. Ὁ ἱερεὺς ἀναγινώσκει –μυστικῶς– τὰς εὐχὰς ἕως τὸ «Δόξα» τοῦ Ἐξαψάλμου ἔμπροσθεν τῆς Ἀγίας Τραπεζῆς. Εἶτα ἐξέρχεται ἐκ τῆς βορείας πύλης καὶ συνεχίζει τὰς διακοπείσας εὐχὰς ἔμπροσθεν τοῦ Κυρίου τοῦ τέμπλου. Διὰ τοῦτο, ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει τὸ κηρίον τοῦ Ἐξαψάλμου¹⁷ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ψαλμοῦ «Ὁ Θεός, ὁ Θεός μου πρὸς σὲ ὀρθρίζω».

Ὅταν τελειώσῃ ὁ ἱερεὺς τὰς εὐχὰς σβήνει τὸ κηρίον μόνος αὐτός. Μὲ τὸ πέρασ τοῦ Ἐξαψάλμου ἐκφωνεῖ τὰ Εἰρηνικὰ ἔξω τοῦ Βήματος, ἐστραμ-

μένος πρὸς ἀνατολὰς, ἔμπροσθεν τῶν Ἁγίων Θυρῶν. (Ἄπασαι αἱ λοιπαὶ αἰτήσεις τοῦ Ὁρθρου λέγονται ἐκ τῆς αὐτῆς θέσεως).

Ὁ ἐκκλησιαστικός, ἀρχομένης τῆς συναπτῆς, ἀνάπτει τὰ «λαδοκέρια», τοῦ Κυρίου καὶ τῆς Θεοτόκου.¹⁸ Εἰς δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ Α΄ ψαλτηρίου σβήνονται. Ὅσον ἀναγινώσκονται τὰ ψαλτήρια, διορθώνει τὰς κανδύλας.

Τὸν χειμῶνα¹⁹ μετὰ τὸ Β΄ ψαλτήριον τίθεται Ἄνάγνωσις.²⁰ Ὁ Ν΄ ψαλμὸς ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου. Ὁ ἐκκλησιαστικός ἀνάπτει ὅλα τὰ «λαδοκέρια», ἕως τοῦ μεσωδίου καθίσματος τῆς Γ΄ ὠδῆς.²¹

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ΣΤ΄ ὠδῆς ἀναγινώσκειται τὸ Συναξάριον.²² Εἰς τὴν φράσιν «Τῷ αὐτῷ μηνί»²³ ὁ ἐκκλησιαστικός ποιεῖ μετάνοιαν εἰς τὸν ἡγουμένον²⁴ καὶ σημαίνει τὸ καθημερινὸν «σιδεράκι».²⁵ Ἐπιστρέφοντας ἀνάπτει τὸ παπαδικὸν κατσίον διὰ τὴν Θ΄ ὠδῆν.²⁶

Εἰς τὸ τέλος τῆς Η΄ ὠδῆς ἀνάπτει πάλιν τὰ «λαδοκέρια». Ἀρχομένης τῆς «Τιμιωτέρας» ἄπαντες ἀποκουκουλίζονται καὶ καταβαίνουσιν ἐκ τῶν στασιδίων αὐτῶν.

Ἡ «Τιμιωτέρα», ἡ Θ΄ ὠδή, ἡ Καταβασία αὐτῆς —ἢ ὁ Εἰρμὸς— καὶ τὸ Ἐξαποστειλᾶριον ψάλλονται πάντοτε ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου ἐκ τοῦ δεξιοῦ χοροῦ καὶ τοῦ ἀρχαιότερου μοναχοῦ ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ, εἶναι δηλαδὴ «γεροντικά».

Οἱ στίχοι τῶν Αἰνῶν λέγονται χῦμα. Τὸ «Σοὶ

δόξα πρέπει» ὡς καὶ τὸ «Ἄγαθὸν τὸ ἐξομολογεῖσθαι» ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου. Εἰς τὸ τελευταῖον ὁ ἐκκλησιαστικὸς σβήνει τὰ «λαδοκέρια». Εἰς τὰ πληρωτικὰ ἐλέγχει τὰς κανδήλας.

Μετὰ τὰ ἀπολυτικά ὁ ἱερεὺς ἐκφωνεῖ τὰ «Ἐλήρησον ἡμᾶς», ποιεῖ Ἀπόλυσιν καὶ ἄνευ τοῦ «Δι' εὐχῶν» ἄρχεται (εἰς τὸν κυρίως ναὸν) ἢ Α' Ὦρα.²⁷

Εἰς τὸ «Δόξα» τῆς Α' Ὦρας ὁ ἐκκλησιαστικὸς σημαίνει τὴν «καμπάνα-ξυπνητήρι» καὶ ἐν τάλαντον εἰς τρεῖς στάσεις κύκλῳ τοῦ ναοῦ.

Ἡ εὐχὴ «Χριστέ, τὸ φῶς» εἶναι «γεροντική». Μετὰ τὴν εὐχὴν λέγομεν (ἐκ παραδόσεως) γῆμα τὸ «Τῆ ὑπερμάχῳ», καὶ γίνεται τελεία Ἀπόλυσις.

γ) Ὦραι Γ', ΣΤ'²⁸

Ὁ ἱερεὺς ποιεῖ Εὐλογητὸν εἰς τὸ παρεκκλήσιον ὅπου θὰ τελεσθῇ ἡ Θεία Λειτουργία καὶ ἄρχονται αἱ Ὦραι. Αἱ εὐχαὶ «Βασιλεῦ οὐράνιε» καὶ «Δέσποτα Θεέ» εἶναι «γεροντικά». Εἰς τὸ «Δόξα» τῆς ΣΤ' Ὦρας ὁ ἐκκλησιαστικὸς ποιεῖ μετάνοιαν εἰς τὸν ἡγούμενον καὶ σημαίνει καθημερινὸν κόπανον καὶ «σιδεράκι» (διὰ τὴν Θείαν Λειτουργίαν). Ὅταν ὁ ἱερεὺς σημάνῃ τὸν κωδωνίσκον τῆς προθέσεως, μνημονεύουσιν οἱ πατέρες.²⁹ Κατόπιν καλύπτει τὰ Τίμια Δῶρα καὶ θυμιᾷ τὸ Ἱερὸν καὶ τὸν ναὸν ἐκ τῆς Ὦραιας Πύλης.

Ἡ εὐχὴ τῆς ΣΤ' Ὦρας «Θεὲ καὶ Κύριε» εἶναι

«γεροντική». Μετά τὴν εὐχὴν λέγεται (ἐκ παραδόσεως) χῆμα τὸ «Ἄξιόν ἐστι» καὶ γίνεται Ἄπολυσις.

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει τὰ «ὄρακόντια» τοῦ τέμπλου διὰ τὴν Θεϊὰν Λειτουργίαν.³⁰ Ἄπαντες δὲ καταβαίνουνσιν ἐκ τῶν στασιδίων καὶ ἀφαιροῦσι κουκούλιον καὶ σκούφον ἐκ τῆς κεφαλῆς των, διὰ τὸ «Εὐλογημένη».

δ) Θεϊὰ Λειτουργία εἰς παρεκκλήσιον³¹

Μετὰ τὸ «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία» ἅπαντες ἀνέρονται εἰς τὰ στασιδιὰ των καὶ καλύπτονται. Ὁ δὲ ἐκκλησιαστικὸς κλείει τὰ βημόθυρα.³² Ψάλλονται Τυπικὰ καὶ Μακαρισμοὶ ἢ τὰ Ἀντίφωνα τῆς Καθημερινῆς³³ «Ταῖς πρεσβείαις», «Πρεσβείαις τῶν Ἁγίων σου» κτλ.

Εἰς τὸ «Καὶ νῦν» τῶν Μακαρισμῶν ἢ τὴν Γ' στάσιν τῶν Ἀντιφώνων, γίνεται ἡ μικρὰ εἴσοδος, ὡς ἐξῆς:

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς φέρει τὸ ἀνημμένον εἰσοδικὸν εἰς τὴν Βορείαν Πύλην. Εἶτα ἀνοίγει τὰ βημόθυρα.³⁴ Ἐπιστρέφει εἰς τὴν Βορείαν Πύλην, ποιεῖ μεγάλην μετάνοιαν ἕως γῆς, ἀνοίγει τὴν πύλην καὶ εἰσοδεῖ ἀσκεπῆς τὸν ἱερέα μὲ τὸ Εὐαγγέλιον, κρατῶν διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τὸ εἰσοδικόν.³⁵ Διέρχεται ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον καὶ ἴσταται ἔμπροσθεν τοῦ Κυρίου τοῦ τέμπλου.

Ὅταν ὁ ἱερεὺς ἐκφωνήσῃ «Σοφία. Ὁρθοὶ» ὁ ἐκκλησιαστικὸς ὑψοῖ τὸ εἰσοδικόν. Ἀφροῦ εἰσέλθῃ εἰς τὸ Ἱερόν, ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἐπιστρέφει τὸ εἰσοδικόν εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ, σβῆνει αὐτὸ καὶ κλείει τὰ Ἅγια Θύρια.

Ὁ «Ἀπόστολος» ἐμμελῶς (οὐδέποτε χῦμα) ὑπὸ τοῦ Διαβαστοῦ.

Ἀπὸ τὸν «Ἀπόστολον» καὶ ἐξῆς, οἱ πατέρες οὐ φοροῦσι τὸ κουκούλιον ἀλλὰ διπλώνουσι καὶ ρίπτουσιν αὐτὸ πέριξ τοῦ λαιμοῦ των.

Ὁ ἱερεὺς ἀνοίγει τὰ Ἅγια Θύρια καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὸν Διαβαστὴν ὡς ἐξῆς:

ΔΙΑΒΑΣΤΗΣ: «Προκείμενον τοῦ Ἀποστόλου!»

ΙΕΡΕΥΣ: «Πρόσχωμεν».

ΔΙΑΒΑΣΤΗΣ: (π.χ.) «Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν.

Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ».

—«Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον.

Ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπεινῶσιν τῆς δούλης αὐτοῦ».

ΙΕΡΕΥΣ: «Σοφία».

ΔΙΑΒΑΣΤΗΣ: «Πρὸς (δεΐνας) Ἐπιστολῆς Παύλου τὸ Ἀνάγνωσμα».

ΙΕΡΕΥΣ: «Πρόσχωμεν».

ΔΙΑΒΑΣΤΗΣ: «Ἀδελφοί, ...»

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ «Ἀποστόλου» θυμιᾷ ὁ ἱερεὺς τὸν ναὸν ἐκ τῆς Ὠραίας Πύλης. Ὁ δὲ ἐκ-

κλησιαστικός ανάπτει τὸ κηρίον τῶν βημοθύρων, ἂν εἶναι σκότος.³⁶

Πληρωθέντος τοῦ «Ἀποστόλου» καὶ εἰρηνεύσαντος τοῦ ἱερέως τοποθετεῖ ἔμπροσθεν τῆς Ὁραίας Πύλης τὸ ἀνημμένον εἰσοδικὸν καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὸ στασιδίον του.

Τὸ Εὐαγγέλιον, ὡς καὶ ὁ «Ἀπόστολος»,³⁷ ἀπαγγέλλονται πάντοτε ἐμμελῶς. Μετὰ τὸ πέρασ τοῦ Εὐαγγελίου ὁ ἐκκλησιαστικός σβήνει τὸ κηρίον τῶν Ἁγίων Θυρίων καὶ τὸ εἰσοδικόν, τὸ ὁποῖον ἐπιστρέφει εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν.

Ἀκολουθοῦσι τὰ «κατηχούμενα» καὶ ὁ χερουβικός ὕμνος, ὁ ὁποῖος φάλλεται εἰς τὸν τῆς ἐβδομάδος ἤχον.

Ἀρχομένου τοῦ ἱερέως θυμιᾷν εἰς τὸ χερουβικόν, ὁ ἐκκλησιαστικός ἀνοίγει τὰ βημόθυρα. "Ὅταν ὁ ἱερεὺς ποιῆσῃ «σχῆμα»³⁸ καὶ εἰρηνεύσῃ, ὁ ἐκκλησιαστικός ἀνάπτει τὸ εἰσοδικόν καὶ φέρει αὐτὸ ἕως τῆς βωρείας πύλης διὰ τὴν Μεγάλην Εἴσοδον.

Εἰς τὴν φράσιν «... τῶν ὅλων ὑποδεξόμενοι»³⁹ γίνεται ἡ Μεγάλη Εἴσοδος.⁴⁰ Εἰς τὰς καθημερινὰς Θείας Λειτουργίας ὁ ἱερεὺς δὲν «μνημονεύει» ἀλλὰ μετὰ τὸ «Πάντων ἡμῶν» εἰσέρχεται εἰς τὸ Ἱερὸν ἐκφωνῶν «Καὶ τῆς Ἱερωσύνης ἡμῶν μνησθεῖη Κύριος ὁ Θεός...».⁴¹

Ὁ ἐκκλησιαστικός κλείει τὰ βημόθυρα καὶ σύρει τὸ βῆλον, σβήνει τὸ εἰσοδικόν καὶ ἐπιστρέφει αὐτὸ εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν.

Τὰ λειτουργικά ἀπαγγέλλονται ἐμμελῶς ὑπὸ τοῦ δια바στοῦ (σχεδὸν χύμα).⁴²

Εἰς τὸ «Ἄξιόν ἐστι»⁴³ ὁ ἱερεὺς εὐλογεῖ τὸ ἀντίδωρον. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς θερμαίνει τὸ «ζέον» ἔως πλήρους βρασμοῦ καὶ τοποθετεῖ τὸ ἀντίδωρον εἰς τὸ ἀριστερὸν ἀναλόγιον, μετὰ φιάλης νάματος καὶ μερικῶν ποτηρίων, δι' ὅσους κοινωνήσουσι.⁴⁴

Μετὰ τὸ «Πρόσχωμεν» ὁ δια바στής ἐκφωνεῖ «Εἰς βοήθειαν πάντων τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων Χριστιανῶν», καὶ εὐθὺς, «Τὰ Ἅγια τοῖς Ἁγίοις». Ὁ δια바στής συνεχίζει μὲ τὸ «Εἰς Ἅγιος, εἰς Κύριος» καὶ ὁ ψάλτης τὸ κοινωνικὸν τῆς ἡμέρας.

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς σβήνει τὰ «δρακόντια», ἀνάπτει τὸ εἰσοδικὸν καὶ τοποθετεῖ αὐτὸ ἔμπροσθεν τῆς Ὁραίας Πύλης.

Οἱ πατέρες «χαιρετοῦσι» τὰς εἰκόνας.⁴⁵ Ὅταν ἐτοιμασθῇ ὁ ἱερεὺς σημαίνει τὸν κωδωνίσκον τῆς Ἁγίας Τραπέζης. Ὁ Ἐκκλησιαστικὸς ἀνοίγει τὰ βημόθυρα καὶ τὸ βῆλον καί, ὅσον διαρκῆ ἡ Θεία Κοινωνία, κρατεῖ τὸ εἰσοδικὸν πλησίον τοῦ ἱερέως φωτίζων αὐτόν, ἰστάμενος ἔμπροσθεν τῆς Θεοτόκου τοῦ τέμπλου, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει ἕτερον φῶς ἐν τῷ ναῷ πλὴν τῶν ἀμυδρῶν κανδηλῶν.⁴⁶

Ἀπὸ τὴν θέσιν αὐτὴν ἀναχωρεῖ ὅταν ὁ ἱερεὺς ἐκφωνήσῃ «Πάντοτε· νῦν καὶ αἰεὶ» καὶ τοποθετεῖ τὸ ἀνημμένον εἰσοδικὸν πρὸ τοῦ Κυρίου τοῦ τέμπλου.⁴⁷ Μετὰ τὴν ὀπισθάμβωνον εὐχὴν ἀποσύρει καὶ σβήνει αὐτό.

Ὅσον ὁ ἱερεὺς ποιῆ Ἀπόλυσιν, ὁ ἐκκλησιαστικός κλείει τὰ βημόθυρα καὶ τὸ βῆλον, καὶ κρατεῖ ἐκ δεξιῶν τοῦ ἱερέως τὸ ἀντίδωρον.

Ὁ ἐκκλησιαστικός ἔσχατος πάντων λαμβάνει ἀντίδωρον.

Ὅσον γίνεται ἡ Ἀπόλυσις οἱ πατέρες ἴστανται κάτω τῶν στασιδίων των.

Ὁ ἱερεὺς, μετὰ τὴν διανομὴν τοῦ ἀντιδώρου, εἰσέρχεται εἰς τὸ Ἱερὸν ἐκ τῆς Βορείας Πύλης.

Μετὰ τὸ ἀντίδωρον οἱ πατέρες πίνουν ἀγιασμόν.⁴⁸

Ἐκτὸς Σαρακοστῆς, ἡ ἡμέρας με «ἐνάτην» (Δευτέρα, Τετάρτη, Παρασκευή), κατὰ τὰς ὁποίας παρατίθεται μίαν φορὰν τὴν ἡμέραν Τράπεζα, μετὰ τὸν Ἑσπερινόν, ἐκτός, λέγομεν, τούτων τῶν ἡμερῶν, ὁ τραπεζάρης, ὀλίγον πρὸ τῆς ἀπολύσεως τῆς Θείας Εὐχαριστίας, σημαίνει τὴν «καμπάνα-ξυπνητήρι» καὶ εἰσέρχονται ἅπαντες εἰς τὴν Τράπεζαν.⁴⁹

ε) Ὦρα Θ' – Ἑσπερινὸς

Εἰς τὰς 8.30 ὁ ἐκκλησιαστικός ἀναβαίνει εἰς τὸ ἡγουμενεῖον καὶ ποιεῖ μετάνοιαν εἰς τὸν ἡγούμενον. Σημαίνει μετὰ μανθόου τὴν «καμπάνα-ξυπνητήρι» καὶ τὸ Α' τάλαντον. Εἰσέρχεται εἰς τὸν ναὸν καὶ ἀνάπτει τὰ συνήθη, ὡς τὴν πρωΐαν.⁵⁰ Εἰς τὰς

8.45 σημαίνει τὸ Β' τάλαντον καὶ εἰς τὰς 9.00 τὸ Γ' τάλαντον.

Ὁ ἱερεὺς ποιεῖ Εὐλόγητόν, ὡς τὴν προΐαν, ἔμπροσθεν τῆς κεκλεισμένης Βασιλικῆς Πύλης.

Ἄρχεται ἡ ἀνάγνωσις τῆς Θ' Ὁρας εἰς τὴν Λιτῆν.

Εἰς τὸ «Δόξα» τῆς Θ' Ὁρας ὁ ἐκκλησιαστικὸς ποιεῖ μετάνοιαν εἰς τὸν ἡγούμενον, ἀνοίγει τὴν Βασιλικὴν Πύλην, ἐξέρχεται τοῦ ναοῦ καὶ σημαίνει τὸν καθημερινὸν κόπανον καὶ τὸ «σιδεράκι».

Ἐν συνεχείᾳ ἐπιστρέφει εἰς τὸν ναὸν καὶ ἀνάπτει τὸ παπαδικὸν κατσίων διὰ τὸ θυμίαμα τοῦ ἱερέως εἰς τὰ «Κεκραγάρια».

Ἡ εὐχὴ «Δέσποτα Θεέ» εἶναι «γεροντική». Ἀπόλυσις. Ὁ ἱερεὺς θέτει τὸ ἐπιτραχήλιόν του εἰς τὸν Χριστὸν τῆς Λιτῆς, φορεῖ τὸ κουκούλιόν του καὶ ποιεῖ μετάνοιαν εἰς τὸν ἡγούμενον, ὁ ὁποῖος ἔχει ἤδη καταλάβει τὸ στασίδιόν του εἰς τὸν κυρίως ναόν.

Εἶτα ὁ ἱερεὺς ἀποκουκουλίζεται, ἀνοίγει τὸ βῆλον τοῦ Βήματος, φορεῖ τὸ ἐπιτραχήλιον τοῦ Κυρίου τοῦ τέμπλου καὶ ποιεῖ Εὐλόγητόν, ἔμπροσθεν τῶν Ἁγίων Θυρίων.

Ὁ Προσμίακὸς εἶναι «γεροντικός».

Εἰς τὸ Β' «Δόξα» τοῦ ψαλτηρίου ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει ἅπαντα τὰ «λαδοκέρια».

Τὸ «Κύριε ἐκέκραξα» ψάλλεται σύντομον.⁵¹ Στιχηρὰ ἐκ τῆς Παρακλητικῆς τρία (δύο ἐκ τῆς πρώ-

της τριάδος καὶ ἕν ἐκ τῆς δευτέρας) καὶ τρία τοῦ Μηναίου. «Δόξα», «Καὶ νῦν» τοῦ Μηναίου.⁵²

Εἰς τοὺς καθημερινούς Ἑσπερινούς, μετὰ τὸ «Φῶς ἱλαρόν» δὲν ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεὺς «Ἑσπέρας Προκειμένον» ἀλλὰ τὸ προκειμένον ψάλλεται εὐθὺς μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐπιλυχνίου εὐχαριστίας.

Τὸ «Καταξίωσον» καὶ τὸ «Νῦν ἀπολύεις» εἶναι «γεροντικά». Εἰς τὸ «Νῦν ἀπολύεις» ὁ ἐκκλησιαστικός σβήνει τὰ «λαδοκέρια». Τὸ «Στερεώσαι» εἶναι «γεροντικόν». Τότε καταβαίνουνσιν ἅπαντες ἐκ τῶν στασιδίων των διὰ τὴν Ἀπόλυσιν.

Πρὸ τοῦ «Δι' εὐχῶν» ὁ δεξιὸς ψάλτης λέγει (χῦμα):

—«Πρόσδεξαι, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, τὴν δέησιν ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν καὶ ἐλέησον ἡμᾶς».

Ὁ ἀριστερὸς ψάλτης:

—«Γένοιτο, Κύριε, τὸ ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς, καθάπερ ἠλπίσαμεν ἐπὶ σέ».

Ὁ δεξιός:

—«Αἰωνία ἡ μνήμη ὑμῶν, ἀξιομακάριστοι καὶ αἰμίμηστοι κτίτορες».

Ὁ διαβαστής:

—«Αἰωνία ἡ μνήμη αὐτῶν».

Καὶ εὐθὺς τὸ «Δι' εὐχῶν».⁵³

Ὁ δὲ τραπεζάρης ὀλίγον πρὸ τῆς Ἀπολύσεως σημαίνει τὴν «καμπάνα-ξυπνητήρι» καὶ μετὰ τὸ «Δι' εὐχῶν» εἰσέρχονται ἅπαντες εἰς τὴν Τράπεζαν.⁵⁴

στ) Ἐπίδοξον

Εἰς τὰς 11.45 ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει τὰ καν-
δήλια τῆς Λιτῆς, τὸν φανὸν καὶ τὰ φανάρια.
Κλείει δὲ καὶ τὴν Βασιλικὴν Πύλην. Εἰς τὰς
12.00 ποιεῖ μετάνοιαν εἰς τὸν Ἠγούμενον καὶ ση-
μαίνει τὸ καθημερινὸν «σιδεράκι».

Ὁ ἱερεὺς ποιεῖ Εὐλογητόν, ὡς καὶ ἐν τῷ Μεσο-
νυκτικῷ.

Ἀναγινώσκει τὸ Μικρὸν Ἐπίδοξον εἰς τὴν
Λιτὴν.

Μετὰ τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως ὁ ἐκκλησιαστι-
κὸς ἀνάπτει τὸ «λαδοκέρι» τῆς Θεοτόκου καὶ μονα-
χὸς τις (ὀρισθεῖς ὑπὸ τοῦ τυπικάρη) ἀναγινώσκει
ἐμπροσθεν τῆς εἰκόνας τοὺς «Χαιρετισμούς», ἰστά-
μενος ἀσκεπής. Ὁ δὲ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει τὸ
καθημερινὸν κατσίον.⁵⁵ Μετὰ τὸ πέρας τῶν «Χαι-
ρετισμῶν» τὸ προτείνει εἰς τὸν καθημέρον εἰς τὸ
ἀριστερὸν στασίδιον Ἱερέαν (βλ. σχ. εἰς τὸ Παράρ-
τημα ἐν τῷ τέλει τῆς παρούσης βίβλου) διὰ νὰ εὐ-
λογήσῃ τὸ θυμίαμα. Ἀρχομένου (χῦμα) τοῦ «Ἄ-
ξιόν ἐστι», ἄρχεται ἐκ δεξιῶν τῆς Λιτῆς θυμιᾶν τὰς
ἀγίας εἰκόνας καὶ τοὺς πατέρας, καὶ εἰς τὸν νάρ-
θηκα ὁμοίως.⁵⁶

Ὁ δὲ μοναχὸς-ἀναγνώστης τῶν «Χαιρετισμῶν»
σβήνει τὸ «λαδοκέρι». Μετὰ τὰ ἀντιφωνικῶς λε-
γόμενα «Ἄσπιλε», «Καὶ δός», «Ἐπερένδοξε»,
«Ἡ ἐλπίς μου», «Τὴν πᾶσαν», λέγεται τὸ «Ἐπί

σοι χαίρει», τὸ «Ἄγιε Ἄγγελε», τὸ «Θεοτόκε Παρθένε» τρὶς καὶ γίνεται ἀπόλυσις, ὡς καὶ ἐν τῷ Μεσονυκτικῷ.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Ἀπολύσεως, οἱ πατέρες «χαιρετοῦσι» τὰς εἰκόνας τῆς Λιτῆς καὶ μετὰ τὸ «Δι' εὐχῶν» ποιῶσιν ἅπαντες μίαν μετάνοιαν εἰς ἀλλήλους ἕως γῆς, εἰς τὸν τόπον ὅπου ἴσταται ὁ καθεὶς.

Ἐξερχόμενοι λαμβάνουσιν εὐχὴν ἐκ τοῦ ἡγουμένου, ὁ ὁποῖος ἴσταται εἰς τὰ δεξιὰ τῆς πύλης.⁵⁷

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς σβῆνει τὰ φῶτα καὶ τὰ κανδήλια πλὴν τῶν ἀκοιμῆτων.⁵⁸ Κλείει τὸ Καθολικόν, παραδίδει τὰς κλείδας εἰς τὸν ἡγούμενον καὶ ἀποσύρεται.⁵⁹

ζ) Περὶ Θεοτοκαρίου καὶ Παρακλήσεως

Εἰς τὰς ἀγιορειτικὰς μονάς, εἰς τοὺς ἑσπερινοὺς (πλὴν τῶν ἑσπερινῶν μετ' εἰσόδου), μετὰ τὸ «Νῦν ἀπολύοις» ψάλλεται τὸ Θεοτοκάριον (τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου) εἰς τὸν ἦχον τῆς ἑβδομάδος. Πρὸς τιμὴν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ἴστανται ἅπαντες ἄνευ κουκουλίου.⁶⁰

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει τὸ καθημερινὸν κατσίον καὶ τὸ «λαδοκέρι» τῆς Θεοτόκου εἰς τὸ μέγα μανουάλιον.

Τὰς ὡδὰς Α' καὶ Γ' ψάλλουσιν οἱ ψάλται καὶ τὰς λοιπὰς ὡδὰς διάφοροι πατέρες, ὀρισθέντες ὑπὸ τοῦ

τυπικάρη. Εἰς τὴν Ζ' ὠδὴν ὁ ἐκκλησιαστικός κα-
τσίζει⁶¹ μετὰ χειρομανοηλίου. Πληρωθέντος τοῦ
Θεοτοκαρίου, σβέννυται τὸ «λαδοκέρι» τῆς Θεοτό-
κου. Συνεχίζει ὁ Ἑσπερινός μετὰ Τρισάγιον, τὰ
ἀπολυτίκια κλπ., ὡς εἴθισται.

Ἡ αὐτὴ τάξις ἀκολουθεῖται καὶ εἰς τὴν Παρά-
κλησιν. Ἀποκουκουλισμός, τὸ «λαδοκέρι» τῆς Θεο-
τόκου ἀνάπτει καὶ κατσίον εἰς τὴν Ζ' ὠδὴν.⁶²

Τὸ εὐαγγέλιον λέγει ὁ ἱερεὺς ἐκ τῆς Ὁραίας
Πύλης καὶ ὁ ἐκκλησιαστικός ἐνεργεῖ ὡς καὶ ἐν τῇ
Θείᾳ Λειτουργίᾳ, εἰς τὸ εὐαγγέλιον.

Αἱ μοναὶ ὡδαὶ ἄρχονται ὑπὸ τοῦ δεξιοῦ χοροῦ,
αἱ ζυγαὶ ὑπὸ τοῦ ἀριστεροῦ, ἐν αἷς λαμβάνει ὁ ἑτε-
ρος χορὸς τὴν κατάληξιν.

Τὸ «Ἄξιόν ἐστι» καὶ τὰ μεγαλυνάρια ψάλλονται
πάντοτε ὑπὸ τῶν χορῶν. Μετὰ τὸ Τρισάγιον, τὰ
κατανοκτικὰ τροπάρια «Ἐλέησον ἡμᾶς» κλπ.

Παράκλησις δύναται νὰ τελεσθῇ εἰς τὸν Ἑσπε-
ρινόν, ἀντὶ Θεοτοκαρίου, πρὸ τῆς Λειτουργίας μετὰ
τὴν ΣΤ' Ὁραν, ἢ ἐντὸς τῆς Θείας Λειτουργίας,
ὡς ἐξῆς:

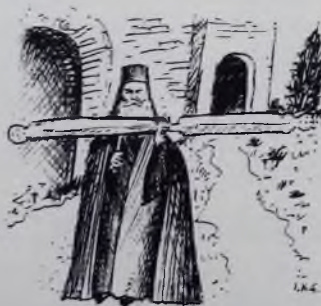
Μετὰ τὸ «Πρόσχωμεν» καὶ τὸ «Εἰς Ἅγιος, εἰς
Κύριος» εὐθὺς τὸ «Κύριε εἰσάκουσον» καὶ τὰ λοιπὰ
ἕως καὶ τῆς ΣΤ' ὠδῆς (ἄνευ αἰτήσεων). Εἶτα ψάλ-
λεται τὸ κοινωνικὸν τῆς ἡμέρας, ἕως ἐξόδου τοῦ
ιερέως μετὰ τοῦ Ἁγίου Ποτηρίου.

Μετὰ τὴν ὀπισθάμβωνον εὐχὴν συνεχίζεται ἡ
Παράκλησις μετὰ τὸ «Προστασία τῶν Χριστιανῶν»

καὶ λοιπὰ ἕως τῶν κατασκευαστικῶν τροπαρίων καὶ τῆς αἰτήσεως. Ἀκολουθῶς ψάλλεται «Εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου» καὶ γίνεται ἡ Ἀπόλυσις τῆς Θείας Λειτουργίας, ὡς συνήθως. Πρὸ τοῦ «Δι' εὐχῶν» ψάλλονται τὰ «Πάντων προστατεύεις Ἀγαθὴ» καὶ διανέμει ὁ ἱερεὺς τὸ ἀντίδωρον. Εἰς τὸ τέλος τὸ «Δι' εὐχῶν».

Ἐὰν τεθῆ Παράκλησις ἐκτὸς ἄλλης ἀκολουθίας, ὁ ἐκκλησιαστικὸς ὀφείλει ἀνάπτειν τὰς κανθάρους τοῦ Καθολικοῦ ἢ Παρεκκλησιῶν καὶ εἶτα κρούειν τὸ «σιδεράκι».

Τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου καὶ κατόπιν ἀγρυπνίας οὐδέποτε τίθεται Παράκλησις.⁶³

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ Α' ΚΕΦΑΛΙΟΥ

1. Ἐάν ὁ ἡγούμενος ἀπουσιάζῃ, ὁ ἐκκλησιαστικός ποιεῖ μετάνοιαν εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου τῆς Μονῆς ἢ τοῦ Κυρίου τοῦ Νάρθηκος.

2. «Καμπάνα-ξυπνητήρι» καλεῖται ὁ κώδων ὅστις εὐρίσκεται εἰς τοιαύτην θέσιν ὥστε νὰ ἀκούεται εἰς ὅλην τὴν Μονήν. Ἄν τὸ τοιοῦτον δὲν εἶναι ἐφικτόν, συνήθως ὑπάρχει καὶ δεύτερος κώδων εἰς ἑτέραν θέσιν. Ἡ χρῆσις του ἐξάγεται ἐκ τοῦ ὀνόματός του, εἰδοποιεῖ τοὺς πατέρας δηλαδὴ διὰ τὸν πρωϊνὸν κανόνα καὶ τὰς ἐκάστοτε ἀκολουθίας.

3. Ὁ ἐκκλησιαστικός κρούει τὰς θύρας τῶν κελλίων ἐκφωνῶν τὸ «Δι' εὐχῶν». Οἱ ἀδελφοὶ ἔσωθεν ἀποκρίνονται «Ἄμήν».

4. Τάλαντον: μακρὺ, εὐῆχον ξύλον μὲ λαβὴν εἰς τὸ κέντρον, εἰδοποιητήριον τῶν ἀκολουθιῶν. Σημαίνεται διὰ ξυλίνης σφύρας. Εἰς τὸ τέλος τοῦ Α' ταλάντου ὁ ἐκκλησιαστικός σημαίνει ἔντονα ἕναν κτύπον, εἰς τὸ τέλος τοῦ Β' ταλάντου δύο κτύπους καὶ τοῦ Γ' τρεῖς. (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

5. Λουσέρνα: ἐκ τοῦ λατινικοῦ lux = φῶς. Καλεῖται εἰδικὸν ὑάλινον «λαδοκέρρι» μετὰ βαμβακεροῦ φυτιλίου, προ-

σηρμοσμένον εἰς βάσιν μεταλλικὴν. Χρησιμοποιεῖται ὡς φωτιστικὸν μέσον διὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν εὐχῶν.

Ἐπάρχουσι συνήθως τρεῖς ἐντὸς τοῦ Καθολικοῦ. Μία ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς, μία εἰς τὴν Πρόθεσιν (ἀνάπτεται μόνον ὅταν τελεῖται Λειτουργία εἰς τὸ Καθολικόν) καὶ μία εἰς τὸ μανουάλιον πλησίον τοῦ προσκυνηταρίου, πρὸς τιμὴν τοῦ ἁγίου τοῦ ναοῦ. Ἡ τελευταία λέγεται λουσέρνα τῆς ἀκολουθίας καὶ ἀνάπτει ἐξ ἀρχῆς ἕως τέλους τῶν ἀκολουθιῶν, χωρὶς νὰ σβήνῃ ποτέ. (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ παράρτημα.)

6. Φανάρι: ὑαλινὴ στρογγυλὴ κούπα μετὰ θαμβακεροῦ φυτιλίου καὶ ἐλαίου μεθ' ὕδατος (εἰς τὰς πανηγύρεις τοποθετοῦσιν οἶνον ἐρυθρὸν ἀντὶ ὕδατος). Κρεμάται ἐξ εἰδικῆς ἀλύσεως. Χρῆσις: φωτισμὸς τοῦ χώρου. (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

7. Φανός: εἰδικὸν φανάριον ἐλαίου μετὰ φυτιλίου πετρελαϊόλαμπας διὰ τὴν ἀνάγνωσιν. Τίθενται ἄνωθεν τῶν δύο ἀναλογίων τοῦ Καθολικοῦ, εἰς εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τῆς Λιτῆς (διὰ τὴν ἀνάγνωσιν Μεσονυκτικοῦ, Θ' Ὁρας καὶ Ἀποδείπνου), καὶ —προαιρετικῶς— εἰς πρὸ τοῦ χοροῦ τοῦ μεγάλου πολυελαίου, δηλαδὴ πρὸς δυσμὰς, διὰ τὰς ἀναγνώσεις. (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

8. Βασιλικὴ Πύλη: ἡ Πύλη ἣτις ὁδηγεῖ ἐκ τῆς Λιτῆς εἰς τὸν κυρίως ναὸν καὶ κλείεται μὲ βῆλον (παραπέτασμα). Λέγεται Βασιλικὴ διότι εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους διήρχετο δι' αὐτῆς ὁ αὐτοκράτωρ, ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως.

9. Μανδύας: ἄς σημειωθῇ ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἀκολουθιῶν ὁ ἐφημέριος, ὁ ἐκκλησιαστικὸς καὶ ὁ διαβαστής φέρουσι μανδύαν, ἥτοι μαῦρον μοναχικὸν ἔνδυμα ἄνευ μανικίων, πλήρες διπλώσεων.

Ὁ ἐφημέριος φέρει πάντοτε μανδύαν ὅταν δὲν φορῇ

φελώνιον ἀλλὰ μόνον ἐπιτραχήλιον. (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

10. Κόπανος: μέγα εὐρηχον ξύλον κρεμάμενον ἔξω τοῦ Καθολικοῦ (καθημερινός). Ὁ ἐπίσημος καλούμενος θρίσκειται εἰς τὸ κωδωνοστάσιον καὶ κρούεται ὅταν ὁ Ἅγιος τῆς ἡμέρας «ἔχη καμπάνας», δηλ. τιμᾶται διὰ κωδωνοκρουσιῶν.

Ὁ κόπανος, ὅπως καὶ τὸ τάλαντον εἶναι ἀρχαιότατα εἰδοποιητικὰ μέσα διὰ τὰς ἀκολουθίας, χρησιμοποιούμενα καὶ ὑπὸ τῶν ἐνοριακῶν ναῶν πολὺ πρὸ τῆς ἐφευρέσεως τῶν κωδῶνων. Ἀνάγονται ὑπὸ τινῶν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Νῶε, ὅστις ἐσήμανε παρομοίως διὰ τὰ συγκεντρώσει τὰ ζῶα ἐν τῇ Κιβωτῷ. Οὕτως καὶ τανῦν, τὰ ἱερὰ ξύλα καλοῦσιν τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν Κιβωτὸν τῆς σωτηρίας, τὴν Ἐκκλησίαν. (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

11. «Σιδεράκι»: εὐρηχον σίδηρον, εἰδοποιητήριον διὰ τὴν Ἀκολουθίαν. Ὑπάρχουσι δύο, τὸ καθημερινόν, ἔξω τοῦ Καθολικοῦ, καὶ τὸ ἐπίσημον, εἰς τὸ κωδωνοστάσιον.

Πρόκειται περὶ τοῦ γνωστοῦ «σιδηροῦν» τῆς Ἀρχαίας Ἐκκλησίας. (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

12. Ὅταν ἀπουσιάζῃ ὁ ἡγούμενος λέγεται ὑπὸ τοῦ πρώτου τῆ τάξει μοναχοῦ μετὰ τὸν ἡγούμενον, ἀσχέτως ἂν εἶναι ἱερεὺς. Ὅταν λείπῃ καὶ αὐτός, λέγεται ὑπὸ τοῦ δευτέρου τῆ τάξει κ.ο.κ. Ἡ τάξις αὕτη ἀκολουθεῖται εἰς ἀπάσας τὰς «γεροντικὰς» εὐχὰς καὶ ὠδὰς.

13. Εἰς τὰς ἀναφορὰς ἡμῶν εἰς βιβλία τῆς Ἐκκλησίας χρησιμοποιούμεν ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐὰν δὲν ἀναφέρεται ἕτερος ἐκδοτικὸς οἶκος.

14. Εἰς ἕτερα μοναστήρια ἐπικρατοῦσι καὶ ἕτερα Τυπικά. Εἰς τὴν Μονὴν Μεγίστης Λαύρας, ἐπὶ παραδείγματι, σημαίνουν ἀφοῦ ἀνοίξῃ ἡ Βασιλικὴ Πύλη, εἰς δὲ τὴν τοῦ Γρηγορίου στὸ β' «Δόξα» τοῦ Ἀμώμου.

15. *Παπαδικόν κατσίον*: καλεῖται οὕτως τὸ θυμιατὸν ἄνευ «οὐρανοῦ», ἥτοι σκεπάστρου. Λέγεται Παπαδικόν διὰ τὴν ἐξχωρίζη ἀπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ.

Ἡ ἀρχαιότης τῆς χρήσεως τοῦ θυμιατοῦ αὐτοῦ φαίνεται ἐκ τῶν πρώιμων Βυζαντινῶν τοιχογραφιῶν διακόνων, κρατούντων ὅμοια θυμιατά. (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

16. *Διαβαστής*: μοναχὸς διωρισμένος εἰς τὸ ἀναγινώσκειν τὸ κάθισμα τοῦ Ἑσπερινοῦ, τὸ «Ἐπακούσαι σου» καὶ τὸ Ἀ' κάθισμα τοῦ Ὁρθρου καὶ ἐκφωνεῖν τὰ «Κύριε ἐλέησον» εἰς τὰς αἰτήσεις τοῦ ἱερέως. Εἰς τὰς Θείας Λειτουργίας ἀναγινώσκει ἐμμελῶς τὸν «Ἀπόστολον» καὶ εἰς τὰς καθημερινὰς τοιαύτας ἐκφωνεῖ ἐμμελῶς καὶ τὰ «Λειτουργικά».

Ὁ δὲ κανονάρχης κανοναρχεῖ εἰς τοὺς χορούς τὰ τροπάρια, τὰς ᾠδὰς καὶ τοὺς Μακαρισμοὺς τῆς Λειτουργίας. Συνήθως ὅμως τὰ δύο αὐτὰ διακονήματα ἀναλαμβάνει ἐν πρόσωπον.

17. «*Κηρίον ἐξαψάλλμου*»: καλεῖται ἐν κηρίον τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τοῦ ἱερέως διὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν εὐχῶν τοῦ Ἐξαψάλλμου. Βρίσκεται εἰς τὴν δεξιὰν παραστάδα τῶν Ἁγίων Θυρίων. (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

Εἰς τὸν ἀρχαῖον ναὸν τοῦ Πρωτάτου ἀντὶ κηρίου ὑπάρχει λουσέρνα. Τὸ αὐτὸ καὶ εἰς ἕτερα μοναστήρια (π.χ. Φιλοθέου).

18. «*Λαδοκέρια*»: μπρούτζινοι σωλῆν με ἐσωτερικὸν μικρότερον τοιοῦτον, ὁ ὁποῖος γέμων ἐλαίου καίει βαμβακερὸν φυτίλιον. (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.) Ὑπάρχουσι δύο τουλάχιστον «λαδοκέρια» εἰς τὰ τῶν μονῶν Καθολικά, ἐν εἰς τὸ δεξιὸν μέγα μανουάλιον διὰ τὸν Χριστὸν καὶ ἕτερον εἰς τὸ ἀριστερὸν διὰ τὴν Θεοτόκον.

Ἐὰν τὸ Καθολικὸν ἔχει χῶρον ἰκανόν, ὑπάρχουσι τέσσαρα ἀκόμη μανουάλια με ἰσάριθμα λαδοκέρια, δύο πρὸ τῶν μεγάλων προσκνητηταρίων τῶν κίωνων καὶ ἕτερα δύο πρὸ τῶν

δύο πρώτων κίονων τοῦ τρούλλου. Εἰς τὸ «Θεὸς Κύριος» ὅμως, λόγῳ τῆς μικρᾶς του διαρκείας, ἀνάπτουσι μόνον τὰ δύο τῶν μεγάλων μανουαλίων. (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

19. Χειμερινή περίοδος θεωρεῖται τὸ διάστημα ἀπὸ τῆς ἐορτῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τὸν Σεπτέμβριον ἕως τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τὸν Μάϊον, ἢ ἕως τὸ Πάσχα.

20. Πρὶν τελειώσῃ τὸ Β' κάθισμα τοῦ ψαλτηρίου ὁ ἐκκλησιαστικὸς τοποθετεῖ τὸ δισκέλιον—εἰδικὸν ξύλινον σκαμνίον— τῆς ἀναγνώσεως ἀναμέσον τῶν δύο γεροντικῶν στασιδίων, ἐστραμμένον πρὸς δυσμᾶς, καὶ καταβιβάζει τὸν φανὸν τῆς ἀναγνώσεως (ἐὰν δὲν ὑπάρχη φανὸς λόγῳ ἐλλείψεως χώρου, ἀφήνει ἐν κηρίον ἐπὶ τοῦ δισκελίου). (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

21. Ἐὰν οἱ κανόνες δὲν ψαλοῦν ἀλλὰ ἀναγνωσθῶν, ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει τὰ «λαδοκέρια» εἰς τὸν ψαλλόμενον εἰρμόν τῆς Γ' ὠδῆς διὰ τὸ Συναξάριον καὶ τὴν «Τιμιωτέραν».

22. Ἀναγιγνώσκονται τὰ ὀνόματα τῶν Ἁγίων καὶ οἱ στίχοι, οὐχὶ δὲ οἱ βίοι των. Χρησιμοποιεῖται συνήθως ὁ Συναξαριστὴς τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, ὡς πληρέστερος.

23. Βλ. Συναξαριστὴν Ἁγίου Νικοδήμου.

24. Ἀπόντος αὐτοῦ εἰς τὸν Δεσποτικὸν Θρόνον.

25. Τὸ «σιδεράκι» σημαίνει εἰς τὸ Συναξάριον διὰ τοὺς διακονητὰς (μαγεῖρους, τραπεζάρηδες κλπ.). Τοὺς εἰδοποιεῖ ὅπως ἔλθωσι διὰ νὰ θυμιατισθῶσιν εἰς τὴν «Τιμιωτέραν». Εἰς τινὰς μονὰς, ἀντὶ τοῦ Συναξαρίου, σημαίνεται εἰς τὴν «Τιμιωτέραν», πλὴν ὅμως οὕτως δὲν ἐκπληροῦται ὁ προαναφερθεὶς σκοπός.

26. Ὅταν ὁ ἱερεὺς δὲν φέρῃ φελώνιον ἀλλὰ μόνον μανδύαν μετ' ἐπιτραχηλίου (ὡς ἐν ταῖς καθημεριναῖς ἀκολου-

θίαις), θυμιᾶ πάντοτε διὰ τοῦ παπαδικοῦ κατσίου καὶ οὐδέποτε διὰ τοῦ σκεπαστοῦ θυμιατοῦ. Ἄρχεται δὲ ἐκ τοῦ Ἱεροῦ καὶ καταλήγει πάλιν εἰς αὐτό, καὶ καθημερινῆς οὔσης, κατὰ τὴν ὁποίαν λέγει ἔξωθεν τοῦ Ἱεροῦ τὰς αἰτήσεις.

27. Πολλοὶ τυπικάρηδες καταλιμπάνουσι τὴν ἀπόλυσιν τοῦ Ὁρθρου, ἐφ' ὅσον ἐπαναλαμβάνεται εἰς τὸ τέλος τῆς Ἀ΄ Ὁρας, πλὴν ὁμως ἡ τάξις αὕτη δὲν εἶναι ἡ κρατούσα.

28. Ἡ καθημερινὴ Θεία Λειτουργία τελεῖται εἰς παρεκκλήσιον καὶ οὐχὶ ἐν τῷ Καθολικῷ. Αἱ Ὁραι Γ'-ΣΤ' ἀναγινώσκονται εἰς τὸ παρεκκλήσιον. Μερικαὶ μοναὶ ἔχουσαι πλῆθος ἱερέων τελοῦσι πολλὰς Λειτουργίας εἰς διάφορα παρεκκλήσια τῆς μονῆς ταυτοχρόνως καὶ μοιράζονται οἱ πατέρες (π.χ. Μονὴ Διονυσίου).

Ἐὰν ἡ Θεία Λειτουργία τελῆται ἐν τῷ Καθολικῷ ἢ εἰς παρεκκλήσιον αὐτοῦ, αἱ Ὁραι Γ'-ΣΤ' ἀναγινώσκονται εἰς τὴν Λιτήν.

29. Ὁ προσκομίζων ἱερεὺς σημαίνει ἓνα κωδωνίσκον, εἰς τὴν πρόθεσιν εὐρισκόμενον, καὶ διακόπτεται ἡ ἀκολουθία. Οἱ πατέρες ἀφαιροῦσιν ἐκ τῆς κεφαλῆς των τὸν σκουῖφον καὶ τὸ κουκούλιον καὶ καταβαίνουσιν ἐκ τῶν στασιδίων. Μνημονεύουσι —μυστικῶς— ὅσα ὀνόματα βούλονται, ἐνῷ ὁ ἱερεὺς ἐκβάλλει «μερίδας» ἐπιλέγων μόνον τὸ «Μνήσθητι Κύριε». Μετὰ παρέλευσιν ἑνὸς ἢ δύο λεπτῶν συνεχίζεται ἡ διακοπείσα ἀκολουθία καὶ καλύπτει ὁ ἱερεὺς. Εἶτα θυμιᾶ ὅλον τὸν ναὸν ἐκ τῆς Ὁραίας Πύλης καὶ ποιεῖ Ἀπόλυσιν τῶν Ὁρῶν.

30. Ἐπειδὴ τὰ παρεκκλήσια εἶναι συνήθως περιορισμένου χώρου ἀπουσιάζουσι τὰ μανουάλια. Ἄντ' αὐτῶν, ὑπὸ τὰς δεσποτικὰς εἰκόνας τοῦ τέμπλου ὑπάρχουσι μπρούτζινα «κλαδιά» μὲ «λαδοκέρια» στερεωμένα εἰς τὰς ἄκρας των. Ἐπειδὴ συχνὰ ἀναμέσων τῶν κλάδων ὑπάρχει διακοσμητικὸς τις δράκων, ὠνομάσθησαν «δρακόντια» (ἄλλαχού «δρα-

γώνια» παρεφθαρμένως). (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

31. Ἡ Θεία Λειτουργία τῶν καθημερινῶν εἶναι σύντομος. Διαρκεῖ τρία τέταρτα ἕως μίαν ὥραν.

32. Τὰ βημόθυρα (ἢ «Ἁγίαι Θύραι» ἢ καὶ «Ἁγία Θύρια») εἶναι κεκλεισμένα εἰς πάσας τὰς ἀκολουθίας (πλὴν συλλειτουργῶν). Ἀνοίγονται μόνον πρὸς διέλευσιν τοῦ ἱερέως (εἰς τινὰ Εἴσοδον ἢ διὰ τὴν θυμιάσῃ) καὶ ἐπανακλείονται.

33. Βλ. «Ὡρολόγιον», ἐκδ. Θ', σελ. 128 κ. ἐξ.

34. Διὰ τὴν ἀνοίξῃ ὁ ἐκκλησιαστικὸς τὰ βημόθυρα ὀφείλει ποιεῖν μικρὰν μετάνοιαν καὶ ἀσπάζεσθαι τὸν σταυρὸν εἰς τὴν κορυφὴν τῶν θυρίων.

35. Τὸν σκουῖον μὲ τὸ κουκούλιον ρίπτει εἰς τὸν ἀριστερὸν αὐτοῦ ὦμον, τὸ δὲ «πτερόν» τὸ δεξιὸν τοῦ κουκουλίου εἰς τὸν δεξιὸν ὦμον, διὰ τὴν μὴν τυχὸν παραπέσῃ ἐν τῇ ὥρᾳ εἰσοδεύει.

36. Εἰς τὴν ἀριστερὰν παραστάδα τῶν Ἁγίων Θυρῶν ὑπάρχει κηρίον εἰς μεταλλικὴν βάσιν (ὡς δρακόντιον) πρὸς φωτισμὸν τοῦ ἀναγινώσκοντος ἱερέως.

37. Πλὴν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν ἑορτῶν, ἀναγινώσκονται καθημερινῶς δύο «Ἀπόστολοι» καὶ δύο «Εὐαγγέλια». Τὸ ἐν τῆς «σειράς» καὶ τὸ ἕτερον τοῦ Ἁγίου τῆς ἡμέρας ἢ τῶν κεκοιμημένων (ὅταν γίνεταί «Σαρανταλείτουργον» ἢ ἐν τοῖς Σάββασιν). Ἐὰν ὁ Ἅγιος τῆς ἡμέρας δὲν ἔχη Ἀποστολικὸν ἢ Εὐαγγελικὸν ἀνάγνωσμα, λέγεται τῆς Θεοτόκου (τῆς 8ης Σεπτεμβρίου).

Ὅταν εἰς τὸν Ὄρθρον λέγωνται κανόνες τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ ἑορταζομένου Ἁγίου καὶ Μεγάλη Δοξολογία, τίθεται ἐν ἀνάγνωσμα τοῦ Ἁγίου καὶ ἐν τῆς Θεοτόκου.

38. «Σχῆμα»: ὑπόκλισις πρὸς τὸν λαὸν αἰτῶντας συγχώρησιν.

39. Ἄπαντα τὰ μουσικὰ βιβλία, παλαιότερα καὶ νεώτε-

ρα, ἄρχονται τῆς φράσεως «Ὡς τὸν Βασιλέα» μὲ κεφαλαῖον παχὺ γράμμα. Τοῦτο δηλοῖ ὅτι ἡ ἀρχαία τάξις εἶναι νὰ διακόπτεται ὁ ὕμνος εἰς τὴν φράσιν «ἀποθώμεθα μέριμναν».

40. Οὐδέποτε ὁ ἐκκλησιαστικὸς φέρει παπαδικὸν θυμιατὸν εἰς εἰσόδους, οὔτε στρέφεται πρὸς τὸν ἱερέα, ἀλλ' εἰσοδεύει ἀπλῶς, μόνον μετὰ τοῦ εἰσοδικοῦ, ὡς ἐν τῷ Ἑσπερινῷ.

41. Εἰς τινὰς πλεόν ἱεράς στιγμὰς τῆς Θείας Λειτουργίας, ὡς ἡ ἐκφώνησις «Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία», ἡ Μεγάλη Εἰσοδός, τὰ «Σὰ ἐκ τῶν Σῶν», «Ἄξιόν ἐστι», «Πρόσχωμεν τὰ Ἁγία...», καὶ ἐκ τοῦ «Μετὰ φόβου Θεοῦ...» ἕως τὸ «Πάντοτε, νῦν καὶ αἰεὶ», οἱ πατέρες καταβαίνουν ἐκ τῶν στασιδίων των καὶ ἴστανται ἀσκεπεῖς.

42. Ἡ τέλεσις τῆς Θείας Λειτουργίας μὲ κεκλεισμένον βῆλον ἕως τὴν μετάληψιν τῶν πιστῶν καὶ ἡ ἐμμελής ἀπαγγελία τῶν λειτουργικῶν ἀποτελεῖ, συμφώνως πρὸς τὸν καθηγητὴν κ. Ἰ. Φουντούλην, ἀρχαιοτάτην καὶ δὴ παλαιοχριστιανικὴν παράδοσιν ἣτις τηρεῖται σχεδὸν μόνον ἐν Ἀγίῳ Ὄρει. Τὰ ψαλλόμενα ἐν ταῖς καθημεριναῖς εἶναι:

α) ΑΝΤΙΦΩΝΙΚΑ

- Τυπικά, Μαχαρισμοὶ (ἢ Ἀντίφωνα).
- Τρισάγιος Ὕμνος.
- «Εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου».

β) ΧΟΡΩΔΙΑΚΑ

- Χερουβικὸς Ὕμνος.
- «Ἄξιόν ἐστι».
- Κοινωνικόν.

γ) ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΑ ΕΙΣΟΔΟΥ.

43. Εἰς τὸν ἀρχαῖον ναὸν τοῦ Πρωτάτου φάλλεται πάντοτε τὸ «Ἄξιόν ἐστι» εἰς Β' ἤχον, τὸ καλούμενον «Ἀρχαῖον», τὸ ὁποῖον, σύμφωνα μὲ τὴν παράδοσιν, εἶναι αὐτὸ

τοῦτο τὸ ψαλὲν ἐνώπιον τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνας τοῦ «Ἄξιόν ἐστι» ὑπὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ.

44. Ὁ μεταλαμβάνων τῶν ἀχράντων μυστηρίων λαμβάνει μόνος του ἀντίδωρον καὶ πίνει ὀλίγον νάμα πρὸς πλύσιν τοῦ στόματός του (μήπως ἔμεινε τυχὸν μαργαρίτης τις). Αὕτη ἡ συνήθεια ἐπικρατεῖ καὶ εἰς τὴν Ρωσικὴν Ἐκκλησίαν.

45. Πρῶτος ὁ ἡγούμενος «χαιρετᾶ» τὰς εἰκόνας δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ (ἐὰν εὑρίσκεται ἐν τῷ Καθολικῷ, μόνον τὰ προσκυνητάρια καὶ οὐχὶ τὸ τέμπλον). Εἶτα ποιεῖ «σχῆμα» ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον, δηλαδὴ τρεῖς σταυροὺς μετὰ κεφαλοκλισιῶν πρὸς τὴν Ὠραίαν Πύλιν, ὑπόκλισιν πρὸς τὸν δεξιὸν χορὸν καὶ πρὸς τὸν ἀριστερόν. Εἶτα οἱ ἱερεῖς κατὰ πρεσβεία, οἱ Ἐπίτροποι καὶ προϊστάμενοι τῆς Μονῆς καὶ οἱ λοιποὶ πατέρες κατὰ πρεσβεία κουρᾶς. Ἡ αὕτη σειρά ἀκολουθεῖται πάντοτε εἰς τὰ ἀπόστιχα τοῦ Ἑσπερινοῦ, εἰς δὲ τοὺς Αἴνους μόνον ἐὰν ὑπάρχη ἅγιον λείψανον ἢ «χρῆσις». Εἰς τὸν Ἑσπερινὸν μετὰ τὸν ἡγούμενον «χαιρετᾶ» ὁ ἐφημέριος μετὰ μανδύου.

46. Τὴν ὥρα τῆς Θείας Κοινωνίας δὲν ὑπάρχει λαμπρὰ φωτοχυσία, τὸναντίον καίει μόνον ἐν κηρίον, τὸ τοῦ εἰσοδικοῦ, διὰ νὰ λάμπη μυστικῶς μόνον τὸ Ἀληθινὸν καὶ Αἰώνιον φῶς, ὁ Χριστός!

47. Πρὸς φωτισμὸν τοῦ ἀναγινώσκοντος τὴν ὀπισθάμβωνον εὐχὴν ἱερέως.

48. Συνήθεια ὑπάρχει εἰς τοὺς μοναχοὺς ὅπως μετὰ τὸ ἀντίδωρον πίνωσι μικρὸν ἁγιασμόν. Διὰ τοῦτο φροντίζει ὁ ἐκκλησιαστικὸς νὰ εἶναι πάντοτε πλήρης ἡ «φιᾶλη» τοῦ ἁγιασμοῦ εἰς τὴν Λιτήν. Ἐὰν ἡ λειτουργία γίνεται εἰς παρεκκλήσιον καὶ ὅταν τὸ παρεκκλήσιον δὲν ἔχη ἰδικὴν του «φιᾶλην», ὁ ἐκκλησιαστικὸς μεταφέρει τὴν τοῦ Καθολικοῦ. (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

49. Ἡ ὥρα τοῦ γεύματος ποικίλλει ἀπὸ μονῆς εἰς μονήν. Οὕτως, εἰς ἄλλας γευματίζουσιν εὐθὺς μετὰ τὴν Ἀκολουθίαν, εἰς ἄλλας δὲ ψάλλουσι Παράκλησιν καὶ γευματίζουσι μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ὥρων ἐκ τῆς Θείας Λειτουργίας κ.ο.κ.

50. Ἐὰν ὁ φωτισμὸς τοῦ ναοῦ εἶναι ἐπαρκῆς, δὲν χρειάζονται τὰ φανάρια, ἴσως καὶ οἱ φανοὶ τῶν χορῶν.

51. Σύντομον ψάλλεται καὶ τὸ «Πᾶσα πνοή» τῶν Αἰνῶν ἐφ' ὅσον καὶ τὸ «Κεκραγάριον» ἐψάλη οὕτως. Ἐὰν ὁμως δὲν ὑπάρχωσι τροπάρια εἰς τοὺς Αἰνούς, λέγονται χῦμα οἱ ψαλμοί.

52. Ὅταν τὸ Μηναῖον ἔχη ἕξ τροπάρια, ψάλλονται μόνον αὐτά, καταλιμπανομένης τῆς Παρακλητικῆς. Προτιμῶνται δὲ πάντοτε τὰ τοῦ Μηναίου Ἀπόστιχα, ἐὰν ὑπάρχωσι.

Εἰς τὴν τοῦ Βατοπεδίου μονῆν εἶδομεν νὰ ψάλλωσι, ἐκ παραδόσεως τῆς μονῆς, τὰ τοῦ Μηναίου στιχηρὰ εἰς ΣΤ' καὶ ἐν ταῖς καθημεριναῖς, οὐδέποτε ψάλλοντες ἐκ τῆς Παρακλητικῆς στιχηρὰ (πλὴν Κυριακῶν).

53. Ἡ αὐτὴ σειρά ἀκολουθεῖται καὶ εἰς τὴν Ἀπόλυσιν τῆς ὀρθρινῆς Ἀκολουθίας, πρὸ τῆς Θείας Λειτουργίας.

Εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Πρωτάτου, τὰ «Πρόσδεξαι» λέγονται ὑπὸ τοῦ Πρωτεπιστάτου καὶ τῶν Ἐπιστατῶν (τὸ «Αἰωνία ἡ μνήμη» ὑπὸ τοῦ Διαβαστοῦ), ἱσταμένων ἐναντι τοῦ ἀπολύοντος ἱερέως, εἰς τὸ σημεῖον ὅπου τίθεται τὸ δισκέλιον τῆς ἀναγνώσεως.

54. Μετὰ τὸν Ἑσπερινὸν ἢ τὴν Τράπεζαν ἔθος ἐστὶν ἐν τοῖς ἀγιορειτικοῖς μοναστηρίοις ὁ «βηματάρης» (ἱερεὺς ὑπεύθυνος διὰ τὸ Ἱερόν Βῆμα) μετ' ἐπιτραχηλίου ἢ ὁ ἐφημέριος ἱερεὺς (μετ' ἐπιτραχηλίου ὁμοίως) νὰ θέτῳ εἰς προσκύνησιν τῶν εὐλαβῶν προσκυνητῶν τὰ ἱερά λείψανα τῆς μονῆς.

55. Κατσίον (ἢ κατζίον): θυμιατὸν χειρὸς τὸ ὅποιον μεταχειρίζεται μόνον ὁ ἐκκλησιαστικός. (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

56. Τὸ θυμίαμα εἰς τὸ Ἀπόδειπνον δὲν εἶναι τυπικὸν εἰς ἅπαντα τὰ Κοινόβια τοῦ Ἀγίου Ὁρους.

57. Διὰ τοῦτο ὑπάρχει συνήθως εἰς τὴν δεξιὰν παραστάδα τῆς πύλης τοῦ νάρθηκος εἰς μαρμάρινος θρόνος διὰ τὸν ἡγούμενον (καὶ ἀλλαχοῦ δεύτερος παραπλεύρως διὰ τὸν ἐφημέριον, π.χ. Ἱερὰ Μονὴ Ζωγράφου).

58. Ἀκοίμητοι κανδηλαί: ἀπαραιτήτως μία εἰς τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν (διὰ τὸ Ἅγιον Ἀρτοφόριον), μία εἰς τὸ προσκυνητάριον τοῦ Ἀγίου τοῦ Ναοῦ, μία (ἢ τρεῖς) εἰς τὸ προσκυνητάριον τῆς Θαυματουργῆς Παναγίας τῆς Μονῆς, μία εἰς τὸ προσκυνητάριον τῶν φορητῶν εἰκόνων καὶ ὅπου βούλεται ὁ προεστῶς. Εἰ δυνατόν, μενέτωσαν ἅπασαι αἱ κανδηλαὶ ἀκοίμητοι.

59. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ Ἀποδείπνου οἱ ἅγιοι πατέρες ἀπαγορεύουσιν τὰς συντυχίας καὶ συζητήσεις τῶν μοναχῶν, ἔτι δὲ καὶ τὴν μετάληψιν τροφῆς καὶ ὕδατος (ἐκτὸς εὐλογίας τοῦ καθηγουμένου καὶ κατόπιν ἀπαγγελίας τοῦ Ν' ψαλμοῦ).

60. Ὄταν ὁ Ἑσπερινὸς ἔχη εἴσοδον ἢ εἰς τοὺς κανόνας τοῦ Ὁρθρου ὑπάρχη κανὼν τῆς Θεοτόκου, καταλιμπάνεται τὸ Θεοτοκάριον.

61. Τάξις θυμιάματος μετὰ κατσίου.

Ὁ Ἐκκλησιαστικός ἄρχεται θυμιᾶν ὀπισθεν τῆς Ἀγίας Τραπέζης. Θυμιᾶ τὴν πρόθεσιν καὶ ἐξέρχεται ἐκ τῆς Βορείας Πύλης χωρὶς νὰ θυμιᾷ. Εἶτα ἀπέρχεται εἰς τὸν Δεσποτικὸν Θρόνον καὶ θυμιᾷ αὐτόν, ἐπιστρέφει εἰς τὴν Ὠραίαν Πύλην, θυμιᾷ αὐτὴν καὶ τὰς εἰκόνας τοῦ Κυρίου καὶ τῆς Θεοτόκου τοῦ τέμπλου, τὰ προσκυνητάρια τοῦ δεξιοῦ χοροῦ, τὸν χορόν, διέρχεται ὀπισθεν τῶν μανουαλίων καὶ θυμιᾷ τὰς λοιπὰς εἰκόνας τοῦ τέμπλου, τὸ ἀριστερὸν προσκυνητάριον καὶ τὸν χο-

ρόν. Ὑπὸ τὸν φανὸν τῆς ἀναγνώσεως στρέφεται καὶ θυμιᾷ πρὸς τὴν Ὁραίαν Πύλην. Συνεχίζει εἰς τὰ «Ὀσιακά», Λιτὴν καὶ Νάρθηκα (βλ. σχῆμα κατόψεων Ναοῦ εἰς τὸ Παράρτημα) πάντοτε ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερά.

Ἐπιστρέφει εἰς τὸν κυρίως ναὸν χωρὶς νὰ θυμιᾷ. Θυμιᾷ τὸν Δεσποτικὸν Θρόνον, τὰ προσκυνητάρια δεξιὰ καὶ ἀριστερά, τὴν Ὁραίαν Πύλην, Χριστὸν καὶ Θεοτόκον τοῦ Τέμπλου καὶ εἰσέρχεται θυμιῶν εἰς τὸ Ἱερὸν ἐκ τῆς Νοτίας Πύλης. Θυμιᾷ τὸ Διακονικὸν καὶ παύει νὰ θυμιᾷ ὀπίσθεν τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς (εἰς τὸ Ἅγιον Ἄρτοφόριον, ἀπὸ ὅπου καὶ ἤρχισεν).

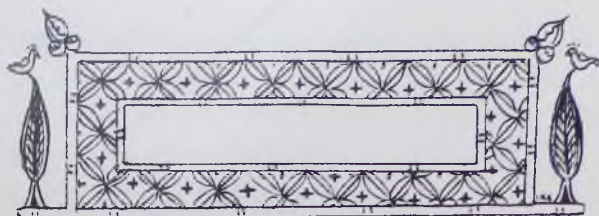
Σπουδάζει ὁ Ἐκκλησιαστικὸς νὰ θυμιᾷ σύμφωνα μὲ τὸν ρυθμὸν τῶν ψαλλομένων.

Τὰς καθημερινὰς καλύπτει τὸν καρπὸν τῆς χειρὸς του μὲ μανδῆλιον, τὰς δὲ ἐπισήμες ἡμέρας φέρει «ἀέραν» ἐπὶ τῶν ὤμων του. (Πρβλ. Κεφ. Γ', Σημ. 26, καὶ σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

62. Εἰς τὸν ἀρχαῖον ναὸν τοῦ Πρωτάτου θυμιᾷ ὁ ἱερεὺς εἰς τὴν Ζ' ὁδὴν μετὰ κατσίου παπαδικοῦ.

63. Εἰς τὸ Πρωτᾶτον, ἐκάστην Κυριακὴν ἑσπέρας ψάλλεται ἡ Μικρὰ Παράκλησις μὲ τὸ Εὐαγγέλιον ὅμως τῆς Μεγάλης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄
ΤΑΞΙΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ
ΣΑΒΒΑΤΟΥ

α) Ὡρα Θ' – Ἑσπερινὸς
(Παρασκευὴ ἑσπέρας)

Ἀκολουθεῖται ἡ γνωστὴ τάξις καθημερινῆς.
Εἰς τὸ «Καὶ νῦν» τῶν στιχηρῶν ψάλλεται
τὸ δογματικὸν Θεοτοκίον τοῦ ἤχου τῆς
ἑβδομάδος (π.χ. Ἑβδομάς Α' Ἦχου, Θεο-
τοκίον «Τὴν παγκόσμιον δόξαν»).

Ἐπάρχει ἡ παράδοσις εἰς τὰς μονὰς τοῦ Ἁγίου
Ὁρους ὅπως ἐκάστην Παρασκευὴν ἑσπέρας ἀναγι-
νώσκηται μνημόσυνον (βλ. Κεφ. Η') μὲ κόλλυβα
εἰς τὸ τῆς μονῆς κοιμητηριακὸν παρεκκλήσιον πρὸ
τοῦ Ἑσπερινοῦ,¹ ὑπὸ τοῦ ἐφημερίου, τοῦ διαβαστοῦ
καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ.² Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ

Ἐσπερινού, ἴσταται ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἔξω τοῦ Καθολικοῦ καὶ διανέμει τὰ κόλλυβα εἰς τοὺς ἐξερχομένους πατέρας.

β) Ἀπόδειπνον (Παρασκευὴ ἑσπέρας)

Ἐπειδὴ τὸ Σάββατον κατ' ἔθος μεταλαμβάνουσιν ἅπαντες οἱ πατέρες, ὁ διαβαστὴς τοῦ Ἀποδείπνου, μετὰ τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως, ἀναγινώσκει τὸν κανόνα τῆς Θείας Μετάληψως. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει τὸ «λαδοκέρι» τοῦ Χριστοῦ τῆς Λιτῆς διὰ τὴν Μετάληψιν. Οἱ Χαιρετισμοὶ ἔπονται (ἢ καταλιμπάνονται).

γ) Μεσονυκτικὸν

Ἀντὶ «Ἀμώμου» ἀναγινώσκεται τὸ θ' κάθισμα τοῦ Ψαλτηρίου καὶ κατόπιν ἡ εὐχὴ τοῦ Ἁγίου Εὐστρατίου ἀντὶ τῶν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου.

δ) Ὁρθρος — Α' Ὡρα

ε) Ὡραι Γ', ΣΤ' — Θεία Μετάληψις

Εἰς τὴν ΣΤ' Ὡραν ὁ ἐκκλησιαστικὸς τοποθετεῖ τὸ τῆς ἀναγνώσεως δισκέλιον πρὸς δυσμὰς, εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν.

Πληρωθείσης τῆς γεροντικῆς εὐχῆς τῆς ΣΤ' "Ω-
ρας «Θεὸ καὶ Κύριε» (ἄνευ τοῦ «Ἄξιόν ἐστι») ποιεῖ
μετάνοιαν εἰς τὸν ἡγούμενον καὶ κρούει τὸ καθημε-
ρινὸν «σιδεράκι». Οὕτως ἄρχεται ἡ Θεία Μετάλη-
ψις (ἄνευ Εὐλογητοῦ ἀλλὰ συνημμένη τῇ ΣΤ'
"Ωρα). Ἄπαντες οἱ πατέρες ἀκροάζονται ὀρθοὶ καὶ
ἄνευ κουκουλίου.

Ἡ ἐσχάτη φράσις τῆς εὐχῆς τοῦ Ἁγίου Συμεὼν
«Προσκυνῶ καὶ μεγαλύνω...» τρισσεύεται. Πρῶ-
τον λέγεται ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου, κατόπιν ὑπὸ τοῦ
δευτέρου καὶ τρίτου τῇ τάξει. Ἀκολουθοῦσιν αἱ εὐ-
χαὶ «Ὁ μόνος καθαρὸς» καὶ «Πρὸ τῶν θυρῶν».
Εἶτα τὸ «Ἄξιόν ἐστι» χῦμα. Ὁ ἡγούμενος³ φορεῖ
ἐπιτραχήλιον καὶ ἴσταται ἀναμέσον τῶν δύο με-
γάλων μανουαλίων. Ἀναγινώσκει συγχωρητικὴν
εὐχὴν καὶ οἱ πατέρες πίπτουσιν ἕως γῆς — οἰαδή-
ποτε ἑορτῇ κι ἂν τύχη. Εἶτα γίνεται Ἀπόλυσις ὑπὸ
τοῦ ἐφημερίου.

στ) Θεία Λειτουργία, κόλλυβα κεκοιμημένων

Ἡ Θεία Λειτουργία τῶν Σαββάτων τελεῖται —συ-
νήθως— εἰς τὸ κοιμητηριακὸν παρεκκλήσιον τῆς μον-
ῆς. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς φροντίζει ἐκ τῆς προηγου-
μένης ἡμέρας διὰ τὴν καθαριότητα τοῦ παρεκκλη-
σίου καὶ τὰ ἀπαραίτητα τῆς Θείας Λειτουργίας
(πρόσφορα, νάμα κλπ.).

Εἰς τὴν Λειτουργίαν, μετὰ τὴν εἴσοδον τοῦ εὐαγγελίου καὶ ἐκτὸς τῶν λοιπῶν ἀπολυτικίων καὶ κοντακίων, λέγονται τὰ «Μνήσθητι Κύριε» καὶ «Μετὰ τῶν Ἀγίων» εἰς ἤχον Β'. Ἐσχατον κοντάκιον λέγεται —ἐκτὸς ἐορτῆς— τὸ «Ὡς ἀπαρχὰς τῆς φύσεως».

Ὁ εἰς «Ἀπόστολος» καὶ τὸ ἐν Εὐαγγέλιον εἶναι τῶν κεκοιμημένων.⁴ Κοινωνικὸν (ἐκτὸς τυχούσης ἐορτῆς): «Μακάριοι οὓς ἐξελέξω» ἢ «Ἀγαλλιᾶσθε δίκαιοι» (ὡς ἀναφέρεται ἐν τῷ τοῦ Ἀγίου Σάββα Τυπικῷ).

Ὅσον χρόνον ὁ ἱερεὺς ἀναγινώσκει τὴν ὀπισθάμβωνον εὐχὴν, ὁ ἐκκλησιαστικὸς τοποθετεῖ ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνος τοῦ Κυρίου τὸ τραπέζιον⁵ μὲ τὰ κόλλυβα, χωρὶς νὰ ἀποσύρῃ τὸ εἰσοδικόν.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς εὐχῆς λέγει ὁ διαβαστὴς χῦμα τὸ Τρισάγιον κλπ. Ὁ ἱερεὺς τὸ «Ὅτι Σοῦ ἐστίν» καὶ ἄρχεται ψάλλειν τὸ τροπᾶριον «Μετὰ πνευμάτων δικαίων» ἐξερχόμενος τοῦ Ἱεροῦ. Τὸ Β' τροπᾶριον ὑπὸ τοῦ δεξιοῦ χοροῦ, τὸ Γ' ὑπὸ τοῦ ἤδη ἐξεληθόντος ἱερέως, καὶ τὸ Δ' ὑπὸ τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ. Οὕτως σχηματίζεται σταυρός.⁶

Ὁ ἱερεὺς μνημονεύει τὰ ὀνόματα τῶν κτιτόρων τῆς μονῆς καὶ τῶν κεκοιμημένων ἀδελφῶν καὶ πατέρων καὶ εὐεργετῶν-δωρητῶν, ἐκ τῆς «Παρρησίας».⁷

Μετὰ τὴν ἐκφώνησιν «Ὅτι σὺ εἶ ἡ Ἀνάστασις» ψάλλεται τὸ «Εἶπὲν τὸ ὄνομα Κυρίου». Ὁ ἐκκλησια-

στικός αποσύρει τὸ τραπέζιον μετὰ τὰ κόλλυβα καὶ τὸ εἰσοδικόν. Ἀπόλυσις γίνεται ἢ τῆς Θείας Λειτουργίας («Χριστὸς ὁ ἀληθινός...») ἄνευ τῆς εἰδικῆς ἀπολύσεως τοῦ Μεγάλου Μνημοσύνου⁸ «Ὁ καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων».

Ὅταν τελῆται «Σαρανταλείτουργον» διὰ τινὰ κεκοιμημένον, παρατίθενται κόλλυβα καθ' ἑκάστην (πλὴν Κυριακῶν).⁹

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ Β' ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

1. Ἐὰν ὑπάρχωσι μεθέορτα ἢ προεόρτια ἢ καὶ Ἅγιος ἑορταζόμενος καὶ δὲν ψάλλωσι τὸν νεκρώσιμον τοῦ ἤχου κανόνα τὸ Σάββατον πρωί, ἀναγινώσκουσιν αὐτὸν ἀφ' ἑσπέρας, ἀντὶ τοῦ κανόνος τῆς φυλλάδος.

2. Εἰς τὰ Μνημόσυνα τῶν Σαββάτων μνημονεύονται ἅπαντες οἱ κεκοιμημένοι κτίτορες καὶ πατέρες τῆς μονῆς.

3. Ἀπόντος τούτου εἰς Πνευματικὸς τῆς μονῆς.

4. Ἐάν, λόγῳ ἑορτῆς, δὲν προβλέπη τὸ Τυπικὸν νεκρώσιμα γράμματα εἰς τὴν Ἀκολουθίαν οὐδὲ «Ἀπόστολος» καὶ Εὐαγγέλιον νεκρώσιμα τίθενται.

Ἐπὶ ἑορτῇ Ἁγίου ἢ ἑτέρα περιπτώσει δύναται νὰ λεχθῇ μόνον ὁ «Ἀπόστολος» τῶν κεκοιμημένων, ἢ μόνον τὸ Εὐαγγέλιον, μετὰ τὸ τοῦ Ἁγίου.

5. Μικρόν, ὀκταγωνικὸν ξύλινον τραπεζάκιον — ὡς ἀναλογίου μικρογραφία. (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

6. Τυπικὸν τοῦ Πρωτάτου καὶ τῶν Καρυῶν. Εἰς ἑτέρας μονὰς λέγονται ἅπαντα ὑπὸ τῶν χορῶν.

7. «Παρρησία» καλεῖται τὸ βιβλίον τὸ περιέχον τὰ ὀνόματα τῶν κτιτόρων καὶ μεγάλων εὐεργετῶν τῆς μονῆς. Ἀναγινώσκεται εἰς τὰ Τρισάγια τῶν Σαββάτων καὶ εἰς τὰ

«Εἶπωμεν πάντες» τῶν Ἑσπερινῶν, Ὁρθρῶν καὶ Κατηχη-
μένων τῶν Λειτουργιῶν εἰς τὴν ἐξῆς αἵτησιν: «Ἐστὶ θεόμεθα
ὑπὲρ τῶν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένων ἀσιδίων δούλων τοῦ
Θεοῦ...».

8. Μνημόσυνοι: πρόκειται περὶ ἰδιαίτερας ἀκολουθίας
διαρκείας μίας ὥρας περίπου. Ψάλλεται ἐξ ἰδιαίτερας φυλ-
λάδος εἰς τὰ καθορισμένα μνημόσυνα κεκοιμημένου μοναχοῦ
(40ήμερον κλπ.), εἰς τὰ Ψυχασάββατα τοῦ Ἐνιαυτοῦ, εἰς
τὸν Ἑσπερινὸν τῆς ἐπομένης ἡμέρας τῆς Πανηγύρεως καί,
τέλος, ἀναγινώσκεται ἐκάστην Παρασκευὴν ἑσπέρας εἰς τὸ
κοιμητήριον πρὸ τοῦ Ἑσπερινοῦ.

9. Ἀγιορειτικὴ συνταγὴ διὰ κόλλυβα:

Χρησιμοποιεῖται σίτος ἀποφλοιωμένος (δηλ. κοπανισμέ-
νος) διὰ νὰ βράζῃ γρήγορα. Βράζεται τόσον ὥστε νὰ γυρίσῃ
εἴσω τὸ ἑσωτερικόν του.

Στραγγίζεται εἰς σουρωτήριον καὶ κατόπιν εἰς καθαρὸν
πανίον. Ἀνακατεύεται μετὰ τετριμμένου παξιμαδίου τόσον,
ὥστε νὰ μὴν κολλῶσιν ἀναμεταξύ των οἱ κόκκοι τοῦ σίτου.

Προστίθενται τὰ ἐξῆς ὑλικά:

- καρῦδι τετριμμένον
- ἀμύγδαλον καθουρδισμένον καὶ τετριμμένον
- φουντούκι καθουρδισμένον καὶ τετριμμένον
- σησάμι καθουρδισμένον καὶ τετριμμένον
- ὀλίγαι σταφίδες
- ὀλίγη κανέλλα σκόνη.

Τοποθετοῦνται εἰς πινάκιον χρησιμοποιούμενον μόνον διὰ
κόλλυβα, καὶ πιέζομεν μὲ τὰς παλάμας τὴν ἐπιφάνειαν αὐ-
τῶν.

Καλύπτομεν ὁμοίομορφα μὲ παξιμαδί τετριμμένον τὴν
ἐπιφάνειαν, τοποθετοῦμε τεμάχιον χάρτου καὶ πιέζομεν μὲ
τὰς παλάμας ἀπὸ ἐπάνω. Ἀφαιροῦμε τὸ χαρτίον καὶ ἐπιθέ-
τομεν σάκχαριν κοινὴν (χονδρὴν) καὶ οὐχὶ ἄχνην. Ἐπανα-

λαμβάνομεν τὸ πάτημα μὲ τὸν χάρτην σύροντες ἐπ' αὐτοῦ
υἰαλίνην φιάλην ἢ μὲ τὰς παλάμας πάλιν.

Ἀνακατεύομεν σάκχαριν μετὰ κανέλλας καὶ σχεδιάζομεν
σταυρὸν ἢ τὸν ἐορταζόμενον Ἅγιον.

Εἰς τὰς Πανηγύρεις τοῦ Ἁθωνοῦ οἱ πατέρες χρησιμοποιοῦσι
κεχρωσμένην σάκχαριν, κανέλλαν, λευκὰ καὶ ἀσημένια
κουφέτα καὶ ξηροὺς καρπούς, καὶ ζωγραφοῦσιν ἐπὶ τῶν κολλυβῶν
ὀλοκλήρους εἰκόνας, ὅπως π.χ. ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου!
Ἔργα ὑπομονῆς καὶ εὐλαβείας.

Ἐπεὶ οὖν διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν κολλυβῶν εἶναι τις
ἀδελφός καλούμενος «κολλυβάς». Εἰς δὲ περιορισμένον ἀριθμὸν
πατέρων, ὁ ἐκκλησιαστικός.

ΚΕΦΑΛΙΟΝ Γ΄
ΤΑΞΙΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ
ΚΥΡΙΑΚΗΣ

α) Ὡρα Θ΄ – Ἑσπερινός
(Σάββατον ἑσπέρας)

Εἰς τὸ «Δόξα» τῆς Θ΄ Ὡρας ὁ ἐκκλησιαστικὸς¹ ποιεῖ μετάνοιαν καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ κωδωνοστάσιον. Σημαίνει ἐπίσημον κόπανον, «σιδεράκι» καὶ μίαν στάσιν κώδυνας.² Ἐπιστρέφοντας, ἀνάπτει τὸ θυμιατὸν (μὲ σκέπασμα, «οὐρανόν»)³ καὶ τοποθετεῖ εἰς τὸ προσκυνητάριον τὴν εἰκόνα τῆς Ἀναστάσεως.

Ἀναγινώσκει τὸ Α΄ κάθισμα τοῦ ψαλτηρίου, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε καταλιμπάνεται, ἀκόμη κι ἂν τύχη Ἀγρυπνία (πλὴν Δεσποτικῶν ἑορτῶν). Τὸ κάθισμα ἀναγινώσκει ὁ διαβαστὴς ἐκ τοῦ δεξιοῦ

ἀναλογίου ἢ κατὰ ἀρχαιοτέραν τάξιν παραπλεύρως τοῦ προσκυνηταρίου ἐστραμμένους πρὸς δυσμᾶς.

Εἰς τὸ δεύτερον «Δόξα» τοῦ καθίσματος, ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει τὸν σταυρὸν τῆς Ὁραίας Πύλης,⁴ τὰ κηρία τῶν μανουαλίων⁵ καὶ τὰ «λαδοκέρια» ἅπαντα.

Μετὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ ἱερέως «Ὅτι πρέπει σοι», ὁ διαβαστὴς μετὰ μανδύου καὶ κουκουλίου, ἐμπρὸς ἀπὸ τοῦ δεξιῶν ἀναλόγιον, ἐκφωνεῖ τὸ «Ἀμήν» καὶ τὸν ἦχον τῆς Κυριακῆς (π.χ. «Ἀμήν. Πλάγιος τοῦ Πρώτου!»).

Τὸ Κεκραγᾶριον ψάλλεται ἀργοσύντομον ἐκ τοῦ «Ἀναστασιματαρίου». Ὁ διάκονος θυμιᾷ μὲ «ἀέρα» καὶ κιβωτόν. Ἀπόντος διακόνου, θυμιᾷ ὁ ἱερεὺς μετὰ φελωνίου.⁶

Ὁ διαβαστὴς εἰς τὴν φράσιν «Πρόσχες τῆ φωνῆ» ποιεῖ μετάνοιαν εἰς τὸν χορὸν (ἄνευ σταυροῦ) καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὸ στασίδιόν του.

Μετὰ τὰ «Θοῦ Κύριε» καὶ εἰς τὸν στίχον «Ἐξάγαγε ἐκ φυλακῆς» ἔρχεται εἰς τὸ δεξιῶν ἀναλόγιον καὶ κανοναρχεῖ. Τὰ ἐσπέρια ψάλλονται ὡς ἐξῆς: ἐν λέγει ὁ δεξιὸς Χορὸς καὶ ἐν ὁ ἀριστερός. Τὸ τρίτον ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου καὶ τὰ λοιπὰ ἕως τοῦ Δοξαστικοῦ ὑπὸ διαφόρων πατέρων, ὀρισθέντων ὑπὸ τοῦ τυπικάρη.

Ἀπερχόμενος ὁ διαβαστὴς εἰς τὸν ἀριστερὸν χορὸν διὰ τὸ ἔσχατον στιχηρόν, ἴσταται δι' ὀλίγον ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον, ποιεῖ σταυρὸν πρὸς τὴν

Ἐραίαν Πύλην καὶ ἐκφωνεῖ τὸν ἦχον τοῦ Δοξαστικῆς (π.χ. «Δόξα. Δεύτερος»). Μετὰ τὸ πέρασ τοῦ τελευταίου στιχηροῦ, ἐκφωνεῖ ὁμοίως τὸν ἦχον τοῦ «Καὶ νῦν» (π.χ. «Καὶ νῦν ὁ Αὐτός»). Διερχόμενος ὀπισθεν τοῦ ἀριστεροῦ προσκυνηταρίου ἵσταται ἔμπροσθεν τοῦ Κυρίου τοῦ τέμπλου, ὅσον χρόνον ψάλλεται τὸ «Δόξα». Εἶτα ἀσπασθεὶς τὴν εἰκόνα ἀπέρχεται εἰς τὸν δεξιὸν χορὸν καὶ κανοναρχεῖ τὸ δοξαστικόν. Ὅσον ψάλλεται τὸ «Καὶ νῦν» ἵσταται ἔμπροσθεν τῆς Θεοτόκου τοῦ τέμπλου.

Εἰς τὸ «Καὶ νῦν» γίνεται Εἴσοδος,⁷ ὡς προανεφέρθη εἰς τὴν Λειτουργίαν τῆς Καθημερινῆς, μόνον πού τὰ νῦν εἰσοδεύουσι δύο ἐκκλησιαστικοὶ μὲ ἰσάριθμα εἰσοδικά. Ὁ πρῶτος κρατεῖ τὸ εἰσοδικόν διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς καὶ ἵσταται ἔμπροσθεν τοῦ Κυρίου τοῦ τέμπλου. Ὁ δεῦτερος διὰ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ καὶ ἵσταται ἔμπροσθεν τῆς Θεοτόκου. Οὕτως, ἵσταμένου τοῦ ἐνὸς ἔναντι τοῦ ἑτέρου, τὰ εἰσοδικὰ εὐρηγνται ἔμπροσθεν τοῦ διακόνου καὶ τοῦ ἱερέως. Εἰς τὸ «Σοφία. Ὁρθοὶ» ὑψοῦσι τὰ εἰσοδικὰ ἕως ὅτου εἰσέλθῃ εἰς τὸ Ἱερὸν Βῆμα καὶ ὁ ἱερεὺς. Εἶτα ἀποσύρονται.

Τὸ «Φῶς ἰλαρόν» λέγεται χῦμα ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου, διὰ τὸ μὴ εἶναι συλλεΐτουργον.

Ὁ διαβαστῆς ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον⁸ ἄνευ κουκουλίου⁹ ἐκφωνεῖ τὸ προκείμενον καὶ τὸν στίχον. Εἰς τὸ τρίτον «Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν» ποιεῖ σταυρὸν καὶ σχῆμα εἰς τοὺς χορούς καὶ ἀποχωρεῖ.

Ἐὰν ὑπάρχωσι προφητεῖαι, ποιεῖ σχῆμα μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν.

Τὰ βημόθυρα κλείει ὁ ἐκκλησιαστικὸς μετὰ τὴν εἴσοδον ἢ, οὐσῶν προφητειῶν, μετὰ τὴν ἐκφώνησιν «Σοφία. Πρόσχωμεν» τῆς τρίτης προφητείας.

Εἰς τὰ «Εἶπωμεν πάντες» ἢ «Παρρησία». Τὰ «Κύριε ἐλέησον» καὶ τὰ «Παράσχου Κύριε» ἀπαγγέλλονται ἐμμελῶς ὑπὸ τοῦ διαβαστοῦ ἐκ τοῦ στασιδίου του. Εἰς τὸ «Εἰρήνη πᾶσι» ἀπέρχεται ὁ διαβαστὴς εἰς τὸν ἀριστερὸν χορὸν διὰ νὰ κανοναρχήσῃ τὰ Ἐπόστιχα, ἀφοῦ ἐκφωνήσῃ πρωτίστως τὸν ἦχον.

Εἰς τὰ Ἐπόστιχα «χαιρετᾶ» τὰς εἰκόνας ὁ ἡγούμενος, ὁ ἐφημέριος κατόπιν μετὰ μανδύου καὶ οἱ λοιποὶ κατὰ τάξιν.

Ἐὰν τὸ Μηναιὸν ἔχῃ Ἐπόστιχα, συμφώνως τῇ Ἀγιορειτικῇ Παραδόσει, καταλιμπάνονται τὰ Ἀναστάσιμα — πλὴν τοῦ πρώτου — καὶ ψάλλονται τὰ τοῦ Μηναιίου.

Εἰς τὸ «Νῦν ἀπολύεις» ὁ ἐκκλησιαστικὸς σβῆνει σταυρὸν, κηρία καὶ «λαδοκέρια» — πλὴν τῆς «λουσέρνας» τῆς Ἀκολουθίας. Ὁ δὲ διαβαστὴς ποιεῖ σχῆμα εἰς τοὺς χοροὺς (αἰτούμενος συγχώρησιν διὰ τυχὸν σφάλματα), καὶ μετάνοιαν εἰς τὸν ἡγούμενον.

Τὸ Θεοτοκᾶριον καταλιμπάνεται, λόγῳ τῆς εἰσόδου.

β) Ἀπόδειπνον

Ἡ τάξις τοῦ καθημερινοῦ Ἀποδείπνου, ἄνευ Χαιρετισμῶν διὰ τὴν Ἀνάστασιν. Μετὰ τὸ πέρας τῆς Ἀκολουθίας, οὐ ποιοῦμεν ἑδαφιαίαν μετόνοιαν ἀλλὰ μικράν (προσκυνητήν).

γ) Μεσονυκτικὸν

Τὸ Μεσονυκτικὸν τῶν Κυριακῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ ψάλλεται εἰς τὸ Καθολικὸν (δηλ. κυρίως ναόν).

Εἰς τὸν Ν΄ ψαλμὸν ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει τὰς λαμπάδας τῶν μανουαλίων, ποιεῖ μετόνοιαν εἰς τὸν ἡγούμενον καὶ σημαίνει ἐπίσημον κόπανον, «σιδεράκι» καὶ μίαν στάσιν κώδωνας.¹⁰

Ὁ διαβαστὴς κανοναρχεῖ τὸν Τριαδικὸν Κανόνα (καὶ τὴν «Λιτήν» ἐὰν τύχη ἑορτὴ Ἀγίου).

Μετὰ τὸν κανόνα ὁ ἡγούμενος ἄρχεται ψάλλειν τὸ πρῶτον τῶν Τριαδικῶν Μεγαλυναρίων «Ἄξιόν ἐστι». Οἱ πατέρες καταβαίνουσιν ἐκ τῶν στασιδίων καὶ ἀποκουκουλίζονται.¹¹ Τὰ λοιπὰ Μεγαλυνάρια ὑπὸ διαφόρων πατέρων.

Ἐν συνεχείᾳ τὸ Τρισάγιον καὶ ἡ Ὑπακοὴ τοῦ Ἦχου.¹² Μετὰ τὴν Ὑπακοὴν σβήνει ὁ ἐκκλησιαστικὸς τὰς λαμπάδας τῶν μανουαλίων καὶ ἀνάπτει τὸ παπαδικὸν κατσίον διὰ τὸ «Ἐπακούσαι σου».

δ) Ὁρθρος — Α' Ὁρα

Ὁ ἱερεὺς ποιεῖ Εὐλογητὸν ἐντὸς τοῦ Βήματος καὶ λέγει τὰς συναπτὰς ἐκ τῆς αὐτῆς θέσεως — πλὴν τῆς Μεγάλῃς Συναπτῆς πρὸ τοῦ «Θεὸς Κύριος», ἡ ὁποία λέγεται πάντοτε ἐκτὸς τοῦ Βήματος. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς, διὰ τὸ «Θεὸς Κύριος», ἀνάπτει τὰ «λαδοκέρια».

Μετὰ τὴν ἐκφώνησιν «Ὅτι πρέπει σοι», ὁ διαβαστῆς ἄνευ κουκουλίου, ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον ἱστάμενος, ἐκφωνεῖ τὸν ἦχον τοῦ Ἐπολυτικίου τῆς Κυριακῆς διὰ νὰ ψάλλωσιν οἱ χοροὶ τὸ «Θεὸς Κύριος» εἰς τὸν αὐτὸν ἦχον. Λέγει δὲ καὶ τοὺς στίχους τοῦ «Θεὸς Κύριος». Τὸ Ἀναστάσιμον Ἐπολυτικίον πάντοτε δισσεύεται.

Πρὸ τοῦ προτελευταίου Ἐπολυτικίου λέγει τὸ «Δόξα» ὁ διαβαστῆς, καὶ πρὸ τοῦ τελευταίου καὶ Θεοτοκίου λέγει τὸ «Καὶ νῦν». Ἀμέσως ποιεῖ σχῆμα εἰς τοὺς χοροὺς καὶ ἀπέρχεται εἰς τὸ δεξιὸν ἀναλόγιον διὰ νὰ ἀναγνώσῃ τὸ κάθισμα τοῦ ψαλτηρίου. Ἀρχομένου τοῦ ψαλτηρίου, ὁ ἐκκλησιαστικὸς σβῆνει τὰ λαδοκέρια.

Τὸ ἐπόμενον κάθισμα τοῦ ψαλτηρίου καὶ ὁ «Ἄμωμος» ἀναγινώσκονται ὑπὸ διαφόρων πατέρων, ὀρισθέντων ὑπὸ τοῦ τυπικάρη. Εἰς τὸ Β' «Δόξα» τοῦ «Ἄμώμου» ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει τὸν σταυρὸν τῆς Ὁραίας Πύλης, τὰς λαμπάδας τῶν προσκυνητῶν καὶ τὰ «λαδοκέρια» ἅπαντα.

Πληρωθέντος τοῦ Ἀμώμου ἄρχονται τὰ «Εὐλογητάρια». ¹³ Τὰ δύο πρῶτα οἱ χοροὶ καὶ τὰ ὑπόλοιπα ὁ ἡγούμενος καὶ πατέρες κατὰ τάξιν.

Εἰς τὰ «Εὐλογητάρια» ἐνδύεται ὁ διάκονος ¹⁴ καὶ μετὰ τὴν λήξιν αὐτῶν ἐξέρχεται διὰ τὴν αἴτησιν. Ὁ ἱερεὺς ἐκφωνεῖ «Ὅτι ἠυλόγηταί σου».

Ὁ διαβαστὴς ἀναγινώσκει τὴν Ὑπακοὴν καὶ κανοναρχεῖ τοὺς Ἀναβαθμούς. Λόγω τῆς δισσεύσεως ἐκάστου τροπαρίου καὶ τῆς μικρᾶς διαρκείας του δὲν προλαμβάνει ὁ διαβαστὴς νὰ πηγαίνη ἀπὸ χοροῦ εἰς χορόν. Οὕτως, κανοναρχεῖ ὀλόκληρον τὸ Α' ἀντίφωνον ἐκ τοῦ δεξιοῦ ἀναλογίου καὶ εἰς τὰ δεύτερα στρέφει ἀπλῶς εἰς τὰ ἀριστερά. Τὸ δεύτερον Ἀντίφωνον κανοναρχεῖ ὁμοίως ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ ἀναλογίου. Τὴν κατάληξιν τοῦ «Καὶ νῦν» ἐκάστου ἀντιφώνου λαμβάνει ὁ ἕτερος χορός, πλὴν τοῦ ἐσχάτου ἀντιφώνου, διὰ νὰ ἔλθῃ τὸ προκειμένον δεξιά.

Ὁ Διαβαστὴς ἴσταται ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον ἄνευ κουκουλίου καὶ ἐκφωνεῖ τὴν ἀρχὴν τοῦ προκειμένου καὶ πρὸ τοῦ τρίτου, τὸν στίχον αὐτοῦ. Εἶτα ποιεῖ σχῆμα καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὸ στασιδίον του.

Οἱ Ἀναβαθμοὶ εἶναι «γεροντικοί». Ἀρχομένου τοῦ Α' τροπαρίου ὁ ἐκκλησιαστικὸς ποιεῖ μετάνοιαν εἰς τὸν ἡγούμενον καὶ κρούει τὸ καθημερινὸν «σιδεράκι» ¹⁵ διὰ τὸ εὐαγγέλιον. Τὸ «Πᾶσα πνοή» εἶναι ἐπίσης «γεροντικόν».

Τὸ Εὐαγγέλιον ἀκροάζονται ἅπαντες ἄνευ κουκούλιου. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἐνεργεῖ ὡς εἴθισται, πλὴν ὅμως τὸ εἰσοδικὸν παραμένει ἔμπροσθεν τῆς Ὁραίας Πύλης ἀνημμένον μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον διὰ τὴν ἔξοδον.

Ὁ ἡγούμενος τὸ «Ἀνάστασιν Χριστοῦ» καὶ οἱ χοροὶ τὸν Ν' ψαλμὸν εἰς ἤχον — πάντοτε — Β'.

Εἰς τὴν φράσιν «Ἴδοὺ γὰρ ἀλήθειαν ἠγάπησας» αἶρει ὁ ἐκκλησιαστικὸς τὸ εἰσοδικόν, φέρων μανδύαν καὶ κουκούλιον, καὶ προπορεύεται τοῦ ἱερέως μετὰ τοῦ εὐαγγελίου (φέροντος καὶ αὐτοῦ κουκούλιον).¹⁶ Ὁ ἱερεὺς ἴσταται ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον καὶ ἐκ δεξιῶν τοῦ ὁ ἐκκλησιαστικὸς. Πρῶτος ὁ ἡγούμενος «χαιρετᾶ» τὸ εὐαγγέλιον καὶ ποιεῖ σχῆμα (ἄνευ σταυρῶν). Εἶτα οἱ λοιποὶ πατέρες τῶν χορῶν κατὰ τάξιν.

Ἀκολούθως προχωροῦσιν ὁ τε ἱερεὺς καὶ ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἕως τὰ «Ὅσιακὰ»¹⁷ καὶ «χαιρετοῦσιν» οἱ ὑπόλοιποι πατέρες. Ἐσχατος πάντων ὁ ἐκκλησιαστικὸς, πάντοτε μὲ τὸ εἰσοδικόν εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ. Διέρχεται ἔμπροσθεν τοῦ ἱερέως, «χαιρετᾶ» καὶ ἀποχωρεῖ ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ. Ὁ ἱερεὺς τὸν ἀκολουθεῖ. Τοποθετεῖ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν προέκτασιν τοῦ προσκυνηταρίου, ἀριστερόθεν τῆς εἰκόνης τῆς Ἀναστάσεως,¹⁸ καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὸ Ἱερόν.

Ἀρχομένου τοῦ διακόνου τὸ «Σῶσον ὁ Θεὸς τὸν λαόν σου», ὁ διαβαστὴς ἐκφωνεῖ «Ἀμήν» καὶ ποιεῖ

σχῆμα ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον. Εἶτα ποιεῖ με-
τάνοιαν εἰς τὸν δεξιὸν χορὸν (ἄνευ σταυροῦ) ἐκφω-
νῶν τὰς πρώτας λέξεις τοῦ εἴρμου τοῦ κανόνος
(π.χ. «Σοῦ ἡ τροπαιοῦχος δεξιὰ»). Ὁμοίως καὶ εἰς
τὸν ἀριστερόν, ἐκφωνῶν τὸ «Δόξα τῇ Ἁγία...».

Μετὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ ἱερέως «Ἐλέει καὶ
οἰκτιρμοῖς» ἄρχονται οἱ κανόνες.¹⁹ Οἱ εἴρμοι δὲν
κανοναρχοῦνται. Τὰ τροπάρια κανοναρχοῦνται καὶ
ψάλλονται πάντοτε εἰς 14 (σὺν τοῖς εἴρμοις), εἴτε
Κυριακὴ εἶναι εἴτε καθημερινὴ εἴτε ἄλλη ἑορτὴ.
Εἰς τὸ τέλος ἐκάστης ὠδῆς ψάλλεται ἡ ἀντίστοι-
χος καταβασία. Αἱ περριταὶ ὠδαὶ Α', Γ', Ε', Ζ',
Θ' ἄρχονται ἐκ δεξιῶν καὶ αἱ ἄρτια Δ', ΣΤ', Η' ἐξ
ἀριστερῶν. Τὴν κατάληξιν τῆς καταβασίας τῆς Α'
ὠδῆς λαμβάνει ὁ ἀριστερὸς χορὸς διὰ νὰ ἀρχίσῃ ὁ
δεξιὸς τὴν Γ' ὠδῆ. Μετὰ τὴν αἴτησιν αὐτῆς, ὁ δια-
βαστὴς κανοναρχεῖ τὰ μεσῶδια καθίσματα, ἀρχό-
μενος ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ. Αἱ ὠδαὶ Δ', Ε', ΣΤ',
Ζ' καὶ Η' κανοναρχοῦνται ὑπὸ ἐτέρου διακονητοῦ,
ὀρισθέντος ὑπὸ τοῦ τυπικάρη.²⁰ Ἐὰν ὑπάρχη ἑορτα-
ζόμενος Ἅγιος μὲ κοντάκιον καὶ Οἶκον ἢ ἄλλην
τινὰ ἑορτὴν, τὸ Ἀναστάσιμον Κοντάκιον καὶ ὁ Οἶ-
κος ἀναγινώσκονται πρὸ τοῦ μεσῶδιου καθίσματος.
Εἰ δ' ἄλλως εἰς τὴν οἰκειάν θέσιν. Τὸ Συναξάριον
ἀναγινώσκει ὁ διαβαστὴς ἐκ τοῦ δεξιοῦ ἀναλογίου
καὶ ὁ ἐκκλησιαστικὸς σημαίνει τὸ «σιδεράκι».

Ἡ «Τιμιωτέρα», ἡ Θ' ὠδὴ καὶ τὰ ἑξαποστει-
λάρια εἶναι «γεροντικά». Ἐκφωνοῦντος τοῦ διακό-

νου «Τὴν Θεοτόκον καὶ μητέρα τοῦ Φωτός», ὁ δια-
βαστὴς ἐκφωνεῖ τὰς πρώτας λέξεις τοῦ εἰρμοῦ τῆς
Θ' ὁδῆς διὰ νὰ ἀκολουθήσῃ ἡ «Τιμιωτέρα» τὸν ἦχο
τῆς ὁδῆς (π.χ. «Τύπον τῆς Ἀγνῆς»).

Ἐν συνεχείᾳ οἱ Αἴνοι καὶ ἡ στιχολογία των,
ψαλλομένη ἀντιφωνικῶς καὶ μετὰ μέλους. Τὰ τρο-
πάρια κανοναρχοῦνται. Τὰ Γ' καὶ Δ' εἶναι «γερον-
τικά». Τὰ ἐπίλοιπα, ἕως τοῦ «Ἐωθινοῦ», ψάλλον-
ται ὑπὸ διαφόρων πατέρων, ὀρισθέντων ὑπὸ τοῦ τυ-
πικάρη. Τὸ «Ἐωθινόν» κανοναρχεῖται ὡς τὸ τοῦ
Ἑσπερινοῦ Δοξαστικόν.²⁴ 21

Εἰς τὸ «Ἀσματικόν» τῆς Δοξολογίας ὁ διαβα-
στὴς ποιεῖ σχῆμα εἰς τὸ μέσον (αἰτούμενος συγ-
χώρησιν διὰ τυχὸν σφάλματα καὶ ἀβλεψίας). Ὁ
δὲ ἐκκλησιαστικὸς σβῆνει τὸν Σταυρὸν τῆς Ὁραίας
Πύλης, τὰς λαμπάδας καὶ τὰ «λαδοκέρια».²²

Ἡ Α' ὥρα ἐν τῷ Καθολικῷ. Εἰς τὸ «Δόξα» ὁ
ἐκκλησιαστικὸς σημαίνει τὴν «καμπάνα-ξυπνητή-
ρι» καὶ ἐν τάλαντον εἰς τρεῖς στάσεις κύκλω τοῦ
ναοῦ.

ε) Ὁραι Γ', ΣΤ'

Ἀναγινώσκονται εἰς τὴν Λιτὴν. Εἰς τὸ «Δόξα»
τῆς ΣΤ' Ὁρας ἐπίσημος κόπανος, «σιδεράκι» καὶ
μία στάσις κώδωνες.

στ) Θεία Λειτουργία Κυριακῆς

Ἡ Θεία Λειτουργία κατὰ τὰς Κυριακὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ, Δεσποτικὰς καὶ Θεομητορικὰς ἑορτὰς καὶ Ἀγρυπνίας Ἀγίων «ἐπισήμων» τελεῖται εἰς τὸ Καθολικόν, κατὰ τὴν ἀγιορειτικὴν ἔκφρασιν «ἔχει Καθολικόν».

Ψάλλονται Τυπικὰ καὶ Μακαρισμοὶ εἰς 12 (Ἀναστάσιμοι, καὶ Μηναίου Γ' καὶ ΣΤ' ὥδης). Εἰς τὸν Τρισάγιον Ὑμνον σημαίνει τὸ καθημερινὸν «σιδεράκι».²³

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ «Ἀποστόλου» θέτει ὁ Ἐκκλησιαστικὸς τὸ δισκέλιον διὰ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν τῶν ἀναγνώσεων ἀλλ' ἔστραμμένον πρὸς ἀνατολάς. Πληρωθέντος τοῦ «Ἀποστόλου» δύο ἐκκλησιαστικοὶ μὲ εἰσοδικὰ προπορεύονται τοῦ διακόνου μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου, ἀπὸ τῆς Ὁραίας Πύλης ἕως τοῦ δισκελίου. Ἐμπροσθεν τοῦ δισκελίου διαχωρίζονται, διέρχεται ὁ διάκονος καὶ θέτουσι τὰ εἰσοδικὰ ἔμπροσθεν τοῦ δισκελίου. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ Εὐαγγελίου, εἰσοδεύουσι τὸν διάκονον ἕως τῆς Ὁραίας Πύλης.²⁴

Εἰς τὴν Μεγάλην Εἴσοδον, εἰσοδεύουσι δύο Ἐκκλησιαστικοί. Ὁ ἱερεὺς μνημονεύει «Τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν» κλπ. Τὰ λειτουργικὰ ψάλλονται ἅπαντα ἐκ δεξιῶν, ἐνουμένων τῶν δύο χορῶν. Τὰ λοιπὰ ὡς ἐν ταῖς καθημεριναῖς.

ζ) Ἀκολουθία Τραπεζῆς (Ἵψωσις Θεοτόκου)

Ὅταν προσκομίζῃ ὁ ἱερεὺς, ἐκβάλλει μεγάλην τριγωνικὴν μερίδα ἐξ εἰδικοῦ προσφόρου ἔχοντος σφραγίδα τὸ μονόγραμμα τῆς Θεοτόκου μόνον. Τοποθετεῖ αὐτὴν εἰς τὸ «Παναγiάριον».²⁵

Κρούοντος τοῦ τραπεζάρη τὸ «ξυπνητήρι» διὰ τὸ γεῦμα, ὁ ἐκκλησιαστικὸς μεταφέρει εἰς τὴν Τράπεζαν τὸ κασίον, τὸ ὕψωμα, ἓναν «ἀέρα»²⁶ καὶ ὀλίγον θυμίαμα.

Πληρωθείσης τῆς Εὐχαριστίας τῆς Θείας Μεταλήψεως, εἰσέρχεται ὁ ἡγούμενος εἰς τὴν Τράπεζαν φέρων μέλανα μανδύαν,²⁷ σταυρὸν ἐπιστήθιον καὶ «χαζράνιον»,²⁸ προπορευομένου τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μετ' εἰσοδικοῦ καὶ τῶν ψαλτῶν ψαλλόντων τὸ Ἀπολυτίκιον τῆς Κυριακῆς.

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἔχει προευτρεπίσει ἔμπροσθεν τοῦ κεντρικοῦ τραπεζίου ὀκτάγωνον τραπεζάκιον μὲ φορητὴν εἰκόνα τῆς Ἀναστάσεως καὶ τὰ προαναφερθέντα κασίον, ὕψωμα κλπ. Ἐκεῖ τοποθετεῖ καὶ τὸ εἰσοδικόν.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ γεύματος, ὁ τραπεζάρης ἀποκουκουλίζεται καὶ ὕψοι τὴν Παναγίαν (μερίδα) σταυροειδῶς λέγων:

ΤΡΑΠΕΖΑΡΗΣ: «Μέγα τὸ ὄνομα».

ΔΙΑΒΑΣΤΗΣ: «Τῆς Ἀγίας Τριάδος».

ΤΡΑΠΕΖΑΡΗΣ: «Παναγία Θεοτόκε βοήθει ἡμῖν».

ΔΙΑΒΑΣΤΗΣ: «Ταῖς αὐτῆς πρεσβείαις ὁ Θεός, ἐλέησον ἡμᾶς. Ἀμήν».

Ἡ ὕψωσις γίνεται τρεῖς φορές.²⁹ Ὁ ἐκκλησιαστικός ἀποκουκουλίζεται, φορεῖ τὸν «ἀέραν» καὶ τείνει τὸ κατσίον εἰς τὸν ἡγούμενον διὰ νὰ εὐλογῆσῃ τὸ θυμίαμα. Οἱ ψάλται ἄδουσι τὸ «Ἄξιόν ἐστι». Ὁ τραπεζάρης προσφέρει ἀπὸ τὴν μερίδα τῆς Θεοτόκου εἰς πάντας καὶ ἀκολουθεῖ ὁ ἐκκλησιαστικός κατσίζων. Οἱ πατέρες μὲ τὰ δύο δάκτυλα λαμβάνουσι ψυχίον τί, σταυρώνουσι αὐτό εἰς τὸ θυμιὸν κατσίον καὶ τὸ τρώγουσι.

Μετὰ τὴν Ἀπόλυσιν ἐξέρχεται ὁ διαβαστής πρῶτος λέγων τὸ «Δι' εὐχῶν», οἱ ψάλται ἄδοντες τὸ Ἀπολυτίκιον τῆς Κυριακῆς, ὁ ἐκκλησιαστικός μὲ τὸ εἰσοδικὸν καὶ τὸ κατσίον, ὁ ἡγούμενος κὶ ὁ ἐφημέριος.

Ἐξῶθεν τῆς πύλης τῆς Τραπεζῆς ἴσταται ὁ ἡγούμενος δεξιὰ καὶ εὐλογεῖ μετὰ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κατσίζοντος, οἱ ψάλται ψάλλουσι ἐξ ἀριστερῶν καὶ ὁ διαβαστής, ὁ τραπεζάρης καὶ ὁ μάγειρος ἴστανται ὑποκλινόμενοι διὰ τυχὸν ἀβλεψίας των.

Μὲ τὴν ἰδίαν τάξιν καθ' ἣν εἰσῆλθον εἰς τὴν Τράπεζαν, εἰσέρχονται ἕως τὴν Λιτὴν, ὅπου γίνεται τελεία Ἀπόλυσις.

Ἄς σημειωθῆ δὲ ὅτι Ἡ ὕψωσις γίνεται μόνον εἰς τὸ γεῦμα καὶ οὐδέποτε εἰς τὸ δεῖπνον.

η) 'Ωρα Θ' — 'Εσπερινὸς Δευτέρας
(Κυριακὴ ἑσπέρας)

'Ακολουθεῖται ἡ εἰθισμένη τάξις καθημερινοῦ 'Εσπερινοῦ, μόνον πὺν λόγῳ τῆς ἀπουσίας ψαλτηρίου, ὃ ἐκκλησιαστικὸς φροντίζει νὰ ἀνάψῃ τὸ παπαδικὸν κατσίων ἐνωρίτερον.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ Γ' ΚΕΦΑΛΛΙΟΥ

1. Ἡ ἀδελφός τις, ἔχων τὸ διακόνημα τῆς κρούσεως τῶν κωδῶνων, καλούμενος «καμπανάρης».

2. Ὁ ἐπίσημος κόπανος καὶ τὸ «σιδεράκι» βρίσκονται ἐπὶ τοῦ κωδωνοστασίου.

3. Ὅταν ὑπάρχη διάκονος εἰς τὸ Ἱερόν, συνήθως ἀναλαμβάνει τὸ ἀναμμα τοῦ θυμιατοῦ.

4. «Σταυρός»: πρόκειται περὶ ἐφευρέσεως τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου. Εἶναι δὲ μπρουτζίνος σταυρὸς μὲ δύο ὑποδοχὰς διὰ «λαδοκέρια» (ἢ κηρία) καὶ ἑτέραν διὰ κανδήλαν ὅπου κρεμάται εἰς τὸ κάτω μέρος του. Κρεμάται ἔμπροσθεν τοῦ σταυροῦ τοῦ τέμπλου καὶ καταβαίνει διὰ σχοινοῦ διὰ νὰ ἀνάψῃ. — Εἰς τὸ ἡμέτερον Κελλίον, εἰς τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου, ἀνάπτομεν τοῦτον καθημερινῶς πρὸς τιμὴν τοῦ Ἁγίου καὶ ἐφευρέτου αὐτοῦ. (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

5. Εἰς τὰ μανουάλια, πλὴν τῶν «λαδοκηρίων», ὑπάρχουσι λαμπάδες ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν τῶν γεντεκίων («γεντεκία» καλοῦνται ξύλινοι σωλῆνες μὲ μπρουτζίνην κηροθήκην εἰς τὴν κορυφὴν των). (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

6. Ὅποτε ὀρίζῃ εἴσοδον τὸ Τυπικόν, ὁ ἱερεὺς θυμιᾷ μετὰ φελωνίου καὶ σκεπαστοῦ (διπλοῦ) θυμιατοῦ.

«Κιβώτος» δὲ λέγεται μικρὸν μεταλλικὸν (ἢ ξύλινον) Ναόσχημον κιβώτιον μὲ θήκην διὰ θυμίαμα. Αἶρει τοῦτο ὁ διάκονος ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου του, φορῶν «ἀέραν». (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀναμένει τὸν διάκονον κάπου εἰς τὴν Λιτὴν καὶ ἐπαναθέτει θυμίαμα εἰς τὸ θυμιατὸν του ἐκ τῆς «κιβωτοῦ».

Εἰς τὴν Μονὴν Ἰθῆρων εὐρηται μικρὸν ἐκκλησιδίου λαμβανόμενον εἰς τὴν παλάμην τοῦ διακόνου μετὰ μανδηλίου χειρὸς ἀντὶ «ἀέρος».

7. Ὁ ἱερεὺς ἐξέρχεται τοῦ Ἱεροῦ εἰς τὴν φράσιν ὅπου ἀναφέρει ὁ πίναξ εἰς τὸ Μέρος Δ'.

8. Ἐπειδὴ συνηθίζεται ἐσχάτως εἰς τινὰς μονὰς τοῦ Ἄθω τὸ συλλειτουργῶν ἐκάστην Κυριακὴν, ἃς ἀναφερθῆ ὅτι εἰς τοιαύτην περίπτωσιν ὁ διαβαστὴς ἐκφωνεῖ τὸ προκειμένον ἐκ τοῦ στασιδίου του.

9. Ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον ἰστάμενος ὁ διαβαστὴς, οὐδέποτε φέρει κουκούλιον.

10. Ὀμιλοῦμεν περὶ μίας στάσεως πρὸς ἀντιδιαστολὴν μὲ τὰς Δεσποτικὰς καὶ Θεομητορικὰς ἑορτάς, κατὰ τὰς ὁποίας σημαίνουσι τρεῖς στάσεις.

11. Μετὰ τὸ τέταρτον Μεγαλυνάριον «Ἐκ νεκρῶν ἰδοῦσα», ὑπάρχει παλαιοτάτη παράδοσις εἰς τὸ «Ἅγιον Ὅρος νὰ ψάλληται τὸ Θεομητορικὸν Μεγαλυνάριον «Τὴν τιμιωτέραν». Τὴν ἀρχαιότητα τῆς παραδόσεως ταύτης πιστοποιεῖ καὶ ἡ ἑτέρα παράδοσις περὶ τῆς προσθήκης «Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς» εἰς τὸν ἤδη γνωστὸν ὕμνον τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ ἐπισκόπου Μαίουμα «Τὴν Τιμιωτέραν», ὑπὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ, ἐνώπιον τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνας τοῦ «Ἄξιόν ἐστιν», εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν τοῦ Μεσονυκτικοῦ Ἀκολουθίαν, κατὰ τὸν 10ον αἰῶνα.

12. Ἐὰν τύχη Ἀπόδοσις Δεσποτικῆς ἢ Θεομητορικῆς

έορτής ἢ έορτή Ἀγίου ἀντί τῆς Ὑπακοῆς ψάλλεται τὸ οἰκεῖον Ἀπολυτίκιον.

13. Τὰ Εὐλογητάρια τῶν Κυριακῶν ψάλλονται ἀργά, μουσικά, εἰς ἤχον πλάγιον τοῦ Λ' ἐκ τοῦ ΚΕ ἢ τοῦ ΠΑ (βλ. «Ὁρθρος», Ἀνδρέου Μοναχοῦ Ἀγιορείτου).

14. Ὁ διάκονος ἐνδύεται εἰς τὰς Κυριακὰς τοῦ Ἐνιαυτοῦ, εἰς μνήμας έορταζομένων Ἀγίων, εἰς Δεσποτικὰς-Θεομητορικὰς έορτὰς καὶ τὰς ἀποδόσεις αὐτῶν.

15. Εἰς τὸν ναὸν τοῦ Πρωτάτου ἐξέρχεται ὁ διαβαστής καὶ σημαίνει τὸ «σιδεράκι» εἰς τὴν τοῦ «Ἀμώμου» ἐναρξιν. Πλὴν ὅμως ἡ συνηθεστέρα τάξις ὡς καὶ τὸ τοῦ Ἀγίου Σάββα Τυπικὸν ὀρίζουσι νὰ κρούεται εἰς τοὺς ἀναβαθμούς.

16. Ὁ ἱερεὺς δὲν ἐγγίζει τὸ Εὐαγγέλιον μὲ γυμνὰς χεῖρας ἀλλὰ καλύπτει αὐτὰς μὲ τὸ φελώνιον του, «κεχαλασμένον ἔχων τὸ φαιλόσιον» ὡς λέγουσι τὰ ἀρχαῖα Τυπικά.

Τὰ παλαιὰ φαιλόσια ἦσαν μεγάλα καὶ μακριὰ ἔμπροσθεν ὡς καὶ ὀπισθεν. Ἐκάλυπταν, περίπου, τὰ γόνατα τοῦ ἱερέως. Ὅταν ἤθελε ὁ ἱερεὺς νὰ εἰρηνεύσῃ, νὰ προσκομίσῃ κτλ. ἦρε τὸ ἔμπρόσθιον τμήμα τοῦ φαιλοσίου καὶ ἠλευθέρωνε τὰς χεῖρας του. Ὅταν ἔπρεπε νὰ σηκώσῃ τὸ Εὐαγγέλιον, ἦτοι εἰς εἰσόδους Ἑσπερινοῦ καὶ Λειτουργίας καὶ εἰς τὴν Ὁρθρινὴν Προσκύνησιν τῆς Κυριακῆς, ἔρριπτε τὸ φαιλόσιον καὶ ἐκάλυπτε τὰς χεῖρας του. Πολὺ καθαρὰ διακρίνεται αὐτὴ ἡ τάξις εἰς τὰς παλαιὰς τοιχογραφίας ὅπου οὐδεὶς ἱεράρχης αἶρει τὸ Εὐαγγέλιον μὲ γυμνὰς χεῖρας, ὡς τινες ἀμαθεῖς ἀγιογράφοι τανῦν εἰκονίζουσι.

Διὰ τοῦτο ἅπαντες, φέροντες κουκούλιον, ἀσπάζονται τὸ Εὐαγγέλιον καὶ οὐχὶ τὴν χεῖραν τοῦ ἱερέως.

17. Βλ. κατόψεις ναοῦ εἰς τὸ Παράρτημα.

18. Εἰς τὸ προσκυνητάριον, ἂν δὲν εἶναι ἀρκετὰ μέγαλον, προσαρμόζεται προέκτασις εἰς τὴν ἀριστεράν του πλευράν, ὅταν χρειάζεται νὰ τεθοῦν δύο εἰκόνες εἰς προσκύνησιν.

Τὰς καθημερινὰς ὑπάρχει εἰς τὸ προσκυνητᾶριον τὸ «Τρίμορφον», ἤτοι Θεοτόκος – Πρόδρομος δεόμενοι τοῦ Χριστοῦ. Τὰς Κυριακάς, ἀντ' αὐτοῦ τίθεται ἡ εἰκὼν τῆς Ἀναστάσεως. (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

19. Ὄταν ψάλληται Παρακλητικὴ καὶ Μηναῖον, δηλ. καθημερινὰς καὶ Κυριακάς, στιχολογοῦνται αἱ ὠδαὶ τοῦ Μωϋσέως (εἰς δὲ τὰ περισσότερα Κοινόβια πλέον μόνον τὰς Κυριακάς) (πρβλ. Τυπικὸν Ἁγίου Σάββα).

Ἄρχεται ὁ δεξιὸς χορὸς τὴν Α' ὠδὴν τοῦ Μωϋσέως «Τῷ Κυρίῳ ἄσωμεν» εἰς τὸν τοῦ εἰρμού ἤχον. Ὁ ἀριστερὸς συνεχίζει «Βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς» κτλ. κατ' ἀντιφωνίαν. Ἀπὸ τοῦ στίχου «Εἶπεν ὁ ἐχθρὸς» ἄρχεται ἡ στιχολογία τῶν εἰρμῶν καὶ τροπαρίων τῆς ὠδῆς εἰς 14. Τέλος, ἡ καταβασία καὶ ἄρχεται ἡ Γ' ὠδὴ τοῦ Μωϋσέως ὁμοίως.

Τελευταίως χρησιμοποιεῖται εἰδικὸν βιβλιάριον ὀνόματι «Στιχολογία τῶν ἐννέα ὠδῶν» (Ἐκδόσεις «Ἀγιορείτικῆς Βιβλιοθήκης», Υἱοὶ Σωτ. Σχοινᾶ, Βόλος 1979). Κατ' αὐτὸ, ἄρχεται ὁ δεξιὸς χορὸς μὲ τὸν εἰρμόν, ὁ ἀριστερὸς λέγει τὸ Α' ἀναστάσιμον τροπᾶριον μὲ στίχον «Δόξα τῇ Ἁγίᾳ Ἀναστάσει σου Κύριε» καὶ ὁ δεξιὸς εὐθὺς ἄρχεται στιχολογεῖν τὰ ἐπόμενα 12 τροπάρια.

Συμφώνως τῇ ἐπικρατούσῃ τάξει εἰς τὸ κείμενον ἡμῶν περιγράφεται ἡ ἐκφώνησις τοῦ διαβαστοῦ εἰς τὸν ἀριστερὸν χορὸν «Δόξα τῇ Ἁγίᾳ» ἤτοι ἄνευ στίχων.

20. Συνήθως αἱ ὠδαὶ αὗται ἀναγινώσκονται καὶ εἰς τὸ τέλος ψάλλονται αἱ καταβασίαι τῶν μαζί. Αἱ καταβασίαι τῆς Γ', Ε' καὶ ΣΤ', αἵτησις, Συναξάριον, αἱ καταβασίαι τῆς Ζ', Η' ὠδῆς καὶ ἡ ἐκφώνησις ὑπὸ τοῦ διακόνου «Τὴν Θεοτόκον καὶ μητέρα...».

Ἐὰν ψαλοῦν αἱ ἐνδιάμεσαι ὠδαὶ δὲν στιχολογοῦνται αἱ τοῦ Μωϋσέως ὠδαὶ ἀλλὰ προτάσσονται οἱ συνήθεις στίχοι τῶν κανόνων. Ὁ δὲ ἐκκλησιαστικὸς σβήνει σταυρόν, λαμ-

πάδας καὶ «λαδοκέρια» ἀρχομένης τῆς Δ' ὠδῆς καὶ ἀνάπτει πάλιν εἰς τὸ τέλος τῆς Η'. Ἐὰν αἱ ὠδαὶ ἀναγνωσθῶν, τὰ φῶτα παραμένουν ἀνημμένα.

21. Ἐν ἑορτῇ Ἀγίου ἢ ἀποδόσει Δεσποτικῆς-Θεομητορικῆς ἑορτῆς, ψάλλεται τὸ οἰκεῖον Δοξαστικόν. Τὸ δὲ Ἑωθινὸν ἀναγινώσκειται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Λ' Ὦρας. Παραλείπομένων τῶν ὥρῶν, πρὸ τοῦ «Σήμερον σωτηρία».

22. Εἰς τοὺς τέσσαρας πρώτους ἤχους ψάλλεται τὸ «Σήμερον σωτηρία». Εἰς τοὺς πλαγίους τὸ «Ἀναστάς ἐκ τοῦ μνήματος» (βλ. Ὠρολόγιον, σελ. 8).

23. Τὸ «σιδεράκι» σημαίνει πρὸς εἰδοποίησιν τῶν διακονητῶν (μαγείρων, τραπεζάρηδων κτλ.) διὰ νὰ ἐλθῶσι εἰς τὸν ναὸν νὰ ἀκροασθῶν τὸ ἐπικείμενον Εὐαγγέλιον.

24. Αὕτη ἡ τάξις εἶναι κατάλοιπον τῆς ἀρχαίας πράξεως τῆς Ἐκκλησίας ὅπου ὁ ἄμβων εὕρισκετο εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ.

25. «Παναγίαριον»: ξύλινον εἰδικὸν σκεῦος ἀποτελούμενον ἐκ δύο στοργυλῶν καὶ κοίλων μερῶν, τὰ ὅποια «κουμβώνουσι». Εἰς τὸ ἄνω μέρος εἰκονίζεται ἡ Πλατυτέρα, εἰς δὲ τὸ κάτω ἡ «Φιλοξενία τοῦ Ἀβραάμ». Οἱ Ρῶσοι ἀντὶ τοῦ γνωστοῦ «Παναγιαρίου» εἰσήγαγον ἀργυροῦν δισκάριον με ἐγγάρακτον παράστασιν τῆς «Πλατυτέρας».

Περίφημον εἶναι τὸ «Παναγίαριον» τῆς Πουλχερίας ἐκ λίθου στεατίτου, ἀνεκτιμήτου ἀξίας κειμήλιον τῆς Μονῆς Ξηροποτάμου.

26. «Ἀῆρ»: πλῆν τοῦ γνωστοῦ καλύμματος τῶν Τιμίων Δώρων, ὀνομάζεται τετράγωνον ὕφασμα με σταυρὸν εἰς τὸ μέσον. Τὰς Κυριακὰς καὶ ἐπισήμους ἡμέρας θυμιᾷ ὁ ἐκκλησιαστικὸς με τὸν «ἀέρα». Σπερεώνει τὴν ἄνω ἀριστερὰν ἄκρην του εἰς τὸν ἀριστερόν του ὦμον καὶ περνᾷ ἐν δάκτυλον τῆς δεξιᾶς του χειρὸς εἰς τὸ θηλύκιον ὅπου ἔχει ὁ «ἀῆρ» εἰς τὸ ἄνω δεξιὸν μέρος του. Τὰς καθημερινὰς θυμιᾷ με «μανδῆ-

λιον χειρός», ἤτοι τετράγωνον μικρὸν ὕφασμα μὲ σταυροῦς εἰς τὰς γωνίας, καλύπτου τὸν καρπὸν τῆς χειρὸς τοῦ θυμιῶντος. (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

27. Ὁ μανδύας οὗτος εἶναι ὁμοίος μὲ τοῦ ἐφημερίου.

28. «Χαζράνιον» ἢ Ράβδος: ἡγουμενικὸν ξύλινον κοντὸν ραβδίον μὲ ἀργυρὰν λαβήν. (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

29. Τὴν πλήρη ἀκολουθίαν τῆς Τραπέζης θὰ εὕρη τις εἰς τὸ Ὁρολόγιον ἢ —πλέον ἀναλυτικὰ— εἰς τὸ φυλλάδιον «Τάξις καὶ ἀκολουθία τῆς Τραπέζης», Ἐκδόσεις Ἁγιορειτῶν Πατέρων, Ἁγιον Ὄρος 1980.

ΚΕΦΑΛΙΟΝ Δ΄

ΤΑΞΙΣ ΓΕΝΟΜΕΝΗ ΕΠΙ ΛΓΙΩ, ΤΙΜΩΜΕΝΩ, ΔΙ' ΟΡΘΟΥ ΒΛΘΕΩΣ

α) Ὡρα Θ' — Ἑσπερινός

Σὺς τὸ «Δόξα» τῆς Θ' Ὡρας σημαίνει ἐπίσημος κόπανος, «σιδεράκι» καὶ μία στάσις κώδωνες.

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς τοποθετεῖ εἰς τὸ προσκυνητᾶριον τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου μετὰ τὸ Κοντάκιον τῆς Θ' Ὡρας, ἀνάπτει τὴν λαμπάδα τοῦ προσκυνηταρίου καὶ τὸ σκεπαστὸν (διπλὸν) θυμιατὸν διὰ τὰ «Κεκραγάρια». Ἐνδύεται ὁ ἱεροδιάκονος.

Ψάλλεται συντόμως (εἰς ἦχον πλάγιον Α' ἐκ τοῦ

ΠΑ) ἡ Α' στάσις τοῦ Α' Καθίσματος τοῦ ψαλτηρίου «Μακάριος Ἄνθρωπος». Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει τὸν σταυρὸν τῆς Ὁραίας Πύλης, τὰς λαμπάδας καὶ τὰ «λαδοκέρια» τῶν προσκυνηταρίων.

Γίνεται εἴσοδος. Εἰς τυχὸν ἀκολουθοῦσαν Παράκλησιν, χρησιμοποιεῖται ἐπίσημον κατσίον.

6) Ἀπόδειπνον

Οἱ «Χαιρετισμοὶ» τῆς Θεοτόκου δύνανται νὰ ἀντικατασταθῶσι μὲ τοὺς «Χαιρετισμοὺς» τοῦ ἐορταζομένου Ἀγίου, ἐὰν ὑπάρχη σχετικὴ φυλλὰς εἰς τὴν μονήν.

γ) Μεσονυκτικὸν — Λιτὴ

Ὁ ἱερεὺς ποιεῖ Εὐλογητὸν εἰς τὴν Λιτὴν. Εἰς τὸ τέλος τοῦ Ν' ψαλμοῦ σημαίνει ἐπίσημος κόπανος, «σιδεράκι» καὶ κώδωνας.

Ἀρχεται ὁ ἡγούμενος ψάλλειν τὸ Α' ἰδιόμελον τῆς Λιτῆς τοῦ Ἀγίου τῆς Μονῆς, καὶ ἐν συνεχείᾳ οἱ χοροὶ τὰ ἰδιόμελα τῆς Λιτῆς τοῦ Ἀγίου ποὺ ἐορτάζεται. Μετὰ τὸ Τρισάγιον, τὸ Ἀπολυτίκιον τοῦ ἁγίου καὶ ἡ καθημερινὴ Ἀπόλυσις.

δ) Ὁρθρος — Α' Ὁρα

Ἀρχομένου τοῦ Β' καθίσματος τοῦ ψαλτηρίου τοῦ

Ὁρθρου ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει τὸ ἐπίσημον κατσίον. Εἰς δὲ τὸ Β' «Δόξα» τοῦ αὐτοῦ καθίσματος¹ λαμβάνει τὸ ξύλον² καὶ ἀνάπτει τὸν μικρὸν πολυέλαιον ἔμπροσθεν τοῦ μεγάλου, δηλαδή πρὸς τὸ Ἱερόν.³

Πληρωθέντος τοῦ κανοναρχήματος τοῦ Θεοτοκίου τῶν καθισμάτων τῆς Β' στιχολογίας, ὁ κανονάρχης στρέφεται πρὸς τὸν δεξιὸν χορὸν ἐκφωνῶν «Δοῦλοι Κύριον. Ἀλληλούϊα!». Ὁ «Πολυέλαιος» ψάλλεται σύντομος (ὄχι μουσικός). Ἀρχομένου τοῦ 135ου ψαλμοῦ «Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ», ὁ ἐκκλησιαστικὸς θυμιᾷ μὲ τὸ ἐπίσημον κατσίον καὶ «ἀέραν». Ἀκολούθως ψάλλεται ἡ ἐκλογή τοῦ Ἁγίου⁴ εἰς ἤχον Β' εἰρμολογικόν. Εἶτα, Κυριακῆς οὔσης, εὐθύς τὰ «Εὐλογητάρια», εἰ δ' ἄλλως «Δόξα. Τὸν Πατέρα προσκυνήσωμεν», «Καὶ νῦν. Τὴν Μητέρα σου προσάγει σοι». Καὶ σβήνει ὁ ἐκκλησιαστικὸς τὸν μικρὸν πολυέλαιον. Ἀκολούθως ἀνάπτει τὸν σταυρὸν τῆς Ὠραίας Πύλης, τὰς λαμπάδας καὶ τὰ «λαδοκέρια» τῶν μανουαλίων καὶ τέλος τὸ σκεπαστὸν θυμιατὸν διὰ τοὺς κανόνας.

Πληρωθέντων τῶν καθισμάτων ἐκφωνεῖ ὁ κανονάρχης «Ἐκ νεότητός μου!» καὶ ὁ ἐκκλησιαστικὸς ποιεῖ μετάνοιαν εἰς τὸν ἡγούμενον καὶ κρούει τὸ καθημερινὸν «σιδεράκι» διὰ τὸ Εὐαγγέλιον.

Τὰ καθίσματα τῆς Γ' στιχολογίας, οἱ Ἀναβαθμοὶ καὶ τὸ «Πᾶσα πνοή» πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι «γεροντικά».

Ὁ κανονάρχης, ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον καὶ ἄνευ κουκουλίου, ἐκφωνεῖ τὸ Προκείμενον τῶν Ἀναβαθμῶν καὶ τὸν στίχον. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει τὸ εἰσοδικὸν καὶ τὸ κηρίον τῶν θημοθύρων διὰ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ὁρθρου.

Εἰς τὴν Α' ὠδὴν καὶ εἰς τὴν «Τιμιωτέραν» θυμιᾷ ὁ διάκονος τὸν ναόν.⁵ Κανόνες ψάλλονται τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Ἁγίου.⁶

Ἐὰν τοῦ ἑορταζομένου Ἁγίου ὑπάρχη λείψανον εἰς τὴν μονήν, ἀκολουθεῖται ἡ ἐξῆς τάξις:

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Θ' ὠδῆς, τοποθετεῖ ἐν τραπεζάκιον πλησίον τοῦ προσκυνηταρίου μετὰ τὴν εἰκόνα τοῦ ἑορταζομένου Ἁγίου. Ἀρχομένου τοῦ Ἐξαποστειλαρίου τοῦ Ἁγίου, ἐξέρχεται ὁ διάκονος θυμιῶν μετὰ σαντανίου⁷ εἰς τὴν δεξιάν του ἐκ τῆς Ὡραίας Πύλης καὶ εὐθὺς ὁ ἱερεὺς κρατῶν τὴν λειψανοθήκην εἰς τὸ ὕψος τῆς κεφαλῆς του. Ἐξερχομένου τοῦ ἁγίου λειψάνου ἅπαντες καταβαίνουσιν ἐκ τῶν στασιδίων καὶ ἴστανται ἀσκεπεῖς. Ὁ ἱερεὺς λαμβάνει τὸ θυμιατὸν ἐκ τοῦ διακόνου καὶ θυμιᾷ τὸ λείψανον ὅπερ ἐτοποθέτησεν εἰς τὸ τραπεζάκιον, προσκυνᾷ αὐτὸς καὶ ὁ διάκονος καὶ ἐπιστρέφουσιν εἰς τὸ Ἱερόν, ποιήσαντες «σχῆμα».

Ἀρχομένης τῆς στιχολογίας τῶν Αἰνῶν εἰρμολογικῶς καὶ ἀντιφωνικῶς, μετὰ τὸ «Αἰνεῖτε» ἐξέρχεται ὁ ἱερεὺς, ἐμβαπτίζει τὴν χριαλίδα⁸ εἰς τὴν κανδήλαν τοῦ προσκυνηταρίου μετὰ τὴν εἰκόνα τοῦ

Ἄγιου καὶ ἴσταται ἀναμέσον τῶν δύο μεγάλων μα-
νουαλίων ἐστραμμένος πρὸς δυσμᾶς.

Ὁ ἡγούμενος «χαιρετᾶ» τὴν εἰκόνα τοῦ Ἄγιου,
ποιεῖ τρεῖς ἐδαφιαίας μετανοίας πρὸ τοῦ λειψάνου,
ἀφαιρεῖ τὸν σκουῖφον καὶ τὸ κουκούλιόν του, προσκυ-
νεῖ, καλύπτει πάλιν τὴν κεφαλὴν καὶ ποιεῖ τρεῖς
ἐδαφιαίας μετανοίας.

Εἶτα πλησιάζει τὸν ἱερέα, λαμβάνει τὴν χρια-
λίδα ἐκ τῆς χειρός του καὶ ποιεῖ σταυρὸν εἰς τὸ
μέτωπον τοῦ ἱερέως. Κατόπιν ὁ ἐφημέριος χρίει
τὸν ἡγούμενον ὁμοίως. Ποιοῦσιν ἀμφοτέρω ὑπόκλι-
σιν. Ἀκολουθῶς ὁ ἡγούμενος ποιεῖ «σχῆμα» ὑπὸ
τὸν μέγαν πολυέλαιον καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὸ στα-
σίδιόν του.

Ὁ ἐπόμενος προσκυνεῖ ὁμοίως, χρίεται ὑπὸ τοῦ
ἱερέως, ἀσπάζεται τὴν δεξιὰν αὐτοῦ καὶ ποιεῖ
«σχῆμα». Ἀκολουθοῦν οἱ λοιποὶ πατέρες κατὰ τά-
ξιν.

Κατὰ τὴν κρίσιν οἱ πατέρες ἔχουσι καλυμμένην
τὴν κεφαλὴν καὶ μόνον ἀνασηκώνουσι ἐλαφρῶς
τὸν σκουῖφον διὰ νὰ μὴ τυχὸν ἀκουμβήσῃ τὸ εἶλαιον.

Κεχρισμένων ὄντων πάντων τῶν παρευρισκομέ-
νων, ὁ ἱερεὺς ποιεῖ «σχῆμα» ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέ-
λαιον καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὸ Ἱερόν.⁹ Εἰς τὴν Α΄
Ἔρα ὁ ἱερεὺς ἐπιστρέφει τὸ λείψανον εἰς τὸ Ἱερόν
ἐνεργῶν ὁμοίως κατὰ τὴν ἔξοδον αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἐκ-
κλησιαστικὸς σημαίνει «ξυπνητήρι» καὶ ἐν τάλαν-
τον εἰς τρεῖς στάσεις κύκλῳ τοῦ Καθολικοῦ.

ε) Ὑμνοὶ Γ', ΣΤ'

Πρὸ τῆς Γ' Ὑμνος, ὁ ἐκκλησιαστικὸς μεταφέρει τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου εἰς τὸ παρεκκλήσιον ὅπου θὰ τελεσθῇ ἡ Θεία Λειτουργία. Εἰς τὸ «Δόξα» τῆς ΣΤ' Ὑμνος ἐπίσημος κόπανος, «σιδεράκι» καὶ μία στάσις κώδωνες.

στ) Θεία Λειτουργία

Τὸ Χερουβικὸν εἰς οἶον ἤχον βούλεται ὁ ψάλτης (οὐχὶ ἀπαραιτήτως τὸν τῆς ἐβδομάδος). Εἰς τὴν ὀπισθάμβωνον εὐχήν, ὁ ἐκκλησιαστικὸς πλησίον τῆς εἰκόνας τοῦ Ἁγίου τοποθετεῖ τραπεζάκιον μετὰ κολλύβων τοῦ Ἁγίου, ἔμπροσθεν τοῦ εἰσοδικοῦ.

Πληρωθείσης τῆς ὀπισθαμβώνου εὐχῆς, ψάλλει ὁ δεξιὸς χορὸς τὸ Ἀπολυτίκιον τοῦ Ἁγίου, ὁ ἀριστερὸς «Δόξα» τὸ κοντάκιον αὐτοῦ¹⁰ καὶ ὁ δεξιὸς «Καὶ νῦν. Τῇ πρεσβείᾳ Κύριε πάντων τῶν Ἁγίων καὶ τῆς Θεοτόκου, τὴν σὴν εἰρήνην δὸς ἡμῖν, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς, ὡς μόνος οἰκτίρμων» εἰς Α' ἤχον. Ὁ διάκονος, ἀρχομένων τῶν τροπαρίων, ἐξέρχεται καὶ θυμιᾷ τὰ κόλλυβα, τὸ παρεκκλήσιον καὶ τὸν ἐξερχόμενον εἰς τὸ «Καὶ νῦν» ἱερέα. Μετὰ τὸ πέρας τῶν τροπαρίων ἐκφωνεῖ «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν» καὶ ὁ ἱερεὺς τὴν εὐχήν «Ὁ πάντα τελεσφορήσας».

Ληξάσης τῆς εὐχῆς, οἱ ψάλλται τὸ «Εἶη τὸ ὄνο-

μα Κυρίου» καὶ γίνεται Ἐπόλυσις. Ὁ δὲ ἐκαλη-
σιαστικὸς ἀποσύρει τὸ τραπεζάκιον μὲ τὰ κόλλυβα.

ζ) Ἑσπερινὸς μετὰ ἀπὸ
Βαθὺν Ὁρθρον Ἁγίου

Ψάλλεται Παράκλησις τοῦ Ἁγίου ὅστις ἐορτάσθη
(ἐὰν ὑπάρχη σχετικὴ φυλλὰς) μετὰ τὸν Ἑσπερι-
νόν. Αἱ παρακλήσεις εἰς Ἁγίους ἀκολουθοῦσι τὴν
αὐτὴν τυπικὴν διάταξιν μὲ τὰς τῆς Θεοτόκου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ Δ΄ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

1. Ἡ εἰς τὸ μέσον τῆς Ἀναγνώσεως, χειμερινῆς περιόδου οὔσης.

2. «Ἐύλον»: μακρὸ ξύλον μὲ κανδηλοκηρίον (λεπτὸν κηρίον ἐκ βαμβακεροῦ νήματος, δις ἐμβαπτισμένον εἰς κηρὸν – «σπαρματσέτο») εἰς τὴν κορυφὴν του. Χρησιμεύει εἰς τὸ ἀνάπτειν τοὺς πολυελαίους. (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

3. Ἐλλείπει τούτου, ἀνάπτει τὴν κάτω σειρὰν τοῦ μεγάλου πολυελαίου.

4. Ἡ «Ἐκλογὴ» εὐρηται εἰς ὁμώνυμον φυλλάδιον (ἐκδ. Σχοινᾶ, Βόλος) καὶ ψάλλεται εἰς ἤχον Β' εἰρμολογικὸν (ἐκ τοῦ ΠΑ).

5. Θυμίαμα εἰς τὴν Α' ὠδὴν τῶν κανόνων γίνεται ὅταν λεχθῆ Ἐυαγγέλιον εἰς τὸν Ὅρθρον.

6. Ὁ Κανὼν τῆς Θεοτόκου ἐκ τοῦ Μηναιίου. Μὴ ὄντος τοιούτου, ἡ μικρὰ Παράκλησις ἢ ἐκ τοῦ Θεοτοκαρίου. Ψάλλεται δὲ ὁ τῆς Θεοτόκου εἰς ΣΤ' (μετὰ τῶν εἰρμῶν) καὶ ὁ τοῦ Ἀγίου εἰς Η'.

7. «Σαντάνιον»: καλοῦνται οὕτω τὰ δύο κηροπήγια τὰ ἐπὶ τῆς Ἀγίας Τραπεζῆς (καὶ γενικῶς τὰ αὐτοῦ τοῦ εἶδους κηροπήγια). (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

8. «Χριαλίζ»: ξύλινον ἢ μεταλλικὸν ἀντικειμένον φέρον ἀκίδα ὅπου στερεοῦται βάμβαξ διὰ τὴν «χρίσιν». (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

9. Αὕτη ἡ τάξις διασώζει ἀρχαιωτάτην πράξιν τῆς Ἰκκλησίας, καθ' ἣν ὁ ἡγούμενος ἤλειψεν ἐλαίῳ ἐκ τῆς κανδήλας τοῦ ἐορταζομένου Ἀγίου τοὺς δύο δακτύλους αὐτοῦ, δεξιὴν καὶ μέσον, καὶ ἔχριε τοὺς πατέρας εἰς τὸ μέτωπον (πρβλ. Τυπικὸν Ἀγίου Σάββα, Ἐκδόσεις Βενετίας 1577).

10. Ἐορτάζοντος καὶ ἐτέρου Ἀγίου, λέγεται τὸ κοντάκιον τοῦ δευτέρου (π.χ. Ἀπολυτίκιον Ἀγίας Βαρβάρας, κοντάκιον Ἀγίου Δαμασκηνοῦ).

Ἐὰν τύχη τὸ κοντάκιον νὰ ἀναφέρῃ τὴν Θεοτόκον, καταλιμπάνεται τὸ «Τῆ ἡμετέρῃ Κύνει».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄

ΤΑΞΙΣ ΑΓΡΥΠΝΙΑΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΜΗΜΗΣ ΑΓΙΟΥ

α) Θ΄ Ώρα – Μικρὸς Ἑσπερινὸς

Η Ἀκολουθία ἄρχεται τὴν συνήθη ὥραν τοῦ καθημερινοῦ Ἑσπερινοῦ (9.00 Βυζαντινῆ).

Εἰς τὸ «Δόξα» τῆς Θ΄ Ὑρας σημαίνει καθημερινὸς κόπανος καὶ «σιδεράκι». Μετὰ τὸ κοντάκιον τῆς Ὑρας, ὁ ἐκκλησιαστικὸς τοποθετεῖ εἰς τὸ προσκυνητᾶριον τὴν εἰκόνα τοῦ ἐορταζομένου Ἀγίου, ἀνάπτει τὴν λαμπάδα του καὶ εὐθὺς τὸ ἐπίσημον κατσίον (τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ). Ἀπόλυσις τῆς Θ΄ Ὑρας οὐ γίνεται.

Ὁ Προσιμιακὸς δὲν εἶναι «γεροντικὸς» ἀλλὰ ἀναγινώσχεται ὑπὸ τοῦ διαβαστοῦ. Εὐθὺς ἀμέσως,

ἄνευ Συναπτῆς, ὁ διαβαστῆς ἐκφωνεῖ τὸν ἤχον καὶ ἄρχεται ὁ δεξιὸς ψάλτης¹ τὸ «Κεκραγάριον» σύντομον, ὁ δὲ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει τὰ «λαδοκέρια».

Εἰς τὴν λέξιν «ὡς θυμίαμα» ἄρχεται κατσίζειν ὁ ἐκκλησιαστικὸς μετ' «ἄερος» καὶ ἐπιστήμου κατσίου.

Ἡ στιχολογία («Θοῦ Κύριε») καταλιμπάνεται. Ἄρχονται εὐθὺς τὰ τροπάρια εἰς 4, ἐκ τοῦ στίχου «Ἀπὸ φυλακῆς πρωΐας». Ὁ διαβαστῆς κανοναρχεῖ. Τὸ τρίτον καὶ τέταρτον τροπάριον δὲν εἶναι «γεροντικά» ἀλλὰ ψάλλονται ὑπὸ διαφόρων πατέρων εἰδοποιηθέντων ὑπὸ τοῦ τυπικάρη.

Ὁ διαβαστῆς λέγει τὸ «Φῶς ἰλαρὸν» καὶ εὐθὺς ἐκφωνεῖ τὸ Προκείμενον τῆς ἡμέρας. Ἡ ἐκφώνησις τοῦ ἱερέως «Ἐσπέρας. Προκείμενον» καταλιμπάνεται. Εἶτα ὁ διαβαστῆς τὸ «Καταξίωσον» καὶ εὐθὺς κανοναρχεῖ τὰ Ἀπόστιχα, ἄνευ πληρωτικῶν. Εἰς τὸ τέλος τῶν Ἀποστίχων σβῆνει ὁ ἐκκλησιαστικὸς τὰ «λαδοκέρια». Τὸ «Νῦν ἀπολύεις» καὶ τὸ Τρισάγιον ὑπὸ τοῦ διαβαστοῦ. Ἐπονται τὰ Ἀπολυτικά καὶ εὐθὺς ὁ ἱερεὺς «Σοφία. Ὁ ὦν εὐλογητός». Τὸ «Στερεώσαι» λέγει ὁ ἡγούμενος. Μετὰ τὸ πέρασ τῆς Ἀκολουθίας ἔπεται Τράπεζα.

6) Ἄγρυπνία

Παλαιὰ συνήθεια τῶν μοναστηρίων τοῦ Ἄθωνος εἶναι ἡ ἀνάρτησις ἐξωθεν τοῦ Καθολικοῦ τὴν προη-

γουμένην τῆς ἀγρυπνίας ξυλίνου σταυροῦ μετ' ἐπιγραφῆς «ΑΓΡΥΠΝΙΑ» ἢ «ΕΧΟΜΕΝ ΑΓΡΥΠΝΙΑΝ» πρὸς εἰδοποίησιν τῶν πατέρων. Πλήν ὅμως εἰς ὀλίγας μονὰς τηρεῖται.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ Γ' ταλάντου ἄρχεται εἰς τὸν κυρίως ναὸν τὸ μικρὸν Ἐπόδειπνον καὶ σημαίνει ἐπίσημος κόπανος, «σιδεράκι» καὶ μία στάσις μεγάλοι κώδωνες.² Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει τὸ παπαδικὸν κατσίον. Εἰς τὸ Ἐπόδειπνον καταλιμπάνονται οἱ Χαιρετισμοί, τὸ «Καὶ δὸς ἡμῖν Δέσποτα», «Ἄγιε Ἄγγελε», «Θεοτόκε Παρθένε» καὶ τὸ θυμίαμα εἰς τὸ «Ἄξιόν ἐστι», λόγῳ τῆς Ἀγρυπνίας.

Μετὰ τὴν Ἀπόλυσιν ἀνάπτει ὁ ἐκκλησιαστικὸς τὸ εἰσοδικὸν καὶ τὸ τοποθετεῖ ἔμπροσθεν τῆς ἀνοικτῆς Ὁραίας Πύλης. Ὁ ἱερεὺς μετὰ μανδύου καὶ ἐπιτραχηλίου ἄρχεται θυμιᾶν κύκλῳ τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν (ἄνευ Εὐλογητοῦ) καὶ ἐξέρχεται ἐκ τῆς Ὁραίας Πύλης. Ὁ Ἐκκλησιαστικὸς ἀποκουκουλίζεται, λέγει «Κελεύσατε», αἶρει τὸ εἰσοδικόν, τοποθετεῖ αὐτὸ εἰς τὴν θέσιν ὅπου τίθεται Ἀνάγνωσις καὶ ἀπέρχεται εἰς πλησιέστερον στασίδιον. Ὅταν ὁ ἱερεὺς θυμιάσῃ καὶ τὸν ἀριστερὸν χορὸν αἶρει ὁ ἐκκλησιαστικὸς τὸ εἰσοδικόν καὶ τοποθετεῖ αὐτὸ ὑπὸ τὸν σταυρὸν τῶν «Ὁσιακῶν», ἔμπροσθεν τῆς Βασιλικῆς Πύλης (βλ. κάτοψιν Ναοῦ εἰς τὸ Παράρτημα), καὶ ἀπέρχεται εἰς στασίδιον.

Πληρωθέντος τοῦ θυμιάματος τῶν «Ὁσιακῶν»,

ὁ ἐκκλησιαστικὸς τοποθετεῖ τὸ εἰσοδικὸν ὑπὸ τὸν τῆς Λιτῆς πολυέλαιον καὶ ἀπέρχεται. Πληρωθέντος καὶ τοῦ τῆς Λιτῆς θυμιάματος, ὁ ἐκκλησιαστικὸς αἶρει τὸ εἰσοδικὸν καὶ ὀδηγεῖ τὸν ἱερέα ἕως τῆς Ὁραίας Πύλης, ὅπου ἴσταται ἔμπροσθεν τοῦ Κυρίου τοῦ τέμπλου μὲ ἀνασηκωμένον εἰσοδικὸν ἕως ὅτου εἰσέλθῃ εἰς τὸ Βῆμα ὁ ἱερεύς. Οὗτος πρωτίστως ἴσταται ἀναμέσον τῶν μεγάλων μανουαλίων, χαράσσει σταυρὸν μετὰ τοῦ θυμιατοῦ καὶ ἐκφωνεῖ «Κύριε, Εὐλόγησον», ὁ δὲ διαβαστῆς ἀπαντᾷ «Ἄμῃν». Κατόπιν εἰσέρχεται θυμιῶν εἰς τὸ Ἱερόν καὶ πρὸ τῆς Ἀγίας Τραπέζης ἐκφωνεῖ «Δόξα τῇ Ἀγίᾳ καὶ Ὁμοουσίῳ». Ὁ ἐκκλησιαστικὸς σβῆνει τὸ εἰσοδικὸν, φορεῖ τὸ κουκούλιόν του καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν.³

Ὁ ἡγούμενος τὸν Προοιμιακόν. Μετὰ τὴν Συναπτὴν ὑπὸ τοῦ διακόνου, ἐκφωνεῖ ὁ διαβαστῆς (ἐκ τοῦ στασιδίου του) «Ἀνῆρ. Ἀλληλουῖα» καὶ ἄρχονται οἱ ψάλται τὸ ἄργον «Μακάριος Ἀνῆρ» εἰς ἦχον πλάγιον τοῦ Δ'.⁴

Εἰς τὴν φράσιν «Κύριε, τὶ ἐπληθύνθησαν» ὁ ἐκκλησιαστικὸς λαμβάνει τὸ ξύλον, ποιεῖ «σχῆμα» ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον καὶ ἀνάπτει τὰ γεντέκια καὶ ἤμισυ χορὸν.⁵ Μικρὰ Αἵτησις ὑπὸ τοῦ διακόνου καὶ ἄρχεται, μετὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ ἦχου ὑπὸ τοῦ διαβαστοῦ, τὸ ἄργον Κεκραγάριον (Ἰακώβου Πρωτοψάλτου).

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς κινεῖ τὸν χορὸν μὲ τὸν κανδη-

λοπάρτην,“ ὁ δὲ διάκονος θυμιᾷ τὸ Καθολικὸν μετὰ «κιβωτοῦ» καὶ «ἀέρος».

Τὰ «Θοῦ Κύριε» λέγονται —συνήθως— εἰς ρυθμὸν τρίσημον ἀργῶς. Τὰ στιχηρὰ ἀργὰ (ἐκ τοῦ «Μουσικῷ Ἀπανθίσματος» Ἰω. Πρωτοψάλτου). Οἱ ψάλται λέγουσι τὰ δύο πρῶτα, εἶτα τὰ δύο «γεροντικά» καὶ τὰ λοιπὰ σύντομα, ὑπὸ διαφόρων πατέρων ὀρισθέντων ὑπὸ τοῦ τυπικάρη. Τὸ δοξαστικὸν ἀργὸν (ἐκ τῆς «Ἀθωνιάδος» τοῦ Π. Φιλανθίδου ἢ ἐκ τοῦ «Ἀργοῦ Δοξασταρίου» Ἰακώβου Πρωτοψάλτου. Τὸ δὲ τῶν Ἀποστίχων ἐκ τῆς «Ἀθωνιάδος» ἢ ἐκ τοῦ «Δοξασταρίου» Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος). Εἴσοδος.

Μετὰ τὸ «Φῶς ἱλαρὸν» ἀναγινώσκει ὁ διαβαστῆς τὰς προφητείας ἔχων ἠναμμένον κηρίον εἰς τὴν χειρα αὐτοῦ διότι ὁ ἐκκλησιαστικὸς σβῆνει γεντέκια καὶ χορὸν μετὰ τὴν εἴσοδον. Ἐν συνεχείᾳ, ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀπέρχεται εἰς τὴν Λιτὴν, ἀνάπτει τὴν κάτω σειρὰν τοῦ πολυελαίου αὐτῆς⁷ καὶ τοποθετεῖ ὑπ’ αὐτὸν δισκέλιον ἐστραμμένον πρὸς ἀνατολάς. Ἐπιστρέφων ἀνάπτει τὸ εἰσοδικὸν καὶ τοποθετεῖ αὐτὸ ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον. Μετὰ τὸ πέρας τῶν Πληρωτικῶν, ὁ διαβαστῆς κανοναρχεῖ εἰς τὸν ἡγούμενον τὸ Α’ ἰδιόμελον τῆς Λιτῆς τοῦ Ἁγίου τῆς μονῆς, καὶ ἐξέρχονται εἰς τὴν Λιτὴν. Προπορεύεται ὁ διαβαστῆς, ἀκολουθεῖ ψάλλων ὁ ἡγούμενος, ὁ ἐκκλησιαστικὸς μετὰ εἰσοδικοῦ, ὁ διάκονος —μετὰ κουκουλίου— θυμιῶν (μὲ σκε-

παστόν —διπλοῦν— θυμιατόν) καὶ ὁ ἱερεὺς μετ' ἐπιτραχηλίου, φελωνίου καὶ κουκουλίου, ὅστις ἐξερχόμενος ἐκ τῆς Ὁραίας Πύλης αἶρει ἐκ τοῦ προσκυνηταρίου τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου καὶ τοποθετεῖ αὐτὴν ἐπὶ τοῦ δισκελίου εἰς τὴν Λιτὴν. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς θέτει τὸ εἰσοδικὸν ὀπισθεν τοῦ δισκελίου καὶ σύρει τὸ βῆλον τῆς Βασιλικῆς Πύλης.

Ὁ ἡγούμενος καταλαμβάνει τὸ στασίδιόν του, ὁμοίως καὶ ὁ ἱερεὺς (βλ. κατόψεις ναοῦ εἰς τὸ Παράρτημα) ὅστις ψάλλει καὶ τὸ ἐπόμενον ἰδιόμελον (δηλ. τὸ Α' τῆς Λιτῆς τοῦ ἑορταζομένου Ἁγίου). Ὁ διάκονος —ἀνευ κουκουλίου— θυμιᾷ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου καὶ τοὺς πατέρας εἰς Λιτὴν καὶ Νάρθηκα. Πληρωθέντος τοῦ θυμιάματος, δίδει τὸ θυμιατόν εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ αὐτὸ εἰς τὸ Ἱερόν, φορεῖ τὸ κουκούλιόν του καὶ κάθηται πλησίον τοῦ ἱερέως.

Ὅσον διαρκεῖ ἡ Λιτὴ, ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἐλέγχει τὰς κανδῆλας τοῦ κυρίως ναοῦ. Ἀρχομένου τοῦ «Δοξαστικοῦ» τῆς Λιτῆς, τοποθετεῖ τὴν «ἀρτοκλασίαν»⁸ ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον καὶ ἀνάπτει τὰ τρία κηρία αὐτῆς. Ἀρχομένου τοῦ ἱερέως τῆς εὐχῆς «Δέσποτα Πολυέλεε», ὁ ἐκκλησιαστικὸς ποιεῖ μετάνοιαν εἰς τὸν ἡγούμενον καὶ ἀνοίγει τὴν Βασιλικὴν Πύλην. Ὁ διαβαστῆς ἐπιστρέφει εἰς τὸν κυρίως ναὸν καὶ μετὰ τὴν τοῦ ἱερέως εὐχὴν κανοναρχεῖ δεξιὰ τὸ Α' Ἀπόστιχον (ἐκ τοῦ «Μουσικοῦ Ἀπανθίσματος»). Ὁ ἱερεὺς φορεῖ τὸ κουκούλιόν του,

ὁμοίως καὶ ὁ διάκονος, καὶ ἐπιστρέφουσι τὴν εἰκόνα εἰς τὸ προσκνητᾶριον, προπορευομένου τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μετὰ τοῦ εἰσοδικοῦ. Κατόπιν εἰσέρχονται εἰς τὸ Ἱερὸν Βῆμα.

Μετὰ τὰ Ἀπόστιχα, τὸ Δοξαστικὸν καὶ τὸ «Νῦν ἀπολύεις» ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου.⁹ Τὸ Τρισάγιον καὶ τὸ Ἀπολυτίκιον τοῦ Ἁγίου ἀργὸν δις (ἐκ τοῦ Μουσικοῦ Ἀπανθίσματος), ἀκόμη κι ἂν εἶναι Σάββατον ἑσπέρας. Ἀκολουθεῖ τὸ «Θεοτόκε Παρθένε» ἀργὸν¹⁰ (τοῦ Μπερεκέτου). Ὁ διάκονος ἐξέρχεται εἰς τὸ μέσον περίπου τοῦ κρατήματος τοῦ πλαγίου Δ' ἤχου «τῶν ψυχῶν ἡμῶν» (ὅταν ἀρχίζει τὸ μέλος νὰ κινῆται εἰς τὸ ὄξυ τετράχορδον). Θυμιᾷ τὴν «ἄρτοκλασίαν» κύκλω καὶ τοὺς πατέρας, ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον ὦν. Τέλος, θυμιᾷ τὸν ἐξερχόμενον εἰς τὸ τέλος τοῦ «Θεοτόκε Παρθένε» ἱερέα διὰ νὰ ἀναγνώσῃ τὴν εὐχὴν τῶν ἄρτων.

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς καταβιβάζει τὸν φανὸν τῆς ἀναγνώσεως¹¹ καὶ ἀνάπτει αὐτόν. Τοποθετεῖ ὑπ' αὐτὸν ἐν δισκέλιον πρὸς δυσμᾶς. Ὁ τυπικάρης ὀρίζει ἀδελφόν τινα διὰ τὴν Ἀνάγνωσιν (οὐχὶ τὸν διαβαστήν).

Μετὰ τὸ πέρας τῆς εὐχῆς τῶν ἄρτων, ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ διάκονος ἀσπάζονται ἕναν ἄρτον καὶ ἐπιστρέφουσι εἰς τὸ Ἱερὸν, ἐνῶ ὁ διαβαστὴς ἀναγινώσκει τὸν ΛΓ' ψαλμὸν «Εὐλογήσω τὸν Κύριον» ἕως τοῦ στίχου «Ὅτι οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις αὐτόν». Τότε διακόπτει καὶ ἐκφωνεῖ τὸ

«Πλούσιοι ἐπτώχευσαν!». Ὁ δεξιὸς χορὸς ψάλλει αὐτὸ μίαν φορὰν ἀργῶς (μουσικόν). Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀποσύρει μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ἱερέως τὴν «ἀρτοκλασίαν».

Μετὰ τὸ «Πλούσιοι ἐπτώχευσαν» ἐκφωνεῖ ὁ διάκονος «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν» καὶ ὁ ἱερεὺς «Εὐλογία Κυρίου καὶ ἔλεος».

Ὁ ταχθεὶς ἀναγνώστης λέγει τὸ προκειμένον τῆς Ἀναγνώσεως (π.χ. «Βίος καὶ πολιτεία τοῦ Ἁγίου καὶ ἐνδόξου μάρτυρος Τάδε. Εὐλόγησον Δέσποτα») καὶ ὁ ἱερεὺς ποιεῖ Εὐλογητόν.¹² Ὁ Ἀναγνώστης ἀπαντᾷ «Ἀμήν» καὶ ἄρχεται ἡ Ἀνάγνωσις. Εἰς τὸ μέσον σχεδὸν τῆς Ἀναγνώσεως¹³ σημαίνει ἐπίσημος κόπανος, «σιδεράκι» καὶ μία στάσις μεγάλοι κώδωνες.

Ὁ τυπικάρῃς εἰς τινα στιγμὴν εἰδοποιεῖ τὸν Ἀναγνώστην καὶ οὗτος διακόπτει τὴν Ἀνάγνωσιν λέγων «Αὐτοῦ (-ῆς) ἀγίαις πρεσβείαις Χριστὲ ὁ Θεὸς ἐλέησον ἡμᾶς. Ἀμήν». Ἡ ἐπίλοιπη ἀνάγνωσις τίθεται μετὰ τὸ Β΄ ψαλτήριον, χειμερινῆς περιόδου οὔσης, ἢ εἰς τὴν Τράπεζαν (εἰς τὸ γεῦμα εἴτε καὶ τὸ Δεῖπνον ἐὰν εἶναι μεγάλη). Ὁ ἐκκλησιαστικὸς σβῆνει τὸν φανὸν τῆς Ἀναγνώσεως καὶ ἀποσύρει τὸ δισκέλιον.

Εὐθὺς ὁ ἡγούμενος τὸν Ἐξάψαλμον (ἄνευ προηγουμένης αἰτήσεως).

Τὸ «Θεὸς Κύριος» ἀργὸν (ἐκ τοῦ «Μουσικοῦ Ἀπανθίσματος»). Ἀπολυτίκιον ἀργὸν τοῦ Ἁγίου,

«Δόξα» τὸ αὐτό, «Καὶ νῦν» σύντομον Θεοτοκίον (Κυριακῆς οὔσης τὸ Ἀναστάσιμον δῖς, «Δόξα» τοῦ Ἁγίου, «Καὶ νῦν» Θεοτοκίον).

Τὴν τοῦ χειμῶνος περίοδον τίθεται δευτέρα Ἀνάγνωσις μετὰ τὸ Β' κάθισμα τοῦ ψαλτηρίου. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς φροντίζει διὰ τὸν φανὸν καὶ τὸ δισκέλιον, ὡς ἄνωτέρω. Εἰς τὸ μέσον τῆς Ἀναγνώσεως λαμβάνει τὸ ξύλον, ποιεῖ «σχῆμα» καὶ ἀνάπτει τὴν κάτω σειρὰν τοῦ μεγάλου πολυελαίου.¹⁴ Τὴν θερινὴν περίοδον, κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν τίθεται δευτέρα Ἀνάγνωσις, ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει εἰς τὸ Β' «Δόξα» τοῦ δευτέρου ψαλτηρίου.

Τὸ «Δούλοι Κύριον» ψάλλεται ἀργῶς (Π. Λαμπαδαρίου, ἤχος πλάγιος Α'). Εἰς τὴν φράσιν «Τὰ εἰδῶλα τῶν Ἐθνῶν» ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει ἐπίσημον κατσίον καὶ ἀρχομένου τοῦ «Ἐξομολογεῖσθε» θυμιᾶ μετὰ «ἀέρος». Ἀκολουθεῖ ἡ Ἐκλογή τοῦ Ἁγίου καὶ τὰ ἀργὰ «Δόξα. Ἡ ὑπεράρχιος Θεότης», «Καὶ νῦν», «Παντάνασσα». Ἀρχομένου τοῦ «Δόξα», σβήνει ὁ ἐκκλησιαστικὸς τὸν πολυέλαιον καὶ ἀνάπτει τὰς λαμπάδας, τὰ «λαδοκέρια» καὶ τὸν σταυρὸν τῆς Ὁραίας Πύλης.

Τὰ «Ἐκ νεότητός μου» (ἀργῶς) καὶ τὸ «Πᾶσα πνοὴ» εἶναι «γεροντικά».

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Ν' ψαλμοῦ ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου, ἐκφωνεῖ ὁ διαβαστῆς ἐκ τοῦ στασιδίου του «Δόξα. Δεύτερος». Ὁ δεξιὸς χορὸς ἀργῶς τὸ «Δόξα ταῖς τοῦ (π.χ.) Ἀθλοφόρου πρεσβείαις...».

Ὁ διαβαστῆς «Καὶ νῦν. Ὁ αὐτὸς» καὶ ὁ ἀριστερὸς χορὸς «Καὶ νῦν. Ταῖς τῆς Θεοτόκου...». Ἐν συνεχείᾳ ὁ διαβαστῆς κανοναρχεῖ τὸ ἰδιόμελον τοῦ Ἁγίου εἰς τὸν δεξιὸν χορὸν. Τοὺς κανόνας κανοναρχεῖ ὁ διαβαστῆς ὡς συνήθως. Ψάλλονται τῆς Θεοτόκου εἰς ΣΤ' (μετὰ δισσεύσεως τοῦ εἰρμού) καὶ τοῦ Ἁγίου εἰς Η' (ἐὰν ὡσι δύο κανόνες, εἰς Δ' ἕκαστος). Καταβασίαι εἰς τὸ τέλος ἐκάστης ὠδῆς. Θυμιᾶ ὁ διάκονος εἰς τὴν Α' ὠδὴν καὶ τὴν «Τιμιωτέραν». Ἐὰν ὑπάρχη ἅγιον λείψανον ἀκολουθεῖται ἡ διάταξις πὺρ προεγράφη εἰς τὸ Δ' Κεφάλαιον. Γίνεται «χρίσις» (ἀσχέτως λειψάνου). Τὰ Πασαπνοᾶρια ἀργῶς (Ἰακώβου Πρωτοψάλτου), ἡ δὲ στιχολογία σύντομος. Τὰ προσόμοια ἀργῶς (ἐκ τοῦ «Μουσικοῦ Ἀπανθίσματος»). Τὸ Δοξαστικόν, ὡς εἴθισται. Δοξολογία ἀργή. Ἀκολουθεῖ ἡ Α' Ὦρα. Εἰς τὸ «Δόξα» ὁ ἐκκλησιαστικὸς σημαίνει «ξυπνητήρι» καὶ ἐν τάλαντον εἰς τρεῖς στάσεις πέραξ τοῦ ναοῦ.

γ) Ὦραι Γ', ΣΤ'

Ἀναγινώσκονται εἰς τὸν κυρίως ναόν. Εἰς τὸ «Δόξα» τῆς ΣΤ' Ὦρας ἐπίσημος κόπανος, «σιδεράκι» καὶ μία στάσις μεγάλοι κώδωνες.

δ) Θεία Λειτουργία

Μετὰ τὸ τῆς Λειτουργίας Εὐαγγέλιον ἀνάπτει ὁ

ἐκκλησιαστικὸς ἤμισυ χορὸν καὶ γεντέκια. Εἰς τὸ
χερουβικὸν ἐνοῦνται οἱ δύο χοροὶ καὶ ψάλλουσιν
αὐτὸ εἰς οἶον ἤχον βούλονται (οὐχὶ ἀπαραιτήτως
τὸν τῆς ἐβδομάδος). Μετὰ τὴν ὀπισθάμβωνον εὐχὴν
εὐλογοῦνται κόλλυβα εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τοῦ Ἁ-
γίου.¹⁵

ε) Ἀκολουθία Τραπεζῆς

Εἰς τὸ τέλος τῆς Λειτουργίας σημαίνει μία στάσις
κώδωνες ἀντὶ «ξυπνητηρίου» ὑπὸ τοῦ τραπεζάρη.
Ὁ ἡγούμενος εἰσέρχεται εἰς τὴν Τράπεζαν μετὰ
ἀπλοῦ μανδύου,¹⁶ προπορευομένου εισοδικοῦ. Ἀκο-
λουθεῖ ἡ Ὑψωσις τῆς Θεοτόκου (βλ. Κεφ. Α').

στ) Ὡρα Θ' — Ἐσπερινὸς κατόπιν Ἀγρυπνίας Ἁγίου

Ἡ Ἀκολουθία ὡς εἴθισται. Τὸ κάθισμα τοῦ ψαλ-
τηρίου καταλιμπάνεται λόγῳ τῆς προηγηθείσης
Ἀγρυπνίας. Ἡ δὲ Εἰκὼν τοῦ Ἁγίου αἴρεται ἐκ
τοῦ προσκυνηταρίου μετὰ τὸ τῆς Ὡρας Κοντάκιον,
ἐκτὸς ἐὰν ὁ Ἅγιος ἔχη μεθέορτα (βλ. Πίνακα εἰς
τὸ Κεφ. Α' τοῦ Γ' Μέρους). Ἐὰν ὑπάρχη σχετικὴ
φυλλιάς, ψάλλεται ἡ τοῦ Ἁγίου Παράκλησις, ἀντὶ
Θεοτοκαρίου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ Ε΄ ΚΕΦΑΛΛΙΟΥ

1. Ὁ μικρὸς Ἑσπερινὸς ψάλλεται ὑπὸ πατέρων ὀρθέντων ὑπὸ τοῦ τυπικάρη καὶ οὐχὶ τῶν καθορισμένων ψαλτῶν τῆς μονῆς, οἱ ὅποιοι θὰ ψάλλωσιν εἰς τὴν Ἄγρυπνίαν.

2. Εἰς ἑτέρας μονὰς (καὶ τὸ Πρωτάτον) σημαίνουσιν εἰς κάθε Ἄγρυπνίαν τρεῖς στάσεις μεγάλους κώδονας.

3. Εἰς τὸν ἀρχαῖον ναὸν τοῦ Πρωτάτου ἀντὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ λαμβάνει τὸ εἰσοδικὸν ὁ διαβαστής. Πλήν ὅμως εἰς τὸ τοῦ Ἁγίου Σάββα Τυπικὸν ἀναφέρεται ὁ ἐκκλησιαστικός.

4. Εἰς τὴν Μονὴν τῆς Μεγίστης Λαύρας ψάλλουσι τὴν Α΄ στάσιν τοῦ «Μακάριος Ἀνήρ» καὶ ἀναγινώσκουσι τὰς λοιπὰς δύο. Εἰς τὰς πλείστας ὅμως μονὰς ἀρχοῦνται εἰς τὴν Α΄ στάσιν.

5. «Γεντέκια» καλοῦνται τὰ μακριὰ καὶ κυλινδρικά ξύλα εἰς τὰ μανουάλια τὰ ὅποια εἰς τὸ ἐπάνω μέρος φέρουσι λαμπάδα. (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

Ἡμισὺς χορὸς ἐννοεῖται ὅτι δὲν ἀνάπτουσιν ἅπαντα τὰ κηρία τοῦ χοροῦ, ἀλλὰ ἐὰν εἶναι ἐπὶ παραδείγματι ὀκτὼ δυάδες ἀνάπτουσιν αἱ τέσσαρες. Εἰς τινὰς μονὰς εἰς τὰς τῶν Ἁγίων Ἄγρυπνίας ἀνάπτουσι «σταυρωτά» τὸν χορὸν, δηλαδή μίαν δυὰς πρὸς ἀνατολὰς, μίαν πρὸς δυσμὰς, μίαν πρὸς ἑσπ.

ρᾶν καὶ μία πρὸς νότον. Εἰς δὲ τὰς μικρὰς Δεσποτικὰς καὶ Θεομητορικὰς ἀνάπτουσιν ἥμισυ χορὸν καὶ εἰς τὰς μεγάλας ὀλόκληρον.

6. «Κανδηλοπάρτης»: ἐπίμηκες ξύλον ἀπολήγον εἰς μέγαν μεταλλικὸν γάντζον μὲ ὅπας καὶ μεταλλικὸν χωνίον (βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.). Ὁ ἐκκλησιαστικὸς αἶρει διὰ τοῦ κανδηλοπάρτου τὴν κανδήλαν ἐκ τῆς θέσεώς της, στερεώνει εἰς τὴν μίαν χεῖρα τὸ ξύλον καὶ διὰ τῆς ἐτέρας λαμβάνει μίαν ἴσκαν (κεκομμένον καὶ ἐπεξεργασμένον εἶδος ἀμανίτου φουμένου ἐπὶ τῶν ὀξυῶν, χρησιμοποιούμενον ὡς φυτίλιον) ἐκ τῶν ὀπῶν καὶ ἀλλάσσει τὴν παλαιάν. Μετὰ τὴν ἀλλαγὴν, καθαρίζει τοὺς δακτύλους του εἰς τὸ χωνίον καὶ σφογγίζει αὐτοὺς εἰς δέσμην στυπίου, τὴν ὁποίαν φέρει μεθ' ἑαυτοῦ. Εἶτα ἐπαναφέρει τὴν κανδήλαν εἰς τὴν θέσιν της.

Ὁ κανδηλοπάρτης χρησιμεύει εἰς τὴν κίνησιν τῶν πολυελαίων καὶ τοῦ χοροῦ. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς θέτει τὸν γάντζον τοῦ κανδηλοπάρτου εἰς τὴν ἄκρην τῶν δικεφάλων ἀετῶν τοῦ χοροῦ ἀρχόμενος ἐκ τῆς Ὠραίας Πύλης καὶ κινεῖ αὐτὸν διαδοχικῶς, ἐκ διαφόρων σημείων. Ὁ χορὸς κρέμαται ἐκ πολλῶν ἀλυσίδων, διὰ τοῦτο μὲ μίαν κίνησιν δὲν δύναται νὰ κινηθῇ ὀλόκληρος. Οἱ δὲ πολυέλαιοι «γαντζώνονται» κάτωθεν καὶ κινούνται κυκλικῶς.

7. Ἐὰν εἶναι μικρὸς, ἀνάπτει αὐτὸν ὀλόκληρον.

8. «Ἄρτοκλασία»: σκεῦος ξύλινον, μπρούτζινον ἢ ἀργυροῦν μὲ εἰδικὰς ὑποδοχὰς διὰ δύο ποτηράκια (δεξιόθεν οἶνον, ἀριστερόθεν ἔλαιον), ἐν πινάκιον ἔμπροσθεν μετ' ὤμων κόκκων σίτου καὶ μέγα πινάκιον εἰς τὸ κέντρον χωροῦν πέντε μικροὺς ἄρτους (βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.) Περίφημος καὶ ἀρχαιστάτη «ἀρτοκλασία» εὑρηται εἰς τὴν Ἱερὰν Μοῆν Ἁγίας Αἰκατερίνης Ὁρους Σινᾶ.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀρτοκλασίας, ὁ ἐκκλησιαστικὸς τεμα-

χίζει τούς ἄρτους εἰς λεπτά τεμάχια. Τοποθετεῖ αὐτὰ ἐντὸς δισκίου καὶ ραντίζει μὲ τὸν οἶνον τῆς «ἄρτοκλασίας» (καὶ ὀλίγον ἐπιπλέον, ἐὰν χρειάζεταιται). Τὸ ἔλαιον χέει ἐντὸς τῆς κανδήλας τοῦ Ἁγίου, εἰς τὸ προσκυνητᾶριον.

Οἱ παλαιοὶ πατέρες ἔχουν τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον εἰς τοὺς πίθους τοῦ Δοχείου (ἀποθήκης τροφίμων) καὶ τὸν σίτον ἔρριπτον εἰς τὴν σιταποθήκην, δι' εὐλογίαν.

9. Εἰς τὰ Ἀπόστιχα τῆς Ἀγρυπνίας οὐ ποιοῦσι «σχῆμα» οὐδὲ «χαιρετοῦσιν» εἰκόνας.

10. Θερινῆς περιόδου οὐσῆς, τὸ «Θεοτόκε Παρθένε» λέγεται σύντομον.

11. Μὴ ὑπάρχοντος φανοῦ δίδει ἀνημμένον κηρίον εἰς τὸν Διαβαστὴν τῆς Ἀναγνώσεως.

12. Πρόκειται διὰ τὸ «Εὐλογητὸς» τῆς ἀρχῆς τῆς Ἀγρυπνίας τὸ ὁποῖον ἀντικατεστάθη διὰ τοῦ «Δόξα τῇ Ἁγίᾳ».

13. Τὴν θερινὴν περίοδον κατὰ τὴν ὁποίαν καταλιμπάνεται ἡ Ἀνάγνωσις, σημαίνει εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἐξαψάλμου.

14. Εἰς τινὰς μονὰς ἀνάπτουσιν ἅπαντας τὰς σειρὰς ἐν παρὰ ἓν («παρδαλά»).

15. Εἰς τὰς Ἀγρυπνίας τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ καὶ τῶν Ἀρχαγγέλων οὐ γίνονται κόλλυβα τῶν Ἁγίων. Τὸ ὅμοιον εἰς τὸ Γενέθλιον τοῦ Προδρόμου καὶ τῆς Θεοτόκου καὶ τὰ Εἰσόδια αὐτῆς καὶ τὴν Ὑπαπαντὴν.

16. Ἀπλοῦς Μανδύας: μελανός, ὅμοιος μὲ τὸν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ, ἱερέως καὶ διαβαστοῦ.

Ἄλλαχού ἀπέρχεται εἰς τὴν Τράπεζαν μετ' ἐπισήμου μανδύου, ἐφ' ὅσον θεβαίως ἐχοροστάτησεν εἰς τὸν Δεσποτικόν Θρόνον κατὰ τὴν Ἀγρυπνίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄
ΤΑΞΙΣ ΑΓΡΥΠΝΙΑΣ
ΔΕΣΠΟΤΙΚΗΣ-ΘΕΟΜΗΤΟΡΙΚΗΣ
ΕΟΡΤΗΣ

α) Ἀγρυπνίαι Μεγάλων
Θεομητορικῶν Ἑορτῶν

Ἀκολουθεῖται ἡ τάξις Ἀγρυπνίας Ἀγίου με-
τὰς ἐξῆς διαφορὰς. Σημαίνει ἐπίσημος κό-
πανος, «σιδεράκι» καὶ τρεῖς στάσεις μεγά-
λοι κώδωνες.

Ψάλλονται «Ἀνοιξαντάρια» καὶ ἀνάπτουσιν οἱ
δύο ἐκκλησιαστικοὶ εἰς τὴν φράσιν «Πάντα ἐν
σοφία» ὄλον τὸν χορόν, τοὺς μικροὺς πολυελαίους,
γεντέκια, λαμπάδας, «λαδοκέρια» καὶ τοὺς τέσσα-
ρες σταυροὺς (βλ. κατόψεις ναοῦ εἰς τὸ Παράρτη-

μα) πλὴν τοῦ μεγάλου πολυελαίου. Εἰς τὸ Κεκραγάριον κινουῦνται ὁ χορὸς καὶ οἱ πολυέλαιοι.

Ἐὰν ἡ Ἀγρυπνία τύχη Κυριακῆ, ἀναγινώσκει ὁ διαβαστῆς τὸ «Μακάριος Ἀνὴρ» ὅλον. Εἰς τὴν Λιτὴν ἀνάπτει πάντοτε ὁ πολυέλαιος ὀλόκληρος. Εἰς τὰ Ἀπολυτίκια τοῦ Μεγάλου Ἐσπερινοῦ δισσεύεται τὸ ἄργον Ἀπολυτίκιον τῆς Θεοτόκου καὶ εὐθὺς «Θεοτόκε Παρθένε» ἄργον (Κυριακῆς οὔσης, σύντομον).

Τὸ Προκείμενον τῆς Ἀναγνώσεως ὡς ἐξῆς: «Λόγος τοῦ ἐν Ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν (Δεῖνος) ἡ τοῦ μακαρίου Διδασκάλου (Τάδε) εἰς τὴν Κοίμησιν (π.χ.) τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας. Εὐλόγησον Δέσποτα».

Εἰς τὸν Ὅρθρον τρισσεύεται τὸ τῆς Θεοτόκου Ἀπολυτίκιον. Ἀντὶ τῆς συνήθους Ἐκλογῆς ψάλλεται τὸ ἄργον «Λόγον Ἀγαθόν» καὶ κατόπιν τὸ ἄργον «Δέσποινα πρόσδεξαι». Ὁ δὲ πολυέλαιος ἀνάπτει ὀλόκληρος.

Κυριακῆς οὔσης, τὸ «Δοῦλοι Κύριον» λέγεται σύντομον, καταλιμπάνεται τὸ «Δέσποινα πρόσδεξαι» καὶ ἄρχονται εὐθὺς τὰ Εὐλογητάρια, ἀντὶ Ἑωθινοῦ λέγεται τὸ τῆς Θεοτόκου Εὐαγγέλιον καὶ ψάλλεται Τιμιωτέρα. Προσκύνησις Εὐαγγελίου οὐ γίνεται.

Οἱ κανόνες τῆς Θεοτόκου εἰς 14 (μετὰ δισσεύσεως τῶν εἰρμῶν).

Ἀπὸ Θ' ὠδῆς ἕως καὶ τὴν Δοξολογίαν ἀνάπτει

ὁ χορὸς ὁλόκληρος καὶ τὰ γεντέκια. Γίνεται «χρίσις». Εἰς τὰς Ὁρας Ἀπολυτίκια τὸ Ἀναστάσιμον, «Δόξα», τῆς ἑορτῆς, «Καὶ νῦν», τῆς Ὁρας. Ἐν Κυριακῇ Κοντάκιον μόνον τῆς ἑορτῆς. Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγέλιον τῆς Κυριακῆς καὶ τῆς ἑορτῆς. Μετὰ τὸν «Ἀπόστολον», ἀργὸν Ἀλληλουιάριον, εἰς ὃ θυμιᾷ ὁ διάκονος. Μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον ἀνάπτουσι χορὸν (ὁλόκληρον), γεντέκια, σταυροὺς (τέσσαρες), «λαδοκέρια» καὶ μικροὺς πολυελαίους ἅτινα κινουῦνται εἰς τὸ Χερουβικόν.

Μετὰ τὸν ἀντὶ τοῦ «Ἄξιόν ἐστι» εἰρμὸν τῆς Θεοτόκου σβήνουσιν αὐτά.¹ Μετὰ τὴν ὀπισθάμβωνον, εὐλογοῦνται κόλλυβα τῆς Θεοτόκου.² Εἰς τὴν Τράπεζαν δύο εἰσοδικά, δύο κατσία, καὶ ὁ Ἡγούμενος μὲ ἐπίσημον μανδύαν.³ Εἰς τὴν ἀπόλυσιν «Πολυχρόνιον» τοῦ ἡγουμένου (βλ. Κεφ. Ζ').

6) Ἀγρυπνίαι Μικρῶν Θεομητορικῶν Ἑορτῶν

Ἀνάπτει εἰς σταυρὸς καὶ ἥμισυς χορὸς εἰς τὸν Ἐσπερινὸν καὶ τὴν Λειτουργίαν. Εἰς τὴν Λιτὴν ἢ κάτω σειρὰ τοῦ πολυελαίου (εἰάν εἶναι μικρὸς, ὁλόκληρος). Ἡ Ἐκλογὴ εἰς τὸν Ὁρθρον σύντομος. «Ἀλληλουιάριον» συνήθως δὲν ψάλλεται.

Εἰς τὴν Τράπεζαν ἓν εἰσοδικόν, ἓν κατσίον καὶ ὁ ἡγούμενος μετὰ μανδύου ἀπλοῦ.

γ) Ἀγρυπνίαι Μεγάλων
Δεσποτικῶν Ἑορτῶν

Τὸ Καθολικὸν στολίζεται δι' ἐπισήμων «ποδέων» εἰς τὰ προσκυνητάρια, ἐπιτραχηλίων εἰς τὸ τέμπλον, κανδηλοκούπων καὶ κανδηλῶν ἐπισήμων κλπ.

Σημαίνει ἐπίσημος κόπανος, «σιδεράκι» καὶ τρεῖς στάσεις μεγάλοι κώδωνες. Κυριακῆς οὔσης, τὰ Ἀναστάσιμα καταλιμπάνονται.

Εἰς τὸν Ἑσπερινὸν ψάλλονται «Ἀνοιξαντάρια», καταλιμπανομένου πάντοτε τοῦ «Μακάριος Ἀνήρ». Εἰς τὸ «Πάντα ἐν σοφία» ἀνάπτουσιν οἱ δύο ἐκκλησιαστικοὶ τέσσαρες σταυρούς, γεντέκια, ὄλον τὸν χορὸν καὶ τοὺς μικροὺς πολυελαίους, λαμπάδες καὶ «λαδοκέρια». Εἰς τὰ Κεκραγάρια κινουῦσι χορὸν καὶ πολυελαίους. Κυριακῆς οὔσης, καταλιμπάνονται πάντα τὰ Ἀναστάσιμα καὶ ψάλλονται μόνον τὰ τῆς ἑορτῆς.

Τὸ «Θεοτόκε Παρθένε» καταλιμπάνεται καὶ ἀντ' αὐτοῦ ψάλλεται μόνον τὸ Ἀπολυτίκιον τρίς. Ὁ διάκονος ἐξέρχεται εἰς τὸ πρῶτον Ἀπολυτίκιον διὰ νὰ θυμιάσῃ. Εἰς τὸν Ὄρθρον ἀνάπτει ὄλος ὁ πολυέλαιος.

«Ἀνάστασιν Χριστοῦ», Ἑωθινὸν καὶ προσκύνησις τοῦ Εὐαγγελίου καταλιμπάνονται. Οἱ κανόνες τῆς ἑορτῆς (εἰς 14). Ἀπὸ Θ' ὥδης ἕως καὶ τὴν Δοξολογίαν ἀνάπτει ὄλος ὁ χορὸς καὶ τὰ γεντέκια.

Γίνεται «χρίσις». Εἰς τὴν Λειτουργίαν «Ἄλληλοῦιάριον» καὶ τὰ φῶτα ὡς εἰς τὸν Ἑσπερινόν.⁴

Κόλλυβα δὲν γίνονται οὔτε εἰς κεκοιμημένους οὔτε εἰς τυχὸν Ἁγίους τῆς ἡμέρας.

Εἰς τὴν Τράπεζαν δύο εἰσοδικά, δύο κατσία καὶ ὁ ἡγούμενος μὲ ἐπίσημον μανδύαν. Εἰς τὴν ἐπιστροφήν, «Πολυχρόνιον» τοῦ ἡγουμένου.

δ) Ἁγρυπνίαι Μικρῶν
Δεσποτικῶν Ἑορτῶν

Ὅμοίως μὲ τὰς Ἁγρυπνίας μικρῶν θεομητορικῶν ἑορτῶν, πλὴν ὅμως ἄνευ Κολλύβων.

ε) Μεθέορτα ἐν Κυριακῇ

Συμφάλλονται μετὰ τῶν Ἀναστασίμων. Εἰς τὸ «Δόξα» τοῦ Ἑσπερινοῦ τὸ τῆς κυρίας ἡμέρας τῆς Ἑορτῆς. Εἰς τὰ Ἀπολυτίκια τὸ τῆς Ἑορτῆς πάντοτε ἀντὶ Θεοδοκίου. Εἰς τοὺς Αἶνους τὸ Ἑωθινόν. Εἰς τὰς Ὁρας Ἀπολυτίκια καὶ Κοντάκια ὡς ἐν ταῖς Θεομητορικαῖς ἑορταῖς ἐν Κυριακῇ. Ἐὰν τύχη εἰς Ἅγιος ἑορταζόμενος, συμφάλλεται. Ἐὰν τύχωσι δύο, ὁ εἰς τίθεται εἰς τὸ Ἀπόδειπνον.

στ) Ἀπόδοσις Δεσποτικῶν-Θεομητορικῶν
Ἑορτῶν ἐν Κυριακῇ

Τὰ τῆς ἐορτῆς συμφάλλονται μετὰ τῶν Ἀναστασίμων. Ψάλλεται καὶ «Τιμιωτέρα». «Ἀπόστολος» καὶ Εὐαγγέλιον τῆς ἡμέρας (τὸ τοῦ Ἁγίου Σάββα Τυπικὸν ὀρίζει διὰ τὰς Ἀποδόσεις τῶν Θεομητορικῶν ἐορτῶν ἐν Κυριακῇ «Ἀπόστολον» καὶ Εὐαγγέλιον τῆς Κυριακῆς καὶ τῆς Θεοτόκου).

ζ) Περὶ συλλειτούργων

Συλλείτουργα γίνονται, κατὰ τὴν ἀρχαίαν τῶν Πατριαρχείων καὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους Παράδοσιν, μόνον εἰς τὴν τῶν Χριστουγέννων Ἑορτὴν, τῶν Θεοφανείων, τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, τὴν Λαμπροφόρον τῆς Ἀναστάσεως ἡμέραν, εἰς τὴν ἐορτὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ τὴν Πανήγυριν τῆς Μονῆς. Ἀκολουθεῖται ἡ τάξις τῆς ἀναλόγου ἐορτῆς ὡς προανεφέρθη μὲ τὰς ἐξῆς διαφοράς:

Εἰς τὸν Μέγαν Ἑσπερινὸν χοροστατεῖ ὁ ἡγούμενος εἰς τὸν Δεσποτικὸν Θρόνον μετὰ μανδύου ἐπίσημου καὶ ἀρχιερατικῆς πατερίτσας. Ἐκδύεται τὸν μανδύαν μετὰ τὴν τῶν ἄρτων εὐλόγησιν εἰς τὴν ἀρτοκλασίαν καὶ ἵσταται εἰς τὸ παραθρόνιον. Ἐπανενδύεται τὸν μανδύαν εἰς τὴν Η΄ ὠδὴν τοῦ Ὁρθρου καὶ ψάλλει τὴν Θ΄ ὠδὴν ἀπὸ θρόνου. Προί-

σταται τῆς Θείας Λειτουργίας φέρων σταυρὸν καὶ ἐπιγονάτιον (μόνον ὁ ἡγούμενος).

Εἰς τὰ συλλειτουργία ἀναγινώσκειται Θεία Μετάληψις εἰς τὸ Ἱερὸν Βῆμα κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ψαλτηρίων τοῦ Ὁρθρου (ἐὰν δὲν ἀναγνωσθῆ κοινῇ δι' ὅλους τοὺς πατέρας). Ὁ ἡγούμενος λέγει τὴν συγχωρητικὴν εὐχὴν. Τὴν «Προσκομιδὴν» ποιεῖ ὁ Β' ἱερεὺς μετὰ τὸν ἡγούμενον. Συλλειτουργούντων πλέον τῶν δύο Διακόνων, ὁ Γ' λέγει τὸν «Ἀπόστολον» (ἢ καὶ ὁ Δ', ἐὰν εἶναι δύο οἱ «Ἀπόστολοι») ἐκ τῶν βαθμίδων τοῦ Δεσποτικοῦ θρόνου.

Εἰς τὰ συλλειτουργία καὶ λοιπὰς Ἀγρυπνίας ἀνάπτει — κατὰ τὴν τάξιν τοῦ Πρωτάτου — τὸ πολυκάνδηλον τῆς Ὡραίας Πύλης (βλ. κάτοψιν Ναοῦ εἰς τὸ Παράρτημα.)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΣΤ' ΚΕΦΑΛΛΙΟΥ

1. Συνήθεια παλαιὰ τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἶναι νὰ ψάλλεται ὁ Εἰρμὸς τῆς Θεοτόκου ἢ τὸ «Ἄξιόν ἐστι» ἔμπροσθεν τῆς ἑκασταχοῦ θαυματουργοῦ Εἰκόνας τῆς Θεομήτορος, ἑββαίως μόνον εἰς τὰς μεγάλας Θεομητορικὰς καὶ Δεσποτικὰς ἑορτὰς καὶ δὴ εἰς τὴν τῆς μονῆς Πανήγυριν.

2. Εἰς τινὰς Μονὰς προτίθενται κόλλυβα τῆς Θεοτόκου μόνον εἰς τὴν Κοίμησιν αὐτῆς (πρὸς βλ. Κεφ. Ε', Σημ. 15).

3. Θυμιῶντων δύο ἐκκλησιαστικῶν εἰς τὴν Τράπεζαν καὶ ἔξερχομένων μετὰ τὴν Ὑψωσιν, ἴστανται ὁ εἰς πλησίον τοῦ εὐλογοῦντος ἡγουμένου καὶ ὁ ἕτερος ἔναντι αὐτοῦ θυμιῶντες τοὺς ἔξερχομένους.

4. Εἰς μερικὰς μονὰς ἀνάπτουσι καὶ τὸν μέγαν πολυέλαιον εἰς τὴν Λειτουργίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄

ΤΑΞΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΙΕΡΑ ΠΑΝΗΓΥΡΕΙ

Πρὸ μερικῶν ἡμερῶν τῆς Πανηγύρεως καθαρίζονται καὶ στιλβώνονται ἅπαντα τὰ μπρούτζινα καὶ ἀργυρᾶ σκεύη τοῦ ναοῦ, καὶ οἱ πολυέλαιοι μὲ τὸν χορόν. Τὴν προηγουμένην ἡμέραν καθαρίζεται τὸ Καθολικὸν καὶ στολίζεται μὲ ἐπισήμους «ποδέας» καὶ ἐπιτραχήλια παλαιὰ εἰς τὰ προσκυνητάρια καὶ τὸ τέμπλον, πανηγυρικὰ καλύμματα Ἁγίας Τραπέζης καὶ Τιμίων Δώρων, κανδήλια καὶ κανδηλόκουπες. Εἰς τὸ δάπεδον διασκορπίζονται φύλλα δάφνης.

Πρὸ τοῦ μικροῦ Ἑσπερινοῦ τοποθετεῖται εἰς τὸ προσκυνητᾶριον ἡ εἰκὼν τοῦ Ἁγίου τῆς Μονῆς καὶ στολίζεται δι' ἀνθέων. Τὰ δὲ δύο φύλλα τῶν βημο-

θύρων αἴρονται καὶ φυλάσσονται —συνήθως— εἰς τὸν νάρθηκα.

Εἰς τὰς πανηγύρεις τῶν ἀγιορειτικῶν μονῶν προσκαλεῖται ἑτέρας μονῆς ἡγούμενος διὰ τὴν χοροστατήσῃ ἢ ἀρχιερεύς.¹ Προσκαλοῦνται δὲ καὶ ἀντιπρόσωποι ἐκ διαφόρων μονῶν.

α) Ἄγρυπνία

Σημαίνει ἐπίσημος κόπανος καὶ «σιδεράκι». Οἱ δύο ἐκκλησιαστικοὶ ἀναμένουσιν τὴν ἄφιξιν τοῦ Ἀρχιερέως εἰς τὸν νάρθηκα μὲ ἀνημμένα εἰσοδικά. Ἐγγίζοντος τοῦ ἀρχιερέως, κρούει ἓνα κτύπον εἰς τὸ καθημερινὸν «σιδεράκι» ὁ τυπικάρης, εἰδοποιῶν τὸν καμπανάρην, ὅστις σημαίνει τρεῖς στάσεις μεγάλους κώδωνας.

Εἶτα ὁ τυπικάρης ἐνδύει τὸν ἀρχιερέα μὲ τὸν ἐπίσημον μανδύαν καὶ δίδει εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν πατερίτσαν. Τὴν «οὐράν» τοῦ μανδύου κρατεῖ διάκονός τις. Οἱ δύο ἐκκλησιαστικοὶ ὀδηγοῦσιν εἰς τὸν κυρίως ναὸν τὸν ἀρχιερέα καὶ ἀποσύρονται. Ὁ ἀρχιερεύς «χαιρετᾶ» τὰς εἰκόνας καὶ εὐλογεῖ ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον, τοῦ δεξιοῦ χοροῦ ψάλλοντος τὸ «Εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα». Εἶτα καταλαμβάνει τὸν Δεσποτικὸν Θρόνον.

Ὁ ἐφημέριος ἱερεὺς (μετὰ μανδύου καὶ ἐπιτραχιλίου) ἐξέρχεται καὶ τείνει τὸ παπαδικὸν κατσίον

διὰ τὴν εὐλογίαν αὐτὸ ὁ ἀρχιερεὺς. Ἐπιστρέφει εἰς τὸ Ἱερὸν καὶ ἄρχεται θυμιᾶν ὡς εἰθισται. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς μετὰ τοῦ εἰσοδικοῦ ἐκφωνεῖ «Κελεύσατε» καὶ ἐξῆς ὡς ἐν ταῖς συνήθεσιν Ἀγρυπνίαις.

Τὸν Προοιμιακὸν λέγει ἀπὸ θρόνου ὁ ἀρχιερεὺς. Ψάλλονται τὰ ἐξ πρώτα «Ἀνοιξαντάρια» ἀργουσύντομα (τὰ καλούμενα «τοῦ Χουρμουζίου») καὶ ἐκ τοῦ στίχου «Ἐξαποστελεῖς» τὰ τοῦ Φωκαέως.² Εἰς τὸν ἔσχατον στίχον «Ὡς ἐμεγαλύνθη» οὐ λέγεται τὸ «Πάντα ἐν σοφίᾳ» ἀλλ' εὐθὺς «Δόξα σοι Πάτερ». Εἶτα ὁ δεξιὸς χορὸς ἐπιστρέφει εἰς τὰ Ἀργουσύντομα καὶ λέγει τὸ «Πάντα ἐν σοφίᾳ» καὶ ἐξῆς ἕως τέλους.³

Ἀρχομένου τοῦ «Πάντα ἐν σοφίᾳ» οἱ δύο ἐκκλησιαστικοὶ ἀνάπτουσιν ὁλόκληρον τὸν μέγαν πολυέλαιον καὶ τὸν χορὸν, τοὺς μικροὺς πολυελαίους, γεντέκια, σταυροὺς τέσσαρας, λαμπάδας καὶ «λαδοκέρια».

Εἰς τὸ τέλος τῆς Μεγάλης Συναπτῆς ἵσταται ὁ Διαβαστὴς ἔναντι τοῦ ἀρχιερέως καὶ ἐκφωνεῖ «Κέλευσον Δέσποτα Ἁγιε. Ἦχος (π.χ.) Πρῶτος».

Τὸ Κεκραγάριον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ (ἢ Ἰακώβου Πρωτοψάλτου). Ἀρχομένου τούτου οἱ ἐκκλησιαστικοὶ κινουσι χορὸν καὶ πολυελαίους.

Θυμιῶσι δύο διάκονοι μετὰ «κιβωτῶν» καὶ ἐπισήμων «ἀέρων». Εἰς ἐκκλησιαστικὸς φροντίζει τὰ

ἀνανεώση εἰς τὴν Λιτὴν τὸ θυμίαμα εἰς τὰ θυμια-
τὰ αὐτῶν, ὡς εἴθισται.

Τὰ «Θοῦ Κύριε» τρίσημα ἀργά. Προσόμοια ἀργά
(ἢ ἰδιόμελα) καὶ τὸ Δοξαστικὸν ἐκ τοῦ Ἀργοῦ Δο-
ξασταρίου Ἰακώβου Πρωτοφάλτου.

Ἀρχομένου τοῦ «Δόξα» ὁ τυπικάρης ἐνδύεται
μανδύαν (μελανόν) καὶ ποιεῖ «σχῆμα» ὑπὸ τὸν μέ-
γαν πολυέλαιον (ἄνευ προσκυνήσεως εἰκόνων).
Οὕτως εἰδοποιοῦνται οἱ παρευρισκόμενοι ἱερεῖς καὶ
διάκονοι ὅπως ποιήσωσι μετάνοιαν εἰς τὸν ἀρχιερέα
καὶ ἐνδυθῶσι τὰς ἱερατικάς αὐτῶν στολὰς διὰ τὴν
εἴσοδον. Ὁ «βηματάρης»⁴ φροντίζει διὰ τὰ ἄμφια
καὶ τὴν διανομὴν αὐτῶν. Θυμιατὰ λαμβάνουσι δύο
ἐκ τῶν διακόνων, ὁ πρῶτος καὶ ὁ δεύτερος τῇ τάξει,
οἱ δὲ λοιποὶ λαμβάνουσι σταυρούς. Τὸ «Φῶς ἰλα-
ρὸν» ψάλλουσιν οἱ ἱερεῖς ἰστάμενοι ἔνθεν καὶ ἔνθεν
τοῦ Δεσποτικοῦ Θρόνου.⁵ Ὁ διαβαστὴς ἐκφωνεῖ τὸ
Προκειμένον καὶ τὸν στίχον ἐκ τοῦ στασιδίου αὐ-
τοῦ. Ψάλλουσιν αὐτὸ ἅπαξ οἱ ἱερεῖς εἰς Β' ἤχον
πάντοτε καὶ εἰσέρχονται εἰς τὸ Βῆμα, ὁ δεξιὸς χο-
ρός, ὁ ἀριστερὸς καὶ τέλος οἱ ἱερεῖς ἀπὸ Βήματος
ἕως τὸ μέσον τοῦ Προκειμένου. Τὴν κατάληξιν
λαμβάνει ὁ δεξιὸς χορός.

Αἱ Προφητεῖαι ὑπὸ τοῦ διαβαστοῦ, ὡς εἴθισται.⁶
Τὸ «Καταξίωσον» ὁ ἀρχιερεὺς ἀπὸ θρόνου. Εἰς τὰ
«Πληρωτικά» εἰρηνεύει ὁ ἀρχιερεὺς καὶ μετὰ ψάλ-
λει τὸ Α' ἰδιόμελον τῆς Λιτῆς. Ὁ πολυέλαιος τῆς
Λιτῆς ἀνάπτει ὀλόκληρος καὶ ἀρχομένης τῆς πομ-

πῆς πρὸς τὴν Λιτὴν κινεῖ αὐτὸν μοναχός τις.

Μετὰ τὰ Ἀπολυτίκια τοῦ Ἑσπερινοῦ τὸ ἄργον «Θεοτόκε Παρθένε» εἶτε εἶναι Δεσποτικὴ ἑορτὴ εἶτε ὄχι. Ἐὰν ὑπάρχη εἰς τὴν μονὴν τονισμένον ὀκτάηχον Ἀπολυτίκιον τῆς Δεσποτικῆς ἑορτῆς, προτιμᾶται. Ἡ εὐλόγησις τῶν ἄρτων ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως, φέροντος ἐπίσημον ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμοφόριον. Ἐν συνεχείᾳ ἐκδύεται τὸν μανδύαν καὶ ἴσταται εἰς τὸ παραθρόνιον. Ἀκολουθεῖ ἡ Ἀνάγνωσις. Εἰς τὸν Ὁρθρον ἀνάπτει ὄλος ὁ μέγας πολυέλαιος διὰ τὸ «Δούλοι Κύριον». Εἰς τὸ «Ἐξομολογεῖσθε» θυμιῶσι δύο ἐκκλησιαστικοὶ με ἐπίσημα κατσία καὶ «ἀέρας». Θυμιῶσιν ἀμφοτέροι συγχρόνως τὸν θρόνον, τὰ προσκυνητάρια, εἶτα χωρίζονται καὶ θυμιᾷ ὁ Α' ἐκκλησιαστικὸς τὸν δεξιὸν χορόν, ὁ δὲ Β' τὸν ἀριστερόν. Συναντῶνται ὑπὸ τὸν φανὸν τῆς Ἀναγνώσεως. Στρέφονται καὶ θυμιῶσι πρὸς τὴν Ὠραίαν Πύλην καὶ διαχωρίζονται πάλιν θυμιῶντες τὰ «Ὀσιακά», Λιτὴν καὶ Νάρθηκα, ὁ εἰς ἐκ δεξιῶν ὁ ἕτερος ἐξ εὐωνύμων. Ἐπιστρέφουσιν εἰς τὸν κυρίως ναὸν χωρὶς νὰ θυμιῶσι. Ἴστανται ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον καὶ θυμιῶσι τὸν Δεσποτικὸν Θρόνον, εἶτα ἀπέρχονται θυμιῶντες τὰ προσκυνητάρια καὶ τὰς «Δεσποτικὰς» εἰκόνας Χριστοῦ - Θεοτόκου εἰς τὸ τέμπλον. Εἰσέρχονται εἰς τὸ Ἱερόν, ὁ εἰς ἐκ τῆς βορείας ὁ δ' ἕτερος ἐκ τῆς νοτίας πύλης. Ὅπισθεν τῆς Ἀγίας Τραπέζης θυμιῶσιν ἀλλήλους καὶ παύουσι.⁷ Μετὰ τὴν Μεγάλην Δοξο-

λογίαν καὶ τὰ «Πληρωτικά» ἢ Α' Ὁρα καὶ Ἀπό-
λυσις.

6) Ἀγιασμός — Ὁραι Γ', ΣΤ' —
Ἐνδύσις ἀρχιερέως

Ἡ παλαιὰ τάξις τῶν μονῶν τοῦ Ἀγιωνύμου Ὁ-
ρους ἀπαιτεῖ διακοπὴν (ἀπὸ ἡμισείας ἕως καὶ δύο
ὥρῶν) ἀναμέσον Α' Ὁρας καὶ τῶν Γ' καὶ ΣΤ'. Τὰ
τελευταῖα ἔτη ἢ συνήθεια αὕτη — ὄντως λίαν κο-
πιώδης — τείνει νὰ ἐκλείψῃ.

Ἐντὸς τῆς μεγάλης Φιάλης τῆς μονῆς τοποθε-
τεῖ ὁ ἐκκλησιαστικὸς δισκέλιον διὰ τὸ Εὐαγγέλιον
καὶ ἐπίμηκες τραπέζιον διὰ τὰ Ἅγια Λείψανα.

Ἐξέρχονται οἱ ἱερεῖς ἐνδεδυμένοι τὰ ἄμφιά των
(φελώνιον καὶ ἐπιτραχήλιον)⁸ μετὰ σκούφου καὶ
κουκουλίου ἐν πομπῇ πρὸς τὴν Φιάλην φέροντες
λειψανοθήκας ἀνὰ χεῖρας. Ὁ πρῶτος τῇ τάξει ἱε-
ρεὺς φέρει τὸ Εὐαγγέλιον καὶ οἱ διάκονοι θυμιατά,
προπορευομένων δύο ἐκκλησιαστικῶν μετ' εἰσοδι-
κῶν.⁹

Εἰς τὴν Φιάλην ποιῶσιν Εὐλόγητόν¹⁰ καὶ ψάλ-
λεται μικρὸς Ἀγιασμός (βλ. Μέρος Β', Κεφ. Γ').
Ὁ Ἀγιασμός γίνεται μὲ σταυρὸν περιέχοντα Τί-
μιον Εὐλόν, ἐὰν ὑπάρχη εἰς τὴν μονήν. Ψαλλομέ-
νου ἀργῶς τοῦ «Πηγὴν ἰαμάτων ἔχοντες» «χαιρε-
τοῦσιν» πάντες οἱ παρευρισκόμενοι τὰ λείψανα καὶ
τὸ ἱερόν Εὐαγγέλιον. Ἐξερχόμενοι τῆς Φιάλης

ἀσπάζονται τὸν Τίμιον Σταυρὸν καὶ «ἀγιάζονται» ὑπὸ τοῦ ἱερέως. Ἐπιστρέφουσιν ἐν πομπῇ εἰς τὸν ναὸν ψάλλοντες τὸ τοῦ Ἁγίου Ἀπολυτίκιον. Ἀκολουθοῦσιν αἱ Ὁραι Γ' καὶ ΣΤ' μετὰ κρούσεως ἐπισημοῦ κοπάνου, «σιδερακίου» καὶ τριῶν στάσεων μεγάλων κωδῶνων.

Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ΣΤ' Ὁρας ἀνάπτουσι «λαδοκέρια», λαμπάδας καὶ τέσσαρας σταυροὺς καὶ τὴν κάτω σειρὰν τοῦ μεγάλου πολυελαίου (διὰ τὴν τοῦ ἀρχιερέως ἔνδυσιν).

Μετὰ τὴν Ἀπόλυσιν τῆς ΣΤ' Ὁρας ἐξέρχονται δύο διάκονοι μετὰ δικηροτρικῆρων καὶ ἴστανται παρὰ τῷ ἀρχιερεῖ. Οὗτος κατέρχεται τοῦ Δεσποτικοῦ Θρόνου, ποιεῖ Εὐλογητὸν καὶ λαμβάνει «καιρόν», ὅσον ὁ δεξιὸς χορὸς ψάλλει τὸ ἀργὸν μάθημα «Τὸν Δεσπότην καὶ Ἀρχιερέα» τοῦ βαρέως ἤχου, τὸ καλούμενον «ἀρχαῖον».

Εἰς τὸ τέλος ὁ ἀρχιερεὺς εὐλογεῖ διὰ τῶν δικηροτρικῆρων¹¹ καὶ οἱ διάκονοι ἐκφωνοῦσιν ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον «Ἱερεῖς ἐξέλθετε», «Ἐξέλθετε Ἱερεῖς» ἕως ὅτου ἐξέλθωσιν ἅπαντες οἱ ἱερεῖς, φέροντες ἕκαστος ἓνα δίσκον μεθ' ἑνὸς ἐκ τῶν τοῦ ἀρχιερέως ἀμφίων.

Ὁ ἀρχιερεὺς ἴσταται ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον καὶ οἱ δύο διάκονοι ἀναμέσον τῶν δύο μεγάλων μανουαλίων, βλέποντες πρὸς αὐτὸν καὶ ἐκφωνοῦντες τοὺς ψαλμικοὺς στίχους «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν», «Κύριε ἐλέησον», «Ἀγαλλιᾶσεται ἡ ψυχὴ μου»

κτλ., ἐνώ οἱ ἱερεῖς ἐνδύουσι τὸν ἀρχιερέα. Ὁ δὲ ἀριστερὸς χορὸς ψάλλει τὸ ἀργὸν «Ἄνωθεν οἱ προφήται» τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Κουκουζέλους, ὅσον ἐνδύεται ὁ ἀρχιερεὺς.

Ἐνδύθέντος αὐτοῦ καὶ εὐλογοῦντος διὰ τῶν δικηροτρικῆρων διακόπτει ὁ δεξιὸς χορὸς τὸν ἀριστερὸν ψάλλον «Εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα».

Ἀκολούθως ὁ ἀρχιερεὺς ἵσταται σχεδὸν ὑπὸ τὸν τῆς Ἀναγνώσεως φανόν¹² ἐστραμμένος πρὸς τὸ Ἱερὸν. Οἱ ἱερεῖς ἐνθεν κακεῖθεν αὐτοῦ λαμβάνουσι συγχώρησιν καὶ «εὐχήν» καὶ ὁ ἡγούμενος μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἐκφωνεῖ «Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία...». Ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος λέγει τὰ «Εἰρηνικά».

γ) Θεία Λειτουργία Πανηγύρεως

Αἱ αἰτήσεις καὶ ἐκφωνήσεις διαμοιράζονται εἰς διακόνους καὶ ἱερεῖς ἀντιστοίχως, ἀναλόγως τῆς τάξεως καὶ τῶν πρεσβειῶν, πλὴν τῶν εἰρηνεύσεων καὶ τῆς Ἁγίας Ἀναφορᾶς, ἅτινα εἰσὶ τοῦ ἀρχιερέως ἐξάπαντος.

Ψάλλονται Τυπικὰ καὶ Μακαρισμοί. Εἰσοδεύουσι δὺο ἐκκλησιαστικοί.¹³ Τὸ «Εἰσοδικόν» ψάλλεται ὑπὸ τῶν ἱερέων καὶ τοῦ ἀρχιερέως. Οἱ δὺο πρῶτοι διάκονοι τοποθετοῦσιν ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης τὸ Εὐαγγέλιον,¹⁴ λαμβάνουσιν ἐπίσης θυμιατὰ καὶ θυμῶσι τοὺς εἰς τὸ Ἱερὸν Βῆμα εἰσερχομένους, τὸν τε ἀρχιερέα καὶ τοὺς ἱερεῖς,¹⁵ ἱστάμενοι ἔμπροσθεν

τῶν δύο Δεσποτικῶν εἰκόνων τοῦ τέμπλου.

Εἰς τὰ Ἀπολυτίκια μετὰ τὴν Εἰσοδὸν ἐξέρχονται ἅπαντες οἱ διάκονοι καὶ παρατάσσονται ὀλίγον μετὰ τὸν μέγαν πολυέλαιον, φέροντες σταυροὺς καὶ ριπίδια.¹⁶ Ἐξέρχεται ὁ ἀρχιερεὺς ψάλλων τὸ τοῦ Ἁγίου Ἀπολυτίκιον καὶ ἱστάμενος ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον θυμιᾷ τὸν ναόν.¹⁷ Ὅταν θυμιᾷσῃ τοὺς διακόνους, οὗτοι εἰσέρχονται εἰς τὸ Ἱερόν. Τὸ Ἀπολυτίκιον καὶ τὸ ἔσχατον Κοντάκιον ἀπὸ Βήματος.

Εἰς τὸ Τρισάγιον θυμιῶσι δύο ἐκκλησιαστικοὶ μετ' ἐπισήμων κατσιῶν καὶ «ἀέρων». Εἰς τὸ «τοῦ Βήματος» τρισάγιον ἱσταται ὁ ἀρχιερεὺς ἀναμέσον τῶν δύο μεγάλων μανουαλίων λέγων τὰ «Κύριε, Κύριε ἐπίβλεψον». Ἄργὸ «Δύναμις» ὑπὸ τῶν χορῶν. Τὰ «Κύριε σῶσον τοὺς εὐσεβεῖς» καὶ αἱ φῆμαι, ὡς εἴθισται.

Ὁ «Ἀπόστολος» ὑφ' ἑνὸς τῶν διακόνων (ἢ ὑπὸ δύο, ἐὰν ἀπαιτῆ ἡ Τυπικὴ Διάταξις καὶ δεύτερον) ἐκ τῆς πρώτης βαθμίδος τοῦ Δεσποτικοῦ Θρόνου.¹⁸ «Ἀλληλουϊάριον», καὶ ἔξοδος τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὴν οἰκειάν θέσιν.

Μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον ἀνάπτουσιν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ τὰ γεντέκια, τὸν χορὸν ὀλόκληρον, τοὺς μικροὺς πολυελαίους καὶ τὸν λοιπὸν μέγαν πολυέλαιον.

Εἰς τὸ χερουβικὸν — ἕως τοῦ Κοινωνικοῦ — ἐνοῦνται οἱ δύο χοροὶ εἰς τὸ δεξιὸν ἀναλόγιον. Ὁ ἀρχιε-

ρεὺς θυμῶ τὸν ναὸν μετὰ παρατάξεως τῶν διακόνων, ὡς καὶ μετὰ τὴν μικρὰν εἴσοδον. Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ κινουῦσιν ἅπαντας τοὺς πολυελαίους καὶ τὸν χορὸν.

Κατὰ τὴν Μεγάλην Εἴσοδον ἅπαντες οἱ διάκονοι φέρουσιν «ἀέρας» ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν. Ὁ ἀρχιερεὺς ἀναμένει τὴν πομπὴν εἰς τὴν Ὠραίαν Πύλην, ἐκ τῆς ὁποίας μνημονεύει. Τὸ «Ἄξιόν ἐστι» (ἢ ἡ τῆς ἑορτῆς Καταβασία) ἐμπροσθεν τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνας τῆς Θεοτόκου εἰς τὸ ἀριστερὸν προσκυνητᾶριον, εἴ ἐστι τοιαύτη ἐν τῇ Μονῇ.

Μετὰ τὸ «Ἄξιόν ἐστι» σβήνουσιν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἅπαντα τὰ φῶτα πλὴν τῆς λουσέρνας καὶ τῆς λαμπάδος τοῦ προσκυνηταρίου.

Τὸ «Κοινωνικόν» εἰς τὸ ἀριστερὸν ἀναλόγιον. Τὸν λαὸν μεταλαμβάνει μόνον ὁ ἀρχιερεὺς. Ἐὰν ἡ μονὴ πανηγυρίζῃ μνήμην Ἁγίου, εὐλογοῦνται κόλλυβα ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως μετὰ τὴν ὀπισθάμβωνον.¹⁹

Μετὰ τὴν Ἀπόλυσιν ἀκολουθεῖ κέρασμα εἰς τὸ μέγα συνοδικὸν τῆς μονῆς.

δ) Τράπεζα Πανηγυρικὴ

Ὁ ἀρχιερεὺς ἐνδύεται εἰς τὸν ναὸν ἐπίσημον μανδύαν, ὁ ἑφημέριος ἱερεὺς μέλανα μανδύαν καὶ λαμβάνει τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου τῆς μονῆς ἀνὰ χειρᾶς. Εἰσέρχονται ἐν πομπῇ εἰς τὴν Τράπεζαν, προπρορευομένων δύο ἐκκλησιαστικῶν μετὰ εἰσοδικῶν καὶ

τῶν φαλτῶν φαλλόντων τὸ τοῦ Ἁγίου Ἀπολυτίκιον, τῶν δὲ μεγάλων κωδῶνων κρουομένων εἰς μίαν στάσιν.

Μετὰ τὸ γεῦμα καὶ τοὺς εὐχαριστηρίους λόγους γίνεται Ἑψῶσις²⁰ καὶ θυμιῶσιν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ μὲ δύο κατσία.

Ἀδελφός τις ἀνάπτει τὸν μέγαν πολυέλαιον καὶ τὸν χορὸν τοῦ Καθολικοῦ καὶ κινεῖ αὐτοὺς ἐν τῷ ἐπιστρέφειν τὴν πομπὴν ἐκ τῆς Τραπεζῆς. Εἰς διάκονος καὶ εἰς ἱερεὺς ἀναμένουσιν, ἐνδεδυμένοι τὰ ἑαυτῶν ἄμφια. Ὁ διάκονος τὰ «Ἐλέησον ἡμᾶς» κλπ., ὁ ἀρχιερεὺς «Ἐπάκουσον ἡμῶν ὁ Θεός». Εἶτα ποιεῖ Ἀπόλυσιν ὁ ἱερεὺς καὶ εὐλογεῖ ὁ ἀρχιερεὺς μὲ σταυρόν, τοῦ δεξιοῦ χοροῦ ψάλλοντος τὸ «Πολυχρόνιον» αὐτοῦ.^{21,22}

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ Ζ' ΚΕΦΑΛΛΙΟΥ

1. Εἰς τὸ παρὸν κείμενον ἀναφερόμεθα εἰς χοροστασίαν ἀρχιερέως.

2. Ὁ στίχος «Ἐξαποστελεῖς» ἐπαναλαμβάνεται διὰ νὰ ἔλθωσι τὰ περιττὰ «Ἀνοιξαντάρια» εἰς τὸν δεξιὸν χορὸν, τὰ δὲ ἄρτια εἰς τὸν ἀριστερόν.

3. Εἰς τὴν πανήγυριν τῆς Μεγίστης Λαύρας τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου ψάλλουσιν —ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως— τινὰ τῶν πρώτων μεγίστων «Ἀνοιξανταρίων» τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Κουκουζέλου καὶ ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰ τοῦ Χουρμουζίου.

Οὕτως ἢ ἄλλως τὰ τελευταῖα ἐκ τοῦ «Πάντα ἐν σοφίᾳ» ψάλλονται τρεῖς φθόγγους ὑψηλότερα συνήθως.

4. «Βηματαῖρης»: πρόκειται περὶ διακονήματος τῆς μονῆς διδομένου κυρίως εἰς ἱερεῖς (ἢ καὶ διακόνους). Καλεῖται οὕτως ὁ ὑπεύθυνος διὰ τὰ σκεύη τοῦ Ἱεροῦ, τὰ ἄμφια τοῦ σκευοφυλακίου καὶ γενικῶς δι' ὅ,τι ἀναφέρεται εἰς τὸ Ἱερὸν Βῆμα. Ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν καθ' ἐκάστην μετὰ τὴν ἐσπερινὴν Ἀκολουθίαν νὰ θέτῃ τὰ ἅγια λείψανα εἰς προσκύνησιν τῶν ἐπισκεπτῶν.

Εἰς τινὰς μονὰς διακονεῖ καθημερινῶς εἰς τὸ Ἱερὸν ἀνάπτων τὸ θυμιατόν, ἐτοιμάζων τὸ «ζέον» κ.ἄ. ὥστε νὰ ἀπαλ-

λάσσεται ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἐκ τῆς τοῦ Ἱεροῦ διακονίας. Ἀλλαγὴ ὑπάρχει καὶ διακόνημα παραβηματάρη (συνήθως δίδεται εἰς μοναχοὺς) διὰ τὴν καθημερινὴν διακονίαν. Ὁ δὲ βηματάρης ἀναλαμβάνει τὰ σημαντικότερα (π.χ. ἄμφια). Ἐχουσι δὲ καὶ ἰδιαίτερα στασιδία ἐν τῷ Ἱερῷ.

5. Εἰς ὠρισμένας μονὰς ψάλλουσιν τὸ ἄργον «Φῶς ἰλαρόν», τὸ καλούμενον «ἀρχαῖον».

6. Οὐδέποτε λέγονται αἱ προφητεῖαι ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως.

7. Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ σπουδάζουσιν ὅπως κινῶσι τὰ κατὰ συμφώνως τῷ ρυθμῷ τῶν ψαλλομένων.

8. Οἱ ἱερεῖς ἐνδύονται χωρὶς νὰ λάβουν «καιρόν». Μόνον ὁ ἀρχιερεὺς λαμβάνει «καιρόν» μετὰ τὴν ΣΤ' Ὁραν.

9. Ἐλλείψει Φιάλης ὁ Ἀγιασμὸς γίνεται εἰς μέγα τραπέζιον εἰς τὸ προαύλιον τοῦ Καθολικοῦ ἢ εἰς τὴν Λιτήν, χειμῶνος ὄντος.

10. Εἰς μερικὰ μοναστήρια ποιοῦσιν Εὐλογητὸν ἐντὸς τοῦ Καθολικοῦ καὶ ἐξέρχονται ἀναγιγνωσκομένου τοῦ «Κύριε εἰσάκουσον» ὑπὸ τοῦ διαβαστοῦ.

11. Εἰς πολλὰς μονὰς ὁ ἀριστερὸς χορὸς διακόπτει τὸ ἄσμα τοῦ δεξιοῦ ψάλλων συντόμως «Εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα», πράγμα ἄτοπον κατὰ τινες, καθ' ὅτι ἡ φράσις αὕτη ἐμπεριέχεται εἰς τὸ ἄργον «Τὸν Δεσπότην καὶ Ἀρχιερέα» τὸ ψαλλόμενον ὑπὸ τοῦ δεξιοῦ χοροῦ.

12. Ἐὰν ὁ ἀρχιερεὺς εἶναι ἡλικιωμένος, φέρουσιν ἐπίσημον κάθισμα εἰς αὐτόν.

13. Εἰς τὴν Μεγίστην Λαύραν, εἰς τὴν Πανήγυριν, εἰσδεύουσι τέσσαρες ἐκκλησιαστικοὶ μετ' ἀργυρῶν εἰσοδικῶν.

14. Ἀναφέρομεν δύο διακόνους διότι εἰς τὰς πανηγύρεις τῶν Μονῶν γίνεται χρῆσις πολὺ μεγάλων Εὐαγγελίων ἐκ τῶν κευσοφυλακίων τῶν μονῶν, ἀρχαίων ἢ νεωτέρων ρωσικῶν.

15. Ἐὰν ἐκάθητο ὁ ἀρχιερεύς, ἀποσύρεται τὸ κάθισμα αὐτοῦ.

16. «Ριπίδια» ἢ «ὀθόνας»: παλαιохριστιανικὴ συνήθεια τῶν διακόνων φέρειν ριπίδια (ἦτοι μικρὰ ἑξαπτέρυγα τῆν σήμερον) καὶ κινεῖν αὐτὰ ἐπάνω τῶν Ἁγίων Δώρων «ἵνα μὴ συμβῆ ἔμπεσεῖν τὰ μικρὰ τῶν ἐντόμων ἐντὸς τοῦ Ἁγίου Ποτηρίου». Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἦσαν ὀθόνας ἐκ λεπτοῦ ὑφάσματος ἢ πτερὰ ταῦνος.

17. Ἐὰν εἰσὶ πολλοὶ διάκονοι, εἰς τὸ θυμιάμα τοῦ ἀρχιερέως (ἢ ἱερέως) οὐ παρατάσσονται ἀπέναντι τοῦ θυμιῶντος εἰς τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν, διότι δὲν χωροῦσιν, ἀλλὰ χωρίζονται καὶ εἰς τὰς ἄλλας δύο πλευρὰς τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς καὶ περιστρέφονται μετὰ τοῦ θυμιῶντος, ὥστε νὰ σχηματίζεται σταυρὸς.

18. Ὁ «Ἀπόστολος» λέγεται ὑπὸ τῶν διακόνων μόνον εἰς τὴν περίπτωσιν ὅπου ὁ ἀριθμὸς τῶν διακόνων ὑπερβαίνει τοὺς δύο. Ἄλλως, λέγεται ὑπὸ τοῦ διαβαστοῦ.

19. Εἰς τὰ Κοινόβια τὰ κόλλυβα παρατίθενται εἰς τὴν Τράπεζαν, εἰς δὲ τὰ Κελλία εἰς τὸ κέρασμα τοῦ Συνοδικοῦ.

20. Ἐπειδὴ συνήθως συρρέει πλήθος κόσμου εἰς τὰς Παναγύρεις, τεμαχίζουσι τὴν μερίδα μετὰ τὴν Ὑψωσιν εἰς δύο μέρη καὶ προσφέρουσιν αὐτὴν δύο τραπεζάρηδες ἀκολουθούμενοι ἕκαστος ὑφ' ἑνὸς ἐκκλησιαστικοῦ κατσίζοντος.

21. Χοροστατοῦντος ἡγουμένου καὶ οὐχὶ ἀρχιερέως ἀκολουθεῖται ἡ αὐτὴ τάξις μετὰ τὰς ἐξῆς διαφορὰς: εἰσερχομένου αὐτοῦ εἰς τὸν ναὸν οὐ ψάλλουσιν «Εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα». Εἰς τὰ Κεκραγάρια καὶ τοὺς Αἶνους ἐκφωνεῖ ὁ διαβαστὴς «Κέλευσον Πάτερ Ἁγιε. Ἦχος (Δεῖνα)». Καταλιμπάνονται δὲ καὶ τὰ μαθήματα «Ἄνωθεν σὶ προφήται» καὶ «Τὸν Δεσπότην καὶ Ἀρχιερέα». Ὁ ἡγούμενος ἐνδύεται ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ, ἀφοῦ λάβῃ «καιρὸν» μετὰ τῶν συλλειτουργῶν αὐτοῦ.

Οὐ γίνεται χρῆσις δικηροτρικῆρων. Εἰς τὴν Λειτουργίαν

ψάλλεται «Ἅγιος ὁ Θεός» τοῦ Βήματος ἄνευ τῶν «Κύριε, Κύριε ἐπίβλεψον». Οὐκ ἔστι φήμη καὶ «Κύριε σῶσον τοὺς εὐσεβεῖς».

22. Ὅταν ὁ χρόνος εἶναι περιορισμένος, ψάλλεται ὁ Ἄγισμός μυστικῶς εἰς τοὺς κανόνας ὑφ' ἐνὸς ἱερέως. Ὁ ἀρχιερεὺς λαμβάνει «Καιρὸν» μετὰ τὸ «Αἰνεῖτε» τῶν Αἴνων, ψαλλομένου τοῦ «Τὸν Δεσπότην καὶ Ἀρχιερέα». Εἰς τὴν Δοξολογίαν κῶδωνες, ἀκολούθως τὸ «Ἄνωθεν οἱ προφῆται» καὶ εὐθὺς ἡ Θεία Λειτουργία. Ὁ ἀρχιερεὺς δύναται νὰ ἐνδύθῃ ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ, διὰ συντόμευσιν χρόνου.

ΚΕΦΑΛΙΟΝ Η΄
ΤΑΞΙΣ ΕΠΙ ΤΩ
ΚΤΙΤΟΡΙΚΩ, ΜΝΗΜΟΣΥΝΩ,
ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ.

α) Κτιτορικὸς Ἑσπερινὸς καὶ Μνημόσυνον

Σημαίνει ὀλίγον βραδύτερον τῆς συνήθους ὥρας διὰ τὸν τῆς Ἀγρυπνίας κόπον. Κόπανος ἐπίσημος, «σιδεράκι» καὶ τρεῖς στάσεις μεγάλοι κώδωνες. Χοροστατεῖ ὁ ἀρχιερεὺς (ἢ ὁ ἡγούμενος). Τὸ κάθισμα τοῦ ψαλτηρίου καταλιμπάνεται.

Ἀρχομένου τοῦ Προοιμιακοῦ, ἀνάπτουσιν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ «λαδοκέρια», λαμπάδας, τέσσαρες σταυροὺς, γεντέκια, χορὸν (ὀλόκληρον) καὶ μικροὺς πολυελαίους. Πληρωθέντων τῶν «Εἰρηνικῶν»

ἐκφωνεῖ ὁ διαβαστῆς «Κέλευσον Δέσποτα Ἄγιε. Ἰηχος (Δεῖνα)» καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ κινουῦσιν πολυελαίους καὶ χορόν. Θυμιῶσι δύο διάκονοι μετ' ἐπισήμων θυμιατῶν, «ἀέρων» καὶ κιβωτῶν.

Μὴ ὑπαρχόντων μεθεόρτων, ψάλλονται τρία τροπάρια τῶν Αἴνων τῆς κυρίας ἑορτῆς. Ἀκολουθοῦσιν πάντοτε τρία τῆς ἐπομένης ἡμέρας. Δοξαστικὸν ψάλλεται τὸ τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς κυρίας ἑορτῆς. Εἰς τὸ «Δόξα» ποιεῖ «σχῆμα» ὁ τυπικάρης καὶ εἰς τὸ «Καὶ νῦν» γίνεται εἴσοδος ὑπὸ πάντων τῶν παρευρισκομένων ἱερέων καὶ διακόνων. Μετὰ τὴν εἴσοδον οἱ ἐκκλησιαστικοὶ σβήνουσι χορόν, γεντέκια καὶ μικροὺς πολυελαίους.

Εἰς τὰ Ἀπόστιχα ὁ εἰς ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει τὸν μέγαν πολυέλαιον (ὀλόκληρον), ὁ δὲ ἕτερος — μετὰ μανδύου πάντοτε— διανέμει κηρία εἰς τὸν χοροστατοῦντα ἀρχιερέα (ἢ ἡγούμενον), εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ μοναχοὺς καὶ λοιποὺς παρευρισκομένους.

Μετὰ τὰ Ἀπολυτίκια ἀποχωροῦσιν οἱ ψάλται ἐκ τῶν στασιδίων των. Ὁ τυπικάρης (ἢ ὁ βηματάρης) διανέμει ἐπιτραχήλια εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ ἐνδύει τὸν ἀρχιερέα ἐπίσημον ὠμοφόριον καὶ ἐπιτραχήλιον. Οἱ διάκονοι συνήθως ἐνδύονται καὶ στιχάριον. Οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ διάκονοι κάθηνται εἰς τὰ στασίδια τῶν δύο χορῶν.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Ἀπολύσεως, ὁ ἐκκλησιαστικὸς θέτει ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον τραπέζιον μετὰ τὰ κόλλυβα τῶν κτιτόρων¹ καὶ ὀπισθεν αὐ-

του (πρὸς τὸ Ἱερὸν) εἰσοδικὸν μὲ θυμιατὰ δύο κρεμμένα ἐξ αὐτοῦ, καὶ ὀλίγον θυμίαμα εἰς τὸ τοῦ εἰσοδικοῦ πινάκιον.²

Ὁ πρῶτος διάκονος λέγει «Εὐλόγησον Δέσποτα» καὶ ὁ ἀρχιερεὺς ποιεῖ Εὐλογητὸν ἀπὸ Θρόνου τοῦ διακόνου θυμιῶντος τὰ κόλλυβα καὶ τὸ Καθολικόν, ὡς ἐν τῇ ἀρτοκλασίᾳ. Ὁ διαβαστὴς ἐκ τοῦ δεξιοῦ ἀναλογίου λέγει τὸν Η΄ ψαλμὸν³ καὶ ἐκφωνεῖ «Ἀλληλούϊα». Ὁ ἀρχιερεὺς ψάλλει τρίς τὸ «Ἀλληλούϊα», ὁ Α΄ τῇ τάξει πάλιν τρίς ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ καὶ πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς, τοῦ διαβαστοῦ παρεμβάλλοντος τοὺς στίχους.

Εἶτα ὁ ἀρχιερεὺς μετὰ τοῦ Α΄ τῇ τάξει ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ τὰ τροπάρια «Ὁ βάθει σοφίας» κτλ. ἀντιφωνικῶς, ἐνῶ ὁ διαβαστὴς λέγει τὸ «Δόξα», «Καὶ νῦν».

Εὐθὺς ὁ διαβαστὴς (ἢ ἕτερός τις μοναχός) τὸν «Ἀνωμον» εἰς στάσεις δύο.⁴ Τὴν κατάληξιν τῶν στάσεων ψάλλει τρίς ὁ ἀρχιερεὺς μὲ τὸν Α΄ ἐξ ἀριστερῶν ἱερέα. Ἡ Α΄ στάσις καταλήγει εἰς τὸν στίχον «Εἰς τὸν αἰῶνα...» εἰς ἤχον πλάγιον Δ΄ εἰρμολογικόν. Ὁ διάκονος μετὰ θυμιατοῦ τὴν αἴτησιν καὶ καταβαίνει τοῦ θρόνου ὁ ἀρχιερεὺς, ἵσταται πρὸ τῶν κολλύβων λέγων τὴν εὐχὴν.

Ἀκολουθεῖ ὁμοίως ἡ κατάληξις τῆς Β΄ στάσεως (ἄρχεται ὁ ἀριστερὸς ἱερεὺς) «Ζήσεται ἡ ψυχὴ μου» εἰς ἤχον πλάγιον Α΄ εἰρμολογικόν (ἐκ τοῦ ΚΕ). Καὶ εὐθὺς ἀντιφωνικῶς τὰ νεκρώσιμα εὐλογητάρια. Ὁ

δὲ διαβαστῆς κανοναρχεῖ ἐν ἐκ τοῦ δεξιοῦ καὶ ἐν ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ ἀναλογίου. Τὸ Α' εὐλογητάριον καὶ τὸ «Δόξα» ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως.

Ἀκολουθεῖ Αἴτησις —μετὰ θυμιατοῦ πάντοτε⁵ ὑπὸ τοῦ ἐπομένου διακόνου καὶ ἡ ἐκφώνησις ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου ἢ τοῦ ἐπομένου τῇ τάξει καὶ τινων ἐτέρων ἱερέων.⁶ Τὰ ἀκολουθοῦντα καθίσματα χῦμα ὑπὸ τοῦ διαβαστοῦ. Ὁ ἀρχιερεὺς τὸν Ν' ψαλμόν. Ὁ διαβαστῆς ἐν συνεχείᾳ ἐκφωνεῖ τὸν εἰρμόν τῆς Α' ὠδῆς οὕτως: «Ὡς ἐν ἠπεύρω πεζεύσας». Ὁ ἀρχιερεὺς ψάλλει τὸ Α' τροπάριον, ὁ ἐπόμενος ἐκ δεξιῶν καθήμενος τὸ Β', ὁ τρίτος ἐκ δεξιῶν τοῦ ἀρχιερέως τὸ Γ' καὶ ὁ τέταρτος τὸ Δ'. Ἐὰν ὧσιν καὶ ἄλλοι ἱερεῖς καὶ διάκονοι, συνεχίζουσιν τὴν Γ' ὠδὴν, εἰ δ' ἄλλως πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς κ.ο.κ. ἐκφωνοῦντος τοῦ διαβαστοῦ πάντοτε τὸν εἰρμόν τῶν ὠδῶν.

Εἰς τὸ τέλος τῆς Γ' ὠδῆς ὁ εἰρμός αὐτῆς ψάλλεται ὑπὸ πάντων τῶν τοῦ δεξιοῦ χοροῦ ἱερέων.

Ἀκολουθεῖ Αἴτησις καὶ ἐκφωνήσεις ὑπὸ τινων ἱερέων.

Τὰ καθίσματα χῦμα ὑπὸ τοῦ διαβαστοῦ. Ἡ Δ' ὠδὴ ὑπὸ τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ.⁷ Τὸ Α' τροπάριον ὁ πρῶτος, τὸ Β' ὁ ἐπόμενος κ.ο.κ. Ἡ Ε' ὠδὴ ἐκ δεξιῶν καὶ ἡ ΣΤ' μετὰ τοῦ εἰρμοῦ ἐξ ἀριστερῶν.

Αἴτησις καὶ ἐκφωνήσεις ὑπὸ τῶν λοιπῶν ἱερέων. Εἶτα ὁ διαβαστῆς ἐκφωνεῖ «Μετὰ τῶν Ἀγίων» καὶ ψάλλεται εἰς ἤχον πλάγιον Δ'. Ὁ διαβαστῆς

ἀναγινώσκει τὸν Οἶκον καὶ ἐκφωνεῖ ἐκ δευτέρου «Μετὰ τῶν Ἀγίων», ὃ καὶ ψάλλεται ὑπὸ τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ τῶν ἱερέων.

Ἡ Ζ' ὡδὴ ἐκ δεξιῶν, ἡ Η' ἐξ ἀριστερῶν (ὁ εἰρμός οὐ λέγεται) καὶ ἡ Θ' ἐκ δεξιῶν. Εἰς τὴν Θ' ὡδὴν ὁ ἀρχιδιάκονος θυμιᾷ τὰ κόλλυβα καὶ τοὺς χορούς, ὡς καὶ ἐν τῇ ἐνάρξει. Ὁ εἰρμός τῆς Θ' ὡδῆς ὑπὸ τοῦ δεξιοῦ χοροῦ τῶν ἱερέων.

Ἀκολουθῶς ὁ διαβαστὴς τὸ Τρισάγιον.* Ὁ ἀρχιερεὺς καταβαίνει ἔμπροσθεν τῶν κολλύβων καὶ περὶ αὐτὸν κύκλῳ οἱ ἱερεῖς ψάλλοντες «Μετὰ Πνευμάτων δικαίων» κλπ. Εἶτα αἱ συνήθεις εὐχαὶ καὶ ἡ συγχωρητικὴ ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως (ἐκ τοῦ Μεγάλου Εὐχολογίου). Ἀπόλυσις. Πρὸ τοῦ «Δι' εὐχῶν» ψάλλουσιν οἱ ἱερεῖς «Αἰωνία ἡ μνήμη (γ')» ἐκ τρίτου. Εἰς τὸ ἔσχατον λέγουσιν «Αἰωνία αὐτῶν ἡ μνήμη». Ψαλλομένου τούτου ὁ καμπανάρης κρούει πενθίμως τὸν μέγιστον τῆς μονῆς κώδωνα καὶ ὁ εἰς τῶν ἐκκλησιαστικῶν κινεῖ ἐλαφρῶς τὸν πολυέλαιον. Τέλος τὸ «Δι' εὐχῶν» καὶ σημαίνει μία στάσις μεγάλοι κώδωνες.

Ἀκολουθεῖ κέρασμα.⁹ Ἐτοιμασθείσης τῆς Τραπεζῆς σημαίνει μία στάσις μεγάλοι κώδωνες. Ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται εἰς τὴν Τράπεζαν μετ' ἐπισήμου μανδύου καὶ δύο ἐκκλησιαστικοὶ με εἰσοδικά. Ὑψωσις οὐ γίνεται. Ἀκολουθεῖ σύνθητες Ἀπόδειπνον εἰς τὴν Λιτὴν.¹⁰

β) Ὁρθρος καὶ Θεία Λειτουργία τῶν Κτιτόρων

Ἡ τάξις ποικίλλει, ἀναλόγως τῆς ἑορτῆς ὅπου πανηγυρίζει ἡ μονή, ἤτοι Δεσποτικῆς ἑορτῆς, Θεομητορικῆς, Ἁγίου ἢ ἐὰν ὁ κτίτωρ τῆς μονῆς εἶναι Ἁγιος ἑορταζόμενος τὴν ἐπομένην τῆς πανηγύρεως κλπ. Ὅπωςδὴποτε ὁμως σημαίνουνσι μεγάλοι κώδωνες, γίνεται ἀρχιερατικὴ Θεία Λειτουργία¹¹ καὶ κόλλυθα τῶν κεκοιμημένων κτιτόρων («Τρισάγιον») μετὰ τὴν ὀπισθάμβωνον καὶ ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον. Εἰς τὸ Χερουβικὸν ἀνάπτει χορός, γεντέκια καὶ μικροὶ πολυέλαιοι, εἰς δὲ τὸ Κοινωνικὸν ἡ κάτω σειρά τοῦ μεγάλου πολυελαίου διὰ τὰ κόλλυθα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ Η΄ ΚΕΦΑΛΛΙΟΥ

1. Συνήθως εικονίζουν στυρόν ή δικέφαλον άετόν ή τέλος τούς κίτορας, εάν είναι "Άγιοι.

2. "Η επάνω του τραπεζακίου εις κυτίον τι.

3. Το κτητορικόν μνημόσυνον κανοναρχείται υπό έτέρου διακονητού από του τόν Έσπερινόν κανοναρχήσαντος. "Η Άκολουθία αυτή έχει έκδοθει υπό των Άγιορειτών Πατέρων με τίτλον «ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΑΞΙΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ. ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ 1986». Πρόκειται περί της Άκολουθίας της εις τά άρχαία Τυπικά αναφερομένης ως «Παννυχίδος».

4. "Ητοι δέν παρεμβάλλονται «Δόξα» και «Άλληλωϊα» αλλά διακόπτεται ό ψαλμός εις τό μέσον.

5. "Ο εκκλησιαστικός φροντίζει να είναι τό θηματιόν πλήρες ώστε να επαρκέση έως τό πέρας του μνημοσύνου.

6. "Ανευ επαναλήψεως της αίτήσεως λέγουσι μόνον «Του Κυρίου δεηθώμεν» «Ότι συ εί ή Άνάστασις».

7. "Ο διαβαστής μετακινείται εξ αναλογίου εις αναλόγιον μόνον εις τας των ωδών αλλαγάς.

8. Χοροστατοῦντος ἀρχιερέως, προτάσσει τὸ «Εἰς πολ-
λὰ ἔτη Δέσποτα».

9. Τὸ «κτητορικόν» κέρασμα εἶναι γλυκὺς οἶνος καὶ τὰ
κόλλυβα τῶν κτιτόρων.

10. Εἰς τὰς κελλιωτικὰς πανηγύρεις εἰς τὴν Τράπεζαν,
ψάλλουσιν τὰ ἀπολυτίκια τῶν μονῶν καὶ κελλίων τῶν πα-
ρευρισκομένων πατέρων καὶ τέλος τὸ «Πολυχρόνιον» τοῦ
Γέροντος τοῦ εορτάζοντος Κελλίου.

11. Ὁ ἀρχιερεὺς ἐνδύεται ἐντὸς τοῦ Βήματος.

ΜΕΡΟΣ Β'
ΕΙΔΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

«Βλέπε, τέκνον, οίας συνθήχας οίδως
τῷ Δέσποτι Χριστῷ...»

α) Τάξις ἐνθρονίσεως ἡγουμένου

Εἰς τὸν Ἑσπερινὸν τῆς παραμονῆς χοροστατεῖ ὁ καθ' ἱεραρχίαν Α' τῶν προσκεκλημένων ἡγουμένων, ὅστις καὶ εὐλογεῖ τὴν ἑσπερινὴν Τράπεζαν. Κατὰ τὸν Ἑσπερινὸν γίνεται Μεγάλῃ Εἴσοδος ἐκ τῶν εὕρισκομένων ἱερέων καὶ διακόνων.

Εἰς τὸν Ὅρθρον οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ διάκονοι λαμβάνουσιν καιρὸν εἰς τοὺς κανόνας (μετὰ τὴν Δ' ᾠδὴν). Ἀρχιερέως ὄντος, λαμβάνει οὗτος «καιρὸν» εἰς τοὺς Αἴνους, ὡς εἴθισται, καὶ ἐνδύεται ἐντὸς τοῦ Βήματος.

Μετὰ τὸ Ἀσματικὸν τῆς Δοξολογίας ὁ ἐψηφισμένος ἡγούμενος, ἤδη προκεχειρισμένος εἰς ἀρχιμανδρίτην ὑπὸ ἐπισκόπου, ἴσταται ἀναμέσον τῶν δύο μεγάλων μανουαλίων μεταξὺ δύο διακόνων ἐνδεδυμένων, φέρων σταυρὸν καὶ βλέπων πρὸς δυσμάς. Ἐναντι τούτου ἴσταται ἡ Ἱεροκοινοτικὴ Ἑ-

πιτροπή, ἣτις ἀναγινώσκει τὸ ἐνθρονιστήριον γράμμα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος. Ὁ Ἀντιπρόσωπος τῆς Μονῆς Μεγίστης Λαύρας προσφωνεῖ τὸν νέον ἡγούμενον (κατὰ τὴν προσφώνησιν περιβάλλεται τὸν μανδύαν) καὶ τοῦ ἐγχειρίζει τὴν ποιμαντορικὴν ράβδον. Εἶτα ἀντιφωνεῖ ὁ νέος ἡγούμενος καὶ ἀναβιβάζεται εἰς τὸν θρόνον. Ψάλλουσιν τὸ «Πολυχρόνιον» αὐτοῦ, ἐνῶ οὗτος εὐλογεῖ διὰ σταυροῦ.

Ἐπονται τὸ Ἀπολυτίκιον, ἡ Ἐκτενής, τὰ πληρωτικά καὶ αἱ Ὁραι. Εἰς τὴν λειτουργίαν λαμβάνουσι μέρος οἱ λοιποὶ ἡγούμενοι, ἱερεῖς καὶ διάκονοι.

Μνημονεύουσι τὸν νέον ἡγούμενον εἰς τὰς Αἰτήσεις. Ὁ νέος ἡγούμενος λέγει τὰ «Εἰρήνη πᾶσι», «Πιστεύω» καὶ «Πάτερ ἡμῶν», διανέμει τὸ Ἀντίδωρον καὶ τέλος εὐλογεῖ τὴν Τράπεζαν.

Εἰς τὴν Τράπεζαν ἐκφωνοῦνται λόγοι. Εἶτα εἰσέρχονται εἰς τὸν ναὸν διὰ τὴν Ἀπόλυσιν, κινουμένου τοῦ ἀνημμένου πολυελαίου καὶ χοροῦ, ἐνθα πολυχρονίζεται πάλιν ὁ ἡγούμενος.

6) Τάξις ὑποδοχῆς

(ἀρχιερέων, ἡγουμένων, ἐπισήμων) καὶ
Δοξολογιῶν Ἐθνικῶν Ἑορτῶν

Ἐπίσημος ὑποδοχὴ γίνεται εἰς ἀρχιερέα ἢ ἡγούμενον ἐπισκεπτόμενον διὰ πρώτην φοράν τὴν μονήν.¹

Ἐξωθεν τοῦ Καθολικοῦ ἀναμένουσι δύο ἐκκλησιαστικοὶ μετὰ εἰσοδικῶν, εἷς ἱερεὺς ἐνδεδυμένος τὰ ἄμφια αὐτοῦ (ἐπιτραχήλιον καὶ φελώνιον) φέρων ἀνὰ χειράς τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, εἷς διάκονος ἐνδεδυμένος καὶ ὁ χορὸς τῶν ψαλτῶν.

Ἐγγίζοντος τοῦ ἀρχιερέως τὴν πύλην τῆς μονῆς, ὁ τυπικάρης κρούει ἓνα κτύπον εἰς τὸ καθημερινὸν «σιδεράκι», εἰδοποιῶν τὸν καμπανάρην νὰ σημάνῃ μίαν στάσιν μικροὺς κώδωνας.² Εἰσελθόντος τοῦ ἀρχιερέως εἰς τὸν νάρθηκα, ὁ τυπικάρης ἐνδύει αὐτὸν ἐπίσημον μανδύαν. Εἰσέρχεται εἰς τὸν κυρίως ναόν, τῶν ψαλτῶν ψαλλόντων τὸ «Ἄξιόν ἐστι» (τοῦ Β' ἤχου, τὸ «ἀρχαῖον»).

Ἐντὸς τοῦ ναοῦ ὁ ἀρχιερεὺς «χαιρετᾶ» τὰς εἰκόνας καὶ εὐλογεῖ ὑπὸ τὸν πολυέλαιον, τοῦ χοροῦ ψάλλοντος «Εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα». Εἶτα ἀνέρχεται εἰς τὸν Δεσποτικὸν Θρόνον καὶ τοῦ διακόνου ἐκφωνήσαντος «Εὐλόγησον Δέσποτα» ποιεῖ Εὐλογητόν. Ὁ χορὸς ψάλλει τὸ Ἀπολυτίκιον τοῦ τῆς μονῆς Ἁγίου, τῶν ἁγιορειτῶν πατέρων καὶ «Τῆ Ὑπερμάχῳ». Ἀκολουθῶς τὰ «Ἐλέησον ἡμᾶς» ὑπὸ τοῦ διακόνου καὶ ὁ ἀρχιερεὺς —ἀπὸ θρόνου— τὸ «Ἐπάκουσον ἡμῶν ὁ Θεός». Γίνεται Ἀπόλυσις. Ψάλλεται τὸ «Πολυχρόνιον», τοῦ ἀρχιερέως (ἢ ἡγουμένου) εὐλογοῦντος διὰ σταυροῦ. Ἐν συνεχείᾳ προσφωνήσεις καὶ ἀντιφωνήσεις καὶ τέλος τὸ «Δι' εὐχῶν».

Εἰς τὰς Δοξολογίας τῶν ἐθνικῶν ἑορτῶν ἀκο-

λουθείται ἡ αὐτὴ τάξις τῶν ψαλλομένων, μόνον πὺ μετὰ τὸ «Τῆ Ὑπερμάχῳ» ψάλλονται στίχοι τινὲς ἐκ μιᾶς ἀργῆς Δοξολογίας (μουσικῆς).³

γ) Τάξις Ἀκολουθίας μικροῦ Ἀγιασμοῦ

Ἡ Ἀκολουθία τοῦ μικροῦ Ἀγιασμοῦ τελεῖται τὴν πρώτην ἐκάστου μηνὸς εἰς τὴν μεγάλην τῆς αὐλῆς «Φιάλην»⁴ εἴτε εἰς τὴν μικρὴν «φιάλην» τῆς Λιτῆς, μὴ οὐσῆς μεγάλης. Δύναται νὰ ἀναγνωσθῆ μετὰ τὴν Α΄ ἢ τὴν ΣΤ΄ Ὁραν ἢ καὶ ἐν τῇ Θεῖᾳ Λειτουργίᾳ. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς χέει ἐντὸς τοῦ χωνευτηρίου (ἢ ρίπτει εἰς τὸν κῆπον) τὸν ὑπόλοιπον Ἀγιασμὸν τοῦ προηγουμένου μηνὸς καὶ πληροῖ ὕδατος νέου τὴν Φιάλην. Θέτει πλησίον κλῶνον βασιλικῆς,⁵ ξύλινον σταυρὸν μὲ παραστάσεις «Σταυρώσεως» καὶ «Βαπτίσεως», καθαρὸν προσόψιον, ὀλίγον θυμιάμα καὶ τὴν τοῦ Ἀγιασμοῦ φυλλάδα.⁶

Μετὰ τὴν γεροντικὴν εὐχὴν τῆς Α΄ (ἢ ΣΤ΄) Ὁρας ἀπέρχεται ὁ ἱερεὺς μετὰ θυμιατοῦ εἰς τὴν Φιάλην,⁷ προπορευομένου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ μετὰ εἰσοδικῆς, ταυτοχρόνως ἀναγνωσκομένου ὑπὸ τοῦ διαβαστοῦ τοῦ «Κύριε εἰσάκουσον» (συνημμένως τῇ Ὁρα, ἄνευ Εὐλογητοῦ). Ὁ τυπικάρης ὀρίζει δύο πατέρας διὰ νὰ ψάλλωσι τὸν κανόνα μετὰ στίχου «Ὑπεραγία Θεοτόκε σκέπε, φρούρει, φύλαττε τοὺς δούλους σου» ἢ ἀπλῶς «Σῶσον ἡμᾶς». Ὁ ἐκκλησιαστικὸς φροντίζει νὰ σφογγίζῃ τὴν δεξιὰν τοῦ ἱε-

ρέως εἰς ἐκάστην ἐμβάπτισιν δι' εὐλογίαν τοῦ ὕδατος.

Ὁ ἱερεὺς ἀρχόμενος τοῦ «Ὡν ταῖς πρεσβείαις φύλαττε Κύριε» αἶρει τὸν Τίμιον Σταυρὸν καὶ χαράττει σταυρὸν πρὸς ἀνατολάς. Εἰς τὸ δεύτερον «φύλαττε» πρὸς βορρᾶν. Εἰς τὸ τρίτον πρὸς δυσμάς, εἰς δὲ τὸ τέταρτον πρὸς νότον.

Ψαλλομένων τῶν ἰδιομέλων «Πηγῆν ἱαμάτων ἔχοντες», «Νεῦσον παρακλήσεσι» καὶ τοῦ «Ἐκ παντοίων κινδύνων», προσκυνοῦσιν ἅπαντες τὸν Τίμιον Σταυρὸν καὶ ἀσπάζονται τὴν χεῖρα τοῦ ραίνοντος αὐτοὺς ἱερέως.

Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν ἐπιστρέφουσιν εἰς τὸν κυρίως ναόν, ὅπου συνεχίζεται ἡ διακοπεῖσα Ἀκολουθία.

Μετὰ τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν, ὁ ἱερεὺς μετ' ἐπιτραχηλίου ραίνει δι' ἁγιασμοῦ ὅλην τὴν μονὴν καὶ τοὺς κήπους, τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀκολουθοῦντος μετὰ σκεύους πεπλησμένου ἁγιασμοῦ.

Τοῦ Ἁγιασμοῦ τελουμένου ἐν τῇ Θεῖᾳ Λειτουργίᾳ—εἴτε εἰς τὸ Καθολικὸν εἴτε εἰς παρεκκλήσιον—ἀντὶ κοινωνικοῦ ψάλλεται ὁ Κανὼν τοῦ Ἁγιασμοῦ. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς θέτει τραπεζάκιον μετὰ τὰ προαναφερθέντα καὶ τὴν μικρὴν «φιάλην» ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον. Ἐὰν τελειώσῃ ὁ Κανὼν προτοῦ ἐτοιμασθῆ ὁ ἱερεὺς, ψάλλεται καὶ τὸ τῆς ἡμέρας Κοινωνικόν. Μετὰ τὴν ὀπισθάμβωνον (καὶ τὴν τυχὸν κολλύβων εὐλόγησιν) συνεχίζεται ἡ τοῦ Ἁγια-

σμοῦ Ἀκολουθία. Ἀπόλυσις κοινή τῆς Θείας Λειτουργίας.^{8,9}

δ) Τάξις Ἀκολουθίας Εὐχελαίου

Τὸ τοῦ Εὐχελαίου Μυστήριον τελεῖται τὴν πρωΐαν τῆς Μεγάλης Πέμπτης¹⁰ καὶ τὴν τῶν Χριστοῦ Γέννων παραμονήν. Ἐπίσης εἰς βαρέως ἀσθενούντα ἢ ψυχορραγούντα.¹¹

Πρὸ τοῦ «Εὐλόγητος» ὁ ἐκκλησιαστικὸς ποιεῖ μετάνοιαν εἰς τὸν ἡγούμενον καὶ κρούει τὸ καθημερινὸν «σιδεράκι». Ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον ὑπάρχει τραπεζάκιον μετὰ κανδήλων καὶ ἑπτὰ «χριαλίδων». Ἐκ δεξιῶν τὸ δισκέλιον ἐπὶ τοῦ ὁποίου θέτει ὁ ἱερεὺς τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ὀπισθεν τοῦ τραπεζακίου εἰσοδικὸν μετ' ὀλίγου θυμιάματος εἰς τὸ πινάκιον αὐτοῦ καὶ κρεμαμένου θυμιατοῦ (διπλοῦ).¹²

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς διανέμει κηρία εἰς τοὺς ἑπτὰ ἱερεῖς τοὺς τὸ μυστήριον τελούντας καὶ τοὺς λοιποὺς παρευρισκομένους.

Ὁ Κανὼν ὑπὸ τῶν ἱερέων.¹³ Τοῦ «Ἀποστόλου» ἀναγινωσκομένου θυμιῶσι. Τοῦ δὲ Εὐαγγελίου ἀπαγγελλομένου ἐκ τοῦ Εὐχολογίου, εἰς ἱερεὺς αἴρει ἐκ τοῦ δισκελίου τὸ Εὐαγγέλιον καὶ εὐλογεῖ δι' αὐτοῦ σταυροειδῶς ἄχρι πέρατος τῆς τοῦ Εὐαγγελίου ἀπαγγελίας. Ψαλλομένων τῶν ἰδιομέλων τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων διέρχονται οἱ πατέρες κατὰ τάξιν καὶ οἱ προσκυνηταί, ἀσπάζονται τὸ Εὐαγ-

γέλιον καὶ χρίονται εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὰς χεῖρας ὑπὸ ἐκάστου τῶν ἐπτὰ ἱερέων. Ὁ ἱερεὺς ὅσο χρίει λέγει τὴν εὐχὴν «Πάτερ Ἄγιε, ἰατρέ».

Εἰς τὸ δεξιὸν ἀναλόγιον θέτει ὁ ἐκκλησιαστικὸς δίσκον μετὰ τεμαχίων βάμβακος πρὸς σφογγισμόν τῶν χρισμένων.

Μετὰ τὴν Ἀπόλυσιν ὁ ἐκκλησιαστικὸς συγκεντρώνει τὰ κηρία.

ε) Τάξις Ἀκολουθίας τοῦ Μοναχικοῦ Σχήματος

Μετὰ ἀπὸ τουλάχιστον ἐτησίαν δοκιμασίαν εἰς τὴν μονήν, καὶ ἐφόσον εὐλογῆσει ἡ τῆς μονῆς Σύναξις, ὁ δόκιμος κείρεται μοναχός.

Εἰς τινὰς μονὰς ὁ δόκιμος κείρεται μεγαλόσχημος, ἀλλαχοῦ πρῶτον μικρόσχημος (σταυροφόρος) καὶ εἶτα μεγαλόσχημος, εἴτε πρῶτον «ρασοευχή» καὶ ἔπειτα μεγαλόσχημος.

Ἡ «ρασοευχή» δὲν ἔχει ἐρωταποκρίσεις καὶ ὑποσχέσεις, ἀλλὰ ἀναγινώσκειται ἡ εὐχὴ τοῦ Μεγάλου Εὐχολογίου «Εἰς ἀρχάριον ρασοφοροῦντα». Ὁ ρασοφόρος κείρεται σταυροειδῶς καὶ ἐνδύεται τὰ μοναχικὰ ἐνδύματα. Ἀλλάσσει ὄνομα καὶ φέρει κουκούλιον, κατὰ τὸ ἐπικρατῆσαν ἔθος. Θεωρεῖται δὲ κανονικὸς μοναχός.¹⁵

Ἡ μικροσχημία ἀκολουθεῖ τὴν κατωτέρω τάξιν.

Τοποθετοῦνται τὰ ἐνδύματα τοῦ νέου μοναχοῦ εἰς τὸ Ἱερὸν τὴν νύκτα πρὸ τῆς κουράς ἐντὸς πανερίου. Ἀρχομένης τῆς Θείας Λειτουργίας ἀναχωρεῖ ὁ δόκιμος ἐκ τοῦ Καθολικοῦ καὶ ὑπάγει εἰς τὸ κελλίον του. Ἐνδύεται λευκὸν ὑποκάμισον καὶ μέλαν πανδαλόνιον.

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς τοποθετεῖ ἔμπροσθεν τοῦ Χριστοῦ τοῦ τέμπλου τραπέζιον κενὸν καὶ παραπλεύρως ἕτερον μὲ τὸ πανέριον καὶ τὰ ἐνδύματα.

Μετὰ τὴν εἴσοδον ἀπέρχεται ὁ ἡγούμενος μετὰ μέλανος ἀπλοῦ μανδύου, παραλαμβάνει τὸν δόκιμον καὶ εἰσάγει αὐτὸν εἰς τὸν ναόν, ἀσκεπῆ ὄντα καὶ ἀνυπόδητον.¹⁶

Μετὰ τὰ Ἀπολυτίκια καὶ τὰ Κοντάκια τῆς ἡμέρας ἐξέρχεται ὁ ἱερεὺς καὶ θέτει τὸ Εὐαγγέλιον ἐπὶ τοῦ τραπεζακίου καὶ ἐπάνω αὐτοῦ φαλίδιον φυλασσόμενον μόνον διὰ τὰς κουράς. Οἱ χοροὶ ψάλλουσιν τρις τὸ «Ἀγκάλας πατρικὰς» ἀργῶς. Ὁ δόκιμος ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου ποιεῖ τρεῖς μεγάλας μετανοίας πρὸς τὴν Ὠραίαν Πύλην, μίαν εἰς ἕκαστον τῶν χορῶν καὶ μίαν πρὸς δυσμὰς. Τέλος δὲ καὶ εἰς τὸν ἡγούμενον. Πλησιάζει τὸν ἱερέα καὶ ἄρχεται ἢ στιχομυθία.

Ὁ ἡγούμενος ἴσταται πάντοτε πλησίον τοῦ δόκιμου καὶ λέγει τὸ νέον ὄνομα εἰς τὴν εὐχὴν «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἀξιότιμος εἶναι...».

Ἐνδυσόμενος τοῦ νέου μοναχοῦ, οἱ ψάλλται ἀργῶς τὸ «Κύριε ἐλέησον» τοῦ Β' ἤχου, ἐκ τρίτου εἰς ἕκα-

στον τῶν ἱματίων. Εἰς τὸ τέλος φορεῖ καὶ μέλανα
μανδύαν.

Μετὰ τὴν ἔνδυσιν εἰσέρχεται ὁ ἱερεὺς μετὰ τοῦ
Εὐαγγελίου εἰς τὸ Ἱερόν καὶ ὁ ἡγούμενος ὁδηγεῖ
τὸν νέον μοναχὸν εἰς τὸ Γεροντικὸν στασίδιον (συ-
νήθως τὸ τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ).

«Ἀπόστολος» καὶ Εὐαγγέλιον τῆς κουρᾶς καὶ
τῆς ἡμέρας. Μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον ὁδηγεῖ πάλιν ὁ
ἡγούμενος τὸν νέον μοναχὸν ἕως τῆς Ὁραίας Πύ-
λης, ὅπου ὁ ἱερεὺς τοῦ παραδίδει Σταυρὸν καὶ
ἀνημμένην λαμπάδα μὲ τυλιγμένον κομβοσκοίνιον
100 κόμβων, ἐπιλέγων τὰ Εὐαγγελικὰ λόγια: «Εἴ-
τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν» κλπ. Ὁ μοναχὸς ἐπι-
στρέφει εἰς τὸ Γεροντικὸν στασίδιον καὶ συνεχίζε-
ται ἡ Θεία Λειτουργία. Εἰς τὰ «Εἶπωμεν πάντες»
μνημονεύεται ὁ νέος μοναχός. Τὸ «Πιστεύω» καὶ
τὸ «Πάτερ ἡμῶν» ὑπὸ τοῦ νεοκαρέντος.

Ἀντὶ κοινωνικοῦ ψάλλεται τὸ ἰδιόμελον τῆς
Κυριακῆς τοῦ Ἀσώτου «Ἐπιγνώμεν ἀδελφοί». Ὁ
νέος μοναχὸς «χαιρετᾶ» πρῶτος καὶ ἐπιστρέφει εἰς
τὸ Γεροντικὸν στασίδιον. Εἶτα οἱ πατέρες κατὰ
τάξιν ποιῶσι «σχῆμα» καὶ ἀσπάζονται τὸν νεοκα-
ρέντα εὐχόμενοι, ὡς ἐξῆς:

— Πῶς ἐκλήθης, ἀδελφέ;

— (Τάδε) μοναχός.

— Νὰ ζήσης, νὰ εὐαρεστήσης Θεόν, ἀγγέλους,
ἀνθρώπους καὶ τὸν Γέροντά σου!

Ὁ νέος μοναχὸς μεταλαμβάνει πρῶτος, χωρὶς

νά ἐκβάλῃ τὸν σκούφον καὶ τὸ κουκούλιόν του, ὅπως ἐποίησε καὶ καθ' ὅλην τὴν Θεϊάν Λειτουργίαν.

Μετὰ τὴν τῆς Θείας Λειτουργίας ἀπόλυσιν ἀναγινώσκεται ἡ εὐχὴ τοῦ ἀποκουκουλισμοῦ τοῦ μοναχοῦ.¹⁷

Ἡ «μεγαλοσχημία» ἀκολουθεῖ τὴν τάξιν τοῦ μικροῦ Σχήματος πλὴν ὠρισμένων διαφορῶν. Εἰς τὸν Ὅρθρον ψάλλεται μετὰ τῶν συνήθων κανόνων καὶ ὁ τοῦ μεγάλου Σχήματος. Μετὰ τὰ Ἀπολυτικά καὶ Κοντάκια τῆς Θείας Λειτουργίας ψάλλονται ἀντίφωνα.¹⁸ Τέλος, τὸ ἐπιδιδόμενον κομβοσκοίνιον εἶναι 300 κόμβων.¹⁹

στ) Τάξις Νεκρωσίμου Ἀκολουθίας εἰς μοναχοὺς καὶ ἱερομονάχους

Ἐὰν συμβῇ νὰ κοιμηθῇ εἰς μοναχός, δὲν ἀλλάζουσιν κατ' ἔθος τὰ ἐσωτερικὰ του ἐνδύματα οὔτε πλένουσιν τὸ σῶμα του. Ἐνδύουσιν αὐτὸν ζωστικὸν καθαρὸν καὶ ράπτουσι τὸ σῶμα ἐντὸς τοῦ ράσου, ὥστε νὰ μὴ φαίνεται διόλου. Ἐνδύουσιν αὐτὸν τὸ σχῆμα καὶ τὸ πολυσταύριον, θέτουσιν ἐπὶ τοῦ προσώπου τὸ κουκούλιον, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς ἐν «ποτηροκάλυμμα». Εἰς τὸ στήθος τοποθετοῦσιν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, τῆς προστάτιδος τῶν μοναχῶν καὶ πρέσβειρας.

Ἐὰν εἶναι ἱερομόναχος, φοροῦσιν αὐτῷ τὸ ἐπι-

τραχήλιον καὶ εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ Εὐαγγέλιον.
Ἐὰν εἶναι ἱεροδιάκονος, τὸ ὠράριον.

Ἐὰν εἶναι μοναχός, τοποθετεῖται εἰς τὴν Λι-
τὴν, ἐὰν δὲ ἱερομόναχος ἢ ἱεροδιάκονος, εἰς τὸν κυ-
ρίως ναόν. Γίνεται κηροδοσία εἰς ἅπαντας, ὑπὸ τοῦ
ἐκκλησιαστικοῦ.

Ὁ τυπικάρης διανέμει ἐπιτραχήλια εἰς ἅπαντας
τοὺς ἱερεῖς, οἱ δὲ διάκονοι ἐνδύονται καὶ στιχάριον.
Ἡ ἀκολουθία κανοναρχεῖται ὑπὸ τοῦ διαβαστοῦ,
ψάλλεται δὲ ὑπὸ τῶν ἱερέων, ὡς εὔρηται εἰς τὸ
Μέγα Εὐχολόγιον.²⁰ Ὁ «Ἄμωμος» ἀναγινώσκεται
εἰς στάσεις δύο. Ἀρχομένων τῶν τροπαρίων «Δευ-
τε τελευταῖον ἀσπασμὸν» προσέρχονται οἱ ἱερεῖς
καὶ οἱ πατέρες κατὰ τάξιν, ποιῶσι μικρὴν μετά-
νοιαν, προσκυνοῦσι τὴν εἰκόνα καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ
κεκοιμημένου καὶ ἀπέρχονται.

Εἰς τὸ τέλος αἴρουσι τὸν κεκοιμημένον ἕως τοῦ
τῆς μονῆς κοιμητηρίου ψάλλοντες τὸ ἀργὸν «Ἄ-
γιος ὁ Θεός». Ποιοῦσιν τρεῖς στάσεις, ἐκτὸς τοῦ
Καθολικοῦ μίαν καὶ ἔξω τῆς πύλης τῆς μονῆς δύο,
μνημονεύοντες τὸν κοιμηθέντα. Εἰς δὲ τὴν πύλην
τῆς μονῆς ὁ «πορτάρης» θυμιᾷ διὰ κατσίου τὸν κε-
κοιμημένον καὶ τοὺς ἐξερχομένους. Πρὸ τοῦ τάφου
τελεῖται «Τρισάγιον». Ὁ ἡγούμενος ρίπτει ὀλίγον
χῶμα καὶ τὸ ἔλαιον τῆς κανδύλας σταυροειδῶς ἐπὶ
τοῦ σώματος, ἐπιλέγων τὰ συνήθη. Εἶτα ὁ διαβα-
στής ἀναγινώσκει τὸν λόγον: «Πατέρες καὶ ἀδε-
λφοί, ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν ἐπλήρωσεν...»

Ὁ ἡγούμενος ἢ ἕτερός τις ποιεῖ (ἐκφώνως) ἐν κομβοσχοίνιον 100 κόμβων (μετὰ σταυροῦ καὶ μετανοιῶν μικρῶν) λέγων «Κύριε ἀνάπαυσον τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου σου». Εἰς δὲ τὸ ἑκατοστὸν λέγει: «Κύριε ἀνάπαυσον τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου σου (Δεῖνος) μοναχοῦ».

Μετὰ τὸ «Δι' εὐχῶν» λέγει συνήθως ὁ ἡγούμενος ὀλίγα τινὰ διὰ τὸν ἀναχωρήσαντα. Ἐν συνεχείᾳ σκεπάζουσι τὸν τάφον θέτοντες μίαν πλάκαν πρὸς προστασίαν τῆς κεφαλῆς τοῦ κεκοιμημένου. Τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας τοῦ κεκοιμημένου ὀφείλουσιν οἱ πατέρες ἵνα ποιῶσι καθημερινῶς ἐν κομβοσχοίνιον ὑπὲρ ἀναπαύσεως. Τελεῖται δὲ «σαρανταλείτουργον» μὲ κόλλυβα καθ' ἑκάστην. Τρία ἔτη μνημονεύεται εἰς τὴν Πρόθεσιν καὶ κατόπιν ἀναγράφεται εἰς τὸν «Κουβαρᾶν».²¹

Γενομένης τῆς ἀνακομιδῆς, τελεῖται Θεία Λειτουργία μετὰ κολλύβων εἰς τὸ κοιμητήριον καὶ τοποθετεῖται ἡ χάρα, ἀναγραφέντος ἐπ' αὐτῆς τοῦ ὀνόματος, μὲ τὰς λοιπὰς, τὰ δὲ ὑπόλοιπα ὅσα εἰς τὸν κοινὸν σωρόν.

ζ) Περὶ «παγκοινιῶν»

«Παγκοινιαί» ὀνομάζονται αἱ συλλογικαὶ ἐργασίαι αἱ ἐπιτελούμεναι ὑφ' ὅλης τῆς ἀδελφότητος (πᾶν + κοινῶς). Τοιαῦται εἶναι «ἡ ζύμη» (ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος), ὁ τρύγος, ἡ ἐλαιοσυγκομιδὴ κ.ἄ.

Ἐνταῦθα γίνεται λόγος περὶ τῆς «ζύμης», ἡ ὁποία γίνεται ἐντὸς τῆς Ἀκολουθίας – τοῦλάχιστον εἰς τὰ παλαιότερα κοινόβια.

Ἡ «ζύμη» γίνεται κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τοῦ Ὁρθρου καθισμάτων τοῦ ψαλτηρίου. «Ζύμης» γενομένης καταλιμπάνεται ἡ ἀνάγνωσις.

Ἀρχομένου τοῦ Α΄ καθίσματος τοῦ ψαλτηρίου ἀπέρχεται ὁ ἱερεὺς μετὰ μανδύου καὶ ἐπιτραχηλίου, φέρων καὶ θυμιατὸν (παπαδικὸν κατσίον) εἰς τὸ «μαγκιπεῖον». ²² Ἀκολουθοῦσιν οἱ πλείστοι τῶν πατέρων, ὀλίγων παραμενόντων εἰς τὸ Καθολικὸν διὰ τὸ ἐπόμενον ψαλτήριον καὶ τὰ ἐνδιάμεσα καθίσματα.

Ὁ ἱερεὺς, ἔμπροσθεν τοῦ ἀλεύρου, ἀναγινώσκει τὴν τῆς ἀρτοκλασίας εὐχὴν «Δέσποτα Κύριε», μόνον ἀντὶ τῆς ἀναφορᾶς εἰς ἄρτους λέγει «Αὐτὸς εὐλόγησον τὴν ζύμην ταύτην» εὐλογῶν τὸ ἄλευρον. Μετὰ τὸ πέρας τῆς εὐχῆς ἐπιστρέφει εἰς τὸν ναὸν καὶ οἱ πατέρες ἄρχονται τοῦ ζυμώματος καὶ πλάσματος τῶν ἄρτων.

Παλαιότερον ἐποίουν ἓν μικρὸν στρογγυλὸν ἀρτίδιον δι' ἓναν ἕκαστον τῶν μοναχῶν. ²³ Τανῦν ποιοῦσι στρογγυλοὺς ἄρτους μεγάλους καὶ εἰς τὴν Τράπεζαν παραθέτουσι κεκομμένον εἰς τεμάχια.

Μετὰ τὸ πλάσιμον, νίπτονται καὶ ἐπιστρέφουσιν εἰς τὸ Καθολικόν. Ὁ δὲ «μάγκιπας» ²⁴ ἀναμένει ἕως ὅτου ἐτοιμασθῶσιν οἱ ἄρτοι διὰ νὰ ἐμβάλῃ αὐτοὺς ἐντὸς τοῦ φούρνου.

Τὰ πρόσφορα ποιῶνται ἐξ ἀλεύρου ἰδιαιτέρου εἰς ἕτερον χῶρον (τὸ «πρόσφορεῖον») ὑπὸ ἐντεταλμένου μοναχοῦ καλουμένου «πρόσφοράρη». Ταῦτα δὲν ζυμώνονται ἐντὸς τῆς Ἀκολουθίας οὐδὲ γίνεται «παγκοινιά».

Διὰ τὰς λοιπὰς «παγκοινιάς» εἰδοποιῶνται οἱ πατέρες διὰ κρούσεως τοῦ κοπάνου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ Β' ΜΕΡΟΥΣ

1. Εἰς τὸν ναὸν τοῦ Πρωτάτου ἐπίσημος ὑποδοχὴ γίνεται εἰς ἀρχιερεῖς ἐπισκεπτομένους τὸ Ὅρος διὰ πρώτην φορὰν, εἰς νέον Πολιτικὸν Διοικητὴν καὶ εἰς Ἐξαρχίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Εἰς ἐπίσημους λαϊκοὺς δὲν γίνεται ὑποδοχὴ εἰς τὸν ναὸν ἀλλὰ εἰς τὸ κτήριο τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ἀνευ ἐκκλησιαστικῆς Ἀκολουθίας.

2. Μικροὶ κώδωνες καλοῦνται ἐπειδὴ δὲν σημαίνει ὁ μέγιστος κώδων τῆς μονῆς.

3. Δοξολογίαι ἐθνικῶν ἑορτῶν εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος τελοῦνται μόνο εἰς τὸν τοῦ Πρωτάτου ναόν.

4. «Φιάλη»: καλεῖται οὕτως τὸ πολυγωνικὸν οἰκοδόμημα εἰς τὸ προαύλιον τῆς μονῆς τὸ ἔχον πετρίνην λεκάνην διὰ τὸν Ἁγιασμόν. Ἐπίσης μικρὰ φιάλη καλεῖται ἡ παρσελάνινος ἢ μεταλλικὴ λεκάνη διὰ τὴν καθημερινὴν μετάληψιν Ἁγιασμοῦ, ἢ εὑρισκομένη εἰς τὴν Λιτὴν. (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

Ὁ Ἁγιασμὸς τῆς πρώτης ἐκάστου μηνὸς γίνεται εἰς τὴν ἐξωτερικὴν μεγάλην Φιάλην. Εἰς τὴν τοῦ Βατοπεδίου Μονὴν μάλιστα, λιτανεύεται ἕως τῆς Φιάλης ἢ Θαυματουργῶς εἰκῶν τῆς Παναγίας «Βηματαρίσσης».

5. Διὰ τὸν χειμῶνα ὁ ἐκκλησιαστικὸς διατηρεῖ ἀπεξηραμένον φυτόν.

6. Εὐρέως γίνεται χρῆσις εἰς τὸν Ἴθωνα τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἁγιορειτῶν Πατέρων «ΑΓΙΑΣΜΑΤΑΡΙΟΝ».

7. Ἐὰν ὑπάρχη διάκονος ἐνδεδυμένος, ἀκολουθεῖ τὸν ἱερέα διὰ τὰ «Εἰρηνικά».

8. Διανομὴ ἀντιδώρου οὐ γίνεται διότι ὁ ἱερεὺς «ἀγιάζει». Ἀντίδιωρον λαμβάνουσιν οἱ πατέρες μόνοι των.

9. Εἰς τὴν μονὴν τῆς Μεγίστης Λαύρας ποιοῦσιν Ἁγιασμὸν τοῦ μηνὸς εἰς τὴν μεγάλην Φιάλην. Ἐὰν ἡ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ εἴη Ἴδιον ἑορταζόμενον, φυλάττουσι τὸν Ἁγιασμὸν εἰς τὴν μεγάλην φιάλην καὶ λαμβάνουσιν ἀπὸ ἐκεῖ διὰ μεγαλοπρέπειαν. Τὴν ἐπομένῃ πληροῦσι τὴν μικρὰν φιάλην καὶ κενοῦσι τὴν μεγάλην.

10. Μετὰ τὴν Α' (ἢ ΣΤ') Ὁραν. (βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

11. Κατὰ τὴν ἀρχαίαν Παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ἀναφερομένην εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐπιστολὴν τοῦ Ἀδελφοθεοῦ Ἰακώβου.

12. Εἰς τινὰ μοναστήρια ἐκτὸς Ἁγίου Ὄρους, θέτουσι σκεῦος μεστὸν ἀλεύρου μετὰ ἑπτὰ κηρίων ἅτινα ἀνάπτουσιν εἰς ἕκαστον τῶν Εὐαγγελίων. Μετὰ τὸ Μυστήριον, παραλαμβάνει ὁ «προσφοράρης» τὸ ἄλευρον διὰ πρόσφορα.

13. Εἰς τὴν τοῦ Ἁγίου Παύλου Μονὴν ἐὰν ὑπάρχη εἰς διάκονος εἰς τὴν μονὴν δὲν ἐνδύεται, ἀλλὰ φορεῖ μανδύαν καὶ κανοναρχεῖ.

14. Ἄς σημειωθῇ ὅτι εἰς τὰ μοναστήρια τοῦ Ἴθωνος αἱ κουραὶ δὲν γίνονται εἰς τὸ Καθολικὸν ἀλλὰ εἰς κάποιον παρεκκλήσιον, εἰδικῶς ὅταν ὑπάρχη παρεκκλήσιον θαυματουργοῦ εἰκονίσματος τῆς Θεοτόκου («Πορταίτισσης» Ἰβήρων, «Παραμυθίας» Βατοπεδίου κ.ἄ.).

15. Πρβλ. «Μεγάλο Εὐχολόγιον», ἐκδ. Ἀστέρος, 1986, σελ. 188.

16. Ἡ κουρὰ τελεῖται ὑπὸ τοῦ ἐκάστοτε ἐφημερεύοντος ἱερέως τῆς μονῆς. Ὁ ἡγούμενος προσκομίζει τὸν δόκιμον, ὡς ἀνάδοχος.

17. Παλαιότερον διέμενε ὁ νεοκαρεῖς πέντε ἡμέρας ἐντὸς τοῦ ναοῦ προσευχόμενος καὶ εἶτα ἀπεκουκουλίζετο. Πλὴν ὅμως ὀφείλει καὶ σήμερον νὰ παραμείνη εἰς τὸ κελλίον τοῦ προσευχόμενος τουλάχιστον κατὰ τὴν τῆς κουρᾶς ἡμέραν.

18. Αἱ μοναχικαὶ κουραὶ, κατὰ παλαιὰν Παράδοσιν καὶ συμφώνως τοῖς παλαιαῖς Εὐχολογίαις, τελοῦνται μόνον εἰς τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν καὶ οὐχὶ εἰς ἐτέρας ἀκολουθίας τῆς ἡμέρας.

19. Εἰς ὠρισμένα κελλία καὶ μοναστήρια διανέμουσι κηρῖα εἰς τοὺς παρευρισκομένους διὰ τὴν κουράν.

20. Βλ. «Μεγάλο Εὐχολόγιον», ἐκδ. Ἀστέρος, 1986, σελ. 421.

21. «Κουβαράς»: μέγα βιβλίον περιέχον τὰ ὀνόματα πάντων τῶν μοναχῶν τῶν κεκοιμημένων ἀπὸ συστάσεως τῆς μονῆς. Ἀναγινώσκεται μόνον κατὰ τὰ Ψυχασάββατα. Εἰς τὴν Μονὴν τῆς Μεγίστης Λαύρας σώζεται ὁ παλαιότερος τοῦ Ὁρους, ὁ ὁποῖος ἄρχεται διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου τοῦ καὶ κτίτορος τῆς μονῆς (10ος αἰών).

22. «Μαγχιπεῖον»: βυζαντινὴ ὀνομασία τοῦ χώρου ὅπου ζυμώνεται καὶ ψήνεται ὁ ἄρτος.

23. Παλαιὰ συνήθεια, ἴσως καὶ ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Χριστοῦ, ὅπως φαίνεται καὶ εἰς τὰς παλαιὰς εἰκόνας τοῦ «Μυστικοῦ Δείπνου».

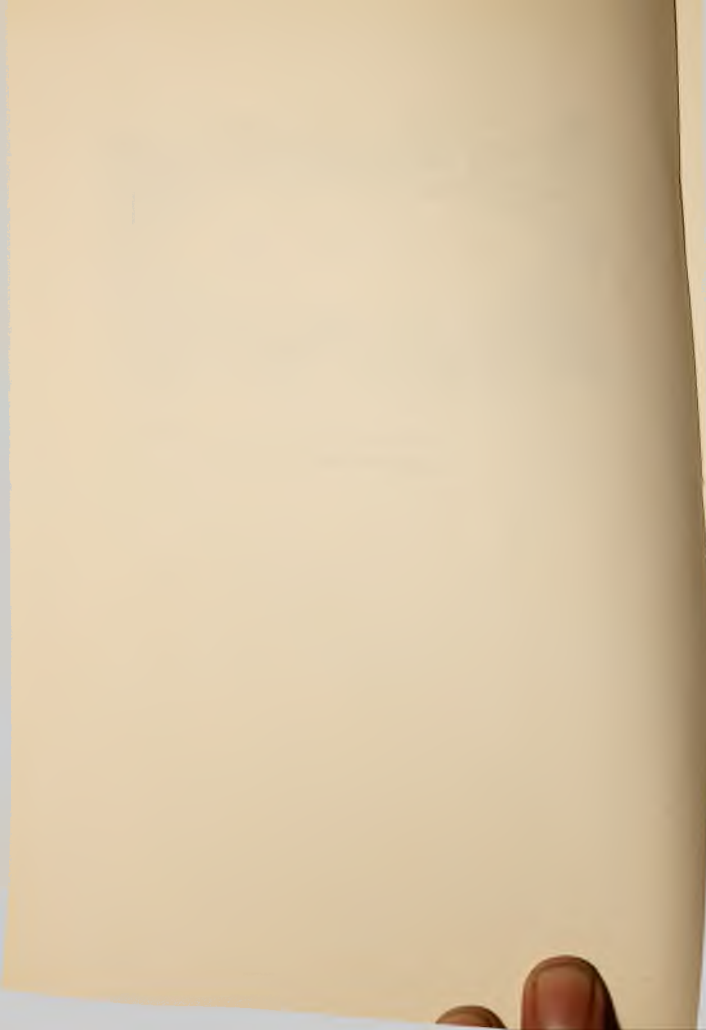
24. «Μάγχιπας»: ὑπεύθυνος διὰ τὸ ψήσιμον τοῦ ἄρτου, φούρναρης.

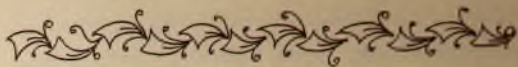

ΜΕΡΟΣ Γ'
ΕΝΙΑΥΓΙΟΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

«Εὐλογήσεις τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ
τῆς χρηστότητός σου...»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

ΜΗΝΟΛΟΓΙΟΝ

Καταχωρεῖται εἰς τὸ «Παράρτημα» πίναξ ἐπισημαίνων τοὺς Ἁγίους οἵτινες τιμῶνται δι' Ἀγρυπνίας, Βαθέως Ὁρθρου, Δοξαλογίας κ.ἄ., ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἔχοντας Δοξαστικὸν εἰς τὸν Ἑσπερινὸν Ἁγίους διότι, συμφώνως τῷ τοῦ Ἁγίου Σάββα Τυπικῷ, εἰς τὸ τέλος τοῦ Ἑσπερινοῦ, εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τέλος τοῦ Ὁρθρου καὶ μετὰ τὴν μικρὰν τῆς Λειτουργίας Εἴσοδον ψάλλονται τὰ Ἀπολυτίκια τῶν Ἁγίων μόνον ὅταν ἔχωσι Δοξαστικόν. Ἄλλως, ψάλλονται τὰ τῆς ἡμέρας Ἀπολυτίκια.¹ Αὕτη ἡ τάξις τηρεῖται σήμερον μόνον κατὰ τὰς μεθεόρτους τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν ἐορτῶν καὶ τὰς Κυριακὰς τοῦ ἔτους.

Εἰς τὸν πίνακα δὲν συμπεριλαμβάνονται οἱ μὴ

ἔχοντες Ἀκολουθίαν εἰς τὰ Μηναῖα τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας Ἁγιοι, διότι ψάλλονται ἐξ ἰδιαίτερας φυλλάδος.

Μὴν Σεπτέμβριος

6 / 9. Τοῦ Ἁγίου ἔχοντος Δοξολογίαν σημαίνουνσι μικροὶ κώδωνες καὶ γίνεται κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.

7 / 9. Ἀπὸ σήμερον ἕως τῆς Ἀποδόσεως σχολάζει τὸ Θεοτοκάριον.²

14 / 9. Ἡ Ὑψωσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ

Ὁ βηματάρης πρὸ τῆς Ἀγρυπνίας τοποθετεῖ τὸν Τιμίον Σταυρὸν ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς καὶ ἀνάπτει λαμπάδα δι' ὅλην τὴν Ἀγρυπνίαν.

Ἐπίσης «ἀργεῖ» ὁ Σταυρὸς τοῦ τέμπλου διότι τοποθετεῖται μία μεγάλη λαμπὰς ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ καίουσα εἰς ὅλην τὴν Ἀγρυπνίαν χωρὶς νὰ καταβαίη ὁ Σταυρός.³

Εἰς τὴν Θ' ὠδὴν ὁ ἐκκλησιαστικὸς ποιεῖ «σχῆμα» καὶ ἀνάπτει χορόν, γεντέκια καὶ τὸν μέγαν πολυέλαιον καὶ ἀρχομένης τῆς Δοξολογίας θέτει ὑπ' αὐτὸν τραπεζάκιον μὲ ἐπίσημον κάλυμμα.⁴

Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἀσματικοῦ τῆς Δοξολογίας γίνεται ἡ ἔξοδος τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Προπορεύονται δύο ἐκκλησιαστικοὶ μετὰ εἰσοδικῶν, ἀκολουθεῖ

ὁ διάκονος φέρων σαντάνιον καὶ θυμιατὸν⁵ καὶ εἶτα ὁ ἱερεὺς μετὰ τοῦ δίσκου τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ.

Ἄπαντες καταβαίνουνσιν ἐκ τῶν στασιδίων καὶ ἴστανται ἀσκεπεῖς ἕως τέλους τῆς Ὑψώσεως.

Ἡ πομπὴ στρέφεται τρεῖς φορές περὶ τοῦ τραπεζίου, ὡς φαίνεται εἰς τὸ σχῆμα τοῦ Παραρτήματος. Εἶτα θέτουσιν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ τὰ εισοδικὰ ὀπισθεν τοῦ τραπεζίου, πρὸς τὸ Ἱερόν. Ὁ ἱερεὺς ὑפוῖ τὸν Σταυρὸν μετὰ κλάδου βασιλικοῦ. Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ λαμβάνουσι τὸ σαντάνιον καὶ τὸ θυμιατὸν ἐκ τοῦ διακόνου καὶ ἀποχωροῦσι.

Τὰ «Κύριε ἐλέησον» ψάλλονται εἰς ἤχον πλάγιον Α' (ὡς ἐν ταῖς Λιταῖς) ὡς ἐξῆς: 3 «Κύριε ἐλέησον» (ἀργῶς), 10 (συντόμως) ἐπὶ 10 φορές καὶ πάλιν 3 «Κύριε ἐλέησον» (ἀργῶς).

Μετὰ τὴν προσκύνησιν ὅλων κατὰ τάξιν, ὁ ἐκκλησιαστικὸς θέτει τὸν δίσκον μετὰ τὸν Τίμιον Σταυρὸν εἰς τὸ προσκυνητᾶριον καὶ ἀποσύρει τὰ εισοδικὰ καὶ τὸ τραπέζιον. Ὁ Τίμιος Σταυρὸς παραμένει εἰς τὸ προσκυνητᾶριον ἕως Ἀποδόσεως.⁶

Κλάδοι βασιλικοῦ οὐ διανέμονται ὡς ἐν ταῖς ἐνορίαις.

Συμφώνως τῷ τοῦ Ἁγίου Σάββα Τυπικῷ καὶ τῇ ἐπικρατοῦσῃ τάξει τῶν ἱερῶν μονῶν τοῦ Ἄθωνος, γίνεται κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου, λόγῳ τῆς Ἀγρυπνίας τῆς Δεσποτικῆς ἑορτῆς.

Ἄν τύχη Κυριακῆ, οὐ λέγονται Ἀνοιξαντάρια

οὐδὲ Πολυέλαιος, ἀλλὰ Ἄμωμος. Λέγεται σύντομον «Θεοτόκε Παρθένε» καὶ δὲν γίνεται χρίσις εἰς τὸν Ὅρθρον.

26 / 9. Ἁγίου Ἰωάννου Θεολόγου

Ὁ διαβαστῆς ὁ ἀναγινώσκων τὰς Ἀποστολικὰς Ἐπιστολάς εἰς τὸν Ἑσπερινὸν ἀφαιρεῖ καὶ τὸν σκουῖφον αὐτοῦ, οἱ δὲ λοιποὶ Πατέρες τὰ κουκούλια των, ἐπειδὴ εἶναι Ἀποστολικά Ἀναγνώσματα.

Εἰς ἐκάστην δὲ ἑορτὴν Ἀποστόλου ἐκ τῶν 12 ἔχει μεγάλην Δοξολογίαν καὶ γίνεται κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου.

Μῆν Ὀκτώβριος

26 / 10. Ἁγίου Δημητρίου

Τοῦ Ἁγίου ἔχοντος μεθέορτα, παραμένει ἡ εἰκὼν αὐτοῦ εἰς τὸ προσκυνητᾶριον καὶ διὰ τὴν ἐπομένην ἡμέραν.

Μῆν Νοέμβριος

8 / 11. Ἁγίων Ἀρχαγγέλων

Ἐντὶ τοῦ «Μακάριος Ἀνὴρ» ψάλλονται «Ἄνοιξαντάρια». Κόλλυβα τῶν Ἀγγέλων οὐ γίνονται.

15 / 11. Ἀρχὴ τῆς τῶν Χριστουγέννων νηστείας

Εἰς ταύτην τὴν νηστείαν, ὡς καὶ εἰς τὴν τῶν

Ἁγίων Ἀποστόλων, γίνεται κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου ἐκάστην Τρίτην καὶ Πέμπτην καὶ ἰχθύος ἕκαστον Σάββατον καὶ Κυριακὴν ἀπὸ τῶν Εἰσοδίων ἕως καὶ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος (ἢ κατ' ἄλλους τοῦ Ἁγίου Διονυσίου Ζακύνθου).

Ἐκάστην Κυριακὴν ἑσπέρας, Τρίτην καὶ Πέμπτην εἰς τὸν Ἑσπερινὸν ἀντὶ τοῦ Προκειμένου ψάλλεται τὸ «Ἀλληλουϊάριον». ⁷ Ἀντὶ δὲ Ἀπολυτικίων τὸ «Ἐν τῷ Ναῶ ἐστῶτες» κλπ.

Ἀντὶ τοῦ μικροῦ Ἀποδείπνου λέγεται χῦμα τὸ Μέγα.

Τὸ Μεσονυκτικὸν τῆς Δευτέρας, Τετάρτης καὶ Παρασκευῆς ἀναγινώσκεται εἰς τὸν κυρίως ναόν, καὶ οὐχὶ εἰς τὴν Λιτὴν. Ἀκολουθεῖ Ὁρθρος, Α' Ὁρα, Μεσῶριον καὶ γίνεται διακοπή. Κατόπιν ἡ Γ' Ὁρα, Μεσῶριον, ΣΤ' Ὁρα, Μεσῶριον, Θ' Ὁρα καὶ Μεσῶριον. Εὐθὺς δὲ ἡ Θεία Λειτουργία.

Τὸ ἑσπέρας τρία τάλαντα, εὐθὺς κόπανος καὶ «σιδεράκι» καὶ ἄρχεται ἀμέσως ὁ Ἑσπερινός.

21 / 11. Εἰσοδίων Θεοτόκου

Ἀρχομένης τῆς καταβασίας «Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε», σημαίνει μία στάσις μεγάλοι κώδωνες.

Μὴν Δεκέμβριος

6 / 12. Ἁγίου Νικολάου

Ἐπειδὴ τὸ τοῦ Ἁγίου Σάββα Τυπικὸν ἀπαγο-

ρεύει δύο συνεχόμενας Ἀγρυπνίας, ὀρίζει νὰ τελεῖται τὸ ἐν ἔτος Ἀγρυπνία εἰς τὰς 5 Δεκεμβρίου τὸ δὲ ἕτερον εἰς τὰς 6. Πλὴν ὅμως εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος τελεῖται Ἀγρυπνία πάντοτε μόνον τοῦ Ἀγίου Νικολάου, εἰς τὰς 6 Δεκεμβρίου.

15 / 12. Ὅποια Κυριακὴ τύχη τῶν Ἀγίων Προπατόρων εὐλογοῦνται κόλλυβα τῶν Ἀγίων καὶ φάλλεται Κοινωνικὸν τὸ «Ἀγαλλιᾶσθε δίκαιοι».⁸

20 / 12. Ἀπὸ σήμερον ἄρχονται τὰ Τριώδια εἰς τὰ Ἀπόδειπνα.

24 / 12. Παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων

α) ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΘΕΙΑΣ ΜΕΤΑΛΗΨΕΩΣ –
ΕΥΧΕΛΑΙΟΝ

Μετὰ τὴν τοῦ Ὁρθρου Ἀπόλυσιν γίνεται διακοπὴ καὶ στολιζέται ἐπισήμως τὸ Καθολικόν. Σημαίνει τὸ καθημερινὸν «σιδεράκι» καὶ ἀναγινώσκειται ἡ Ἀκολουθία τῆς Θείας Μεταλήψεως. Ἐν συνεχείᾳ τὸ τοῦ Εὐχελαίου Μυστήριον (βλ. Μέρος Β').

β) ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΜΕΓΑΛΩΝ ΩΡΩΝ

Μετὰ τὴν τοῦ Εὐχελαίου Ἀπόλυσιν σημαίνει ὁ ἐκκλησιαστικὸς τὸ «ξυπνητήρι» καὶ ἐν τάλαντον εἰς τρεῖς στάσεις πέραξ τοῦ ναοῦ. Εἶτα θέτει εἰς τὸ προσκυνητάριον τὴν εἰκόνα τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως.

Ἄρχονται αἱ Μεγάλαι Ὁραι τῶν Χριστουγέννων. Ὁ ἐκκλησιαστικός θέτει τὸ τοῦ Εὐαγγελίου δισκέλιον ἔμπροσθεν τῆς Ὁραίας Πύλης μετὰ δύο εἰσοδικῶν, ἕως καὶ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς ΣΤ' Ὁρας. Τὸ τῆς Θ' Ὁρας Εὐαγγέλιον λέγεται ὑπὸ τοῦ διακόνου εἰς τὸν συνήθη τόπον.

Ἀρχομένων τῶν τροπαρίων ὁ εἰς ἐκκλησιαστικός ἀνάπτει τὰς λαμπάδας τῶν μανουαλίων καὶ τὰ «λαδοκέρια», ὁ δ' ἕτερος θυμιᾷ δι' ἐπίσημου κατσίου καὶ «ἄερος». Τὰ τροπάρια δισσεύονται ἅπαντα. Ψάλλονται ἐκ τῆς «Ἀθωνιάδος» τοῦ Π. Φιλανθίδου ἢ τῆς «Μουσικῆς Κυψέλης» τοῦ Στεφάνου Λαμπαδαρίου.

Εἶτα ὁ δια바στῆς ἄνευ κουκουλίου ἀναγινώσκει ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον τὴν προφητείαν καὶ εὐθύς, ἀσκεπῆς, ἀπαγγέλλει ἔμμελῶς τὸν «Ἀπόστολον». Τότε ὁ ἐκκλησιαστικός ἀνάπτει τὰ δύο εἰσοδικά. Μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον σβῆνει ἅπαντα τὰ φῶτα.

Εἰς τὴν Θ' Ὁραν ψάλλεται «Δόξα. Καὶ νῦν» καὶ εὐθύς ὁ δια바στῆς ἀσκεπῆς ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον ἀπαγγέλλει ἔμμελῶς ὀλόκληρον τὸ Δοξαστικόν. Ὅταν τελειώσῃ, ποιεῖ «σχῆμα» καὶ ἀπέρχεται, τῶν χορῶν ψαλλόντων ἀργῶς καὶ ἀντιφωνικῶς τὸ Δοξαστικόν.

Εἰς τὰ Τυπικὰ σημαίνει ἐπίσημος κόπανος, «σιδεράκι» καὶ τρεῖς στάσεις μεγάλοι κώδωνες.

γ) ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ ΚΑΙ ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ
ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Ἀρχομένου τοῦ Προοιμιακοῦ οἱ δύο ἐκκλησιαστικοὶ ἀνάπτουσι γεντέκια, χορὸν (ὄλον), μέγαν καὶ μικροὺς πολυελαίους, τέσσαρες σταυροὺς, λαμπάδες καὶ «λαδοκέρια».

Εἰς τὸ Κεκραγάριον κινουῦσι χορὸν καὶ πολυελαίους.

Εἰς τὰ στιχηρὰ ἰδιόμελα γίνεται ἡ προσκομιδὴ. Μετὰ τὴν εἴσοδον ὁ ἐκκλησιαστικὸς θέτει τὸ δισκέλιον ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον ἐστραμμένον πρὸς ἀνατολὰς, διὰ τὸν διαβαστὴν ὁ ὁποῖος λέγει τὰ Ἀναγνώσματα καὶ ἐκφωνεῖ τοὺς στίχους τῶν Ἀντιφωνικῶν «Λαθῶν ἐτέχθης» κλπ. Τὰ Ἀναγνώσματα λέγονται ἅπαντα.

Εἰς τὸ Τρισάγιον, ὁ εἰς ἐκκλησιαστικὸς κατσίζει δι' ἐπισήμου κατσίου καὶ «ἀέρος» καὶ ὁ ἕτερος ἀποσύρει τὸ δισκέλιον.

Μετὰ τὸ «Ἐπὶ σοὶ χαίρει» σβήνει ὁ χορὸς καὶ οἱ Πολυέλαιοι.

Εἰς τὴν Τράπεζαν ἄνευ εἰσοδικοῦ καὶ κωδωνοκρουσιῶν.

25 / 12. Ἡ τοῦ Χριστοῦ Γέννησις

Διὰ τὴν Ἀγρυπνίαν σημαίνει ὀλίγον βραδύτερον τοῦ συνήθους διότι ὁ Ἑσπερινὸς ἐτελέσθη τὴν πρωΐαν.

Σημαίνει ἐπίσημος κόπανος, «σιδεράκι» καὶ τρεῖς στάσεις μεγάλοι κώδωνες.

Ἐναγινώσκεται τὸ Μέγα Ἀπόδειπνον (χῦμα) ἕως τοῦ «Δόξα ἐν ὑψίστοις» εἰς τὸν κυρίως ναόν. Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἀνάπτουσι τὰ γεντέκια (ἢ «λαδοκέρια») τῆς Λιτῆς, τὸν πολυέλαιον αὐτῆς (ὄλον) καὶ τὸ διπλοῦν (σκεπαστὸν) θυμιατόν.

Τοποθετοῦσι δύο ἀνημμένα εἰσοδικὰ ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον καὶ κινουσι τὸν τῆς Λιτῆς. Μετὰ τὸ μέγα Ἀπόδειπνον ἄρχεται ἡ Λιτὴ μετὴν ἔξοδον τῆς εἰκόνας, ὡς εἴθισται. Ἀκολουθοῦσι τὰ Ἀπόστιχα καὶ ἡ λοιπὴ Ἀκολουθία ὡς προεγράφη διὰ τὰς Μεγάλας Δεσποτικὰς ἑορτάς. «Θεστόκε Παρθένε» οὐ λέγεται. Μετὰ τὴν Τράπεζαν γίνεται ἀπόλυσις εἰς τὸν κυρίως ναὸν ἀνημμένου ὄντος καὶ κινουμένου τοῦ μεγάλου πολυελαίου καὶ τοῦ χοροῦ. Ψάλλεται τὸ τοῦ ἡγουμένου «Πολυχρόνιον».

Ἐὰν ἡ ἑορτὴ τύχη Κυριακὴν ἢ Δευτέραν, τὸ Εὐχέλαιον καὶ αἱ Ὡραι τελοῦνται τὴν Παρασκευὴν ἄνευ Μεταλήψεως, διότι δὲν γίνεται Θεία Λειτουργία. Ἀντίδωρον φυλάσσει ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἐκ τῆς προηγουμένης.

Τὸ Καθολικὸν στολιζέται πρὸ τῆς Ἀγρυπνίας, κατὰ τὴν ὁποίαν γίνεται Ἑσπερινός. Ἐὰν εἶναι Σάββατον ἑσπέρας, τὸ «Μακάριος Ἀνὴρ» ὄλον.

Ἡ Θεία Λειτουργία εἶναι τοῦ Μεγάλου Βασιλείου.

Ἀπὸ σήμερον καὶ ἕως τὴν τῶν Θεοφανείων Ἀπόδοσιν τὸ Θεοτοκάριον «σχολάζει».

26 / 12. Ἡ Σύναξις τῆς Θεοτόκου

Σημαίνουσι κόπανον, ἐπίσημον «σιδεράκι» καὶ τρεῖς στάσεις μεγάλους κώδωνας. Ἀνάπτουσιν οἱ μικροὶ πολυέλαιοι καὶ ὁ χορὸς εἰς τὸν Ἑσπερινὸν καὶ Λειτουργίαν, θυμιῶσι δύο Διάκονοι εἰς τὸν Ἑσπερινὸν μετὰ «κιβωτῶν».

Πρὸ καὶ μετὰ τῆς Τραπέζης μία στάσις κώδωνες. Εἰς τὴν Τράπεζαν μὲ δύο εἰσοδικὰ πλὴν ὅμως ἄνευ Ὑψώσεως.

Μῆν Ἰανουάριος

1 / 1. Μεγάλου Βασιλείου

Εἰς τινὰς μονὰς γίνεται Ἀγρυπνία, ἀλλαχοῦ δὲ Βαθὺς Ὁρθρος. Πλὴν ὅμως τὸ τοῦ Ἁγίου Σάββα Τυπικὸν ὀρίζει Ἀγρυπνίαν μόνον ἐν Σαββάτῳ ἑσπέρας.

2 / 1. Τριώδιον εἰς τὰ Ἀπόδειπνα.

5 / 1. Παραμονὴ τῶν Θεοφανείων

Αἱ Μεγάλαι Ὁραι καὶ ὁ Ἑσπερινὸς μετὰ τῆς Θείας Λειτουργίας τοῦ Ἁγίου Βασιλείου ἀκολουθοῦσι τὴν αὐτὴν τυπικὴν διάταξιν μὲ τὴν Παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων. Εὐχέλαιον οὐ γίνεται.

Ὁ Μέγας Ἀγιασμὸς τελεῖται μετὰ τὴν Ὀπισθάμβωνον τῆς Λειτουργίας εἰς τραπέζιον ὑπὸ τὸν

μέγαν πολυέλαιον. Ἐκεῖ τοποθετεῖται ἡ μικρὰ φιάλη τῆς Λιτῆς καὶ τὰ λοιπὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸ Β' Μέρος, περὶ μικροῦ Ἀγιασμοῦ.

Ὁ πολυέλαιος παραμένει ἀνημμένος ἐκ τῆς Λειτουργίας. Τοῦ ἱερέως ἀρχομένου τὸ «Ἐν Ἰορδάνῃ» ὁ εἰς ἐκκλησιαστικὸς κινεῖ τὸν μέγαν πολυέλαιον, ὁ δ' ἕτερος κρούει ἅπαξ τὸ καθημερινὸν «σιδεράκι» εἰδοποιῶν τὸν καμπανάρην νὰ σημάνῃ μίαν στάσιν μεγάλους κώδωνας.

Εἰς τὴν Τράπεζαν ἀπλῶς, ὡς ἐν ταῖς καθημεριναῖς. Ἀκολουθῶς ὁ ἱερεὺς μετὰ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φέροντος σκευὸς μεστὸν Ἀγιασμοῦ, «ἀγιάζει» τὴν μονὴν καὶ τοὺς κήπους.

6 / 1. Θεοφάνεια

Εἰς τὴν Ἀγρυπνίαν τελεῖται ἀκριβῶς ἡ προμνημονευθεῖσα τάξις τῆς τῶν Χριστουγέννων ἑορτῆς.

Μετά τὴν τῆς Α' Ὁρας Ἀπόλυσιν κρουομένων τῶν κωδῶνων ἐξέρχεται ὁ ἡγούμενος καὶ οἱ ἱερεῖς ἐνδεδυμένοι, αἴροντες τὸν Τίμιον Σταυρόν, τὴν εἰκόνα τῆς Βαπτίσεως καὶ λειψανοθήκας. Προπορεύονται τούτων δύο ἐκκλησιαστικοὶ μετὰ εἰσοδικῶν, ὁ διαβαστῆς κανοναρχῶν τὰ ἰδιόμελα καὶ δύο διάκονοι μετὰ σαντανίων θυμιῶντες. Κατευθύνονται εἰς τὴν Φιάλην.^{10,11} Εἰς τὸ «Ἐν Ἰορδάνῃ» σημαίνει μία στάσις μεγάλοι κώδωνες.

Ἡ Ἀπόλυσις ἐντὸς τοῦ ναοῦ. Τὸ ἀντίδωρον λαμβάνεται ὑπὸ ἐκάστου τῶν πατέρων μετὰ τὴν

τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ μετάληψιν εἰς τὴν φιάλην
καὶ δὲν διανέμεται ὑπὸ τοῦ ἱερέως.

Μετὰ τὴν Τράπεζαν εἰς τὴν Ἀπόλυσιν ἐντὸς τοῦ
Καθολικοῦ, ὁ πολυχρονισμὸς τοῦ ἡγουμένου.

7 / 1. Ἡ Σύναξις τοῦ Τιμίου Προδρόμου
Κόλλυβα τοῦ Προδρόμου οὐ γίνονται.

Μὴν Φεβρουάριος

1 / 2. Ἀγίου Τρύφωνος

Γίνεται ὁ ἁγιασμὸς τοῦ μηνός, ἀναγινωσκομέ-
νης καὶ τῆς τοῦ Ἀγίου Τρύφωνος εὐχῆς.

2 / 2. Ἡ Ὑπαπαντὴ τοῦ Κυρίου

Συμφώνως τῷ τοῦ Ἀγίου Σάββα Τυπικῶ, ἐὰν
τύχη ἡ ἑορτὴ Κυριακὴ τοῦ Τριωδίου, ψάλλονται τὰ
Ἀναστάσιμα καὶ τὰ τῆς Ἑορτῆς. Ἡ Ἀκολουθία
τῆς Κυριακῆς τὴν παραμονήν.

Μὴν Μάρτιος

9 / 3. Ἀγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων

Ἐπειδὴ εἰς τὸν Ὅρθρον ἀναγινώσκεται Εὐαγ-
γέλιον, εἰς τὸ Β' «Δόξα» τοῦ δευτέρου ψαλτηρίου
ἀνάπτει ὁ ἐκκλησιαστικὸς τὸν σταυρὸν τῆς Ὁραίας
Πύλης, λαμπάδας καὶ «λαδοκέρια».

25 / 3. Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου

Ἐὰν ἡ ἑορτὴ τύχη τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων, εἰς τὸν Ὁρθρον λέγεται Εὐαγγέλιον τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων.

Ἐὰν τύχη ἀπὸ Μεγάλῃ Δευτέραν καὶ ἐξῆς, δὲν γίνεται κατάλυσις ἰχθύος, ἀλλὰ μόνον οἴνου καὶ ἐλαίου «διὰ τὴν ἀντίληψιν τῆς Κυρίας Θεοτόκου». ¹²

Ὅταν πανηγυρίζῃ μονὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ κατὰ τὴν Μεγάλῃ Παρασκευὴν τελεῖται Θεία Λειτουργία τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, «ὡς εὔρομεν ἐν τῷ Συναξαρίῳ τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας». ¹³

Ἐὰν ἡ ἑορτὴ τύχη Τρίτην, Πέμπτην ἢ Σάββατον, τὸ Τυπικὸν τοῦ Ἁγίου Σάββα ὀρίζει Προηγιασμένην εἰς τὸν Ἑσπερινὸν τὴν παραμονὴν τὸ πρῶτὸ καὶ κατάλυσιν οἴνου καὶ ἐλαίου.

Μὴν Ἀπρίλιος

23 / 4. Ἁγίου Γεωργίου Τροπαιοφόρου

Ἐὰν τύχη ὁ Ἅγιος Μεγάλῃν Ἑβδομάδα, μεταφέρεται κατὰ τὴν Διακαινήσιμον, εὐλογοῦνται κόλλυβα τοῦ Ἁγίου καὶ τίθεται ἡ εἰκὼν του εἰς τὸ προσκυνητᾶριον.

Μῆν Μάϊος

8 / 5. Ἁγίου Ἰωάννου Θεολόγου

Ἐὰν συμπέσῃ ὁ Ἅγιος μετὰ τῆς ἑορτῆς τῆς Ἀναλήψεως ἢ Μεσοπεντηκοστῆς, συμπάλλεται μετὰ τῶν τῆς ἑορτῆς. Ὁ Ἅγιος Ἀρσένιος τίθεται «ἐν τοῖς Ἀποδείπνοις».

Μῆν Ἰούνιος

11 / 6. «Ἄξιόν ἐστι»

Τελεῖται Πανηγυρικὴ Ἀγρυπνία εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν Πρωτάτου Καρεῶν.

Μῆν Ἰούλιος

Μῆν Αὐγουστος

1 / 8. Πρόδος Τιμίου Σταυροῦ καὶ Ἁγίων Μακκαβαίων

Ἀρχεται ἡ νηστεία τῆς Κυρίας Θεοτόκου. Ἄπασα ἡ ἑβδομάς «ἀλάδωτος» πλὴν Σαββάτου καὶ Κυριακῆς.

Εἰς τὸν Ὅρθρον, ἀρχομένης τῆς Δοξολογίας (συντόμου) ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει τὸν μέγαν πολυέλαιον καὶ θέτει ὑπ' αὐτὸν τραπέζιον. Εἰς τὸ Ἀσματικὸν (ὄχι πολὺ ἄργον ὡς τῆς Ὑψώσεως)

γίνεται ἡ ἔξοδος τοῦ Τιμίου Σταυροῦ προπορευομένων δύο ἐκκλησιαστικῶν μετὰ εἰσοδικῶν καὶ θυμιάζοντος διακόνου φέροντος καὶ σαντάνιον.

Ποιοῦσι τρεῖς γύρους περίξ τοῦ τραπεζίου, ψάλλεται τρίς τὸ «Σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου» καὶ εὐθὺς ἐξέρχονται εἰς τὴν Φιάλην τῆς αὐλῆς ψάλλοντες τὸν κανόνα τοῦ μικροῦ Ἀγιασμοῦ «Ἡ τὸ χαῖρε δι' Ἀγγέλου δεξαμένη» (τὸ «Κύριε εἰσάκουσον» παραλείπεται).

Τελεῖται ὁ τοῦ μηνὸς Ἀγιασμός διὰ τοῦ Τιμίου Εὐλοῦ. Ἀντὶ «Πηγγὴν ἰαμάτων ἔχοντες» ψάλλεται τὸ «Δεῦτε πιστοί». Τῶν πατέρων ἀσπαζομένων τὸ Τίμιον Εὐλον, ὁ ἐκκλησιαστικὸς κρούει τὸ «ξυπνητήρι» καὶ ἐν τάλαντον εἰς τρεῖς στάσεις περίξ τοῦ ναοῦ. Ἐπιστρέφουσιν εἰς τὸν ναὸν ὅπου λέγονται «Πληρωτικά», Ἀπόλυσις καὶ Ὁραι. Εἰς τὰς Ὁρας ἀντὶ Τρισαγίου τὸ «Τὸν Σταυρόν σου προσκυνοῦμεν Δέσποτα». Ἀκολουθεῖ ἡ Θεία Λειτουργία. Εὐλογοῦνται κόλλυβα τῶν Ἀγίων Μακκαβαίων. Μετὰ τὴν Τράπεζαν ὁ ἱερεὺς μετὰ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ «ἀγιάζει» ἅπασαν τὴν μονὴν καὶ τοὺς κήπους.

Τὸ ἑσπέρας ἄρχονται αἱ Παρακλήσεις τῆς Θεοτόκου κατὰ τὰς ὁποίας ἀνάπτουσι τὰ «λαδοκέρια» τῶν μανουαλίων καὶ γενικῶς ὡς ἀναφέρονται εἰς τὸ Α' Μέρος περὶ Παρακλήσεως.

6 / 8. Ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος
Μετὰ τὴν Ὀπισθάμβωνον εὐλογεῖται δίσκος
πλήρης σταφυλῶν, αἱ ὁποῖαι παρατίθενται εἰς τὴν
Τράπεζαν.

15 / 8. Ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου
Ἡ ἑορτὴ διαρκεῖ 13 ἡμέρας. Εἰς τὰς 22 τοῦ
μηνὸς ἐπιστρέφει τὸ Μηναιὸν εἰς τὰς 17 διὰ τὰ
φθάσουν τὰ τροπάρια¹⁴ τῆς Θεοτόκου.

29 / 8. Ἡ Ἀποτομὴ τῆς Κεφαλῆς τοῦ Τιμίου
Προδρόμου
Γίνεται κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου (πρβλ. 14
Σεπτεμβρίου).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ Α΄ ΚΕΦΑΛΙΟΥ

1. Βλ. «Μέγα Ὁρολόγιον», σελ. 484.
2. Πρβλ. Τυπικὸν Ἁγίου Σάββα.
3. Αὕτη εἶναι παράδοσις τοῦ Πρωτάτου. Εἰς ἑτέρας μονὰς δὲν τοποθετεῖται κηρίον ἀλλ' ἀνάπτουσι τὰ «λαδοκέρια» συνεχῶς.
4. Ψάλλεται ἡ Δοξολογία εἰς ἤχον Δ' ("Αγια), ἡ λεγομένη τοῦ Σταυροῦ, με ἀργὸν Ἀσματικὸν τοῦ Ἰακώβου Πρωτοφάλτου.
5. Ἐλλείπει διακόνου, θυμιᾷ ἱερεὺς τις φέρων ἐπιτραχήλιον.
6. Εἰς τινὰς μονὰς τοῦ Ἁγίου Ὁρους ὁ δίσκος τοποθετεῖται εἰς τὸ προσκυνητάριον ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ διακόνου, κατὰ τὴν Α' Ὁραν.
7. Βλ. «Μέγα Ὁρολόγιον», σελ. 152.
8. Πρβλ. Τυπικὸν Ἁγίου Σάββα. Τὸ Κοινωνικὸν «Ἀγαλλιᾶσθε δίκαιοι» εὐρηται εἰς τὰ μουσικὰ βιβλία, εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Ἁγίων Πάντων.
9. Αὕτη ἡ τάξις δὲν ἰσχύει εἰς ἀπάσας τὰς τοῦ Ἁθω μονὰς. Ἀλλαχοῦ τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Θ' Ὁρας λέγει ὁ ἱερεὺς.
10. Μόνον εἰς τὴν Ἱερὰν τῶν Ἰβήρων Μονὴν ὁ Μέγας

Ἁγιασμὸς γίνεται εἰς τὴν θάλασσαν, λιτανευομένης καὶ τῆς ἱερᾶς εἰκόνας τῆς «Πορταίτισσης». Εἶναι δὲ αὕτη ἀρχαιστάτη παράδοσις τῆς ἐν λόγῳ μονῆς, ἴσως διότι τὰ Θεοφάνεια ἐπανηγγύριζε τὸ πάλαι, πρὸ τῆς ἐλεύσεως τῆς ἱερᾶς εἰκόνας, ἢ Μονῆ τῶν Ἰδίων.

11. Μὴ αὐτῆς Φιάλης, ὁ Μέγας Ἁγιασμὸς τελεῖται ἐπὶ τραπέζιου εἰς τὴν αὐλὴν ἢ εἰς τὸν νάρθηκα.

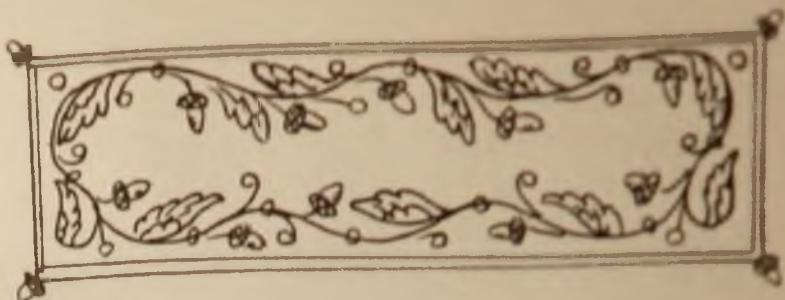
12. Βλ. Τυπικὸν Ἁγίου Σάββα.

13. Ἐνθ. ἀνωτ. σημ. 12.

14. Μετὰ τὰς Παρακλήσεις τὰς ἀρχομένας τὴν Ἰην Αὐγούστου, τὴν παράτασιν τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως εἰς τὰς 28 τοῦ μηνὸς καὶ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἁγίας Ζώνης εἰς τὴν 31ην, ἀφιεροῦνται ὁλόκληρος ὁ μὴν εἰς τὴν Θεοτόκον (πλὴν τῆς τοῦ Προδρόμου ἑορτῆς καὶ τῆς ἐπομένης μεθεόρτου).

Ἡ συνήθεια ἀποδόσεως τῆς ἑορτῆς εἰς τὰς 28 ἐπεκράτει τὸ πάλαι εἰς τὰς μονὰς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀπὸ ὅπου καὶ διέβη εἰς τὸ Ἁγιώνυμον Ὅρος.

ΚΕΦΑΛΛΙΟΝ Β΄

ΤΡΙΩΔΙΟΝ

- 1) Κυριακαὶ πρὸ τῆς
Ἁγίας Τεσσαρακοστῆς

Κυριακὴ Τελώνου καὶ Φαρισαίου

Τὸ Σάββατον ἑσπέρας πρὸ τοῦ Ἑσπερινῶ τοποθετεῖ ὁ ἐκκλησιαστικὸς τραπέζιον πρὸ τῆς εἰκόνης τοῦ Χριστοῦ τοῦ τέμπλου καὶ ἐπ' αὐτοῦ τὸ βιβλίον «Τριώδιον» τοῦ διαβαστοῦ.

Πληρωθέντος τοῦ «Μακάριος Ἄνθρω» ὁ διαβαστῆς ποιεῖ ἐδαφιαίαν μετάνοιαν, ἀσπάζεται τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, ποιεῖ ἐκ δευτέρου μετάνοιαν καὶ λαμβάνει τὸ βιβλίον. Τὸ τοποθετεῖ εἰς τὸ δεξιὸν ἀναλόγιον ἀπὸ ὅπου θὰ κανναρχήσῃ, καὶ ἀπέρ-

χεται εἰς τὸν συνήθη τόπον διὰ νὰ ἐκφωνήσῃ τὸν τῶν Κεκραγαριῶν ἦχον.

Καταβασίαι εἰς τὸν Ὅρθρον λέγονται «Ὡς ἐν ἠπειρῷ πεζεύσας». Ἄν ἡ τῆς Ὑπαπαντῆς ἑορτὴ δὲν ἔχῃ ἀποδοθεῖ, τὸ «Χέρσον ἀβυσσοτόκον».¹

Ἄπὸ σήμερον ἕως καὶ τῆς τῶν Ἁγίων Πάντων Κυριακῆς τὸ Ἑωθινὸν Δοξαστικὸν τίθεται εἰς τὴν Α' Ὡραν (χῦμα). Ὁ ἡγούμενος ἀναγινώσκει ἐκ τῶν «Κατηχήσεων» τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου ἐκάστην Κυριακὴν, Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν.²

Εἰς τὴν Λειτουργίαν ὁ «Ἀπόστολος» τῆς Κυριακῆς καὶ τῆς Θεοτόκου — πλὴν μνήμης ἑορταζομένου Ἁγίου.

Αὐτὴν τὴν ἐβδομάδα γίνεται κατάλυσις εἰς πάντα (Δευτέρα, Τετάρτη, Παρασκευή).

Ἐὰν —σήμερον καὶ τὰς λοιπὰς Κυριακὰς τοῦ Τριωδίου— συμπέσῃ Ἅγιος ἑορταζόμενος, ἡ ἀκολουθία του συμπάλλεται μετὰ τῆς ἀκολουθίας τῆς Κυριακῆς τοῦ Τριωδίου. Εἰς δὲ τὸν Ἑσπερινὸν φάλλεται ἡ Α' στάσις τοῦ «Μακάριος Ἀνὴρ» καὶ ἀναγινώσκονται αἱ λοιπαὶ δύο.

Ἐὰν ὁ Ἅγιος δὲν ἔχῃ δοξολογίαν, φάλλεται ὁ κανὼν του εἰς τὸ Ἀπόδειπνον τῆς προηγουμένης Παρασκευῆς.

Κυριακὴ τοῦ Ἀσώτου

Περὶ καταβασιῶν καὶ «Ἀποστόλου» ἀκολουθεῖ-

ται ἢ τῆς παρελθούσης Κυριακῆς τάξις.

Καταβασίαι — πλὴν Ὑπαπαντῆς — «Τὴν Μωϋσέως ὠδὴν».

Ἡ Τετάρτη καὶ ἡ Παρασκευὴ τῆς ἐβδομάδος ἀπαιτοῦσι ξηροφαγίαν, διότι συμπληροῦσι τὰς ἐλλειπούσας δύο ἡμέρας τῆς Ἁγίας Τεσσαρακοστῆς. Ἡ δὲ Δευτέρα εἶναι καταλύσιμος.

Παρασκευὴ τοῦ Ἀσώτου ἑσπέρας (Παννουχίς)

Σημαίνει ἡμισεῖαν ὥραν ἐνωρίτερον τοῦ συνήθους. Τὸ Θεοδοκάριον (ἡ Παράκλησις) καταλιμπάνεται. Ἀρχομένων τῶν Ἀποστίχων ὁ ἐκκλησιαστικός — μετὰ μανδύου — διανέμει κηρία τοῖς ἀδελφοῖς.³ Τὰ «λαδοκέρια» παραμένουσιν ἀνημμένα ἕως τέλους τοῦ μνημοσύνου. Ὁ διαβαστῆς ποιεῖ σχῆμα εἰς τὸ τέλος τοῦ μνημοσύνου. Γίνεται Ἀπόλυσις εἰς τὸν Ἑσπερινὸν καὶ ὁ ἱερεὺς ποιεῖ Εὐλογητὸν διὰ τὴν παννουχίδα, ἧτοι τὸ Μέγα Μνημόσυνον. Ψάλλεται ὑπὸ τῶν ψαλτῶν. Τὰ κόλλυβα τοποθετοῦνται ἔμπροσθεν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ τέμπλον.⁴ Ὁ Ἄμωμος παραλείπεται. Ἡ λοιπὴ Ἀκολουθία ὡς εἰς τὸ Κτιτορικὸν Μνημόσυνον (βλ. Μέρος Α', Κεφ. Η'). Τὰ κόλλυβα διανέμονται μετὰ τὴν Ἀπόλυσιν εἰς τὸν νάρθηκα.

Ψυχασάββατον

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν καθισμάτων, ὁ Ἄμωμος εἰς δύο στάσεις καὶ μνημονεύονται εἰς ἐκάστην

στάσιν οἱ κεκοιμημένοι, ἔμπροσθεν τοῦ Χριστοῦ τοῦ τέμπλου, ὅπου εἶναι τοποθετημένα κόλλυβα (ὡς καὶ ἐν τῷ Κτιτορικῷ Μνημοσύνῳ). Κηροδοσία οὐ γίνεται. Τὰ κόλλυβα εὐλογοῦνται διὰ τρίτην φορὰν εἰς τὴν Θεϊαν Λειτουργίαν (ὡς «Τρισάγιον») ἢ ὅποια γίνεται εἰς τὸ κοιμητηριακὸν παρεκκλήσιον. Σήμερον εἰς τὴν Πρόθεσιν ἀναγινώσκεται ἅπας ὁ «Κουβαράς». ⁵

Κυριακὴ τῆς Ἀπόκρεω

Μετὰ τὴν Ἀνάγνωσιν ὁ Πολυέλαιος «Δουλοὶ Κύριον» (συντόμως), «Ἐξομολογεῖσθε» καὶ ἡ ἀργὴ Ἐκλογή «Ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλώνας». Ἀρχομένων τῶν Εὐλογηταρίων σβήνει ὁ μέγας πολυέλαιος. Εἰς τὴν Α' Ὁραν τὸ Ἐωθινὸν καὶ ἡ τοῦ Στουδίτου «Κατήχησις», Κοινωνικὸν «Αἰνεῖτε» καὶ «Ἀγαλλιᾶσθε δίκαιοι» (Τυπικὸν Ἁγίου Σάββα).

Ἐκ τῆς σήμερον ἕως τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας «σχολάζει» τὸ Θεοτοκάριον.

Ἑβδομάς τῆς Τυρινῆς

Ἐκ τῆς Λειτουργίας Τρίτης καὶ Πέμπτης φυλάσσει ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀντίδωρον διὰ τὴν ἐπομένην (Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν) διότι δὲν γίνεται Θεία Λειτουργία.

Τὸ ἑσπέρας Τρίτης καὶ Πέμπτης χύμα τὸ Μέγα Ἀπόδειπνον. Τὴν Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν πρῶτῃ

τὸ Μεσονυκτικὸν ὡς εἴθισται, πλὴν ὁμως εἰς τὸν κυρίως ναόν. Μετὰ τὴν Α΄ Ὁραν Ἀπόλυσις καὶ διακοπή.

Ἀργότερον σημαίνει τὸ «ξυπνητήρι» καὶ ἐν τάλαντον εἰς τρεῖς στάσεις περίξ τοῦ ναοῦ διὰ τὰς Ὁρας. Ἀναγινώσκονται αἱ Γ΄, ΣΤ΄, Θ΄ καὶ τὰ «Τυπικά». Εἰς τὴν ΣΤ΄ ὁ διαβαστὴς ἀναγινώσκει τὴν προφητείαν. Μετὰ τὰ «Τυπικά» Ἀπόλυσις, ἐκτὸς ἐὰν τεθῆ Παράκλησις, ὅποτε ὁ ἐκκλησιαστικὸς κρούει τὸ καθημερινὸν «σιδεράκι» εἰς τὸ τέλος τῶν «Τυπικῶν».

Τὸ ἀντίδωρον εἰς τὴν Λιτὴν, πλησίον τῆς φιάλης τοῦ Ἀγιασμοῦ. Δὲν διανέμεται ὑπὸ τοῦ ἱερέως.

Ὁ Ἑσπερινὸς σημαίνει ἡμισεῖαν ὥραν ἀργότερον τοῦ εἴθισμένου. Δὲν κρούονται τάλαντα, ἀλλὰ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας πρὸ τῆς ἐνάρξεως σημαίνει τὸ «ξυπνητήρι» (9.15 βυζαντινὴ ὥρα). Εἰς τὰς 9.30 κόπανος καθημερινὸς καὶ «σιδεράκι» καὶ εὐθὺς ὁ Ἑσπερινὸς εἰς τὸν κυρίως ναόν. Εἰς τὸν τῆς Παρασκευῆς Ἑσπερινὸν γίνεται εἴσοδος διὰ τὴν ἑορτὴν τῶν «Ὁσίων Πατέρων».

Ἐὰν τὴν Τετάρτην ἢ Παρασκευὴν τῆς Τυρινῆς τύχη Ἅγιος ἑορταζόμενος δι' Ἀγρυπνίας ἢ Βαθέως Ὁρθρου, τελεῖται Θεία Λειτουργία τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ἀλλ' εἰς παρεκκλήσιον.

Κυριακὴ τῆς Τυρινῆς

Ὁ Πολυέλαιος ὡς ἐν τῇ παρελθούσῃ Κυριακῇ.

Ἐκ τῆς ἑπομένης ἡμέρας ἡ ἑορτὴ τῆς Ἁγίας Ἐλισάβεθ τῆς ἁγίας ἑταίρας τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας. Ἐκ τῆς ἑπομένης ἡμέρας ἡ ἑορτὴ τῆς Ἁγίας Ἐλισάβεθ τῆς ἁγίας ἑταίρας τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας. Ἐκ τῆς ἑπομένης ἡμέρας ἡ ἑορτὴ τῆς Ἁγίας Ἐλισάβεθ τῆς ἁγίας ἑταίρας τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας.

Σήμερον καὶ κατὰ τὰς λοιπὰς Κυριακὰς τῆς Μεγάλῃς Τεσσαρακοστῆς καὶ Βαΐων ὁ ἑφημέριος ἱερεὺς ἐξάγει ἐπιπλέον «ἀμνοὺς» διὰ τὰς Προηγιασμένας, «ὕψοι» δὲ τὰ ὑπόλοιπα τῶν προσφῶρων εἰς τὸ «Ἄξιόν ἐστι» τῆς Λειτουργίας. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς φυλάσσει αὐτὰ δι' ἀντίδωρα τῶν Προηγιασμένων Λειτουργιῶν.

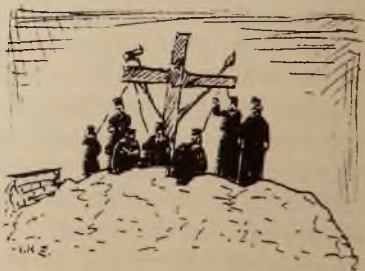
*Α' Κατανυκτικὸς Ἑσπερινὸς
(Κυριακὴ τῆς Τυρινῆς ἑσπέρας)*

Σημαίνει ἐνωρίτερον (8.30). Πρὸ τοῦ Ἑσπερινοῦ στολιζέται τὸ Καθολικὸν μὲ πενθίμους ποδέας καὶ καλύμματα.⁶ Εἰς τὸν Προοιμιακὸν ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει λαμπάδας, «λαδοκέρια» καὶ τὸν Σταυρὸν τῆς Ὁραΐας Πύλης. Ἔχει εἴσοδον καὶ Μ. Προκείμενον. Μετὰ τὴν εἴσοδον ἀνάπτει ὁ μέγας πολυέλαιος καὶ ὁ χορὸς.

Εἰς τὰ Ἀπόστιχα ποιῶσιν ἅπαντες «σχῆμα» δι' ἐδαφιαίων μετανοιῶν πρὸς τοὺς χορούς καὶ πρὸς δυσμάς, αἰτοῦντες οὕτως συγχώρησιν διὰ τὴν Μεγάλῃν Τεσσαρακοστὴν. Πρὸ τῆς Ἀπολύσεως πίπτουσιν ἅπαντες εἰς γῆν καὶ ὁ ἡγούμενος ἀναγινώσκει συγχωρητικὴν εὐχὴν, φέρων ἐπιτραχήλιον πένθιμον. Μετὰ τὴν Ἀπόλυσιν σβήνονται ἅπαντα τὰ φῶτα.

Τὸ Θεοτοκάριον (ἡ Παράκλησις) καταλιμπάνεται. Ἡ Τράπεζα γίνεται ἀργότερον (12.00). Σημαίνει μία στάσις μικροί κώδωνες⁷ καὶ ὁ ἡγούμενος εἰσέρχεται μετὰ μέλανος μανδύου καὶ ἑνὸς εἰσοδικοῦ. Εἰς τὴν Τράπεζαν γίνεται «μεγάλη Παράκλησις τοῖς ἀδελφοῖς». Μετὰ τὴν Ἀνάγνωσιν—συνήθως—ὀμιλεῖ ὁ ἡγούμενος ἐπικαίρως. Τὸ Ἀπόδειπνον ἀναγινώσκεται εἰς τὴν Τράπεζαν (ἄνευ «Χαιρετισμῶν»).

Ἀδελφοῦ κοιμηθέντος σήμερον ἡ ἐντὸς τῆς Καθαρᾶς Ἑβδομάδος γίνονται τὰ τριήμερα αὐτοῦ τὸ Σάββατον, τὰ δὲ ἑννεάμερα τὸ ἐπόμενον Σάββατον. Τὰ Τεσσαράκοντα ὅταν συμπληρωθῶσιν αἱ ἡμέραι.

2) Μεγάλη Τεσσαρακοστή

Καθαρά Δευτέρα

α) ΜΕΣΟΝΥΚΤΙΚΟΝ

Καταλιμπάνεται, διὰ τοῦτο καὶ σημαίνει ἡ Ἀκολουθία ἀργότερον.

β) ΟΡΘΡΟΣ – Α΄ ΩΡΑ

Εἰς τὸ μετὰ τὸν Ἑξάψαλμον Ἀλληλουϊάριον ὁ διαβαστὴς ἐνεργεῖ ὡς καὶ εἰς τὸ «Θεὸς Κύριος», πλὴν ὅμως λέγει τοὺς στίχους τοὺς ἀναφερομένους εἰς τὸ Μέγα Ὁρολόγιον καὶ εἰς τὸ τέλος ποιεῖ ἐδαφιαίας μετανοίας εἰς τοὺς χορούς.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ Α΄ καθίσματος τοῦ ψαλτηρίου ὁ ἐκκλησιαστικὸς τοποθετεῖ τὸ τῆς Ἀναγνώσεως δισκέλιον καὶ ἀνάπτει τὸν φανόν. Διὰ τὸ ἔχειν τρεῖς Ἀναγνώσεις δὲν ἀπομακρύνεται τὸ δισκέλιον ἕως καὶ τῆς τρίτης.⁸

Τὸ Α' Ἀπόστιχον τῶν Αἴνων (καὶ τοῦ Ἑσπερινου) τὸ ὁποῖον δισσεύεται, ψάλλεται πάντοτε ἀργο-
σύντομον (ὡς δοξαστικόν) καθ' ὅλην τὴν Μεγάλην
Τεσσαρακοστήν. Τὸ Γ' Ἀπόστιχον καὶ τὸ Δοξαστι-
κὸν σύντομα. Εἰς τὰ Ἀπόστιχα «χαιρετοῦσιν»
ἅπαντες τὰς ἁγίας εἰκόνας μετανίζοντες ἕως γῆς
πρὸς τοὺς χοροὺς καὶ τὴν Ὁραίαν Πύλην.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ Ὁρθρου ἡ εὐχή «Ἐπουράνιε
Βασιλεῦ» εἶναι «γεροντική». Ἡ εὐχή τοῦ Ἁγίου
Ἐφραίμ «Κύριε καὶ Δέσποτα τῆς ζωῆς μου» λέ-
γεται μυστικῶς ὑφ' ἐκάστου τῶν ἀδελφῶν, «ἐν τῷ
ἰδίῳ λογισμῷ», ὡς ἀναφέρεται εἰς τὸ τοῦ Ἁγίου
Σάββα Τυπικόν,⁹ εἰς οἵανδήποτε στιγμὴν τῆς Ἀκο-
λουθίας εὔρηται ἢ ἐν λόγῳ εὐχῆς.

Πληρωθέντων τῶν τριῶν ψαλμῶν τῆς Α' Ὁρας,
ὁ διαβαστῆς ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον ἐκφωνεῖ
«Τὸ πρῶτ' εἰσάκουσον» μετὰ τῶν στίχων. Τέλος,
λέγει χῦμα «Δόξα Πατρὶ» καὶ ποιεῖ «σχῆμα» δι'
ἐδαφιαίων μετανοιῶν. Ὁ δὲ ἀναγνώστης τῆς Ὁ-
ρας συνεχίζει «Καὶ νῦν... Τὶ σὲ καλέσωμεν».

Τὰ ἀντιφωνικὰ «Τὸ πρῶτ' εἰσάκουσον» καὶ «Τὰ
διαβήματά μου» ψάλλονται ὑπὸ τῶν χορῶν. Τὰ τῆς
Α' καὶ ΣΤ' Ὁρας ἄρχονται ἐκ τοῦ δεξιοῦ χοροῦ καὶ
τὰ τῆς Γ' καὶ Θ' ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ.

Μετὰ τὴν Ἀπόλυσιν γίνεται διακοπὴ (μίας ἢ
δύο περίπου ὥρων).

γ) ΩΡΑΙ Γ' ΚΑΙ ΣΤ'

Ἐν τέταρτον πρὸ τῆς ἐνάρξεως ὁ ἐκκλησιαστικός σημαίνει τὸ «ξυπνητήρι». Εἰς τὰς 4.00 (βυζαντινὴ ὥρα) περίπου ὁ ἐκκλησιαστικός κρούει διὰ τριῶν δυνατῶν κτύπων τὸν κόπανον καὶ ἄρχεται ἡ Γ' Ὥρα.

Εἰς τὰς Ὥρας φωτίζουσιν αἱ λουσέρναι καὶ αἱ κανδηλαὶ μόνον, ἐκτὸς ἐὰν ὑπάρχῃ εἰκὼν Ἁγίου εἰς τὸ προσκυνητᾶριον, ὅποτε ἀνάπτεται ἡ λαμπὰς τοῦ προσκυνηταρίου.¹⁰

Μετὰ τὸ «Θεοτόκε σὺ εἶ ἡ ἄμπελος» τίθεται Ἀνάγνωσις. Τὸ δὲ δισκέλιον ἀπομακρύνεται μετὰ τὴν τῆς ΣΤ' Ὥρας Ἀνάγνωσιν. Εἰς τὴν «γεροντικὴν» εὐχὴν τῆς Γ' Ὥρας «Δέσποτα Θεεὲ» ὁ ἐκκλησιαστικός κρούει ἐξ κτύπους εἰς τὸν κόπανον.

Ὁ διαβαστὴς μετὰ τὸ «Ὅτι οὐκ ἔχομεν παρησίαν» δὲν ἀποχωρεῖ, ἀλλὰ παραμένει ὑπὸ τὸν Πολυέλαιον ἕως ὅτου ἀναγνώσῃ καὶ τὴν προφητείαν. Ἀπόλυσις καὶ γίνεται διακοπή.

δ) ΩΡΑ Θ' – ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ

Ἐν τέταρτον πρὸ τῆς ἐνάρξεως ὁ ἐκκλησιαστικός σημαίνει τὸ «ξυπνητήρι». Περὶ τὰς 7.00 (βυζαντινὴ ὥρα) σημαίνει ἐννέα κτύπους εἰς τὸν κόπανον. Ἡ Ὥρα ἔχει Ἀνάγνωσιν, καὶ πληρωθείσης τῆς Ἀναγνώσεως αἶρεται εὐθὺς τὸ δισκέλιον. Εἰς τὸ τέλος τῆς Ὥρας οὐ λέγεται «Ὁ ἐν παντὶ καιρῷ» ἀλλὰ «Δόξα... Καὶ νῦν... Τὴν Τιμιωτέ-

ραν». Ὁ ἱερεὺς «Ὁ Θεὸς οἰκτηρήσαι» καὶ μετανί-
ζουσιν ἅπαντες ἕως γῆς λέγοντες τὴν εὐχὴν τοῦ
Ἁγίου Ἐφραΐμ. Ἀνιστάμενοι οἱ χοροὶ ψάλλουσιν
τοὺς Μακαρισμοὺς (εἰς ἦχον πλάγιον Δ'). Τὰ ἐκ
τοῦ «Χορὸς ὁ ἐπουράνιος» καὶ ἐφεξῆς χύμα ὑπὸ τοῦ
διαβαστοῦ. Εἰς τὸ «Χορὸς ὁ ἐπουράνιος» ὁ ἐκκλη-
σιαστικὸς ποιεῖ μετάνοιαν εἰς τὸν ἡγούμενον καὶ
σημαίνει τὸν καθημερινὸν κόπανον καὶ «σιδεράκι»
διὰ τὸν Ἑσπερινόν. Ἐπιστρέφων δὲ ἀνάπτει τὸ πα-
παδικὸν κατσίον διὰ τὸ «Κατευθυνθήτω».

Μετὰ τὴν τοῦ Ἁγίου Ἐφραΐμ εὐχὴν εἰς τὸ τέ-
λος τῶν Μακαρισμῶν ἄρχεται ὁ ἡγούμενος εὐθὺς
τὸν Προοιμιακόν, ἄνευ ἀπολύσεως τῆς Θ' Ὠρας.
Ἡ εὐχὴ «Δέσποτα Κύριε Ἰησοῦ» καταλαμβάνεται
καθ' ὅλην τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστήν, πλὴν
Σαββάτου καὶ Κυριακῆς.

Τὸ ΙΙ' κάθισμα («Πρὸς Κύριον») ἀναγινώσκει ὁ
διαβαστὴς πλησίον τοῦ δεξιοῦ μεγάλου μανουα-
λίου, ἐστραμμένος πρὸς δυσμὰς (μὴ οὔσης ἑβδαίως
Προηγιασμένης). Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει εἰς
τὸ Β' «Δόξα» τὰ «λαδοκέρια». Ὁ διαβαστὴς μετὰ
τὸ «Φῶς ἰλαρόν» λέγει τὰ Ἀναγνώσματα.

Εἰς τὰ Ἀπόστιχα «χαιρετοῦσι» τὰς εἰκόνας με-
τανίζοντες ἕως γῆς πρὸς τὴν Ὠραίαν Πύλιν καὶ
τοὺς χορούς.

Εἶτα τὸ «Νῦν ἀπολύεις» καὶ τὸ Τρισάγιον. Ἐν
συνεχείᾳ τὸ «Θεοτόκε Παρθένε» κλπ. ἀντιφωνικῶς
ὑπὸ τῶν χορῶν. Ἄπαντες ποιῶσι μίαν ἐδαφιαίαν

μετάνοιαν εἰς ἕκαστον τῶν τροπαρίων. Τὸ ἔσχατον « Ὑπὸ τὴν σὴν εὐσπλαχνίαν» χῦμα ὑπὸ τοῦ διαβαστοῦ καὶ ποιοῦσιν ἅπαντες μικρὰν (προσκυνητὴν) μετάνοιαν.

Τὰς δύο πρώτας ἡμέρας οὐκ ἀναγινώσκειται ὁ ΡΜΔ' φαλμός « Ὑψώσω σε ὁ Θεός μου» διὰ τὸ μὴ ἔχειν Τράπεζαν. Εἶτα Ἀπόλυσις.

Ἀντίδωρον καὶ ἀγιασμός δὲν δίδεται τὰς δύο πρώτας ἡμέρας διότι οἱ πατέρες ποιοῦσι τελείαν νηστείαν ἕως τὴν Προηγιασμένην τῆς Τετάρτης, ὁπότε καὶ μεταλαμβάνουσι, τὸ καλούμενον «Τριήμερον». Ἀπαγορεύονται ἐπίσης αἱ συντυχίαι καὶ γενικῶς αἱ περιτταὶ ὁμιλίαι.

ε) ΜΕΓΑ ΑΠΟΔΕΙΠΝΟΝ

Ἐν τέταρτον πρὸ τῆς ἐνάρξεως σημαίνει ὁ ἐκκλησιαστικὸς τὸ «ξυπνητήρι». Περὶ τὰς 10.00 (βυζαντινὴ ὥρα) κρούει δώδεκα κτύπους εἰς τὸν κόπανον καὶ ἄρχεται τὸ Μέγα Ἀπόδειπνον.

Τὰ φαλλόμενα εἰς τὸ Ἀπόδειπνον λέγονται ὑπὸ τῶν φαλλῶν, εἰς δὲ τὸν Μέγαν Κανόνα ψάλλουσι διάφοροι πατέρες.

Μόνον ἡ εὐχὴ «Δέσποτα Θεὲ» εἶναι «γεροντική».

Ὁ διαβαστὴς μετὰ τὸ «Δόξα ἐν ὑψίστοις» ἐκφωνεῖ τὸν εἰρμὸν «Βοηθὸς καὶ σκεπαστής!» εἰς τοὺς δύο χοροὺς καὶ κανοναρχεῖ ὅλον τὸ τμήμα τοῦ Μεγάλου Κανόνος. Ὁ δὲ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει τὰ

«λαδοκέρια». Εἰς τὸ «Κύριε τῶν δυνάμεων» θυμιᾷ διὰ τοῦ καθημερινοῦ κατσίου.¹¹ Εἰς τὸ «ὑπερένδοξε» ἀνάπτει τὸ κηρίον τῆς Ὁραίας Πύλης καὶ ἀνοίγει τὰ βημόθυρα διότι ὅλα τὰ Μεγάλα Ἀπόδειπνα τῆς Α' Ἑβδομάδος ἔχουσιν Εὐαγγέλιον — τὸ τῆς παννυχίδος καλούμενον. Τὰ «λαδοκέρια» σβήνονται μετὰ τὴν Ἀπόλυσιν.

Ὅποτεδῆποτε κατὰ τὴν Ἁγίαν Τεσσαρακοστὴν τύχη ἑορταζόμενος Ἅγιος εἰς τὸν Ἑσπερινὸν τίθεται τὸ «Μακάριος Ἀνὴρ» καὶ εἰς τὸ τέλος τὸ τοῦ Ἁγίου Ἀπολυτίκιον μετὰ Θεοδοκίου. Τὸ Μέγα Ἀπόδειπνον ὅλον χῆμα, ἄνευ θυμιάματος καὶ «λαδοκηρίων». Ἀντὶ Μεσονυχτικοῦ ἢ τοῦ Ἁγίου Λιτῆ. Εἰς τὸν Ὁρθρον Μεγάλῃ Δοξολογία. Αἱ Ὁραι ἄνευ φαλτηρίου. Τελεῖται Προηγιασμένη, ὅποιανδῆποτε ἡμέραν τύχη (πλὴν Σαββάτου καὶ Κυριακῆς θεβαίως) καὶ ψάλλονται ἑσπέρια τοῦ Ἁγίου πάλιν καὶ Δοξαστικὸν αὐτοῦ. Γίνεται εἴσοδος μετὰ Εὐαγγελίου. Μετὰ τὸ ἔσχατον «Κατευθυνθήτω» λέγονται «Ἀπόστολος» καὶ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἁγίου, Κοινωνικὸν «Εἰς Μνημόσυνον» καὶ μετὰ τὴν ὀπισθάμβωνον εὐλογοῦνται κόλλυβα τοῦ Ἁγίου.

Ἀνάπτουσι δὲ εἰς τὸν Ἑσπερινόν, Ὁρθρον καὶ Προηγιασμένην αἱ λαμπάδες, τὰ «λαδοκέρια» καὶ ὁ τῆς Ὁραίας Πύλης σταυρός. Εἰς τὰ «Τυπικὰ» τῆς Παραμονῆς, εἰς τὸ Μεσονυχτικὸν — Λιτῆν καὶ εἰς τὰ «Τυπικὰ» πρὸ τῆς Προηγιασμένης σημαίνουσι μίαν στάσιν μικροὺς κώδωνας. Καταλιμπάνεται

ἡ εὐχή τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ καὶ αἱ μετάνοιαι ἐκ τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Παραμονῆς ἕως καὶ τῆς Προηγιασμένης.

Εἰς τὴν Τράπεζαν δύο εἰσοδικά. Ὑψωσις οὐ γίνεται, ἀπὸ Δευτέρας ἕως Παρασκευῆς.

Τρίτη Α' Ἑβδομάδος

Ἡ Ἀκολουθία ὡς ἐχθές, μόνον πού τὸ πρῶτὸ σημαίνει εἰς τὴν εἰθισμένην ὥραν διότι ἔχει Μεσονυχτικόν. Κατὰ μίαν παράδοσιν τὸ Μεσονυχτικὸν κατὰ τὴν Καθαρὰν Ἑβδομάδα ἀναγινώσκεται εἰς τὸν κυρίως ναόν.

Τετάρτη Α' Ἑβδομάδος

ΠΡΟΗΓΙΑΣΜΕΝΗ ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Μετὰ τὴν ΣΤ' Ὄραν ὁ ἐκκλησιαστικὸς κρούει τὸ καθημερινὸν «σιδεράκι» καὶ ἄρχεται ἡ Θεία Μετάληψις (βλ. Μέρος Α', Κεφ. Α'). Εἶτα γίνεται διακοπὴ καὶ εἰς τὴν τεταγμένην ὥραν ἄρχεται ἡ Θ'. Εἰς τὸ τέλος τῶν Τυπικῶν ὁ ἱερεὺς θυμιᾷ τὸν ναὸν καὶ γίνεται Ἀπόλυσις. Μετὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ ἱερέως «Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία» ὁ Ἐκκλησιαστικὸς κλείει τὰ θημόθυρα.

Τὸ ΙΙ' κάθισμα λέγεται ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον. Ὁ διαβαστὴς ὅταν φθάσῃ εἰς τὸ «Δόξα» δὲν διακόπτει ὡς συνήθως, ἀλλὰ λέγει:

— «Δόξα. Καὶ νῦν. Ἀλληλούια (γ') δόξα σοι ὁ

Θεός (τρῖς). Κύριε ἐλέησον (γ') Δόξα. Καὶ νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων!»

Ὁ ἱερεὺς ποιεῖ τὴν αἴτησιν καὶ ὁ διαβαστὴς λέει « Ἀμήν» καὶ συνεχίζει τὸ διακοπὲν κάθισμα.

Εἰς τὸ β' «Δόξα» ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει τὸν σταυρὸν τῆς Ὁραίας Πύλης καὶ τὰ «λαδοκέρια». Εἰς τὸ «Κατευθυνθήτω» ὁ ἱερεὺς θυμιᾷ διὰ σκεπαστοῦ (διπλοῦ) θυμιατοῦ. Εἴσοδος μετὰ θυμιατοῦ (εἰ οὐκ ἔστιν Εὐαγγέλιον ἑορταζομένου Ἀγίου).

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἐκκινεῖ ἐνωρίτερον διότι τὸ «Δόξα. Καὶ νῦν» εἶναι σύντομον. Τοῦ ἱερέως εἰσελθόντος εἰς τὸ Ἱερόν, ὁ ἐκκλησιαστικὸς θέτει τὸ ἀνημμένον εἰσοδικὸν πρὸ τῆς Ὁραίας Πύλης καὶ ἀποχωρεῖ.

Μετὰ τὸ «Φῶς ἱλαρόν» ὁ διαβαστὴς λέγει τὰ Ἀναγνώσματα ἄνευ κουκουλίου ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον. Μετὰ τὸ προκείμενον τῶν «Παροιμιῶν» ἐκφωνεῖ:

— «Κελεύσατε!»

Ὁ ἱερεὺς λαμβάνει τὸ θυμιατὸν μετὰ τοῦ εἰσοδικοῦ καὶ ὑφοῖ αὐτὰ σταυροειδῶς ἐμπροσθεν τῆς Προθέσεως ἐκφωνῶν «Φῶς Χριστοῦ». Εἶτα ἔρχεται εἰς τὴν Ὁραίαν Πύλην καὶ ὑφοῖ πάλιν σταυροειδῶς πρὸς τὸν λαὸν ἐκφωνῶν: «Φαίνει πᾶσι!»

Καὶ ὁ Διαβαστὴς:

— «Παροιμιῶν τὸ Ἀνάγνωσμα» κλπ.

Μετὰ τὰ Ἀναγνώσματα ὁ διαβαστὴς, ἐκ τῆς αὐτῆς θέσεως, λέγει τοὺς στίχους εἰς τὰ «Κατευ-

θυνητά». Εἰς ἐκάστην φράσιν «Θυσία ἑσπερινή» μετανίζει ἕως γῆς πρὸς τὴν Ὡραίαν Πύλην. Εἰς δὲ τὸ ἔσχατον τροπάριον ποιεῖ «σχῆμα» ἕως γῆς καὶ ἀποχωρεῖ. Εἰς ἑορτὴν Ἁγίου λέγει καὶ τὸν «Ἀπόστολον».

Τὰ «Κατευθυνθήτω» ψάλλονται εἰς ἦχον πλάγιον Α' (ἐκ τοῦ ΚΕ) πλὴν τοῦ πρώτου τῆς πρώτης Προηγιασμένης, τὸ ὁποῖον ψάλλεται εἰς πλάγιον Β' ἄργον (τὸ καλούμενον «ἀρχαῖον»). Ὁ δὲ ἱερεὺς θυμιᾷ τὰ «κέρατα» (ἦτοι γωνίας) τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς καὶ τὸν ναόν.

Ἀρχομένων τῶν «Εἶπωμεν πάντες» ὁ ἐκκλησιαστικός κλείει τὰ βημόθυρα.

Κατὰ τὴν Μεγάλην Εἴσοδον ἐξέρχεται ὁ Ἐκκλησιαστικός μεθ' ἑνὸς εἰσοδικοῦ, καὶ τοῦ ἱερέως εἰσελθόντος εἰς τὸ Βῆμα, κρούει τρίς τὸ εἰσοδικόν εἰς τὸ δάπεδον.¹² Οὕτως εἰδοποιούνται οἱ ψάλται καὶ ἀνιστάμενοι συνεχίζουσι τὸ διακοπὴν μέλος, διότι κατὰ τὴν τῶν Προηγιασμένων Μεγάλην Εἴσοδον πίπτουσι πάντες εἰς γῆν.

Εἶτα ὁ ἐκκλησιαστικός κλείει βημόθυρα καὶ βῆλον καὶ θέτει πῦρ εἰς τὸ «ζέον» ἕως πλήρους βρασμοῦ. Τεμαχίζει τὸ ἀντίδωρον καὶ θέτει αὐτὸ μετὰ ποτηρίων καὶ ναμάτος ἐπὶ δίσκου εἰς τὸ ἀριστερὸν ἀναλόγιον διὰ τοὺς μεταλαμβάνοντας. Τὸ ἀντίδωρον δὲν «ὑψοῦται» ὑπὸ τοῦ ἱερέως. Τὰ λοιπὰ τῆς Προηγιασμένης ὡς εἴθισται.

Τὴν Α' Προηγιασμένην ἀκολουθεῖ Τράπεζα μετὰ

εἰσοδικῶν. Τὰς δὲ λοιπὰς ἀπλῶς καὶ ὡς εἴθισται ἐν ταῖς καθημεριναῖς.

Πέμπτη Α' Ἑβδομάδος

Ἀπὸ σήμερον καὶ ὡσάκις οὐ γίνεται Προηγιασμένη, οἱ πατέρες λαμβάνουσι μόνου των ἀντίδωρον ἐκ δίσκου πλησίον τῆς φιάλης τοῦ Ἁγιασμοῦ τῆς Λιτῆς.

Παρασκευὴ Α' Ἑβδομάδος¹³

α) ΠΡΟΗΓΙΑΣΜΕΝΗ ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Ἀντὶ Κοινωνικοῦ ἢ Παράκλησις τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου. Μετὰ τὴν ὀπισθάμβωνον ψάλλονται τὸ Ἀπολυτικίον καὶ Θεοδοκίον ἐκ τοῦ Τριωδίου καὶ εὐλογοῦνται κόλλυβα τοῦ Ἁγίου. Μετὰ τὴν Ἀπόλυσιν αἴρονται τὰ πένθημα καλύμματα καὶ τίθενται τὰ καθημερινὰ ἕως Κυριακῆς ἑσπέρας.

β) «ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ» ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Πρὸ τῆς ἐνάρξεως σημαίνουν τὸ «ξυπνητήρι» καὶ τρία τάλανα, ὡς ἐν τοῖς Ἑσπερινοῖς τοῦ ἔτους (8.30, 8.45 καὶ 9.00).

Ἐμπροσθεν τῆς εἰκόνης τῆς Θεοτόκου τοῦ τέμπλου θέτει ὁ ἐκκλησιαστικός τὸ δισκέλιον μετ' ἐπισημοῦ ποδέας, ἐστραμμένον πρὸς τὴν εἰκόνα, μετὰ φλλάδα τῶν «Χαιρετισμῶν» ἐπ' αὐτοῦ καὶ δύο εἰσοδικὰ ὀπισθεν αὐτοῦ. Εἰς τὸ ἐν ἐξ αὐτῶν κρεμᾶ τὸ

ἐπίσημον θυμιατὸν καὶ θέτει θυμιάμα εἰς τὸ πινάκιον αὐτοῦ.

Εἰς τὰς 9.00 σημαίνει τὸ «σιδεράκι» καὶ μίαν στάσιν κώδωνας.¹⁴

Ἡ Ἀκολουθία εἰς τὸν κυρίως ναόν. Ἀρχομένου τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει τὰς λαμπάδας, τὰ «λαδοκέρια» καὶ τὸν τῆς Ὁραίας Πύλης σταυρόν. Τὴν Παρασκευὴν τῆς Α' Ἑβδομάδος ψάλλεται τὸ ἄργον «Τῆ Ὑπερμάχῳ». Εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ θυμιᾷ ὁ Ἱερεὺς (μετὰ φελωνίου) τὸν ναόν¹⁵ προπορευομένου τοῦ διακόνου μετὰ μικροῦ ἑξαπτερύγου ἢ σταυροῦ.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἁργοῦ μέλους ἐξέρχεται, θυμιᾷ τὴν εἰκόνα τῆς Κυρίας Θεοτόκου καὶ ἀπαγγέλλει ἐμμελῶς τὴν Α' στάσιν τῶν «Χαιρετισμῶν». Εἰς ἕκαστον «Χαίρε Νύμφη ἀνύμφευτε» καὶ «Ἀλληλουῖα» θυμιᾷ αὐτὴν δι' ὀλίγον τοῦ διακόνου δίδοντας τὸ Θυμιατόν.

Πληρωθείσης τῆς στάσεως θυμιᾷ τὸν ναόν, τοῦ συντόμου «Τῆ Ὑπερμάχῳ» ψαλλομένου. Εἶτα ὁ Ἐκκλησιαστικὸς αἶρει τὰ εἰσοδικὰ καὶ τὸ δισκέλιον.

Εἰς τοὺς πρώτους «Χαιρετισμοὺς» ἀναγινώσκειται Εὐαγγέλιον (τῆς «παννυχίδος»). Εἰς τὸ τέλος, τὸ ἄργον «Τὴν ὠραιότητα».

Σάββατον Α' Ἑβδομάδος

Κόλλυβα μόνον διὰ τοὺς κεκοιμημένους («Τρισάγιον») διότι τοῦ Ἁγίου ἠὺλογήθησαν ἐχθές.

Κυριακή Α' Νηστειῶν

Εἰς ἀπάσας τὰς Κυριακάς τῆς Ἁγίας Τεσσαρακοστῆς τελεῖται Ἁγρυπνία. Ἡ λιτανεῖα καὶ ἡ τοῦ Συνοδικοῦ τῆς Ὁρθοδόξιας ἀνάγνωσις οὐ συνηθίζεται ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, οὐδὲ καὶ εἰς τὸν τοῦ Πρωτάτου ναόν.

Β' Ἑβδομάς Νηστειῶν

Ἀπὸ τοῦ Λαζάρου Σάββατον ἕως καὶ τῆς τοῦ Ἀντίπασχα Κυριακῆς καταλιμπάνεται τὸ Μηναιῖον. Ὅποτε, συμφώνως τῷ τοῦ Ἁγίου Σάββα Τυπικῷ καὶ τῇ ἐπικρατούσῃ Ἀγιορειτικῇ Παραδόσει, εἰς τὰ Ἀπόδειπνα τῆς Β' Ἑβδομάδος καὶ ἐξῆς ψάλλονται—ὅταν ὀρίσῃ ὁ τυπικάρης—οἱ παραλειπόμενοι κανόνες τῶν Ἁγίων.

Μετὰ δὲ τὸ «Νῦν ἀπολύεις» τοῦ Ἑσπερινοῦ ψάλλεται Θεοτοκάριον καὶ θυμιᾷ ὁ ἐκκλησιαστικὸς ὡς εἴθισται. Εἰ βούληται ὁ τυπικάρης, ψάλλεται Θεοτοκάριον καὶ εἰς τὰς Προηγιασμένας, ἀντὶ Κοινωνικοῦ.

Κυριακή Β' Νηστειῶν

Γίνονται κόλλυβα διὰ τὸν Ἅγιον Γρηγόριον Παλαμᾶν.

Γ' Ἑβδομάς Νηστειῶν

Κυριακή Γ' Νηστειῶν

Ἀκολουθεῖται ἡ τυπικὴ διάταξις τῆς Ὑψώσεως

(14 Σεπτεμβρίου). Λέγονται Ἀνοιξαντάρια, Πολυέλαιος καὶ Εὐλογητάρια. «Χρίσις» οὐ γίνεται. Ὁ ἱερεὺς ὑψοῖ τὸν Τίμιον Σταυρὸν καὶ ἐπιστρέφει εὐθὺς εἰς τὸ Ἱερόν, ἄνευ αἰτήσεων.¹⁶

Δ' Ἑβδομάς Νηστειῶν

Ὁ Τίμιος Σταυρὸς παραμένει εἰς τὸ προσκυνητάριον —καὶ ἀνάπτει ἢ λαμπὰς αὐτοῦ— ἕως τὴν Θ' Ὁραν τῆς Παρασκευῆς, ὅποτε ἐπιστρέφουσιν αὐτὸν ὁ ἱερεὺς μετὰ τοῦ διακόνου εἰς τὸ Ἱερόν.

Εἰς τὴν Α' Ὁραν Δευτέρας καὶ Τετάρτης καὶ τὴν Α' καὶ Θ' τῆς Παρασκευῆς ψάλλεται «Τὸν Σταυρὸν σου προσκυνούμεν» καὶ γίνεται προσκύνησις.

Κυριακὴ Δ' Νηστειῶν

Ε' Ἑβδομάς Νηστειῶν

Ἀπὸ τὴν Δευτέραν τῆς Ε' Ἑβδομάδος ἕως καὶ τῆς Μεγάλης Τετάρτης εἰς τὰς Γ', ΣΤ' καὶ Θ' Ὁρας οἱ ἱερεῖς τῆς μονῆς ἀναγινώσκουσι τὸ Τετραευαγγέλιον ὀλόκληρον.

Αἱ Ὁραι σημαίνουσιν ἡμισείαν ὥραν ἐνωρίτερον. Εἴ ἐστι καὶ Προηγιασμένη, μίαν ὥραν ἐνωρίτερον.

Τὸ Τετραευαγγέλιον ἀναγινώσκουσιν οἱ ἱερεῖς τῆς μονῆς κατὰ πρεσβεῖα.¹⁷ Πρὸς τὸ τέλος τοῦ καθίσματος τοῦ ψαλτηρίου τῆς Ὁρας θυμιᾷ ὁ μέλλων ἀναγινώσκειν ἱερεὺς τὸν ναὸν διὰ τοῦ παπαδικοῦ

κατσίου (μετὰ μανδύου καὶ ἐπιτραχηλίου). Ὁ ἐκκλησιαστικὸς θέτει ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον τὸ δισκέλιον πρὸς δυσμὰς καὶ κατόπιν προπορεύεται μετὰ εἰσοδικοῦ τοῦ ἐξερχομένου ἱερέως μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου.

Τὸ Εὐαγγέλιον ἀναγινώσκει ὁ ἱερεὺς φέρων μανδύαν καὶ ἐπιτραχήλιον. Ἴστανται δὲ ἅπαντες ὀρθοί, ἄνευ κουκουλίου. Πληρωθεῖσθς τῆς ἀναγνώσεως θυμιᾷ πάλιν ὁ ἱερεὺς.

Προκειμένου νὰ χωρισθῇ τὸ Τετραευαγγέλιον ὑπὸ τοῦ τυπικάρη δι' ἐκάστην τῶν Ὁρῶν, δύναται νὰ ἀναγινώσκηται μόνον εἰς μίαν Ὁραν (διάρκεια Ἀναγνώσεως ἡμισείας ὥρας περίπου), ὡς ἐν τῇ τοῦ Ἁγίου Παύλου Μονῇ ποιούσι.

Τετάρτη Ε' Ἑβδομάδος

Εἰς τὴν Θ' Ὁραν τίθεται εἰς τὸ προσκνητάριον ἡ εἰκὼν τῆς Ἁγίας Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας. Ἄν καὶ τὰ τροπάρια εἶναι ὑπεράριθμα, ἡ εἰσοδὸς γίνεται ὡς εἴθισται εἰς τὸ «Δόξα. Καὶ νῦν». Τὸ Μέγα Ἀπόδειπνον χῦμα.

Πέμπτη Ε' Ἑβδομάδος¹⁸

Τελεῖται Βαθὺς Ὁρθρος διὰ τὸν Μέγαν Κανόνα. Τὸ Μεσονυχτικὸν καταλιμπάνεται ἢ λόγῳ τῆς μῆς ἰδιαιτέρας ἀναφορᾶς εἰς τὰ κυκλοφοροῦντα τυπικά, ἔὰν βούληται ὁ τυπικάρης, ἀναγινώσκηται, πλὴν ὁμως εἰς τὸν κυρίως ναόν.

Ἐναγινώσκειται ὁ βίος τῆς Ἁγίας Μαρίας εἰς δόσεις δύο μεταξύ τῶν ψαλτηρίων.

Ἀρχομένου τοῦ Κανόνος ὁ ἐκκλησιαστικός ἀνάπτει «λαδοκέρια» καὶ λαμπάδας ἕως τῆς Γ' ὥδης καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς Η' πάλιν ἕως τέλους τῶν Ἀποστίχων. Τὰ ἐπίλοιπα ὡς εἴθισται. Τὸν κανόνα φάλλουσι διάφοροι πατέρες, ὀρισθέντες ὑπὸ τοῦ τυπικῆς.

Ἡ Α' Ὄρα συνημμένη τῷ Ὁρθρῷ ἄνευ ψαλτηρίου. Διὰ τὰς λοιπὰς Ὄρας καὶ τὴν Προηγιασμένην σημαίνει ἐνωρίτερον. Μετὰ τὴν Προηγιασμένην ἐξέρχεται ἡ εἰκὼν ἐκ τοῦ προσκυνηταρίου.

Παρασκευὴ Ε' Ἑβδομάδος

Μετὰ τὴν ΣΤ' Ὄραν αἴρονται τὰ πένθημα καλύμματα καὶ τίθενται χαρμόσυνα, εἰς δὲ τὸ προσκυνητᾶριον ἡ εἰκὼν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

Εἰς τὰ «Τυπικά» ἐπίσημος κόπανος, «σιδεράκι» καὶ μία στάσις κώδωνες. Ἀπόδειπνον μικρὸν (ἄνευ Χαιρετισμῶν).

Σάββατον Ε' Ἑβδομάδος¹⁹

Τελεῖται Βαθὺς Ὁρθρος διὰ τὸν Ἀκάθιστον Ὑμνον. Τὸ Μεσονυκτικὸν καταλιμπάνεται. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως σημαίνει —ὡς εἴθισται— «ἔμπνητήρι», τρία τάλαντα, ἐπίσημος κόπανος, «σιδεράκι» καὶ μία στάσις κώδωνες.²⁰

Τὸ «Θεὸς Κύριος» δις ἄργον (ἀρχαῖον μέλος) καὶ

δὶς σύντομον. Τὸ «Προσταχθὲν» δις ἄργον (ἀρχαῖον μέλος)²¹ καὶ ἅπαξ σύντομον. Ἀκολουθῶς τὸ ΙΣΤ' κάθισμα τοῦ ψαλτηρίου κατὰ τὸ ὅποιον ὁ ἐκκλησιαστικός τοποθετεῖ τὸ δισκέλιον καὶ τὰ εἰσοδικὰ ἔμπροσθεν τῆς Θεοτόκου τοῦ τέμπλου, ὡς προεγράφη εἰς τὴν τῶν Χαιρετισμῶν ἀκολουθίαν. Εἰς τὸ ἄργον «Τῆ Ὑπερμάχῳ» θυμιᾷ ὁ ἱερεὺς τὸν ναόν, καὶ τὰ λοιπὰ ὡς ἐν τοῖς «Χαιρετισμοῖς».

Μετὰ τὴν Α' στάσιν τίθεται Ἀνάγνωσις. Ὁ ἐκκλησιαστικός ἀνάπτει τὸν φανὸν καὶ θέτει τὸ δισκέλιον κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ συντόμου «Τῆ Ὑπερμάχῳ».

Εἰς τὴν Α' ὥδην οὐ θυμιᾷ ὁ ἱερεὺς, διότι δὲν ἐλέχθη Εὐαγγέλιον εἰς τὸν Ὁρθρον. Ὁ δὲ ἐκκλησιαστικός ἀνάπτει τοὺς τέσσαρας σταυρούς, λαμπάδας καὶ «λαδοκέρια» ἕως τῆς Γ' ὥδης. Εἰς τὴν Η' ὥδην ἀνάπτει τὰ προηγούμενα σὺν τοῖς γεντεκίοις καὶ τῷ χορῷ (ἤμισυ). Γίνεται «χρίσις». Εἰς τὸ Ἀσματικὸν τῆς Δοξολογίας σβήνουσι τὰ φῶτα. Τὰ ἐπίλοιπα ὡς ἐν ταῖς μικραῖς Θεομητορικαῖς ἑορταῖς.

ΣΤ' Ἑβδομάς Νηστειῶν

Παρασκευὴ ΣΤ' Ἑβδομάδος

Μετὰ τὴν ΣΤ' Ὄραν τὸ Καθολικὸν στολιζέται χαρμόσυνα καὶ τοποθετεῖται εἰς τὸ προσκυνητᾶριον κατὰ τὴν Θ' Ὄραν ἡ εἰκὼν τοῦ Ἁγίου Λαζάρου (τῆς Ἐγέρσεως). Εἰς τὰ «Τυπικά» σημαίνει ἐπί-

σημος κόπανος, «σιδεράκι» καὶ μία στάσις μεγάλοι κώδωνες.

Ἐποδειπνον μικρὸν ἄνευ «Χαιρετισμῶν». Σημαίνει ἐνωρίτερον διὰ τὸ ψάλλειν τὸν τοῦ Ἁγίου Λαζάρου κανόνα.

Ἀπὸ σήμερον ἕως καὶ τοῦ Σαββάτου τῆς Διακαινησίμου «ἀργοῦσι» τὸ Μηναιῖον, ἡ Παρακλητική, αἱ Παρακλήσεις τῆς Θεοτόκου καὶ τὸ Θεοτοκάριον. Δὲν γίνονται ἐπίσης κόλλυθα εἰς κεκοιμημένους οὔτε εἰς Ἁγίους — πλὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς (βλ. Κεφ. Α', Μῆν Ἀπρίλιος, καὶ Κεφ. Γ', Παρασκευὴ τῆς Διακαινησίμου, ἀντιστοίχως).

Σάββατον τοῦ Ἁγίου Λαζάρου

Εἰς τὸ σύνηθες Μεσονυχτικὸν σημαίνουσιν ἐπισημος κόπανος, «σιδεράκι» καὶ μία στάσις μεγάλοι κώδωνες. Εἰς τὸν Ὁρθρον τίθεται Ἀνάγνωσις τῆς ἑορτῆς. Εἰς τὴν Α' ὠδὴν οὐ θυμιᾷ ὁ ἱερεὺς διότι δὲν ἐλέχθη Εὐαγγέλιον εἰς τὸν Ὁρθρον. Εἰς τοὺς κανόνας ἀνάπτονται ἅπαντες οἱ σταυροί, αἱ λαμπάδες καὶ τὰ «λαδοκέρια».

Ἡ Θεία Λειτουργία εἰς Παρεκκλήσιον ἢ εἰς τὸ Κοιμητήριον (ἄνευ κολλύβων).

Ἀπὸ σήμερον ἀργεῖ ἡ εὐχὴ τοῦ Μεσονυχτικοῦ «Κύριε Παντοκράτορ», ἕως τὴν 22αν Σεπτεμβρίου.

Εἰς τὸ προσκυνητᾶριον ἢ εἰκὼν τῆς Βαΐφόρου. Τὰ Ἀναστάσιμα καταλιμπάνονται. Τίθεται Ἀνάγνωσις τῆς ἑορτῆς. Πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ὁρθρου ὁ ἐκκλησιαστικὸς τοποθετεῖ ἔμπροσθεν τοῦ Χριστοῦ τοῦ τέμπλου ἐν τραπέζιον μὲ πανέριον πλήρες δαφνίνων σταυρῶν.²²

Ὅταν ὁ ἱερεὺς, κατὰ τὴν τοῦ Ὁρθρινοῦ Εὐαγγελίου ἀνάγνωσιν, φθάσῃ εἰς τὴν φράσιν «ἐκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ ἐστρώννυσον ἐν τῇ ὁδῷ», οἱ δύο ἐκκλησιαστικοὶ μετὰ μανδύων (ἄνευ κουκουλίου, διὰ τὸ σέβας τοῦ Εὐαγγελίου) ἄρχονται ὀπισθεν τῆς Ἁγίας Τραπέζης σκορπίζειν δαφνόφυλλα ἐκ πανερίων εἰς ὅλον τὸ Καθολικόν.

Μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον τοποθετεῖ ὁ ἐκκλησιαστικὸς τὸ εἰσοδικὸν ὀπισθεν τοῦ τραπέζιου καὶ ὁ ἱερεὺς ἀναγινώσκει τὴν εὐχὴν «Εἰς τὸ εὐλογῆσαι Βαΐα». Εὐθὺς ὁ ἐκκλησιαστικὸς αἶρει τὸ τραπεζάκιον καὶ θέτει αὐτὸ πλησίον τοῦ Δεσποτικοῦ Θρόνου. Γίνεται ἡ ἔξοδος τοῦ Εὐαγγελίου (μόνον ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον) ὑπὸ τοῦ ἐτέρου ἐκκλησιαστικοῦ, καὶ ἡ προσκύνησις. Ὁ ἡγούμενος, ἱστάμενος εἰς τὰς βαθμίδας τοῦ Δεσποτικοῦ, διανέμει εἰς ἕναν ἕκαστον τῶν ἐπιστρεφόντων ἐκ τοῦ ἀσπασμοῦ τοῦ Εὐαγγελίου μοναχόν, δάφνινον σταυρὸν εὐχόμενος: «Καλὴν Ἀνάστασιν!»

Ἡ λοιπὴ Ἀγρυπνία ὡς συνήθως. Οἱ ἐκκλησια-

στικοὶ εἰς τὰς εἰσόδους, ὁ ἱερεὺς κατὰ τὴν Ἄπο-
λυσιν καὶ τὴν τοῦ ἀντιδώρου διανομὴν, οἱ διάκονοι
κατὰ τὰς αἰτήσεις, οἱ πατέρες κατὰ τὴν Θεϊαν
Κοινωνίαν καὶ εἰς ὅλην τὴν Ἀγρυπνίαν φέρουσιν
εἰς τὴν ἀριστερὰν αὐτῶν τὸν δάφνινον σταυρόν, ὡς
σύμβολον νίκης τοῦ «Εὐλογημένου Ἐρχομένου ἐν
ὀνόματι Κυρίου»!

Ὁ ἱερεὺς κατὰ τὴν Προσκομιδὴν ἐξάγει τρεῖς
«ἀμνοὺς» διὰ τὰς ἰσαριθμούς Προηγιασμένας τῆς
Μεγάλης Ἑβδομάδος.

6) ΚΥΡΙΑΚΗ ΒΑΙΩΝ ΕΣΠΕΡΑΣ

Ἀπόδοσις τῆς ἑορτῆς μετὰ κωδῶνων καὶ εἰσό-
δου. Ἀνάπτουσιν ὁ σταυρὸς τῆς Ὁραίας Πύλης,
αἱ λαμπάδες καὶ τὰ «λαδοκέρια».

Τὸ Ἀπόδειπνον εἰς τὴν Λιτὴν. Ψάλλεται ὁ
Τριώδιος κανών.

Μετὰ τὴν Ἀπόδοσιν καθαρίζεται τὸ Καθολικὸν
ἐκ τῶν δαφνοφύλλων καὶ στολίζεται μὲ πένθιμα
ἐπιτραχήλια, ποδέας καὶ κανδηλόκουπας (σκούρων
χρωμάτων). Κατὰ μίαν παράδοσιν καλύπτονται τὰ
μανουάλια διὰ πενήμιων κρεπίων κατὰ μῆκος τοῦ
στύλου των.

3) Μεγάλη Ἑβδομάς

Μεγάλη Δευτέρα

α) ΜΕΣΟΝΥΚΤΙΚΟΝ – ΟΡΘΡΟΣ^{23,24}

Ἡ εἰκὼν τοῦ «Νυμφίου» τοποθετεῖται ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς καὶ ἄπτεται κηρίον ἔμπροσθεν αὐτῆς.

Ὁ ἱερεὺς θυμιᾷ εἰς τὸ «Ἐπακούσαι σου» διὰ τοῦ παπαδικοῦ κατσίου, ὡς εἴθισται.²⁵ Ὁ ἐκκλησιαστικὸς φροντίζει νὰ διατηρηθῇ ἀνημμένον ἕως τῆς τοῦ «Νυμφίου» ἐξόδου ὑπὸ τοῦ ἱερέως, ἂν καὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν τάξιν ἡ εἰκὼν τοποθετεῖται ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ εἰς τὸ προσκυνητᾶριον, ἄνευ ἰδιαιτέρας τινὸς ἐξόδου.

Μετὰ τὸν Ἐξάψαλμον καὶ τὴν Συναπτὴν ψάλλεται δις τὸ «Ἀλληλούια» ἀργὸν (ἀρχαῖον μέλος) καὶ δις σύντομον. Εἶτα τὸ ἀργὸν «Ἰδοὺ ὁ Νυμφίος» δις καὶ ἅπαξ σύντομον.²⁶ Ἀρχομένου τοῦ Α' τροπαρίου ἐξέρχεται διὰ τῆς Ὠραίας Πύλης ὁ ἱερεὺς με-

τῆς εἰκόνης τοῦ «Νυμφίου» καὶ θέτει αὐτὴν εἰς προσκυνητᾶριον, προπορευομένου τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μετὰ εἰσοδικῶ. «Χαιρετᾶ» ὁ ἱερεὺς, εἶτα ὁ οὖμενος καὶ οἱ λοιποὶ κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν. Ὁ κληρικαστικός ἀνάπτει τὴν τοῦ προσκυνηταρίου κυπάδα.

Εἰς τὰ ψαλτήρια τίθεται Ἐνάγνωσις ἐπίκαιρος. Εἰς τὸ κάθισμα μετὰ τὸ Γ' ψαλτήριον ὁ ἐκκλησιαστικός τοποθετεῖ τὸ δισκέλιον ἔμπροσθεν τῆς Ὁραίας Πύλης. Ἐνάπτει τὸ κηρίον τῶν βημοθύρων καὶ τὸ εἰσοδικὸν καὶ θέτει αὐτὸ ἔμπροσθεν τοῦ δισκελίου. Ἐνάπτει καὶ τὰ «λαδοκέρια» ἕως τέλους τῶν Ἀποστίγων.

Εἰς τὴν φράσιν «Τῷ αὐτῷ μηνί», κρούει τὸ «σιδεράκι». Εἰς τὴν Θ' ὠδὴν θυμιᾷ ὁ ἱερεὺς διὰ τοῦ παπαδικῶ κατσίου, φέρων μανδύαν καὶ ἐπιτραχήλιον.

Οἱ Αἶνοι ψάλλονται συνήθως ἐκ τῆς «Ἀθωνιάδος» τοῦ Π. Φιλανθίδου.

Μετὰ τὴν Ἀπόλυσιν διακοπή.

β) ΩΡΑΙ Α', Γ', ΣΤ'

Ἦς εἴθισται καὶ ἄνευ Ἀναγνώσεων.

γ) ΩΡΑ Θ' – ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ ΜΕΤΑ ΘΕΙΑΣ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΠΡΟΗΓΙΑΣΜΕΝΩΝ ΔΩΡΩΝ

Ἐναγινώσκεται Εὐαγγέλιον ἄλλ' οὐχὶ καὶ «Ἀπόστολος».

δ) ΜΕΓΑ ΑΠΟΔΕΙΠΝΟΝ

Ψάλλεται ὁ Κανὼν τοῦ Τριωδίου.

Μεγάλη Τρίτη

Μεγάλη Τετάρτη

Ἡ τελευταία Προηγιασμένη καὶ ἡ ἐσχάτη Ἀνάγνωσις τοῦ Τετραβαγγέλου. Τὸ ἐσπέρας μικρὸν Ἀπόδειπνον, ἄνευ «Χαιρετισμῶν».

Μεγάλη Πέμπτη

α) ΜΕΣΟΝΥΚΤΙΚΟΝ - ΟΡΘΡΟΣ - Α΄ ΩΡΑ

Ἀκολουθεῖται ἡ διάταξις τοῦ Ὁρθρου τῆς Μεγάλης Δευτέρας. Ψαλλομένου τοῦ Α΄ ἀργοῦ τροπαρίου «Ὅτε οἱ ἐνδοξοὶ Μαθηταὶ» γίνεται ἡ ἐξοδος τῆς εἰκόνοσ τοῦ «Μυστικοῦ Δείπνου».

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς τοποθετεῖ πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου τὸ τῆς Ἀναγνώσεως δισκέλιον διότι διὰ τὸ μὴ ἔχειν ψαλτήριον ἡ Ἀνάγνωσις τίθεται εὐθὺς μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον.

Ἐπισυνάπτεται ἡ Α΄ Ὥρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ διαβαστὴς ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον ἀναγινώσκει τὴν Προφητείαν.

Μετὰ τὴν Ἀπόλυσιν γίνεται διακοπὴ καὶ αἴρονται τὰ πένθημα καλύμματα. Τὸ Καθολικὸν στολιζέται ἐπίσημως (οὐχὶ διὰ τῶν Ἀναστασίμων καλυμμάτων ἀλλ' οὐδὲ πενθίμων) ἕως καὶ τὸν Ἑσπερινόν, τὴν πρωίαν τοῦ Μεγάλου Σαββάτου.

6) ΕΥΧΕΛΑΙΟΝ – ΩΡΑΙ Γ', ΣΤ' – ΜΕΤΑΛΛΗΨΙΣ

Πρὸ τοῦ Εὐχελαίου σημαίνει ὁ ἐκκλησιαστικὸς τὸ «ξυπνητήρι» καὶ τρία τάλαντα (περὶ τοῦ Εὐχελαίου ὄρα Μέρος Β', Κεφ. Γ').

Πρὸ τῆς Θείας Μεταλήψεως τὸ «σιδεράκι».

γ) ΩΡΑ Θ' – ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ ΜΕΤΑ ΘΕΙΑΣ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Εἰς τὰ «Τυπικά» σημαίνει ἐπίσημος κόπανος, «σιδεράκι» καὶ τρεῖς στάσεις μεγάλοι κώδωνες. Γίνεται συλλειτουργῶν (βλ. Μέρος Α', Κεφ. ΣΤ' ε')

με χαρμόσυνα ἄμφια.

Ἀρχομένου τοῦ Προουμιακοῦ οἱ δύο ἐκκλησιαστικοὶ ἀνάπτουσιν ὅλους τοὺς σταυρούς, λαμπάδας, «λαδοχέρια», γεντέκια καὶ ὅλον τὸν χορόν. Εἰς τὸ Κεκραγάριον κινεῖται ὁ χορὸς καὶ θυμιῶσι δύο διάκονοι μετὰ «κιβωτῶν» καὶ ἐπισήμων «ἀέρων».

Εἴσοδος μετὰ Εὐαγγελίου. Εἰς τὸ Τρισάγιον θυμιῶσι δύο ἐκκλησιαστικοὶ δι' ἐπισήμων κατσίων. Μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον ἀνάπτεται ἅπας ὁ μέγας πολυέλαιος. Μετὰ τὸ «Ἐπὶ Σοὶ χαίρει» σβήνουσιν ἅπαντα τὰ φῶτα.

Ἀντὶ χειρουβικοῦ καὶ κοινωνικοῦ τὸ «Τοῦ Δείπνου σου τοῦ Μυστικοῦ». Τὸ αὐτὸ λέγεται πολλάκις ἕως ὅτου μεταλάβωσιν ἅπαντες καὶ ἀντὶ τοῦ «Πληρωθήτω» λέγεται χῦμα.

Εἰς τὴν Τράπεζαν ἀπλῶς, ὡς ἐν ταῖς καθημεριναῖς. Ἄν καὶ τὸ «Τριώδιον» ὀρίζη κατάλυσιν οἴνου

καὶ ἐλαίου, παρατίθεται συνήθως μόνον οἶνος.

Τὸ ἐσπέρας τὸ μικρὸν Ἀπόδειπνον ἄνευ Χαιρετισμῶν.

Μεγάλη Παρασκευὴ

α) ΜΕΣΟΝΥΚΤΙΚΟΝ – ΟΡΘΡΟΣ

Σημαίνει ἐπίσημος κόπανος, «σιδεράκι» καὶ δωδεκάκις ὁ μέγας κώδων (πενθίμως). Ὁ ἑφτημέριος θυμιᾷ εἰς τὸ «Ἐπακούσαι σου» ὡς εἰθισται. Πληρωθέντος τοῦ Ἐξαψάλμου ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει τὰ «λαδοκέρια» καὶ τὰς λαμπάδας καὶ θέτει τὸ δισκέλιον μετὰ δύο εἰσοδικῶν ἔμπροσθεν τῆς Ὁραΐας Πύλης.

Τὰ «Ἀλληλούϊα» καὶ «Ὅτε οἱ ἐνδοξοὶ» ἀργῶς (τὰ δύο πρῶτα) ὡς ἐν ταῖς προλαβούσαις ἡμέραις. Εὐθὺς μετὰ τὸ τρίτον «Ὅτε οἱ ἐνδοξοὶ» (σύντομον) ἄρχεται τὸ Α' Εὐαγγέλιον καὶ ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει τὰ δύο εἰσοδικά. Τὸ κηρίον τῶν βημοθύρων «ἀργεῖ» διότι φωτίζουσιν ἱκανῶς τὰ δύο εἰσοδικά.

Τὸ Α' Εὐαγγέλιον λέγει ὁ ἡγούμενος, τὰ δὲ λοιπὰ οἱ ἱερεῖς τῆς μονῆς κατὰ τάξιν. Φέρουσι δὲ μανδύαν καὶ ἐπιτραχήλιον.²⁷

Μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον τίθεται Ἀνάγνωσις, ὅποτε φροντίζει ὁ ἐκκλησιαστικὸς διὰ τὸ δισκέλιον καὶ τὸν φανὸν πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου. Λι λοιπαὶ δύο ἢ τρεῖς Ἀναγνώσεις τίθενται ὅποτε ὀρίση ὁ τυπικάρης.²⁸ Ἐὰν τεθῆ μόνον μία Ἀνάγνωσις, συνήθως λέγεται μετὰ τὸ ἕβδομον Εὐαγγέλιον.

Τὰ τρία πρῶτα Ἀντίφωνα λέγονται μουσικὰ ἐκ τῶν ψαλτῶν.²⁷ Τὰ λοιπὰ ὑπὸ διαφόρων πατέρων ὀρισθέντων ὑπὸ τοῦ τυπικάρη.

Ἐκαστον τροπάριον τῶν Ἀντιφώνων δισσεύεται, ἐὰν οὐχὶ ὅλων τῶν Ἀντιφώνων, τουλάχιστον τῶν τριῶν πρώτων τῶν ψαλτῶν. Τὰ τρία πρῶτα ἄρχονται ἐκ δεξιῶν, τὰ ἐπόμενα τρία ἐξ ἀριστερῶν κ.ο.κ.

Μετὰ τὸ πέμπτον Εὐαγγέλιον ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀποσύρει τὴν εἰκόνα τοῦ «Μυστικοῦ Δείπνου» ἐκ τοῦ προσκυνηταρίου καὶ τὸ δισκέλιον ἐκ τῆς Ὁραΐας Πύλης. Τὰ δὲ ἀνημμένα εἰσοδικὰ φέρει ὡς τὴν Β. Πύλιν.

Ὁ διαβαστὴς μετὰ τοῦ δεξιοῦ ψάλτου εἰσέρχονται εἰς τὸ Βῆμα καὶ γίνεται ἡ ἔξοδος τῆς εἰκόνας τῆς Σταυρώσεως. Προπορεύεται ὁ διαβαστὴς κανοναρχῶν τὸ «Σήμερον κρεμάται», ἀκολουθεῖ ὁ ψάλτης με τοὺς βοηθοὺς του ψάλλων (ἢ κατ' ἄλλους ἐκ τῆς οἰκείας αὐτοῦ θέσεως, τοῦ δεξιοῦ δηλονότι χοροῦ),³⁰ εἶτα δύο ἐκκλησιαστικοὶ μετὰ εἰσοδικῶν, εἷς (ἢ δύο) διάκονος με σαντάνιον καὶ θυμιατὸν³¹ καὶ ὁ ἐφημέριος ἱερεὺς με τὴν εἰκόνα. Ἀπαντες δὲ καταβαίνουσιν ἐκ τῶν στασιδίων των καὶ ἴστανται ἀσκεπεῖς.

Ὁ ἱερεὺς τοποθετεῖ τὴν εἰκόνα εἰς τὸ προσκυνητάριον, τὴν θυμιά, προσκυνεῖ καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ Βῆμα. Εἶτα «χαιρετᾶ» ὁ ἡγούμενος καὶ οἱ πατέρες κατὰ τάξιν, μετανίζοντες ἕως γῆς.³²

Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ τοποθετοῦσι τὸ δισκέλιον καὶ τὰ εἰσοδικὰ εἰς τὴν Ὁραίαν Πύλην, ὡς καὶ πρὸ τῆς ἐξόδου.

Πληρωθέντος τοῦ ἀργοῦ «Σήμερον κρεμάται» τοῦ δεξιοῦ ψάλτου, ἐπαναλαμβάνει αὐτὸ συντόμως ὁ ἀριστερός καὶ ἀκολουθοῦσιν τὰ λοιπὰ τῶν Ἀντιφώνων τροπάρια.

Μετὰ τὸ ἑβδομον Εὐαγγέλιον καὶ τὴν Ἀνάγνωσιν, λέγει ὁ ἡγούμενος τὸν Ν' ψαλμὸν καὶ εὐθὺς λέγεται τὸ ὄγδοον Εὐαγγέλιον. Ἡ Ε' καὶ Η' ᾠδὴ τοῦ κανόνος ὑπὸ διαφόρων πατέρων. Ἡ Θ' ᾠδὴ καὶ τὰ ἑξαποστειλάρια εἶναι «γεροντικά». Θυμιᾷ ὁ ἱερεὺς διὰ τοῦ παπαδικοῦ κατσίου.

Οἱ Αἶνοι καὶ τὰ Ἀπόστιχα ἐκ τῆς «Ἀθωνιάδος». Τὸ «Δόξα» καὶ τὸ «Καὶ νῦν» τῶν Ἀποστίχων ψάλλονται ἀργὰ μουσικά.³³

Μετὰ τὸ ἐνδέκατον Εὐαγγέλιον ὁ ἐκκλησιαστικὸς αἶρει ἐκ τῆς Ὁραίας Πύλης τὸ δισκέλιον καὶ θέτει αὐτὸ εἰς τὴν εἰθισμένην θέσιν ὅπου λέγει ὁ διάκονος τὸ Εὐαγγέλιον, διότι τὸ δωδέκατον Εὐαγγέλιον ἀπαγγέλλεται ὑπὸ τοῦ πρώτου διακόνου τῆς μονῆς. Γίνεται ἡ ἐξοδος τοῦ Εὐαγγελίου ἐκ τῆς Ὁραίας Πύλης καὶ ἡ λοιπὴ γνωστὴ τάξις. Ἐνῶ εἰς τὸ τέλος τῶν ἐνδεκα Εὐαγγελίων ὁ δεξιὸς χορὸς ἔψαλλε «Δόξα τῇ μακροθυμίᾳ σου Κύριε, δόξα σοι», εἰς τὸ δωδέκατον λέγει «Δόξα σοι Κύριε, δόξα σοι».

Μετὰ τὸ Ἀπολυτίκιον γίνεται Ἀπόλυσις καὶ διακοπή.

6) ΜΕΓΑΛΑΙ ΩΡΑΙ

Ἀκολουθεῖται ἡ διάταξις τῶν Μεγάλων Ὁρῶν τῶν Χριστουγέννων με τὰς ἐξῆς διαφοράς: οὐ θυμιᾷ ὁ ἐκκλησιαστικὸς μετὰ «ἀέρος» ἀλλὰ μανδηλίου χειρὸς.³⁴ Εἰς τοὺς Μακαρισμοὺς οὐ κρούονται κώδωνες. Μετὰ δὲ τὰ «Τυπικὰ» Ἀπόλυσις καὶ διακοπή. Τράπεζα οὐ γίνεται.

Μέγα Σάββατον

α) ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ³⁵

Σημαίνει τὸ «ξυπνητήρι» καὶ τρία τάλαντα, ὡς συνήθως, ἐπίσημος κόπανος, «σιδεράκι» καὶ δωδεκάκις ὁ μέγας κώδων τῆς μονῆς (πενθίμως).

Ἄρχεται εὐθὺς ὁ Ἑσπερινὸς διότι ἡ Θ' Ὁρα ἐλέχθη τὴν πρωΐαν. Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἀνάπτουσιν ἅπαντας τοὺς σταυροὺς, λαμπάδας, «λαδοκέρια», γεντέκια καὶ ὄλον τὸν χορόν. Εἰς τὸ Κεκραγάριον κινεῖται ὁ Χορὸς καὶ θυμιῶσι δύο διάκονοι. Εἰς τὸ «Δόξα» ποιεῖ «σχῆμα» ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον ὁ τυπικάρης φέρων μανδύαν διὰ νὰ εἰδοποιηθῶσιν οἱ ἱερεῖς διὰ τὴν Εἴσοδον. Οὗτοι, ποιῶντες μετάνοιαν εἰς τὸν Δεσποτικὸν Θρόνον, εἰσέρχονται εἰς τὸ Ἱερὸν καὶ ἐνδύονται τὰ ἄμφιά των (χρυσὰ ἢ κόκκινα).

Εἴσοδος μετὰ Εὐαγγελίου. Εἶτα ὁ διαβαστὴς τὰς προφητείας καὶ τὸν «Ἀπόστολον». Τὸ Εὐαγγέλιον ὑπὸ τοῦ πρώτου τῶν διακόνων εἰς τὸν συνήθη τόπον. Κατὰ τὴν τοῦ Εὐαγγελίου ἀνάγνωσιν ὁ ἐκ-

κλησιαστικὸς αἶρει ἐκ τοῦ προσκυνηταρίου τὴν τῆς Σταυρώσεως εἰκόνα καὶ θέτει τὴν τοῦ Ἐπιταφίου Θρήνου (ἢ τῆς Ἀποκαθλώσεως).³⁶

Εἰς τὰ «Εἶπωμεν πάντες» οἱ δύο ἐκκλησιαστικοὶ τοποθετοῦσιν ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον τὸ τοῦ Ἐπιταφίου τραπέζιον.³⁷ Εἰς τὰ «Πληρωτικά» φέρουσι τὰ εἰσοδικὰ ἕως τῆς βορείας πύλης. Ὁ διαβαστῆς εἰσέρχεται (ἀσκεπῆς) εἰς τὸ Βῆμα καὶ κανοναρχεῖ εἰς τοὺς ἱερεῖς τὰ Ἀπόστιχα. Ὁ ἡγούμενος μετὰ τῶν ἱερέων ψάλλοντες τὸ ἄργον προσόμοιον «Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου»,³⁸ αἴρουσιν ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν τὸν «Ἐπιτάφιον», ποιοῦσιν τρεῖς γύρους πέριξ τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς καὶ ἐξέρχονται διὰ τῆς βορείας πύλης. Προπορεύονται τούτων ὁ διαβαστῆς κανοναρχῶν, δύο ἐκκλησιαστικοὶ μετὰ εἰσοδικῶν καὶ δύο διάκονοι μετὰ σαντανίων θυμιῶντες. Ποιοῦσι τρεῖς γύρους πέριξ τοῦ τραπέζιου καὶ ἐναποθέτουσι τὸν «Ἐπιτάφιον». Τὰ Ἀπόστιχα ψάλλονται μόνον ὑπὸ τῶν ἱερέων. Εἶτα ὁ ἀριστερὸς χορὸς τὸ ἄργον Δοξαστικὸν «Σὲ τὸν ἀναβαλλόμενον»³⁹ καὶ «χαιρετοῦσι» τὸν Ἐπιτάφιον Χριστὸν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ πατέρες κατὰ τάξιν, μετανίζοντες ἕως γῆς.

Γίνεται Ἀπόλυσις καὶ σβήγουσιν ἅπαντα τὰ φῶτα. Ὁ «Ἐπιτάφιος» στολιζέται δι' ἀνθέων.

Τὸ ἑσπέρας μικρὸν Ἀπόδειπνον, ἄνευ «Χαιρετισμῶν».

6) ΟΡΘΟΣ

Σημαίνει ὡς ἐν τῷ Ἑσπερινῷ. Ὁ ἱερεὺς ποιεῖ Εὐλογητὸν ἔμπροσθεν τοῦ «Ἐπιταφίου». ⁴⁰ Θυμιᾶ ὡς εἴθισται εἰς τὸ «Ἐπακούσαι σου». Μετὰ τὸν Ἐξάψαλμον ἀνάπτει ὁ ἐκκλησιαστικὸς τὰ «λαδοκέρια» καὶ τὰς λαμπάδας. Μετὰ τὸ «Θεὸς Κύριος» καὶ τὰ Ἀπολυτίκια, ψάλλονται εἰς ἄργον μέλος τὰ καθίσματα καὶ ὁ κανὼν. Ἡ μὲν Α' καὶ Γ' ὠδὴ ὑπὸ τῶν ψαλτῶν ⁴¹ αἱ δὲ λοιπαὶ ὑπὸ διαφόρων (συντόμως). Ἡ Θ' ὠδὴ εἶναι «γεροντική». Θυμιᾶ ὁ ἱερεὺς. Ὁ δ' ἐκκλησιαστικὸς φέρων τὸν μανδύαν αὐτοῦ διανέμει κηρία τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἱερεῦσι.

Μετὰ τὸ τρίτον «Ἅγιος Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν» τίθεται Ἀνάγνωσις πλησίον τοῦ προσκυνηταρίου. Ὁ ἡγούμενος, οἱ ἱερεῖς καὶ διάκονοι εἰσέρχονται εἰς τὸ Βῆμα καὶ ἐνδύονται χρυσά ἄμφια. ⁴² Τότε διακόπτει ὁ τυπικάρης τὸν ἀναγινώσκοντα καὶ ἀνάπτουσι τὰς λαμπάδας τῶν ἅπαντες. Οἱ δὲ ἱερεῖς ἐξέρχονται διὰ τῆς Ὁραίας Πύλης ψάλλοντες τὰ ἐγκώμια. Ὁ διαβαστής, πλησίον τοῦ προσκυνηταρίου ἰστάμενος, στιχολογεῖ εἰς ἕκαστον τροπᾶριον ἕναν στίχον ἐκ τοῦ ΙΖ' καθίσματος τοῦ ψαλτηρίου. Ὁ δὲ ἡγούμενος θυμιᾶ τὸ Καθολικὸν εὐχόμενος εἰς ἕναν ἕκαστον τῶν ἀδελφῶν «Καλὴν Ἀνάστασιν!». Ἐμπροσθέν τοῦ προπορεύεται εἰς διάκονος καὶ ἕτερος ἀκολουθεῖ ὀπίσθεν αὐτοῦ.

Οἱ ἱερεῖς ἴστανται κύκλῳ τοῦ Ἐπιταφίου

ἔστραμμένοι πρὸς ἀνατολάς, ψάλλοντες ἐν ἐγκώμιον ἕκαστος, ἕως τοῦ τελευταίου διακόνου. Εἶτα πάλιν ὁ ἡγούμενος, καὶ οἱ λοιποὶ ἕως τέλους καὶ πάλιν ὁ ἡγούμενος καὶ οἱ ὑπόλοιποι διὰ τρίτην φοράν. Εἶτα οἱ χοροὶ ψάλλουσιν ἀντιφωνικῶς ὀλίγα καὶ πάλιν οἱ ἱερεῖς, ὡς ἀνωτέρω. Τὸ ἔσχατον τροπάριον λέγεται εἰς χρόνον ἀργότερον ὑπὸ τῶν ἱερέων καὶ ἀκολουθεῖ αἴτησις.

Ἡ αὐτὴ τάξις ἀκολουθεῖται καὶ εἰς τὰς ὑπολοίπους δύο στάσεις. Εἰς μὲν τὴν δευτέραν στάσιν θυμιᾷ ὁ Β' τῆ τάξει ἱερεὺς, εἰς δὲ τὴν τρίτην ὁ Γ'.

Τέλος ψάλλουσιν οἱ ἱερεῖς τὰ ἀργὰ Εὐλογητάρια⁴³ καὶ εἰσέρχονται εἰς τὸ Ἱερόν. Ἀκολουθοῦσιν οἱ Αἴνοι (ἐκ τῆς «Ἀθωνιάδος») καὶ ἡ ἀργὴ Δοξολογία (μουσική).

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς διανέμει εἰς διαφόρους πατέρας τὸν σταυρόν, ἕξαπτέρυγα κλπ. Γίνεται ἡ ἔξοδος καὶ περιφορὰ τοῦ «Ἐπιταφίου». Προπορεύεται εἰς μοναχὸς μετὰ μανδύου κρούων τὸ τάλαντον, ἀκολουθοῦσιν ἕτεροι φέροντες τὸν σταυρόν, τὰ δύο φανάρια καὶ τὰ δύο ἕξαπτέρυγα.⁴⁴ Εἶτα οἱ χοροὶ συνημμένοι ψάλλοντες τὸ ἀργὸν μέγα δοξαστικὸν «Τὸν ἥλιον κρύψαντα» (τοῦ Γερμανοῦ Ν. Πατρῶν).⁴⁵

Ἐπονται δύο μοναχοὶ μετὰ μανδύων φέροντες τὰ δύο εἰσοδικά, οἱ διάκονοι θυμιῶντες καὶ οἱ ἱερεῖς φέροντες ἄνωθεν τῶν κεφαλῶν αὐτῶν τὸν «Ἐπιταφίον» (μόνον τὸ ὕφασμα, ἄνευ τοῦ τραπεζίου).

Ὁ καμπανάρης σημαίνει πενθίμως τὸν μέγαν κώδωνα τῆς μονῆς, ὁ δὲ διαβαστῆς κανοναρχεῖ τὸ δοξαστικόν, προπορευόμενος τῶν ψαλτῶν.

Ποιοῦσι τρεῖς γύρους πέριξ τοῦ ναοῦ μετὰ στάσεων καὶ διαφόρων αἰτήσεων. Οἱ δύο ἐκκλησιαστικοὶ παραμένουσιν ἐν τῷ Καθολικῷ, ἐλέγχουσι τὰς κανδηλάς καὶ αἴρουσι τὸ τοῦ «Ἐπιταφίου» τραπέζιον.

Εἰς τὴν ἐπιστροφὴν οἱ ἱερεῖς ἴστανται ἐντὸς τῆς θύρας τοῦ νάρθηκος⁴⁶ καὶ ὑψοῦσι τὸν «Ἐπιτάφιον» ἕως ὅτου διέλθωσιν ἅπαντες ὑπ' αὐτόν, εἰσερχόμενοι εἰς τὸν ναόν. Οἱ ψάλλται ἴστανται πλησίον συνεχίζοντες τὸ δοξαστικόν. Ὁ εἰς ἐκκλησιαστικὸς θυμιᾷ τοὺς εἰσερχομένους δι' ἐπισήμου κατσίου μετὰ μανδηλίου χειρός, ὁ δ' ἕτερος, ἰστάμενος ἀπέναντι τοῦ πρώτου, ραίνει διὰ τοῦ μυροδοχείου τοὺς πατέρας.

Εἰσελθόντων ἅπάντων διακόπτεται τὸ δοξαστικόν, εἰσέρχονται οἱ ἱερεῖς εἰς τὸ Βῆμα διὰ τῆς Ὁραίας Πύλης, ψάλλοντες τὸ «Ὁ εὐσχήμων Ἰωσήφ», ἐνῶ οἱ τὰ εἰσοδικὰ φέροντες ἴστανται πρὸ τῶν δεσποτικῶν εἰκόνων. Οἱ ψάλλται καταλαμβάνουσι τὰ στασιδίδια των. Οἱ ἱερεῖς ποιοῦσι τρεῖς γύρους πέριξ τῆς Ἁγίας Τραπέζης καὶ ἐναποθέτουσι τὸν «Ἐπιτάφιον» εἰς τὴν φράσιν «κηδεύσας ἀπέθετο».

Ἔπονται ἡ Προφητεία καὶ ὁ «Ἀπόστολος» ὑπὸ τοῦ διαβαστοῦ καὶ τὸ Εὐαγγέλιον ὑπὸ τοῦ πρώτου

τῶν διακόνων, ὡς εἴθισται. Εἶτα Ἀπόλυσις καὶ διακοπή.

γ) ΩΡΑΙ, Α΄, Γ΄, ΣΤ΄, Θ΄

Λέγονται χῦμα καὶ ἄνευ διακοπῆς. Εἰς τὴν Θ΄ Ὁραν τίθεται εἰς τὸ προσκυνητᾶριον ἢ εἰκὼν «Εἰς Ἄδου Κάθοδος» ἕως τῆς Ἀποδόσεως τοῦ Πάσχα. Εἰς τὰ «Τυπικὰ» ἐπίσημος κόπανος, «σιδεράκι» καὶ τρεῖς στάσεις μεγάλοι κῶδωνες.⁴⁷ Ἀνάπτονται τὰ «λαδοκέρια», οἱ σταυροὶ ἅπαντες καὶ αἱ λαμπάδες.

δ) ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ ΜΕΤΑ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ
ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Γίνεται συλλεΐτουργον. Ἀρχομένου τοῦ Προσημιακοῦ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἀνάπτουσι γεντέκια καὶ ὄλον τὸν χορόν. Εἰς τὸ «Καὶ νῦν» εἰσοδος μετὰ Εὐαγγελίου. Προκείμενον οὐ λέγεται. Ὁ διαβαστῆς θέτει τὸ δισκέλιον ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον ἐστραμμένον πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἀναγινώσκει τὰς προφητείας. Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ σβήνουσι τὰ γεντέκια καὶ τὸν χορόν. Κατὰ τὴν τοῦ Δανιὴλ προφητείαν εἰς ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει τὰ γεντέκια, χορόν καὶ μικροὺς πολυελαίους, ὁ δ' ἕτερος τὰ ἐπίσημα κατσία. Ὁ διαβαστῆς ἐκφωνεῖ τοὺς στίχους καὶ, πρῶτος ὁ ἡγούμενος, εἶτα οἱ χοροὶ ἀντιφωνικῶς ψάλλουσιν τὸ ἐφύμνιον «Τὸν Κύριον ὑμνεῖτε».

Εἰς τὸ «Ὅσοι εἰς Χριστὸν» αἶρει τὸ δισκέλιον

ὁ διαβαστής, οἱ δὲ ἐκκλησιαστικοὶ θυμιῶσι φέροντες ἐπισήμους «ἀέρας».

Ἀκολουθῶς ὁ «Ἀπόστολος» ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον. Εἰς τὸ τέλος τούτου, ὁ διαβαστής ἐπιστρέφει εἰς τὸ στασιδίον του, ἄνευ μετανοίας τῶ ἡγουμένῳ. Εἶτα ὁ ἡγούμενος ἄρχεται ψάλλειν τὸ «Ἀνάστα ὁ Θεὸς» καὶ ἐν συνεχείᾳ οἱ χοροί, τοῦ διαβαστοῦ ἐκφωνοῦντος τοὺς στίχους ἐκ τοῦ στασιδίου αὐτοῦ.

Ὁ ἡγούμενος ψάλλων σκορπίζει δαφνόφυλλα ἐκ τινος πανερίου εἰς ὅλον τὸν ναόν. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς κρούει ἓνα κτύπον εἰς τὸ καθημερινὸν «σιδεράκι» εἰδοποιῶν τὸν καμπανάρην ὅπως σημάνῃ μίαν στάσιν μεγάλους κώδωνας.

Ἡ ὑπόλοιπος Θεία Λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ὡς εἴθισται.

Τράπεζα οὐ γίνεται. Τὰ δὲ δαφνόφυλλα παραμένουσιν εἰς τὸ δάπεδον τοῦ ναοῦ ἕως καὶ τὴν Λιτανεΐαν τῆς Διακαιησίμου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ Β' ΚΕΦΑΛΛΙΟΥ

1. Εἰς τὴν Μονὴν Μεγίστης Λαύρας ψάλλουσιν ἐκ παραδόσεως τὸ «Ἀνοίξω τὸ στόμα μου» —πλὴν ἑορτῆς Ὑπαπαντῆς— εἰς ἀπάσας τὰς τοῦ Τριωδίου Κυριακάς.

2. «Κατηχήσεις Ἁγίου Θεοδώρου Στουδίτου», ἐκδ. Σ. Σχοινᾶ, Βόλος 1975.

3. Τὸ Τυπικὸν τῆς Μεγίστης Λαύρας δὲν ὀρίζει κηροδοσίαν.

4. Εἰς τινὰς μονὰς ἢ παννυχὶς τελεῖται εἰς τὴν Λιτὴν. Σβήνουσι τὰ φῶτα εἰς τὸν κυρίως ναόν, κλείεται ἡ Βασιλικὴ Πύλη καὶ τοποθετοῦνται τὰ κόλλυβα ἔμπροσθεν τοῦ Χριστοῦ τῆς Λιτῆς.

5. Ἐπειδὴ εἰς τὴν Μονὴν Μεγίστης Λαύρας ὁ «Κουβαράς» εἶναι πολὺ μεγάλο βιβλίον ἀρχόμενον ἐκ τῆς τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου ἐποχῆς (10ος αἰών), τοποθετοῦσι δυσκῆλιον καὶ κηρίον εἰς ἓν τῶν τοῦ Καθολικοῦ παρεκκλησιῶν καὶ ἀναγινώσκουσιν ἅπαντες οἱ ἱερεῖς κατὰ τάξιν, φέροντες ἐπιτραχήλιον, ἐξ ἀρχῆς τῆς Ἀκολουθίας.

6. Εἰς τινὰς μονὰς ἀλλάσσουν τὰ κυριακάτικα καλύμματα (εἰς τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν τοῦλάχιστον) μετὰ τὴν εἴσοδον.

7. Εἰς τὴν τοῦ Γρηγορίου Μονὴν σημαίνουσι πενθίμως.

8. Τὰς Ἀναγνώσεις ὅρα εἰς τὸ «Τριώδιον».

9. Δὲν ἐκφωνεῖται ὑπὸ τοῦ ἱερέως, ὡς συνήθως γίνεται ἐν ταῖς ἐνορίαις ὅπου βεβαίως ὁ λαὸς δὲν γνωρίζει τὴν εὐχήν.

10. Ἐκτὸς τῶν τριῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς Καθαρᾶς Ἑβδομάδος, κατὰ τὰς ὁποίας ἐὰν τύχη ἐορταζόμενος Ἅγιος προβάλλεται τὴν Τυρινὴν ἐβδομάδα ἢ μετατίθεται ὅπου ἂν ὁ τυπικάρης βούληται.

11. Μετὰ τὸν Μέγαν Κανόνα δύναται, ἐὰν κρίνη οὕτως ὁ τυπικάρης, νὰ ἀναγνωσθῶσιν οἱ τῆς Θεοτόκου «Χαιρετισμοί».

12. Εἰς τὸν τοῦ Πρωτάτου ἀρχαῖον ναὸν καὶ ἀλλαχοῦ συνήθως ἐξέρχεται θυμιῶν πρὸ τοῦ λειτουργούντος ἱερέως ἕτερος ἱερεὺς φέρων ἐπιτραχήλιον καὶ κρατῶν σαντάνιον (ἐλλείψει διακόνου).

13. Ὑπάρχει συνήθεια ἢ ἀνάγνωσις τῶν Ὁρῶν ἀπὸ σήμερον νὰ γίνεται ἀνευ διακοπῆς, πλὴν ὅμως οὐχὶ εἰς ἀπάσας τὰς τοῦ Ἄθω μονάς.

14. Ἡ Ἀκολουθία τῶν «Χαιρετισμῶν» εἰς τὰ Ἀπόδειπνα τῶν τῆς Ἁγίας Τεσσαρακοστῆς Παρασκευῶν εἶναι νεωτέρα συνήθεια, διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἀρχαῖα Τυπικά οὐκ ἔχουσιν ἰδιαιτέραν διάταξιν περὶ ταύτης. Ἀναφέρονται ἀπλῶς τὰ συνήθη μικρὰ Ἀπόδειπνα. Λόγω τῆς διαδόσεως τῆς Ἀκολουθίας ταύτης ἐπεκράτησε καὶ ἐν Ἁγίῳ Ὁρει ἡ κροῦσις κωδῶνων, πλὴν οὐχὶ εἰς ἀπάσας τὰς μονάς. Αἱ τελευταῖαι ἀρκοῦνται εἰς τὸ σιδεράκιον.

15. Εἰς τὴν κρίσιν τοῦ τυπικάρη ἐναπόκειται τὸ ψάλλεσθαι τὸ ἀργὸν «Τῆ Ὑπερμάχῳ» εἰς ἐκάστην τῶν «Χαιρετισμῶν» Ἀκολουθίαν κατὰ τὰς Παρασκευὰς τῆς Ἁγίας Τεσσαρακοστῆς.

16. Πρὸβλ. «Τριώδιον» Ἀπ. Διακονίας.

17. «Τετραεαυγέλιον»: καλεῖται οὕτως ἡ συγκέντρωσις

τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων Ματθαίου, Μάρκου, Λουκά καὶ Ἰωάννου εἰς ἓν βιβλίον.

18. Τὸ τῆς Μεγίστης Λαύρας Τυπικὸν ὀρίζει ἑναρξιν τοῦ Βαθέος Ὁρθρου, τοῦ Μεγάλου Κανόνος καὶ τοῦ Ἀκαθίστου εἰς τὰς 5.00 (βυζαντινὴ ὥρα).

19. Πρβλ. «Τριώδιον», σελ. 296.

20. Εἰς τὴν Μεγίστην Λαύραν κρούουσι τρεῖς στάσεις κώδωνας μεγάλους.

21. Εὐρηνται εἰς τὰς κυκλοφοροῦσας μουσικὰς συλλογὰς Ἑσπερινοῦ (π.χ. «Μουσικὸς Θησαυρὸς Ἑσπερινοῦ», Ἅγιον Ὅρος 1931).

22. Μετὰ τὴν Λειτουργίαν καὶ Τράπεζαν γίνεται «παγκοινιά» (βλ. Μέρος Β', κεφ. ΣΤ') διὰ τοὺς σταυρούς. Εἶναι δὲ οὗτοι δύο κλάδοι δάφνης δεδεμένοι σχηματίζοντες σταυρόν. Ἐπίσης πληροῦσι δύο πανέρια δαφνοφύλλων διὰ τοὺς ἐκκλησιαστικούς.

23. Αἱ Ἀκολουθίαι τῶν Νυμφίων—οἱ Ὁρθροὶ δηλαδὴ Μ. Δευτέρας, Μ. Τρίτης, Μ. Τετάρτης, Μ. Πέμπτης—, αἱ τῶν Ἁγίων Παθῶν (Ὁρθρος Μ. Παρασκευῆς) καὶ τοῦ Ὁρθρου τοῦ Μ. Σαββάτου τελοῦνται ὡς «Βαθὺς Ὁρθρος». Εἰς τὰς ἐνορίας συνηθίζεται νὰ τελοῦνται τὸ ἑσπέρας τῆς παραμονῆς διὰ τὴν δυνατὴν προσέλευσιν τοῦ λαοῦ, πλὴν ὅμως εἰς τὰς ἱεράς μονὰς δέον νὰ φυλάττεται ἡ ὀρθὴ τάξις.

24. Τὰ Μεσονυκτικὰ τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος καταλιμπάνονται. Πλὴν ὅμως ἡ ἀκριβεστέρα τάξις ὀρίζει τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ συνήθους Μεσονυκτικοῦ, ἀλλὰ ἐν τῷ κυρίως ναῷ. Ὁ δὲ τυπικάρχης ἄς πράξῃ ὡς βούλεται.

25. Εἰς τὰς ἐνορίας συνηθίζουσιν οἱ ἱερεῖς, μᾶλλον ἐξ ἀγνωσίας τοῦ παπαδικοῦ κατσίου, νὰ θυμιῶσι διὰ τοῦ κατσίου τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ (τῆς χειρός). Ὅπου ὅμως ὑπάρχει παπαδικὸν κατσίον, ἄς γίνεται χρῆσις αὐτοῦ, ὡς ὀρθότερον.

26. Πρβλ. σημ. 21.

27. Διὰ τὴν τῶν Εὐαγγελίων τῆς Μ. Παρασκευῆς ἀνάγνωσιν οἱ ἱερεῖς εἰς τὸ "Ἅγιον Ὅρος οὐ φέρουσι φελώνιον. Εἰς τὸν ἀρχαῖον ναὸν τοῦ Πρωτάτου μάλιστα, τὸ ἐπιτραχήλιον εἶναι κοκκίνου χρώματος.

Τὸ κόκκινον χρῶμα τῶν ἀμφίων (σχεδὸν βυσσινί) κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους ἐθεωρεῖτο πένθιμον καὶ συνάμα πανηγυρικόν. Τὴν Μ. Πέμπτην, Μ. Παρασκευὴν καὶ Μ. Σάββατον αἱ ποδέαι εἰς τὸ Πρωτάτον εἶναι κόκκιναι. Ἀπὸ δὲ τὸν τοῦ Μ. Σαββάτου Ἑσπερινὸν οἱ ἱερεῖς φέρουσι χρυσοκόκκινα ἄμφια. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκφράζεται ἡ «χαρμολύπη» τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Τὰ μαῦρα ἄμφια, καλύμματα καὶ ποδέαι εἶναι καινοφανῆ —μόλις εἰς τὸ τέλος τοῦ προηγουμένου αἰῶνος ἐνεφανίσθησαν εἰς τὴν Ἀνατολήν— κατ' ἐπήρειαν τοῦ ὑπερβολικοῦ συναισθηματισμοῦ καὶ δραματισμοῦ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας.

28. Εἰς τὴν τοῦ Γρηγορίου Μοῆν τίθεται μετὰ τὸ τρίτον, πέμπτον καὶ ἑβδομον Εὐαγγέλιον.

29. Ἐκ τῆς «Ἀθωνιάδος» Π. Φιλανθίδου.

30. Ἐνθ. ἀνωτ. σημ. 21.

31. Ἐλλείψει διακόνου, ἱερέως τις μετὰ σαντανίου καὶ θυμιατοῦ, φέρων ἐπιτραχήλιον.

32. Ἐκ τοῦ 1864 ἔτους ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας Σωφρονίου τοῦ ἀπὸ Ἀμασείας, εἰσῆχθη ἡ ἔξοδος «Ἐσταυρωμένου» εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως καὶ εἰς τὰς κατὰ τόπους Ἐκκλησίας — κατὰ μίμησιν ἴσως τῶν Δυτικῶν Λιτανειῶν Ἐσταυρωμένων ἀγαλμάτων. Αὕτη ἡ τάξις ἐπικρατεῖ ἐσχάτως εἰς πολλὰς μονάς, ὡς καὶ εἰς τὸ Πρωτάτον. Πλὴν ὅμως ἡ συνήθεια αὕτη τῆς ἐξαιρετικῶς πομπώδους καὶ δραματικῆς ἔξόδου τοῦ Ἐσταυρωμένου σώματος, ἰδιαίτατα ὡς γίνεται σήμερον εἰς τὰς ἐνορίας, ἀπάδει πρὸς τὴν λιτότητα καὶ ἡγιασμένην ἀπλότητα τῆς Ὁρθοδοξίας (πρβλ. «Τυπικὸν τῆς ΜΤΧΕ», ἐκδ. Σαλιβέρου, σελ. 404).

Παρ' ὅλα ταῦτα, ἐφ' ὅσον ἡ μονὴ ἀκολουθεῖ αὐτὸ τὸ Τυπικόν, ὁ ἐκκλησιαστικὸς θέτει τὴν βάσιν τοῦ «Ἐσταυρωμένου» ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον μετὰ τὸ πέμπτον Εὐαγγέλιον καὶ τοποθετεῖ καινουργῆ κηρία ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ἅτινα καί-ουσι συνεχῶς, καὶ κατὰ τὰς Μεγάλας Ὁράς. Εἰς τὴν ἔξοδον γίνονται τρεῖς γῦροι περὶ τὴν βάσιν καὶ θυμιᾷ ὁ διάκονος σταυροειδῶς (ὡς εἰς τὰς 14 Σεπτεμβρίου). Μετὰ τὴν ἔξοδον ὁ ἐκκλησιαστικὸς θέτει εἰς τὸ προσκυνητᾶριον τὴν τῆς Σταυρώσεως εἰκόνα. Αἱ ἐπόμεναι Ἀναγνώσεις λέγονται πλησίον τοῦ προσκυνηταρίου, διὰ νὰ μὴ στρέφη ὁ ἀναγινώσκων τὰ νῶτα εἰς τὸν Σταυρόν.

33. Βλ. «Μουσικὸς Θησαυρὸς Ἑσπερινοῦ», Ἅγιον Ὅρος 1931.

34. Εἰς τινὰς μονὰς θυμιᾷ ὁ ἐκκλησιαστικὸς διὰ κατσίου ἄνευ κωδωνίσκων.

35. Ὁ Ἑσπερινὸς σημαίνει ὡς εἴθισται (9.00) ἡ ὀλίγον ἐνωρίτερον.

36. Εἰς τὸ Ὅρος τοῦ Ἁθωνος «Ἀποκαθήλωσις» τοῦ Ἑσταυρωμένου σώματος οὐ γίνεται, ὡς συνηθίζεται εἰς τὰς ἐνορίας, τὸ ὁποῖον εἶναι στοιχεῖον ἐντελῶς διάφορον τῆς Ὀρθοδόξου Παραδόσεως.

Ὁ «Ἑσταυρωμένος» εἰς τὸν τοῦ Πρωτάτου ναὸν κατὰ τὴν τῶν Μεγάλων Ὁρῶν Ἀκολουθίαν, βρίσκεται οὐχὶ εἰς τὸ κέντρον τοῦ ναοῦ, ἀλλ' ἔμπροσθεν τοῦ προσκυνηταρίου διὰ νὰ «χαίρετῶσιν» οἱ πατέρες. Ἀφοῦ τὸ «Ἐπιτάφιον σῶμα» κατατεθῆ, ὁ «Ἑσταυρωμένος» τοποθετεῖται ὀπισθεν τοῦ «Ἐπιταφίου» δι' ὅλον τὸν τοῦ Μ. Σαββάτου Ὁρθρον.

Εἰς ἐτέρας μονὰς ἐπιστρέφουσιν αὐτὸν ἀπλῶς εἰς τὸ Ἱερόν, πρὸ τοῦ Ἑσπερινοῦ.

37. Ὁ «Ἐπιτάφιος» δὲν τοποθετεῖται εἰς κουβούκλιον ἀλλ' ἐπὶ τραπεζίου ἀπλοῦ καὶ ὀλίγον ἐπικλινοῦς—διὰ νὰ φαίνεται ὁ «Ἐπιτάφιος»—κεκαλυμμένου διὰ λευκῆς ὀθόνης.

38. Βλ. «Μουσικὸν Ἀπάνθισμα» Ἰω. Πρωτοφάλτου, Κωνσταντινούπολις 1904 (ἐπανεξεδόθη).

39. Ἐκ τῆς «Ἀθωνιάδος» συνήθως.

40. Ὁ «Ἐπιτάφιος» χρησιμοποιεῖται ὡς Ἀγία Τράπεζα εἰς ὅλον τὸν Ὅρθρον.

41. Ἐκ τοῦ ἀργοῦ «Εἰρμολογίου» Πέτρου Πελοποννησίου, Κωνσταντινούπολις 1825 (ἐπανεξεδόθη).

42. Εἰς ὠρισμένας μονὰς ἀνάπτουσι τότε χορὸν καὶ μικροὺς Πολυελαίους, πλὴν ὅμως οὐχὶ εἰς τὸ Πρωτάτον.

43. Πέτρου Λαμπαδαρίου, Ἦχος πλάγιος Α' ἐκ τοῦ ΠΑ (ἦ ΚΕ).

44. Ταῦτα δὲν ἐξέρχονται ἐπὶ κονταρίων, ὡς συνηθίζεται εἰς τὸν κόσμον, ἀλλὰ κρατοῦνται ἐκ τῆς βάσεώς των.

45. Εὐρήται εἰς μουσικὰς συλλογὰς τοῦ Ἑσπερινοῦ (πρβλ. σημ. 33).

46. Αἱ ἐρωταποκρίσεις «Ἄρατε πύλας» κλπ. δὲν συνηθίζονται ἐν Ἀγίῳ Ὄρει, εἰ μὴ μόνον εἰς Ἐγκαίνια Ἐκκλησιῶν.

47. Ἐὰν εἰς τὴν μονὴν τεθησαύρισται θαυματουργὸν εἰκόνισμα τῆς Θεοτόκου (εἰς τὸ Ἱερὸν ἢ Παρεκκλήσιον), φέρεται, κατόπιν Παρακλήσεως, εἰς τὸν ἀριστερὸν κίονα τοῦ Καθολικοῦ ὑπὸ ἐνδεδυμένων ἄμφια ἱερέων. Τίθεται εἰς δισκέλιον μετὰ ἐπισήμου ποδέας καὶ «οὐρανίας», ἧτοι ἀλεξιβροχίου χρυσοῦ ἢ κοκκίνου. Παραμένει ἐν τῷ Καθολικῷ ἕως τῆς Λιτανείας τῆς Διακαινησίμου Ἑβδομάδος (πρβλ. Κεφ. Γ', Λιτανεία).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄

ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΑΡΙΟΝ

Κυριακή τοῦ Πάσχα

α) ΑΓΡΥΠΝΙΑ

Τὸ ἑσπέρας τοῦ Μεγάλου Σαββάτου κοσμεῖται πανηγυρικῶς ἢ ἐκκλησίᾳ καὶ τοποθετοῦνται καινὰ λαμπάδες εἰς τὰ μανουάλια, πολυελαίους καὶ χορόν.

Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἀγρυπνίας ἀναγινώσκονται «Αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων». ¹ Ὁ ἐκκλησιαστικὸς θέτει τὸ τῆς ἀναγνώσεως δισκέλιον εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν, ἀνάπτει τὸν φανὸν καὶ ποιήσας μετάνοιαν εἰς τὸν ἡγούμενον κρούει τὸ καθήμερινὸν «σιδεράκι».

Ὁ ἱερεὺς ποιεῖ Εὐλόγητόν καὶ ἄρχεται πρῶτος

ὁ ἡγούμενος ἀναγινώσκειν τὰ πρῶτα κεφάλαια. Ὁ τυπικάρης ὀλίγον ἀργότερον διακόπτει αὐτὸν διὰ νὰ συνεχίσῃ ἕτερος ἀδελφός κ.ο.κ.

Πληρωθέντων ἀπάντων τῶν κεφαλαίων τῶν «Πράξεων» ὁ ἱερεὺς λέγει «Δι' εὐχῶν» ἄνευ Ἀπολύσεως. Εἶτα σημαίνει ὁ ἐκκλησιαστικὸς τὸν μέγιστον τῆς μονῆς κώδωνα δωδεκάκις καὶ οὕτως ἄρχεται ἢ πρὸ τῆς Ἀναστάσεως Ἀκολουθία. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνάπτει τὰς λαμπάδας καὶ «λαδοκέρια» τῶν μανουαλίων καὶ διανέμει κηρία τοῖς ἀδελφοῖς.

Ψάλλεται ὁ Κανὼν «Κύματι θαλάσσης» ὡς εἰς τὸν προλαβόντα Ὁρθρον, ἦτοι ἀργῶς αἱ δύο πρῶται ὠδαὶ ἐκ τῶν ψαλτῶν, αἱ λοιπαὶ συντόμως ὑπὸ διαφόρων πλὴν τῆς Θ', ἢ ὅποια εἶναι «γεροντική».

Μετὰ τὴν τοῦ κανόνος συμπλήρωσιν ἄρχεται, πλησίον τοῦ προσκυνηταρίου, ἡ ἀνάγνωσις τοῦ λόγου τοῦ Ἁγίου Ἐπιφανίου Ἐπισκόπου Κύπρου «Τὶ τοῦτο; Σιγὴ πολλὴ ἐν τῇ γῆ».

Ὁ ἡγούμενος καὶ οἱ ἱερεῖς μετὰ τῶν διακόνων εἰσέρχονται εἰς τὸ Ἱερὸν Βῆμα καὶ ἐνδύονται πλήρη στολὴν, πανηγυρικὴν.

Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ σβήνουσιν ἅπαντα τὰ φῶτα καὶ κανδήλια τοῦ ναοῦ. Εἶτα ἀπέρχονται εἰς τὸν καθορισμένον τόπον ὅπου γίνεται ἡ τελετὴ τῆς Ἀναστάσεως² καὶ θέτουσι δισκέλιον μετ' ἐπισήμου ποδέας.

Ὁ τυπικάρης διακόπτει τὴν ἀνάγνωσιν ὅταν

έτοιμασθῶσιν οἱ ἱερεῖς. Ὁ ἡγούμενος ἐξέρχεται ἐκ τῆς Ὠραίας Πύλης ψάλλων «Δεῦτε λάβετε φῶς». Τὸ αὐτὸ ψάλλουσιν ἀπὸ μίαν φοράν καὶ οἱ χοροί. Ἐν συνεχείᾳ δύο ἀδελφοὶ (οὐχὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ) αἴρουν τὰ εἰσοδικὰ καὶ ἐξέρχονται μετὰ τῶν ἱερέων ψαλλόντων τὴν «Ἀνάστασίν σου Χριστὲ Σωτῆρ» καὶ φερόντων κηρία. Εἷς ἐξ αὐτῶν φέρει καὶ τὴν τῆς Ἀναστάσεως εἰκόνα. Ἔρχονται εἰς τὸν τόπον ὅπου γίνεται ἡ τελετή. Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ φροντίζουσι διὰ τὰ θυμιατὰ νὰ διατηρηθῶσιν ἀνημμένα εἰς ὄλην τὴν Ἀκολουθίαν καὶ Ἀγρυπνίαν.

Ἀρχομένου τοῦ «Χριστὸς ἀνέστη» ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου ὁ καμπανάρης σημαίνει τοὺς μεγάλους κώδωνας. Τὸ «Χριστὸς ἀνέστη» ψάλλεται δεκατρεῖς φορές. (Εἷς ἀργὸν μέλος, τὸ καλούμενον «ἀρχαῖον». Ἄν ὄχι καὶ τὰ δέκα τρία, τουλάχιστον τὸ Α' τοῦ ἡγουμένου καὶ τὰ τέταρτον καὶ πέμπτον τῶν χορῶν.)

Ψάλλεται τρεῖς ὑπὸ τῶν ἱερέων, τρεῖς ὑπὸ τῶν χορῶν, ἐξάκις ὑπὸ διαφόρων πατέρων καὶ τέλος, πάλιν ἅπαξ ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου, ἕως τὴν μέσσην, ὅ καὶ τελειώνει ὁ δεξιὸς χορός.

Εἶτα ἡ Μεγάλῃ Συναπτῇ καὶ εἰσέρχονται εἰς τὸ Καθολικὸν ψάλλοντες τὸν τῆς Ἀναστάσεως κανόνα, ὃν κανοναρχεῖ ὁ διαβαστής.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ δύο ἐκκλησιαστικοὶ ἀνάπτουσιν ἅπαντα τὰ κανδήλια, πολυελαίου, χορὸν κλπ. ὅ,τι δηλαδὴ φῶς ὑπάρχει εἰς τὸν ναόν.³ Εἰς τὴν

ἐπιστροφὴν τῆς πομπῆς, κινουσι τοὺς πολυελαίους ἅπαντας καὶ τὸν χορόν.

Ἐκάστη ὠδὴ τοῦ κανόνος φάλλεται ὑπὸ δύο ἱερέων, ὀρισθέντων ὑπὸ τοῦ τυπικάρη, οἵτινες καταλαμβάνουσι τὸ στασίδιον τῶν ψαλτῶν εἰς τοὺς χορούς.

Εἰς τὴν Α' ὠδὴν ὁ ἡγούμενος μετὰ δύο διακόνων —εἰς προπορευόμενος καὶ ἕτερος ἀκολουθῶν— θυμιᾷ τὸν ναόν. Φέρει οὗτος —καὶ οἱ διάκονοι— σταυρὸν μετὰ λαμπάδος εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα. Εἰς ἓνα ἕκαστον θυμιᾷ, λέγει: «Χριστὸς ἀνέστη», ὁ δὲ θυμιώμενος ἅπαντὰ: «Ἀληθῶς ἀνέστη».

Εἰς τὸ τέλος τῆς ὠδῆς γίνεται αἴτησις ὑπὸ τοῦ Α' διακόνου καὶ ἐκφώνησις ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου. Εὐθὺς ἄρχονται δύο ἕτεροι ἱερεῖς τὴν Γ' ὠδὴν καὶ ἐξέρχεται ὁ Β' τῇ τάξει ἱερεὺς διὰ νὰ θυμιᾷ μετὰ δύο διακόνων. Οὕτως, εἰς ἕκαστην ὠδὴν. Εἰς δὲ τὴν ΣΤ',⁴ ἀντὶ θυμιατοῦ, ὁ ἱερεὺς ἐξέρχεται φέρων μυροδοχεῖον καὶ ραίνει τοὺς πατέρας.

Εἰς τὸ Συναξάριον σημαίνει ὡς εἴθισται τὸ «σιδεράκι». Εἶτα ἡ ἐναρκτήριος Ἀκολουθία τοῦ Πάσχα, ἀντὶ Μεταλήψεως. Ἡ δὲ συγχωρητικὴ εὐχή, πρὸ τῆς Θείας Κοινωνίας.

Ἡ Θ' ὠδὴ μετὰ τῶν ἑξαποστειλαρίων φάλλεται ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου καὶ τοῦ Β' τῇ τάξει ἱερέως τῆς μονῆς.

Εἰς τοὺς Αἶνους στιχολογία οὐ φάλλεται, διότι «ἀργεῖ» τὸ ψαλτήριον ὄλην τὴν Διακαινήσιμον.

Εὐθὺς μετὰ τὸ «Αἰνεῖτε» τὰ τροπάρια μετὰ τῶν προτιθεμένων στίχων αὐτῶν.

Τὰ στιχηρὰ τοῦ Πάσχα ψάλλονται ὑπὸ τῶν ἱερέων, ἐξερχομένων ἐκ τοῦ Ἱεροῦ. Πρῶτος ὁ ἡγούμενος, φέρων τὸ μικρὸν Εὐαγγέλιον,⁵ ἵσταται εἰς τὸν Δεσποτικὸν Θρόνον. Εἶτα ὁ Β' ἱερεὺς, φέρων τὴν εἰκόνα τῆς Ἀναστάσεως, ἀσπάζεται τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ ἡγουμένου καὶ οὗτος τὴν τοῦ ἱερέως εἰκόνα καὶ ἀλληλοεύχονται. Εὐθὺς ὁ ἱερεὺς καταλαμβάνει τὸ ἐπόμενον πλησίον τοῦ θρόνου στασίδιον. Ἔρχεται ὁ Γ' ἱερεὺς μεθ' ἑτέρας εἰκόνας καὶ ἀσπάζεται ὁμοίως τὸν ἡγούμενον καὶ τὸν Β' ἱερέα καὶ καταλαμβάνει τὸ ἐπόμενον στασίδιον. Οὕτω ποιοῦσιν οἱ λοιποὶ ἱερεῖς μετ' εἰκόνων, οἱ διάκονοι μετὰ σταυρῶν ἢ ἑξαπτερύγων καὶ οἱ πατέρες (ἄνευ εἰκόνων) κατὰ τάξιν. Τέλος, οἱ προσκυνηταί. Ἴσταται δὲ ἕκαστος πλησίον τοῦ προηγουμένου κυκλικῶς εἰς τὰ τῶν δύο χορῶν στασίδια καὶ ἐξῆς, ἕως ὅτου ἀσπασθῶσιν ἅπαντες.

Μετὰ τὸ πέρας τῶν στιχηρῶν ὁ ἀριστερὸς χορὸς ψάλλει τὸ ἀργὸν δοξαστικὸν «Ἀναστάσεως ἡμέρα» τοῦ Μανουὴλ Χρυσάφου⁶ μετὰ τοῦ κρατήματος, διὰ τὸ ἐξοικονομηθῆ χρόνος διὰ τὸν ἀσπασμὸν.

Ἐν συνεχείᾳ ψάλλεται τρις τὸ «Χριστὸς ἀνέστη» καὶ ἀναγινώσκει ὁ ἡγούμενος ἐκ τοῦ Δεσποτικοῦ Θρόνου τὸν Κατηχητικὸν Λόγον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ψάλλεται τὸ τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου ἀπολυτίκιον

καὶ γίνεται Ἐπόλυσις. Ἀκολουθοῦσιν αὐτοῖς Ὁμοίως εἰς τὸν κυρίως ναὸν (ἐναρκτήριος Ἀκολουθία).

Ἀναγινωσκομένων τῶν Ὁμῶν σημαίνει ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἐν τάλαντον εἰς τρεῖς στάσεις περὶ τοῦ Καθολικοῦ. Διάφοροι πατέρες ἀναλαμβάνουσι τὴν κρούσιν τῶν «σιδερακίων» καὶ κοπάνων μετὰ τοῦ καμπανάρη κρούοντος τοὺς κώδωνας. Ἀρχομένου δηλαδὴ τοῦ τάλαντου, ἄρχονται ταυτοχρόνως κρούειν ἅπαντες τὰ «σιδεράκια», τοὺς κοπάνους καὶ τοὺς κώδωνας. Μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ τάλαντου, παύουσι καὶ οἱ λοιποὶ. Οὕτω ποιοῦσι καὶ διὰ τὰς ὑπολοίπους στάσεις τοῦ τάλαντου. Αὕτη ἡ τάξις ἀκολουθεῖται καθ' ὅλην τὴν Διακαινήσιμον Ἑβδομάδα.

Οἱ πολυέλαιοι οὐ σβήνονται εἰς τὰς Ὁμοίως, ἀλλὰ μετὰ τὸ «Ὁ Ἄγγελος ἐβόα» τῆς Λειτουργίας. Τὰ βημόθυρα ἀπὸ σήμερον ἕως τῆς Ἀγρυπνίας τῆς Κυριακῆς τοῦ Ἀντίπασχα (Θωμᾶ) δὲν κλείονται παντελῶς. Εἰς τινὰς μάλιστα μονὰς ἐκβάλλουσιν αὐτὰ καὶ φυλάττουσιν εἰς τὸν νάρθηκα.

Εἰς τὴν Λειτουργίαν ψάλλονται κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ τυπικάρη Ἀντίφωνα ἢ Τυπικά-Μακαρισμοί. Εἰς τὰ «Ὅσοι εἰς Χριστὸν» θυμιῶσι δύο ἐκκλησιαστικοὶ μετὰ κασιῶν ἐπισήμων καὶ «ἀέρων». «Κατηχούμενα» οὐ λέγονται, ἀλλὰ μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον ἄρχεται τὸ «Χερουβικόν». Κατὰ τὴν Μεγάλην Εἰσοδὸν κινοῦνται χορὸς καὶ πολυέλαιοι.

Κατὰ παλαιὰν τοῦ Ἀθῶνος παράδοσιν τὸ «Ὁ

Ἄγγελος ἐβόα» ψάλλεται ἔμπροσθεν τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνας τῆς Θεομήτορος εἰς τὸν ἀριστερὸν κίονα τοῦ Καθολικοῦ ἢ, ἐλλείψει τοιαύτης, εἰς τὴν τοῦ τέμπλου εἰκόνα. Ἐν συνεχείᾳ σβήνονται τὰ φῶτα ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν, πλὴν τῶν κανδηλῶν καὶ τῆς λαμπάδος τοῦ προσκυνηταρίου.

Πρὸ τῆς Θείας Κοινωνίας ἀναγινώσκει ὁ ἡγούμενος τὴν συγχωρητικὴν εὐχὴν. Εἰς τὴν Θείαν Κοινωνίαν προσέρχονται ἅπαντες. Ἔως νὰ μεταλάβωσι, ψάλλεται πολλάκις εἰς Γ' ἤχον τὸ «Σῶμα Χριστοῦ μεταλάβετε, πηγὴν ἁθανάτου γεύσασθε. Ἄλληλούϊα».

Οἱ πατέρες οὐ σβήνουσι τὰς λαμπάδας των ἕως τέλους τῆς Λειτουργίας, ὅποτε γίνεται ἡ ἀντιφώνησις μετὰ τοῦ ἡγουμένου «Χριστὸς ἀνέστη», «Ἀληθῶς ἀνέστη» (τρὶς), «Δόξα τῇ Ἁγίᾳ τριήμερῳ Αὐτοῦ ἐγέρσει», «Προσκυνοῦμεν Αὐτοῦ τὴν τριήμερον ἔγερσιν».

Εἰς τὴν Τράπεζαν μετὰ δύο εἰσοδικῶν, καὶ δύο κατσιῶν. Ὁ ἡγούμενος μετ' ἐπισήμου μανδύου καὶ ράβδου. Σημαίνουσι μεγάλοι κώδωνες.

Ἐντὶ τοῦ «Πάτερ ἡμῶν» τὸ «Φωτίζου, φωτίζου... Χριστὸς ἀνέστη... Κύριε ἐλέησον (γ')... «Εὐλόγησον». Ἐντὶ τοῦ «Εὐχαριστοῦμέν σοι», τὸ αὐτό.

Ὁ δὲ ἡγούμενος καὶ ὁ διαβαστὴς ἐντὶ τοῦ «Δι' εὐχῶν» λέγουσι «Χριστὸς ἀνέστη...». Γίνεται ὑψωσις με ὀλόκληρον τὸ πρόσφορον τῆς Θεοτόκου.

Ἐντὶ τοῦ «Μέγα τὸ ὄνομα» κλπ. λέγεται τὸ «Χριστὸς ἀνέστη», «Δόξα τῇ Ἁγία τριημέρῳ...» κλπ.

Ὁ Ἄρτος δὲν καταλύεται ἀλλὰ μόνον ἀσπάζονται αὐτὸν οἱ πατέρες καθημερινῶς ἕως καὶ τὴν Παρασκευὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Τὸ δὲ Σάββατον καταλύεται διότι ἅπαντα ἡ Διακαινήσιμος Ἑβδομάς ὡς ἡμέρα μία λογίζεται.

Μετὰ τὴν Τράπεζαν ἐπιστρέφουσιν εἰς τὸ Καθολικὸν ὄπου, κινουμένων τῶν πολυελαίων καὶ τοῦ χοροῦ, πολυχρονίζεται ὁ ἡγούμενος καὶ γίνεται τελεία Ἀπόλυσις.

6) ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ

Εἰς τὸ Μέγα Συνοδικὸν ἢ τὸ Ἡγουμενεῖον τῆς μονῆς οἱ ἱερεῖς, οἱ διάκονοι καὶ ὁ ἡγούμενος ἐνδύονται ἅπασαν τὴν ἱερατικὴν τῶν στολῆν καὶ ἀναγινώσκουσι τὴν Θ' Ὡραν (Ἐναρκτήριον).⁸

Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἀνάπτουσιν ἅπαντα τὰ φῶτα τοῦ ναοῦ καὶ κινουσι τοὺς πολυελαίους καὶ τὸν χορόν, ὡς ἐχθές.

Ὁ ἡγούμενος ποιεῖ εὐλογητὸν εἰς τὸ Συνοδικὸν καὶ ψάλλοντες τὸ ἄργον «Χριστὸς ἀνέστη» εἰσέρχονται εἰς τὸν ναόν, φέροντες κηρία. Οἱ δὲ ἐκκλησιαστικοὶ σημαίνουσιν εἰς τρεῖς στάσεις ἅπαντα τὰ σήμαντρα, ὡς ἐχθές.

Μετὰ τὰ δεκατρία «Χριστὸς ἀνέστη», ἡ μεγάλη Ἐκτενὴς καὶ τὰ Κεκραγάρια (ἄνευ στιχολογίας).

Εἰς τὸ «Κατευθυνθήτω» θυμιᾷ ὁ ἡγούμενος μὲ

δύο διακόνους καὶ εὐχεται τοὺς θυμιωμένους, ὡς ἐχθές.⁹

Τὰ δύο πρῶτα στιχηρά τῶν ψαλτῶν ἐκ τοῦ ἄργου Ἐκκλησιαστικῶν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ.¹⁰ Πρὸ τῆς εἰσόδου θέτει εἰς τῶν ἐκκλησιαστικῶν τὸ δισκέλιον τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὴν Λιτὴν διὰ τὸν διάκονον, ἐστραμμένον πρὸς ἀνατολάς.

Εἰσοδος μετ' Εὐαγγελίου καὶ Μέγα Προκείμενον. Εἶτα ἐξέρχεται ὁ διάκονος μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἐκ τῆς Ὠραίας Πύλης καὶ ὑπάγει εἰς τὴν Λιτὴν, προπορευομένων δύο εἰσοδικῶν. Οἱ ἱερεῖς μεφυλλάδια διασκορπίζονται εἰς τὰ στασίδια τοῦ ναοῦ.¹¹

Ὁ ἡγούμενος μετὰ τῶν δύο χορῶν ἵσταται εἰς τὴν Ὠραίαν Πύλην. Κάποιος ἐκ τῶν προτέρων εἰδοποιημένος μοναχὸς θέτει δισκέλιον ἔμπροσθεν τοῦ ἡγουμένου.

Ἀρχίζει ὁ ἡγούμενος μετὰ τῶν χορῶν τὸ «Ὀμηρικὸν» Εὐαγγέλιον «Ὁφρακε νοητέροις» (ποίημα τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου) εἰς ἦχον πλάγιον τοῦ Δ' ἕως τὸ τέλος τῆς Α' στάσεως. Ἐν συνεχείᾳ οἱ ἱερεῖς μετὰ τὴν σειρὰν ἀπὸ μίαν στάσιν εἰς διαφόρους γλώσσας. Τέλος ὁ διάκονος ἐκ τῆς Λιτῆς τὴν Α' στάσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Εὐαγγελίου «Οὔσης ὀψίας». Εἰς τὸ τέλος τῆς Α' στάσεως τοῦ διακόνου ὁ τυπικάρης κρούει ἅπαξ τὸ καθημερινὸν «σιδεράκι» καὶ εἰδοποιεῖ οὕτως τὸν καμπανάρην διὰ τὴν νὰ σημάνῃ μίαν στάσιν μεγάλους κώδωνας. Τὸ

αὐτὸ καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς Β' καὶ Γ' στάσεως.

Εἰς τὸ τέλος τῆς Δ' στάσεως τοῦ «Ὀμηρικοῦ» γίνεται κατάληξις καὶ ἀποσύρεται τὸ δισκέλιον τοῦ ἡγουμένου, οἱ δὲ χοροὶ ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰ στασίδια τῶν. Εἰς τὸ τέλος τῆς Δ' στάσεως τοῦ ἑκάστος τῶν ἱερέων ποιεῖ κατάληξιν καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ Ἱερὸν Βῆμα. Οὕτω ποιεῖ καὶ ὁ διάκονος ἐκ τῆς Λιτῆς, ὡς συνήθως. Οἱ χοροὶ ψάλλουσιν τὸ «Δόξα σοι Κύριε, δόξα σοι» καὶ ὁ καμπανάρης σημαίνει τὴν τετάρτην καὶ τελευταίαν στάσιν μεγάλων κωδῶνων, ὀλίγον περισσότερον χρόνον.

Ἀκολουθῶς τὰ «Εἶπωμεν πάντες», «Καταξίωσον», Πληρωτικά. Εἰς τὰ Ἀπόστιχα γίνεται ὁ ἀσπασμός, ὡς ἐχθές. Τὸ δοξαστικὸν τοῦ Μανουὴλ Χρυσάφου, ὡς προεγράφη. Μετὰ τὸν ἀσπασμὸν ἀνέρχονται πάντες εἰς τὸ Μέγα Συνοδικὸν ὅπου γίνεται ἡ Ἀπόλυσις, ἐκδύονται τὰς στολὰς τῶν οἱ ἱερεῖς καὶ ἀκολουθεῖ κέρασμα.¹²

Εἰς τὴν Τράπεζαν μεθ' ἐπισήμου μανδύου καὶ δύο εἰσοδικῶν. Σημαίνουνσι μεγάλοι κώδωνες.

γ) ΑΠΟΔΕΙΠΝΟΝ

Ἀπόδειπνον (Ἐναρκτήριος Ἀκολουθία) εἰς τὴν Λιτὴν. Σημαίνουνσιν ἅπαντα εἰς τρεῖς στάσεις, ὡς προεγράφη. Ἀνάπτουσιν ἅπαντα τὰ φῶτα τῆς Λιτῆς, πλὴν τοῦ πολυελαίου. Ἡ Βασιλικὴ Πύλη εἶναι κεκλεισμένη. Εἰς τὸ τέλος ὁ ἡγούμενος ἀναγιώσκει τὴν εὐχὴν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου.¹³

Τὸ Θεοτοκάριον καὶ ἡ Παράκλησις «σχολλάζουσι» καθ' ὅλην τὴν Διακαινήσιμον.

Δευτέρα τοῦ Πάσχα

Ἡ Ἀκολουθία ὡς ἐξῆς: σημαίνουσι ἅπαντα τὰ σήμαντρα εἰς τρεῖς στάσεις. Ὁ κανὼν ὑπὸ τῶν φαλτῶν καὶ διαφόρων πατέρων. Ἀνάπτουσι τὰ φῶτα ἅπαντα πλὴν τῶν πολυελαίων. Εἰς τοὺς Αἶνους καὶ τὸ Χερουβικὸν κινεῖται ὁ χορὸς.

Ἡ ἑβδομάς αὕτη ἔχει «Καθολικόν», ἧτοι ἡ Θεία Λειτουργία τελεῖται καθημερινῶς εἰς τὸ Καθολικόν τῆς μονῆς καὶ οὐχὶ εἰς παρεκκλήσιον. Θυμιᾶ ἐν κατσίον εἰς τὸ «Ὅσοι εἰς Χριστὸν» καὶ εἰς τὴν Τράπεζαν μεθ' ἑνὸς εἰσοδικοῦ, ἄνευ κωδῶνων.

ΛΙΤΑΝΕΙΑ

Εἰς τὸν πανίερον ναὸν τοῦ Πρωτάτου Καρυῶν πανηγυρίζει σήμερον ἡ θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Θεοτόκου «Ἄξιόν ἐστι». Ἀναγινώσκειται Εὐαγγέλιον τῆς Θεοτόκου εἰς τὸν Ὁρθρον καὶ ψάλλονται τροπάρια τοῦ Πάσχα καὶ τῆς Θεομήτορος εἰς τοὺς Κανόνας καὶ τοὺς Αἶνους. Εἶτα τὰ στιχηρὰ «Πάσχα ἱερὸν» (ἄνευ ἀσπασμοῦ) καὶ ἀργὴ Δοξολογία. Εἰς τὴν Λειτουργίαν Τυπικὰ καὶ Μακαρισμοί, «Ἄγιος ὁ Θεός», «Ἀπόστολος» καὶ Εὐαγγέλιον τῆς Θεοτόκου καὶ τῆς ἡμέρας. Ἀντὶ τοῦ «ὁ Ἄγγελος ἐβόα» τὸ «Ἄξιόν ἐστι» τοῦ Πρωτάτου ἐνώπιον τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνης, κρουομένων τῶν μεγάλων

κωδώνων τοῦ ναοῦ. Κοινωνικὸν Θεομητορικόν.

Μετὰ τὴν Λειτουργίαν ἀκολουθεῖ κέρασμα εἰς τὸ κτήριον τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος. Εἶτα ψάλλεται ἡ Παράκλησις καὶ ἄρχεται ἡ Μεγάλῃ Λιτανεία, διαρκείας τεσσάρων ἕως πέντε ὥρων.

Προηγείται ἱερεὺς τις μετὰ σκεύους πλήρους ἁγιασμοῦ ραντίζων τὴν ὁδὸν καὶ τὰ Κελλία ἐκ τῶν ὁποίων θὰ διέλθῃ ἡ ἱερὰ εἰκὼν, εἰς μοναχὸς κρούων τὸ τάλαντον, εἰς λαϊκὸς μετὰ τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν, πατέρες φέροντες τὸν σταυρόν, δύο ἑξαπτέρυγα, δύο φανάρια, δύο εἰσοδικὰ (ἕως ἑνὸς σημείου — λόγῳ βάρους), οἱ ψάλλται ψάλλοντες τὸν κανόνα τοῦ Πάσχα καὶ τῆς Θεοτόκου. Ἀκολουθοῦσιν οἱ ἱερεῖς μετὰ φελωνίου, ἐπιτραχηλίου καὶ κουκουλίου, καὶ δύο ἐξ αὐτῶν αἴρουσι τὴν ἱερὰν εἰκόνα. Εἰς μοναχὸς ἢ λαϊκὸς κρατᾷ ὑπὲρ τὴν εἰκόνα τὴν «οὐρανίαν».¹⁴

Ἡ Ἱερὰ Εἰκὼν ἐπισκέπτεται Κονάκια-Ἀντιπροσωπεῖα τῶν Μονῶν καὶ Κελλία τῶν Καρυῶν καὶ μὴ καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸν ναὸν αὐτῶν, ψαλλομένου τοῦ δοξαστικοῦ τοῦ Ἁγίου τοῦ ναοῦ, καὶ ἀναγινώσκεται τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἁγίου τοῦ ναοῦ. Εἶτα γίνεται αἴτησις ὑπὲρ τῶν ἐκεῖ οἰκούντων καὶ συνεχίζεται ἡ πορεία ἀφοῦ παρατεθῇ κέρασμα¹⁵ εἰς τοὺς πανηγυριστάς. Εἰς τὴν ὁδὸν γίνονται στάσεις καὶ ἀναγινώσκονται εὐχαὶ διὰ τοὺς κήπους καὶ τὰς ἀμπέλους, ἐπὶ ἀνομβρία κλπ.

Εἰς τὴν ἐπιστροφὴν κρούονται οἱ μεγάλοι κώδω-

νες. Οί δύο ἐκκλησιαστικοὶ ἔχουσιν ἀνημμένας λαμπάδας, «λαδοκέρια», σταυρὸν Ὁραίας Πύλης, γεντέκια, χορὸν καὶ μέγαν πολυέλαιον καὶ κινουῦνται οἱ δύο τελευταῖοι. Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ θυμιῶσι καὶ ραίνουσι τοὺς εἰσερχομένους εἰς τὸν νάρθηκα, ὡς καὶ ἐν τῇ ἐπιστροφῇ τοῦ «Ἐπιταφίου» (βλ. Μέρος Γ', Κεφ. Β').

Γίνεται αἴτησις (ὡς ἐν ταῖς τῶν ἀρχιερέων ὑποδοχαῖς, βλ. Μέρος Β'), πολυχρονίζεται ὁ Πρωτεπιστάτης (ἐὰν εἶναι ἱερεύς) καὶ γίνεται τελεία Ἀπόλυσις. Εἶτα οἱ ἐκκλησιαστικοὶ σβήνουσι τὰ φῶτα. Ἡ δὲ θαυματουργὸς εἰκὼν ἐπιστρέφει εἰς τὸ σύνθρονον τοῦ Ἱεροῦ Βήματος.

Ἀπασαί αἱ τοῦ Ἁθω μοναὶ ἔχουσι τυπικὸν νὰ λιτανεύωσι τὰς θαυματουργούς των εἰκόνας τῆς Θεοτόκου τὴν Δευτέραν ἢ Τρίτην ἢ ἄλλην ἡμέραν ἕως τοῦ Σαββάτου τῆς Διακαινησίμου, ποιῶντες ἁγιασμοὺς εἰς τοὺς κήπους κλπ.

Τρίτη τοῦ Πάσχα

Ἡ Ἀκολουθία ὡς ἐχθές. Εἰς τὴν Τράπεζαν ἐν εἰσοδικὸν τὴν πρωΐαν, ἀπλῶς ἄνευ εἰσοδικοῦ τὸ ἑσπέρας καὶ ἄνευ κωδωνοκρουσιῶν πρωΐαν καὶ ἑσπέρας.

Τετάρτη τοῦ Πάσχα

Πέμπτη τοῦ Πάσχα

Παρασκευὴ τοῦ Πάσχα

Κόλλυβα τῆς Θεοτόκου καὶ εἰκὼν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς πλησίον τῆς Ἀναστάσεως εἰς τὸ προσκυνητάριον.

Σάββατον τοῦ Πάσχα

Κυριακὴ τοῦ Ἀντίπασχα (Θωμᾶ)

Τελεῖται Ἀγρυπνία εἰς ἀπάσας τὰς τοῦ Ἁθωμονὰς εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Ὁρους ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ ὑπὸ τῆς Κυρίας Θεοτόκου. Αὕτη ὠράθη ὑπό τινος ὡς γυνὴ σαρώνουσα καὶ καθαρίζουσα πλέον τὸν τόπον ὅτι καιρὸς ἦν, ὡς ἀπήνητησεν ἐρωτηθεῖσα τί ποιεῖ ἐνταῦθα γυνὴ οὔσα. Καὶ οὕτως ἄφαντος γενομένη τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἀνεχώρησαν οἱ Τοῦρκοι.

Ψάλλεται μικρὸς Ἑσπερινός. Εἰς τὸ προσκυνητάριον ἢ εἰκὼν τῆς τοῦ Θωμᾶ Ψηλαφήσεως πλησίον τῆς Ἀναστάσεως.

Ἡ Ἀκολουθία τῆς Θεοτόκου ἐξ ἰδιαιτέρας φυλλάδος. Ἀνάπτει ἡμῖς χορὸς. Στιχολογίαι εἰς τὰ Κεκραγάρια καὶ Αἴνους, Προοιμιακός, «Μακάριος Ἀνὴρ», Ἐξάψαλμος, ψαλτήρια καὶ Δοξολογία, ὡς εἴθισται. Τάξις εἰς μικρὰς Δεσποτικὰς ἐορτάς.

Εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκάστης Ἀκολουθίας ψάλλεται τρίς τὸ «Χριστὸς ἀνέστη» ἕως τῆς Ἀποδόσεως τοῦ Πάσχα. Εἰς τὴν ἀρχὴν Μεσονυκτικοῦ καὶ Ἀποδείπνου τὸ «Χριστὸς ἀνέστη» (τρὶς) χῦμα ἀντὶ Τρι-

σαγίου. Τὰ ὑπόλοιπα Τρισάγια τῆς Ἀκολουθίας κανονικῶς. Εἰς μὲν τὰς καθημερινὰς Ἀπολύσεις ἢ «Τιμιωτέρα», εἰς δὲ τὰς ἑορτὰς μὲ κώδωνας, Κυριακὰς καὶ Πανηγύρεις τὸ «Φωτίζου, φωτίζου».

Ἀπὸ τὴν Δευτέραν τοῦ Θωμᾶ ἄρχονται αἱ Λειτουργίαι εἰς τὰ παρεκκλήσια, ποιοῦνται κόλλυβα εἰς κεκοιμημένους καὶ Ἁγίους, καταλιμπάνεται ἡ καθημερινὴ Ἀνάγνωσις καὶ ἡ Ἀκολουθία ἄρχεται ἐνωρίτερον, διὰ τὸ μῆκος τῆς ἡμέρας καὶ βραχὺ τῆς νυκτός.

Τὸ Σάββατον τοῦ Θωμᾶ ἀποσύρεται ἡ τῆς Ψηλαφήσεως εἰκὼν.

Τετάρτη Μεσοπεντηκοστῆς

Μία στάσις κώδωνες. Ἀνάπτουσι Σταυρὸς Ὁραίας Πύλης, «λαδοκέρια» καὶ λαμπάδες. Ἡ τῆς ἑορτῆς εἰκὼν πλησίον τῆς Ἀναστάσεως. Ἀπὸ τὴν Κυριακὴν ἕως τὴν Τετάρτην παρεμβάλλεται ἡ εἰκὼν τῆς Σαμαρείτιδος.

Τετάρτη τοῦ Τυφλοῦ

Ἀποδίδεται ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα. Ὁ Ἑσπερινός, τὸ Ἀπόδειπνον, ὁ Ὁρθρος καὶ αἱ Ὁραι Ἀναστάσιμα. Σημαίνουσιν πρὸ τοῦ Ἑσπερινοῦ, Ὁρθρου καὶ Θείας Λειτουργίας ἅπαντα τὰ σήμαντρα εἰς τρεῖς στάσεις, ὡς ἐν τῇ Διακαινησίμῳ Ἑβδομάδι. Δὲν ἀνάπτονται γεντέκια, χορὸς καὶ πολυέλαιοι.

Πέμπτη τῆς Ἀναλήψεως

Πρὸ τοῦ μικροῦ Ἑσπερινοῦ ἢ Θ' τοῦ Πάσχα. Ψάλλεται τὸ «Χριστὸς ἀνέστη» ἕως ὅτου προσκυνήσωσι πάντες τὴν τῆς Ἀναστάσεως εἰκόνα. Εἶτα αἶρεται καὶ τίθεται ἕως Ἀποδόσεως ἢ τῆς Ἀναλήψεως.

Τελεῖται Ἀγρυπνία. Ἀνάπτει ἡμῖς χορός. Τάξις ὡς εἰς μικρὰς Δεσποτικὰς ἑορτάς.

Σάββατον τῶν Ψυχῶν

Ὡς εἰς τὸ τοῦ Τριωδίου Ψυχосάββατον.

Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς

Τελεῖται Ἀγρυπνία. Ἡ εἰκὼν τῆς Πεντηκοστῆς εἰς τὸ προσκυνητᾶριον.

Δευτέρα Ἀγίου Πνεύματος¹⁶

Ἡ εἰκὼν τῆς Ἁγίας Τριάδος εἰς τὸ προσκυνητᾶριον. Σημαίνουσι τρεῖς στάσεις μεγάλοι κώδωνες. Ἡ στιχολογία τῶν Κεκραγαρίων καταλιμπάνεται (ἦτοι τὰ «Θοῦ Κύριε»). Ἀνάπτει ὄλος ὁ χορός. Εἴσοδος καὶ αἱ τρεῖς εὐχαὶ τῆς γονυκλισίας. Παράκλησις ἢ Θεοτοκᾶριον καταλιμπάνονται. Ἐπίσημος Τράπεζα μετὰ δύο εἰσοδικῶν καὶ κωδωνοχρουσιῶν.

Τὴν πρωΐαν ἐπίσημος κόπανος, «σιδεράκι» καὶ τρεῖς στάσεις μεγάλοι κώδωνες. Ὁ ἱερεὺς δὲν θυμῆ εἰς τὴν Α' ὠδὴν τῶν κανόνων διότι δὲν ἐλέχθη

Εὐαγγέλιον Ὁρθρου. Εἰς τὴν Θ' ὥδῃν ἀνάπτει ὁ χορὸς ἕως τοῦ τῆς Δοξολογίας Ἀσματικοῦ. Εἰς τοὺς Αἴνους κινεῖται.

Εἰς τὰς Ὁρας ἐν τάλαντον εἰς τρεῖς στάσεις, ἐπίσημος κόπανος, «σιδεράκι» καὶ τρεῖς στάσεις μεγάλοι κώδωνες. Πρὸ τοῦ Χερουβικοῦ ἀνάπτει ὁ χορὸς καὶ κινεῖται κατὰ τὴν Μεγάλην Εἴσοδον. Ἐπίσημος Τράπεζα μετὰ δύο εἰσοδικῶν καὶ κωδωνοκρουσιῶν.

Τὸ ἑσπέρας ἕως Ἀποδόσεως ἢ εἰκὼν τῆς Πεντηκοστῆς εἰς τὸ προσκυνητᾶριον.

Κυριακὴ Ἀγίων Πάντων

Δευτέρα Ἀγίων Πάντων

Ἀρχεται ἡ νηστεία τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. Ἐκάστην Δευτέραν, Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν ἡ τάξις τοῦ «Ἀλληλούϊα» (βλ. Μέρος Γ', Κεφ. Α', εἰς τὴν 15ην/11).

Κυριακὴ Ἀγιορειτῶν Πατέρων

Πανηγυρικὴ Ἀγρυπνία εἰς τὸ Πρωτᾶτον μετ' ἀρχιερατικοῦ συλλειτούργου. Ἡ Ἀκολουθία τῶν Ὁσίων Πατέρων ἐξ ἰδιαιτέρας φυλλάδος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ Γ' ΚΕΦΑΛΛΙΟΥ

1. Διαρκείας τεσσάρων περίπου ωρών.
2. Εἰς τὸν ἀρχαῖον ναὸν τοῦ Πρωτάτου ἢ τελετὴ τῆς Ἀναστάσεως γίνεται πλησίον τοῦ μεγάλου κωδωνοστασίου αὐτοῦ. Εἰς ἑτέρας μονὰς ἐξώθεν τοῦ Καθολικοῦ καὶ ἀλλαχοῦ εἰς τὸν νάρθηκα.
3. Οἱ φανοὶ τῆς Ἀναγνώσεως, Λιτῆς καὶ χορῶν «ἀργούσι» λόγῳ τῆς γενικῆς φωταψίας.
4. Εἴτε εἰς τὴν Γ' ὁδὸν.
5. Μικρὸν Εὐαγγέλιον: πρόκειται περὶ Τετραευαγγέλου μικροῦ σχήματος, ἐπενδεδυμένου διὰ πολυτίμου καλύμματος, χρυσοῦ ἢ ἀργυροῦ. Εὑρηνται πολλὰ ἀρχαῖα τοιαῦτα εἰς τὰ τῶν μονῶν σκευοφυλάκια.
6. Βλ. «Μουσικὸς Θησαυρὸς Λειτουργίας», Β' τόμος, "Ἁγίον Ὅρος 1931.
7. «Κατηχούμενα» οὐ λέγονται διότι εἰς τοὺς πρωτοχριστιανικοὺς χρόνους ὑπῆρχε συνήθεια νὰ βαπτίζωνται οἱ κατηχούμενοι αὐτὴν τὴν νύκτα, ὅποτε καὶ παρέμεναν εἰς τὸν ναόν. Ἄρα καὶ αἱ αἰτήσεις καὶ εὐχαὶ διὰ τοὺς κατηχουμένους ὅπως καὶ αἱ ἐκφωνήσεις διὰ νὰ ἀναχωρήσωσιν ἐκ τοῦ ναοῦ δὲν εἶχον θέσιν.

8. Εἰς τὸ Πρωτάτον ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ ἱερεῖς ἐνδύονται εἰς τὸ κτήριον τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος.

9. Ἀρχιερεὺς παρισταμένου, θυμιᾷ οὗτος κατὰ τὴν ἀρχαίαν βυζαντινὴν τάξιν, καθ' ἣν εἰς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἐθυμίων ὁ Πατριάρχης μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος τὸν ναόν.

Πλὴν ὅμως, μόνον εἰς τὸ Πρωτάτον, τὸ θυμιᾶν εἰς τὸν Ἑσπερινὸν τοῦ Πάσχα εἶναι τῶν διακόνων παλαιὸν προνόμιον. Θυμιῶσι δύο διάκονοι μετὰ «κιβωτῶν».

10. Δυστυχῶς, δὲν ἐπανεξεδόθη καὶ εἶναι σπάνιον βιβλίον.

11. Κατὰ παλαιὰν παράδοσιν τῶν τοῦ Ἁθῶνος ἱερῶν μοναστηρίων οἱ ἱερεῖς ἀναβαίνουν ἐπὶ τῶν θέσεων τῶν στασιδίων διὰ νὰ φαίνωνται καὶ ἀκούγονται καλύτερον.

12. Εἰς τὸ κτήριον τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, ὁ Πρωτεπιστάτης μετὰ τὸ κέρασμα διανέμει εἰς ἕκαστον τῶν παρευρισκομένων δύο κόκκινα αὐγά.

13. Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ Ἀποδείπνου οὐ γίνεται ἑδαφιαία μετάνοια ἀλλὰ μικρὰ (προσκυνητή). Γενικῶς καθ' ὅλην τὴν Διακαινήσιμον «ἀργοῦσιν» αἱ μετάνοιαι εἰς τὸν προσωπικὸν τῶν μοναχῶν κανόνα. Ἑδαφιαῖαι γίνονται μόνον ἐπὶ προσκυνήσει θαυματουργοῦ εἰκότος ἢ ἀγίου λειψάνου.

14. «Οὐρανία»: ὀμβρέλλα χρυσῆ ἢ κοκκίνη. Αἱ βυζαντιναὶ αὐτοκράτειραι εἶχον δικαίωμα φέρειν ὀμβρέλλαν χρυσὴν ἢ κοκκίνην εἰς τὸ Βυζάντιον. Κυρίαί τινές τῆς Αὐλῆς ἔφερον μὲν ὀμβρέλλαν, πλὴν ὅμως ἄλλου χρώματος. Ὁ ναὸς δὲν ἐπετρέπετο νὰ φέρῃ ὀμβρέλλαν, ἀλλ' ἤρκειτο εἰς τὰ χονδρὰ ἐπανωφόρια. (Βλ. σχῆμα εἰς τὸ Παράρτημα.)

Ἡ δὲ Κυρία Θεοτόκος, ὡς Βασίλισσα οὐρανοῦ καὶ γῆς, φέρει τὴν αὐτοκρατορικὴν «οὐρανίαν» κατὰ τὰς λιτανεῖας τῶν εἰκόνων τῆς.

15. Τὸ κέρασμα καθ' ὅλην τὴν Διακαινήσιμον εἶναι τυρός, ἄρτος, αὐγά καὶ οἶνος ἐρυθρός.

16. Σημαίνει ἡμισεῖαν ὥραν ἐνωρίτερον (8.30 Βυζαντινὴ ὥρα). Ὁ Ἑσπερινὸς γίνεται τὸ ἑσπέρας καὶ οὐχὶ μετὰ τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν, ὡς εἴθισται ἐν ταῖς ἐνορίαις.

ΜΕΡΟΣ Δ΄
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

«Άγιος ὁ Ναός σου, θαυμαστός
ἐν δικαιοσύνη...»

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΗ ΕΙΣ ΤΟ
 ΙΕΡΟΝ ΤΟΥ ΠΑΝΣΕΠΤΟΥ ΝΑΟΥ
 ΤΟΥ ΠΡΩΤΑΤΟΥ ΚΑΡΥΩΝ ΠΕΡΙ
 ΤΟΥ ΠΟΤΕ Ο ΙΕΡΕΥΣ ΕΞΕΡΧΕΤΑΙ
 ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟΝ
 ΤΟΥ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ

ΗΧΟΣ

Ἄπο τοῦ:

Α'	Ταύτην οὖν κατέχοντες...
Β'	οὕτω Παρθένος ἔτεκεν...
Γ'	ἀλλ' ἑκατέρας οὐσίας...
Δ'	τοῖς ὤμοις ἀναλαβών...
πλ. Α'	Ἡ θάλασσα μετά...
πλ. Β'	καὶ φύσει γινόμενος...
Βαρὺς	ἀκατάληπτος ἐστί...
πλ. Δ'	διό τέλειον αὐτόν...

ΜΗΝ

Ἄπο τοῦ:

Σεπτ. 1η	τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ...
8η	οὐρανὸν ἔμψυχον ἐν...
13η	Σήμερον διὰ πιστὸν Βασιλέαν...
14η	τὰ ἐν ξύλῳ λύσαι πάθη...
15η	τὸ ἐκ Θεοῦ αἰτουμένη...
Ἵουλ. 26η	Πρόφθασον ἄχραντε...
Νοεμ. 8η	Ἐποπτανομένη ἀγιάζει...
21η	τὰ οὐράνια πάντα ἐξέστησαν...
30η	καὶ Μάγοι πορεύεσθε ἰδεῖν...
Δεκ. 6η	ὄνπερ καὶ κύψασα δουλικῶς...
12η	περιφρουρήσαι καὶ σώσαι...
25η	Ἀπεγράφησαν οἱ λαοί...
25η ἑσπ.	τὸν καθήμενον διὰ παντός...

Ἰαν. 1η οὐκ ἐβδελύξατο σαρκός...
 6η Ὑπέκλινας κάραν... (ΑΡΧΗ)
 6η ἔσπ. Ἄλλ' οἶδα σὲ Θεόν προαιώνιον...
 11η (ΑΡΧΗ)

Φεβ. 2α καὶ τοῦτον ἀγκάλαις...
 Μαρ. 25η τὶ οὖν ἴσταμαι καὶ οὐ λέγω...
 Ἰουν. 24η Θαυμάσασα ἡ Μήτηρ...
 Αὐγ. 6η Μὴ φέροντες ὄραν...
 15η Περιφρουρῆσαι καὶ σῶσαι...

Τετ. τῆς Μεσονηστησίμου: καὶ δεινὴ μοι ρομφαία...
 Τετ. τῆς Ε' ἐβδ. τοῦ Μ. Καν.: ὁ ἐξ αὐτῆς σαρκωθῆναι...
 Ἀκαθίστου: Ὅτι Ἀρχάγγελος Παρθένω...
 Λαζάρου: Αὐτῷ προσυπαντήσωμεν...
 Βαίων: Σήμερον ἡ χάρις... (ΑΡΧΗ)
 Βαίων ἔσπ.: Ἰουδαῖοι ἐβλασφήμουν...
 Μεγάλη Β': ἀλλ' αὐτὸς καταλιπὼν...
 Μεγάλη Γ': ἵνα στῆς ἐκ δεξιῶν...
 Μεγάλη Δ': Τοῖς ὡσὶν ἠχηθεῖσα...
 Μεγάλη Ε': ὄντως ἐχιδνῶν υἱός...
 Μεγάλη ΣΤ': ξύλω κατακρίνεται...
 Θωμᾶ: ἐξ ἧς ἰάθη τὸ μέγα...
 Τετ. τῆς Μεσοπεντηκοστῆς: (ΑΡΧΗ)
 Ἀναλήψεως: ὁ τοὺς Μαθητὰς καί...
 Πεντηκοστῆς: Ἅγιος Ἀθάνατος...
 Πεντηκ. ἔσπ.: ὁ πανταχοῦ παρών...
 Ἀξιόν ἔστι (11η Ἰουν.): τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης...
 Σκέπη Θεοτόκου: ὅθεν καὶ ἡμεῖς σήμερον...

ΠΙΝΑΞ
ΕΠΕΞΗΓΗΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ

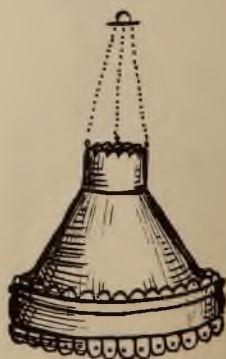
Τάλαντον

Λουσέρνα

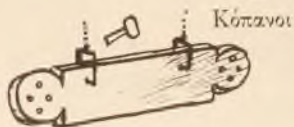
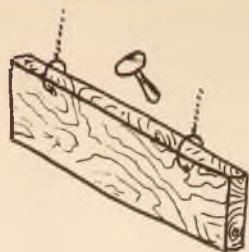
Φανάριον

Φανός

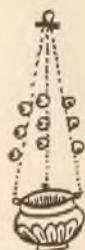
Μανδύας

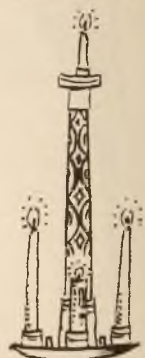
Κόπανοι

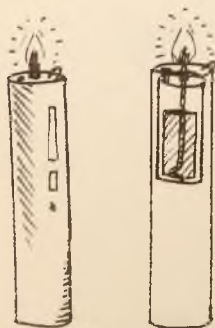
«Σιδεράκι»

Παπαδικόν κατσίον

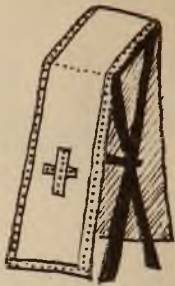

Μέγα Μανουάλιον

«Λαδοκέρτι»

Κηρίον βηρυθίων

Δισκέλιον

Δρακόντιον

Φιάλη Ἀγιασμοῦ

Δρακόντιον

Φιάλη Ἀγιασμοῦ

Κασίον (καθημερινόν)

Κασίον (ἐπίσημον)

« Ἄηρ »

Θυμίαμα δι' ἐπίσημου κασίου

Μανδήλιον χειρός

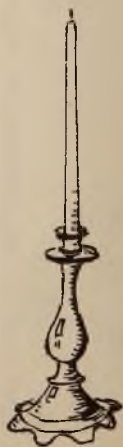
Θυμίαμα
διὰ καθημερινῷ κατσίῳ

Τραπεζάκιον

«Σταυρός»

Σανδάνιον

«Κιβωτός»
 Ἱερᾶς Μονῆς
 Σίμωνος Πέτρας

«Χαζράνιον»
 ἢ Ράβδος

«Εύλον» διὰ τὸ
 ἀνάπτειν τὸν Πολυέλαιον

Κανδήλοπάρτης

Σφηστήρ

Χριαλίσ

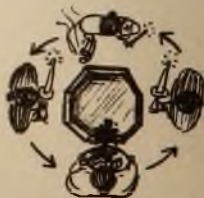
Ἄρτοκλασία

Φιάλη ἐξωτερική

Τὰ τοῦ Εὐχελαίου

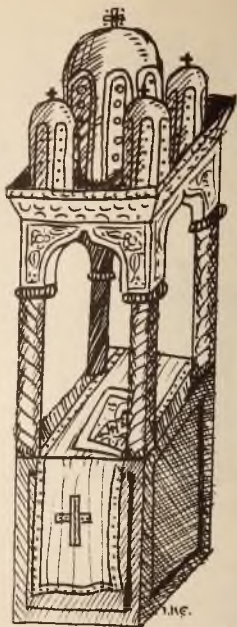
Διάταξις Ὑψώσεως
Τιμίου Σταυροῦ

«Οὐρανία»

Μικρὸν Εὐαγγέλιον
τῆς Ἀναστάσεως

Προσκυνητάριον φορητῶν εἰκόνων

ΠΙΝΑΞ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ ΕΟΡΤΑΖΟΜΕΝΩΝ ΛΗΓΩΝ

	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	ΜΑΡΤΙΟΣ	ΑΠΡΙΛΙΟΣ	ΜΑΙΟΣ	ΙΟΥΝΙΟΣ	ΙΟΥΛΙΟΣ	ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ
1	ΑΓ Β.Ο.	Δ(ΠΡ)	-	-	-	-	ΔΞ	Β.Ο.	Β.Ο.	Β.Ο.	Δ	-
2	- (ΠΡ)	ΑΓ	-	-	Β.Ο.	-	ΔΞ	Δ	Δ	Δ	Δ	-
3	- (ΠΡ)	-	-	-	-	-	-	-	Δ	Δ	ΔΞ	-
4	- (ΠΡ)	-	-	-	-	Β.Ο.	-	-	Δ	-	Δ	Β.Ο.
5	- (ΠΡ)	Δ	-	-	-	-	Β.Ο.	- (ΠΡ)	Δ	-	-	Β.Ο.
6	ΑΓ	-	Δ	-	Δ	-	-	ΑΓ	ΔΞ	ΔΞ	Δ	ΑΓ
7	Β.Ο.	-	-	-	Δ	-	Δ	-	Δ	Δ	Δ	-
8	-	Δ	-	-	ΑΓ	Δ	ΔΞ	-	ΑΓ	Δ	ΑΓ	-
9	Δ	Δ ΒΚΣ	Β.Ο.	-	Δ	-	-	-	Δ	ΔΞ	-	Β.Ο.
10	Δ	ΑΓ	-	Β.Ο.	ΔΞ	-	-	-	Δ	Δ	-	Δ
11	Β.Ο.	Δ	-	-	-	Β.Ο.	Β.Ο.	-	Δ	-	Δ	Δ
12	-	-	-	-	Δ	Δ	-	Δ	ΑΠΟΔ.	Δ	Δ	ΑΓ
13	Δ	Δ	-	-	-	-	ΔΞ	ΑΠΟΔ.	Β.Ο.	Δ	ΑΓ	Δ
14	ΑΠΟΔ.	Δ	-	-	-	Δ	-	- (ΠΡ)	ΑΓ	Δ	ΔΞ	-
15	Δ	-	-	-	Δ	-	Δ	ΑΓ	Δ	-	Δ	ΔΞ
16	ΔΞ	-	-	-	-	-	-	-	Δ	Δ	ΔΞ	-
17	ΑΓ	Δ	-	-	-	Δ	ΔΞ	-	-	-	Δ	ΔΞ
18	Β.Ο.	-	-	-	-	-	-	-	-	ΔΞ	Δ	-

	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	ΜΑΡΤΙΟΣ	ΑΠΡΙΛΙΟΣ	ΜΑΙΟΣ	ΙΟΥΝΙΟΣ	ΙΟΥΛΙΟΣ	ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ
19	Δ	-	-	-	-	Δ	-	-	-	-	-	-
20	Β.Ο.	-	-	-	-	-	ΔΞ	-	Δ	Δ	-(ΠΡ)	Δ(ΠΡ)
21	Δ	-	-	-	ΑΓ	-	-	-	ΑΠΟΔ	Δ	ΑΓ	-(ΠΡ)
22	Δ	-	-	-	-	-	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ(ΠΡ)
23	Δ	-	-	ΑΓ	-	-	Δ	-	ΔΞ	ΔΞ	-	Δ(ΠΡ)
24	-	Β.Ο.	-(ΠΡ)	-	Δ	ΑΓ	Δ	-	Δ	Δ	Δ	-(ΠΡ)
25	Β.Ο.	-	ΑΓ	ΔΞ	Β.Ο.	-(ΜΘ)	ΔΞ	ΔΞ	Δ	Δ	Β.Ο.+ ΑΓΙΟΔ	ΑΓ
26	-	-	-	-	-	-	Δ	Δ	ΑΓ	ΑΓ	-	ΔΞ
27	Β.Ο.	-	-	-	-	-	ΑΓ	-	Δ	Δ(ΜΘ)	Δ	Δ
28	Δ	-	-	-	-	-	-	ΑΠΟΔ	Δ	-	Δ	-
29	Δ	-	-	-	-	ΑΓ	-	ΑΓ	Δ	-	-	Δ
30	ΑΓ	-	-	ΔΞ	-	ΔΞ	-	-(ΜΘ)	Δ	Δ	ΑΓ	-
31	Δ	-	-	-	-	-	Δ(ΠΡ)	ΔΞ	-	-	-	ΑΠΟΔ

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΑΙ

ΑΓ: ΑΓΡΥΓΙΝΙΑ

Β.Ο.: ΒΑΘΥΣ ΟΡΘΡΟΣ

ΔΞ: ΔΟΞΟΛΟΓΙΑ

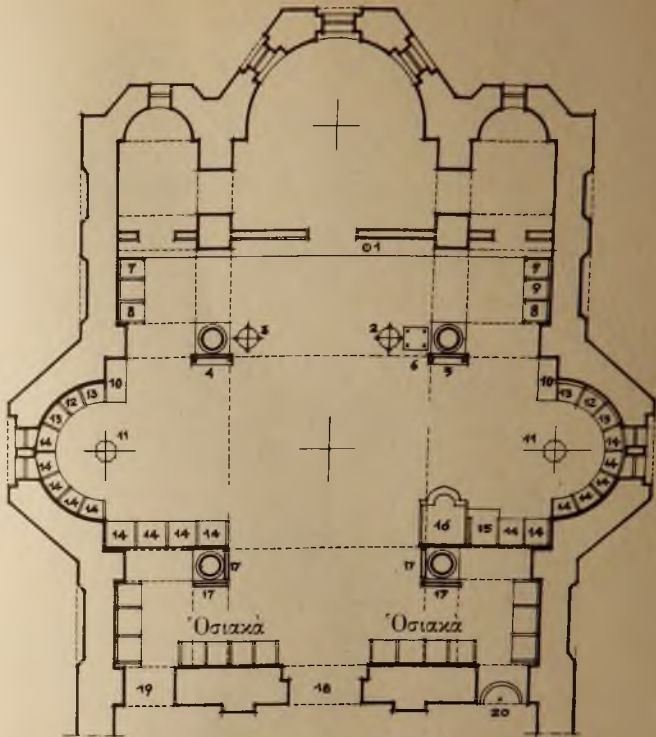
Δ: ΔΟΞΑΣΤΙΚΟ (ΣΤΟΝ ΕΣΠΕΡΙΝΟ)

ΑΠΟΔ.: ΑΠΟΔΟΣΗ

(ΠΡ): ΠΡΟΕΟΡΓΙΑ

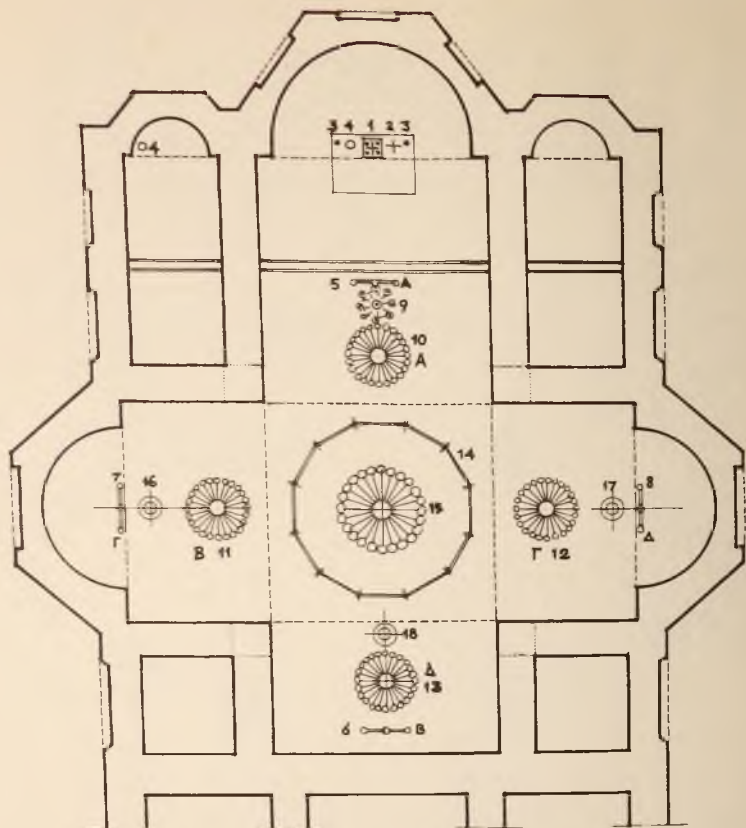
(ΜΘ): ΜΕΘΕΟΡΓΙΑ

ΚΑΤΟΨΕΙΣ ΝΑΟΥ

ΣΧ. Α΄ ΚΥΡΙΩΣ ΝΑΟΣ - ΔΑΠΕΔΟΝ

1: Κερί βημοθύρων	11: Ἀναλόγιον
2: Μανουάλι Χριστοῦ	12: Ψάλτης Α καὶ Β
3: Μανουάλι Παναγίας	13: Ψάλται
4: Προσ. θαυματουργοῦ Παναγίας	14: Στασίδια
5: Προσ. Ἁγίου	15: Στασίδιον Γέροντος
6: Προσκυνητάριον	16: Ἀρχιερατικὸς θρόνος
7: Στασίδιον ἐφημερίου	17: Προσκυνητάρια
8: Στασίδιον διαβαστοῦ	18: Βασιλικὴ Πύλη
9: Στασίδια ἐκκλησιαστικῶν	19: Β. Πύλη λιτῆς
10: Βιβλιοθήκη	20: Ἀγιασμός

ΣΧ. Β' ΚΥΡΙΩΣ ΝΑΟΣ - ΠΟΛΥΕΛΑΙΟΙ

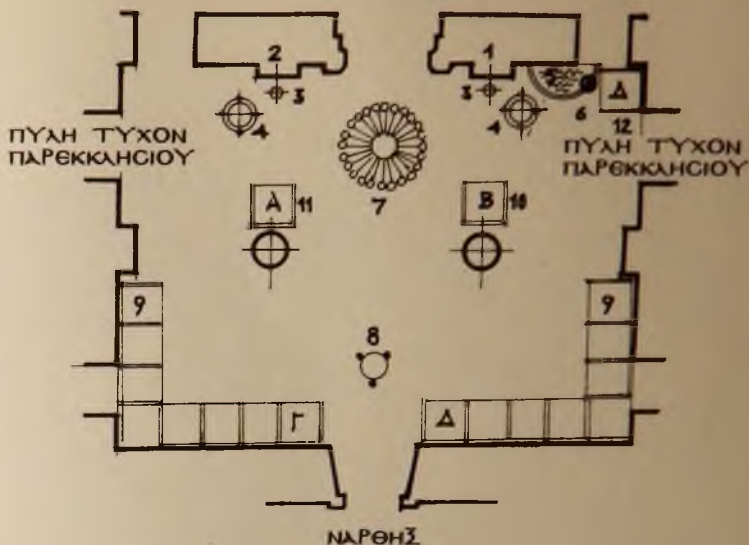
1: Ἀρτοφόριον	10: Πολυέλαιος Α
2: Σταυρός εὐλογίας	11: Πολυέλαιος Β
3: Σαντάρι	12: Πολυέλαιος Γ
4: Λουτέρινα	13: Πολυέλαιος Δ
5: Σταυρός Α	14: Χορός
6: Σταυρός Β	15: Κεντρικός πολυέλαιος
7: Σταυρός Γ	16: Φανός ἀναγνώσεως
8: Σταυρός Δ	17: Φανός ἀναγνώσεως
9: Πολυκάνδηλον (ἔχει ἀπαραίτητον)	18: Φανός ἀναγνώσεως

ΣΗΜ: Οἱ πολυέλαιοι Α, Β, Γ δὲν εἶναι ἀπαραίτητοι ὅταν ὁ χώρος δὲν ἐπαρκῇ.

Ὁμοίως καὶ διὰ τοὺς σταυροὺς Γ καὶ Δ.

ΚΥΡΙΩΣ ΝΑΟΣ

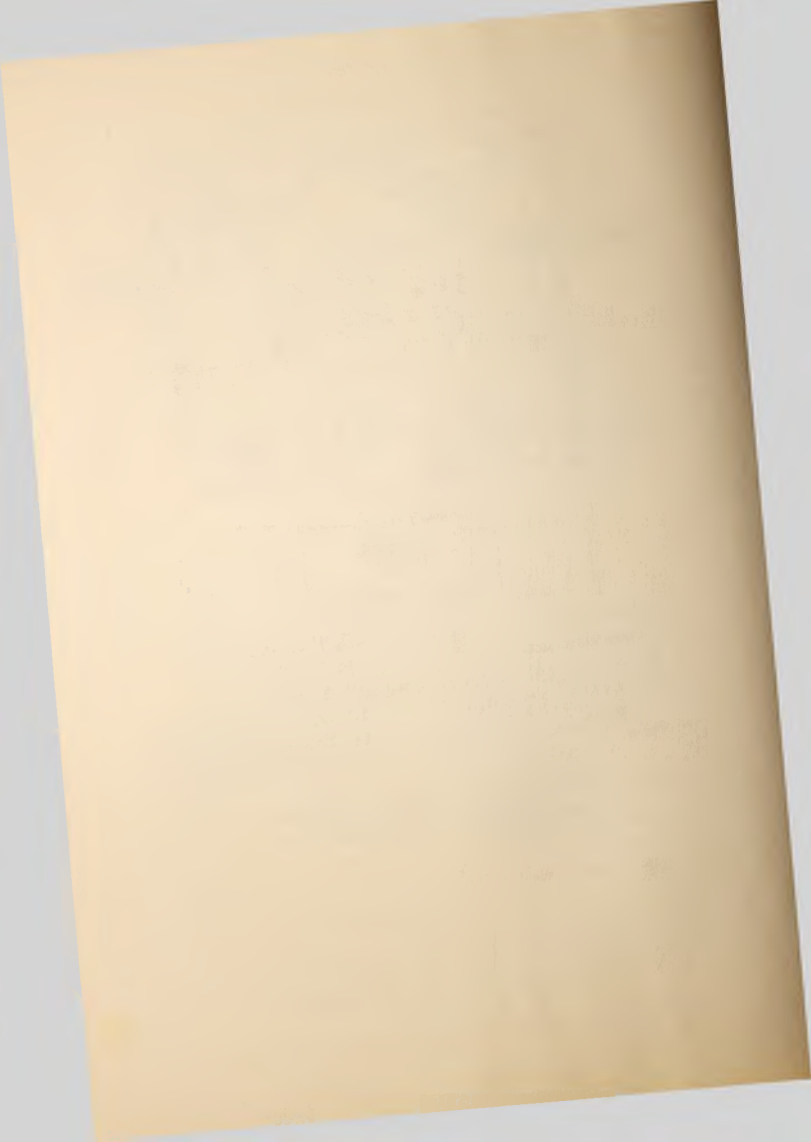
ΒΑΣ. ΠΥΛΗ

ΣΧ. Γ' ΛΙΤΗ

1: Εικών Χριστού	7: Πολυέλαιος λιτήρ
2: Εικών Θεοτόκου	8: Φανάρι λιτήρ
3: Δρακόντιο	9: Στασίδια
4: Μανουάλι με γεντέκι	10: Στασίδι προεξάρχοντος
5: Άγιασμός	11: Στασίδι εφημερίου
6: Φανός	12: Στασίδι διαβαστοῦ

ΣΗΜ: Τὰ στασίδια Α καὶ Β δυνατόν, ἐλείψῃ, χώρου
νὰ ἀντικατασταθοῦν ἀπὸ τὰ στασίδια Γ καὶ Δ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	13
Είσαγωγή	15
ΜΕΡΟΣ Α΄	
ΓΕΝΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄. Τάξις καθημερινή	
α) Μεσονυκτικόν	23
β) Ὅρθρος — Α΄ Ὡρα	25
γ) Ὡραι Γ΄, ΣΤ΄	27
δ) Θεία Λειτουργία εἰς παρεκκλήσιον	28
ε) Ὡρα Θ΄ — Ἑσπερινός	32
στ) Ἀπόδειπνον	35
ζ) Περὶ Θεοδοκαρίου καὶ Παρακλήσεως	36
Σημειώσεις	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄. Τάξις Ἀκολουθιῶν Σαββάτου	
α) Ὡρα Θ΄ — Ἑσπερινός (Παρασκευὴ ἑσπέρας)	51
β) Ἀπόδειπνον (Παρασκευὴ ἑσπέρας)	52
γ) Μεσονυκτικόν	52
δ) Ὅρθρος — Α΄ Ὡρα	52
ε) Ὡραι Γ΄, ΣΤ΄ — Θεία Μετάληψις	52
στ) Θεία Λειτουργία, κόλλυβα κεκοιμημένων	53
Σημειώσεις	56
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄. Τάξις Ἀκολουθιῶν Κυριακῆς	
α) Ὡρα Θ΄ — Ἑσπερινός (Σάββατον ἑσπέρας)	59
β) Ἀπόδειπνον	63
γ) Μεσονυκτικόν	63
δ) Ὅρθρος — Α΄ Ὡρα	64
ε) Ὡραι Γ΄, ΣΤ΄	68

στ) Θεία Λειτουργία Κυριακῆς	69
ζ) Ἀκολουθία Τραπέζης (Ἰψώσις Θεοτόκου)	70
η) Ὡρα Θ' - Ἑσπερινὸς Δευτέρας (Κυριακὴ ἑσπέρας)	72
Σημειώσεις	73

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'. Τάξις γενομένη ἐπὶ Ἁγίῳ τιμωμένῳ
δι' Ὁρθροῦ Βαθέως

α) Ὡρα Θ' - Ἑσπερινὸς	79
β) Ἀπόδειπνον	80
γ) Μεσονυκτικὸν - Λιτῆ	80
δ) Ὁρθρος - Α' Ὡρα	80
ε) Ὡραι Γ', ΣΤ'	84
στ) Θεία Λειτουργία	84
ζ) Ἑσπερινὸς μετὰ ἀπὸ Βαθὺν Ὁρθρον Ἁγίου	85
Σημειώσεις	86

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'. Τάξις Ἀγρυπνίας ἐπὶ τῇ Μνήμῃ Ἁγίου

α) Ὡρα Θ' - Μικρὸς Ἑσπερινὸς	88
β) Ἀγρυπνία	89
γ) Ὡραι Γ', ΣΤ'	97
δ) Θεία Λειτουργία	97
ε) Ἀκολουθία Τραπέζης	98
στ) Ὡρα Θ' - Ἑσπερινὸς κατόπιν Ἀγρυπνίας Ἁγίου	98
Σημειώσεις	99

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'. Τάξις Ἀγρυπνίας Δεσποτικῆς -
Θεομητορικῆς Ἑορτῆς

α) Ἀγρυπνίαι Μεγάλων Θεομητορικῶν Ἑορτῶν	102
β) Ἀγρυπνίαι Μικρῶν Θεομητορικῶν Ἑορτῶν	104
γ) Ἀγρυπνίαι Μεγάλων Δεσποτικῶν Ἑορτῶν	105
δ) Ἀγρυπνίαι Μικρῶν Δεσποτικῶν Ἑορτῶν	106
ε) Μεθέορτα ἐν Κυριακῇ	106
στ) Ἀπόδουςις Δεσποτικῶν-Θεομητορικῶν Ἑορτῶν ἐν Κυριακῇ	107

ζ) Περὶ συλλειτουργῶν	107
Σημειώσεις	109
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'. Τάξις ἐπὶ τῇ τῆς Μονῆς Ἱερᾶ	
Πανηγύρει	110
α) Ἀγρυπνία	111
β) Ἀγιασμός – Ὡραι Γ', ΣΤ' – Ἐνδύσις ἀρχιερέως	115
γ) Θεία Λειτουργία Πανηγύρεως	117
δ) Τράπεζα Πανηγυρικῆ	119
Σημειώσεις	121
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'. Τάξις ἐπὶ τῷ Κτιτορικῷ Μνημοσύνῳ	
καὶ Λειτουργίᾳ	
α) Κτιτορικὸς Ἑσπερινὸς καὶ Μνημόσυνον	125
β) Ὁρθρος καὶ Θεία Λειτουργία τῶν Κτιτόρων	130
Σημειώσεις	131
ΜΕΡΟΣ Β'	
ΕΙΔΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ	133
α) Τάξις ἐνθρονίσεως ἡγουμένου	135
β) Τάξις ὑποδοχῆς (ἀρχιερέων, ἡγουμένων, ἐπισήμων) καὶ Δοξολογιῶν Ἐθνικῶν Ἑορτῶν	136
γ) Τάξις Ἀκολουθίας μικροῦ Ἀγιασμοῦ	138
δ) Τάξις Ἀκολουθίας Εὐχελαίου	140
ε) Τάξις Ἀκολουθίας τοῦ Μοναχικοῦ Σχήματος	141
στ) Τάξις Νεκρωσίμου Ἀκολουθίας εἰς μοναχοὺς καὶ ἱερομονάχους	144
ζ) Περὶ «παγκοινιῶν»	146
Σημειώσεις	149

ΜΕΡΟΣ Γ'

ΕΝΙΑΥΣΙΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

153

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'. Μηνολόγιον	155
Μῆν Σεπτέμβριος	156
Μῆν Ὀκτώβριος	158
Μῆν Νοέμβριος	158
Μῆν Δεκέμβριος	159
Μῆν Ἰανουάριος	164
Μῆν Φεβρουάριος	166
Μῆν Μάρτιος	166
Μῆν Ἀπρίλιος	167
Μῆν Μάϊος	168
Μῆν Ἰούνιος	168
Μῆν Ἰούλιος	168
Μῆν Αὐγούστος	168
Σημειώσεις	171

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'. Τριώδιον

1) ΚΥΡΙΑΚΑΙ ΠΡΟ ΤΗΣ ΑΓ. ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ	173
Κυριακὴ Τελώνου καὶ Φαρισαίου	173
Κυριακὴ τοῦ Ἀσώτου	174
Παρασκευὴ τοῦ Ἀσώτου ἑσπέρας (Παννυχίς)	175
Ψυχρὰ σάββατον	175
Κυριακὴ τῆς Ἀπόκρως	176
Ἑβδομάς τῆς Τυρινῆς	176
Κυριακὴ τῆς Τυρινῆς	177
Α' Κατανυκτικὸς Ἑσπερινὸς (Κυριακὴ τῆς Τυρινῆς ἑσπέρας)	178
2) ΜΕΓΑΛΗ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗ	180
Καθαρὰ Δευτέρα	180
α) Μεσονυκτικὸν	180
β) Ὁρθρος - Α' Ὁρα	180

γ) Ὁραι Γ' καὶ ΣΤ'	182
δ) Ὁρα Θ' – Ἐσπερινός	182
ε) Μέγα Ἀπόδειπνον	184
Τρίτη Α' Ἑβδομάδος	186
Τετάρτη Α' Ἑβδομάδος – Προηγιασμένη Θεία Λειτουργία	186
Πέμπτη Α' Ἑβδομάδος	189
Παρασκευὴ Α' Ἑβδομάδος	189
α) Προηγιασμένη Θεία Λειτουργία	189
β) «Χαιρετισμοὶ» τῆς Θεοτόκου	189
Σάββατον Α' Ἑβδομάδος	190
Κυριακὴ Α' Νηστειῶν	191
Β' Ἑβδομάς Νηστειῶν	191
Κυριακὴ Β' Νηστειῶν	191
Γ' Ἑβδομάς Νηστειῶν	191
Κυριακὴ Γ' Νηστειῶν	191
Δ' Ἑβδομάς Νηστειῶν	192
Κυριακὴ Δ' Νηστειῶν	192
Ε' Ἑβδομάς Νηστειῶν	192
Τετάρτη Ε' Ἑβδομάδος	193
Πέμπτη Ε' Ἑβδομάδος	193
Παρασκευὴ Ε' Ἑβδομάδος	194
Σάββατον Ε' Ἑβδομάδος	194
ΣΤ' Ἑβδομάς Νηστειῶν	195
Παρασκευὴ ΣΤ' Ἑβδομάδος	195
Σάββατον τοῦ Ἁγίου Λαζάρου	196
Κυριακὴ τῶν Βαΐων	197
α) Ἀγρυπνία	197
β) Κυριακὴ Βαΐων ἑσπέρας	198
3) ΜΕΓΑΛΗ ΕΒΔΟΜΑΣ	199
Μεγάλῃ Δευτέρᾳ	199
α) Μεσονυκτικὸν – Ὁρθρος	199

β) Ώραι Α', Γ', ΣΤ'	200
γ) Ώρα Θ' – Έσπερινός μετὰ Θείας Λειτουργίας Προηγιασμένων Δώρων	200
δ) Μέγα Ἀπόδειπνον	201
Μεγάλη Τρίτη	201
Μεγάλη Τετάρτη	201
Μεγάλη Πέμπτη	201
α) Μεσονυκτικόν – Ώρθρος – Α' Ώρα	201
β) Εὐχέλαιον – Ώραι Γ', ΣΤ' – Μετάληψις	202
γ) Ώρα Θ' – Έσπερινός μετὰ Θείας Λειτουργίας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου	202
Μεγάλη Παρασκευή	203
α) Μεσονυκτικόν – Ώρθρος	203
β) Μεγάλαι Ώραι	206
Μέγα Σάββατον	206
α) Έσπερινός	206
β) Ώρθρος	208
γ) Ώραι Α', Γ', ΣΤ', Θ'	211
δ) Έσπερινός μετὰ Θείας Λειτουργίας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου	211
Σημειώσεις	213
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'. Πεντηκοστάριον	
Κυριακή τοῦ Πάσχα	219
α) Ἀγρυπνία	219
β) Έσπερινός τοῦ Πάσχα	226
γ) Ἀπόδειπνον	228
Δευτέρα τοῦ Πάσχα	229
Λιτανεία	229
Τρίτη τοῦ Πάσχα	231
Τετάρτη τοῦ Πάσχα	231
Πέμπτη τοῦ Πάσχα	231

Παρασκευὴ τοῦ Πάσχα	232
Σάββατον τοῦ Πάσχα	232
Κυριακὴ τοῦ Ἀντίπασχα (Θωμᾶ)	232
Τετάρτη Μεσοπεντηκοστῆς	233
Τετάρτη τοῦ Τυφλοῦ	233
Πέμπτη τῆς Ἀναλήψεως	234
Σάββατον τῶν Ψυχῶν	234
Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς	234
Δευτέρα Ἁγίου Πνεύματος	234
Κυριακὴ Ἁγίων Πάντων	235
Δευτέρα Ἁγίων Πάντων	235
Κυριακὴ Ἀγιορειτῶν Πατέρων	235
Σημειώσεις	236

ΜΕΡΟΣ Δ'

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

239

Διάταξις εὐρισκομένη εἰς τὸ Ἱερόν τοῦ Πανσέπτου

Ναοῦ τοῦ Πρωτάτου Καρυῶν περὶ τοῦ πότε ὁ ἱερεὺς

ἐξέρχεται τοῦ Ἱεροῦ διὰ τὴν εἰσόδον τοῦ Ἑσπερινοῦ 241

Πίναξ ἐπεξηγηματικῶν σχεδίων 243

Πίναξ κατηγοριῶν ἐορταζομένων Ἁγίων 251

Κατόψεις Ναοῦ 253